

Catholicki Bolesł.

Cyrkwiński czasopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinie.

Redaktor: M. Horňák.

Prěni lětník.

Czíšček L. A. Dennerhaſ w Budyschinie.

1863.

W o p s h i j e c z o.

- Budž kvalentny Jezus Chrystus. Str. 1.
Zjenočenjo schismatistich Štowjanow. Str. 4.
Serkiske pismowstwo. Str. 5.
Bratrowske postrawjenjo z Morawy. Str. 8.
Najkrotšchi pucz do njebojes. Str. 9.
Wuzitnozej čítanja. Str. 10.
Zjwienjo s. Chrilla a Methoda. Str. 11. 18. 34. 57. 70.
Etawizny Róžanta. Str. 13. 25. 71. 53. 65. 77. 85. 97. 113.
Wozjewienjo pschistupa k nosnej cyrkwi. Str. 15.
Missionse powjescze. Str. 17.
Poſlad na katholſku cyrkej pschi speczatu lcta 1863. Str. 29. 43.
Pschipostane porjerzenjo Str. 32.
Djeſata laźnia Boža. Str. 40.
Meiſka pobožnoſć Str. 45.
Nowa kniha. Str. 46.
Puczowanjo katholſkuho Poſola. Str. 47.
Na Welehrad! Str. 48.
S. Jan z Nepomuka. Str. 58.
Swjaty Beimo. Str. 69 91.
Rafki swjeczi patronojo. Str. 73.
Z missionſta. Str. 90.
Pschipostane. Str. 95.
Dotal nječjiliczezane kherlusche. Str. 101.
Wotewrjeny list atd. Str. 106.
Wobaranjo. Str. 117.
Pschidawek k wotewrjeneniu listej. Str. 120.
Rozwuczenjo w někotrych praschenjach wery. Str. 121. 133.
Swjata Katheryna. Str. 124.
Hdy masch kschijzk. Str. 137.
Poſkerlusck wo s. Katherne. Str. 138.
Stajne rubriki: Z Eužich a Šafſteje.
Cyrkwinſke nowinki a powjescze.
Maležnoſće towarzſtwa.

P o r j e d ž e n ſ t i.

Podamby tudy jenož tajke, kij wažne węch nastupaja a dorozemjemju wadža.

W Poſlalu na katholſku cyrkej w 1863 čítaj tať: Francowſka ma pschi 35 mil. katholikow 81 biskopſtwow, potajſim jene za něhbze 430,000. Rakufka z wuwzaczom Beneciskeje licži 68 biskopſtwow ze 26 mil. katholikow atd.

W „etawiznach Róžanta“ dybci rěkac̄ na stronje 26 rjadk 15 takle: 1248 město 1247; str. 42,28: mějach; 97 w pschipomnjenju 1682 m. 1692; 98,3 pak 1692 m. 2692; 113 kapłan Peters 1840 m. 1870, str. 114, 4: torm 1848 m. 1858.

Redaktor.

Prōstw̄ a wozjewjenja.

Zelizo može nechtó prěnje a druhé číšlo R. Posla parowac̄, je lubje proshený, jei k lepschomu towarzista zaſy baric̄, dokelž žane tuteju číſlow wjac̄ na ſkladje njeje.

Dale proshymy naležuje wſchitlich thch, kiz hishcze njeſu ſwoj pſchijſtup do towarzista abo ſwoje pſchedplaczenjo na Posol naſchomu poſlanikej poſlali abo wotedali, zo býchu to ſejinili; dokelž mam̄ hishcze wulki dołk pola číſhezerja. Tež dyrbimy hromadzic̄ na pſchichodne knihi, woſehje na biblijke ſtavizny a Legendu abo žiwenja Swjathych, kotrež ſmy wudawac̄ ſej wotmýſliſi.

Tež je naſcha prōſta, zo chyli ſo wſchitich ſtoro zas z nowa pſchedplacjic̄, zo býchmy trochu wjedzeli, tak wjèle exemplarow mam̄ číſheczec̄. Njech kóždy w mjenje dobreje wěch naſche towarzisto a Posola dale znatoho čini.

Schtidž to a druhé číšlo Posola abo „Sněhovku“ hishcze njeje doſtač, njech ſo wo to zamolwja pola naſchich woſadnych komiſſionarow abo w redakcii.

Skončzne proshymy wſchitlich ſerbſkich buchownych, wucžerjow a druhich w ſpiſowanju wuſtojnych, zo chyli po možnoſci Posla z wudželkami a dopisami podpierac̄.

Wubjerk towarzista SS. Cyrilla a Methoda,

Serbske čitanje

za Landratsam
katholickich Serbow. Bautzen

Pschidate i prenjuomu čislu Katholicko ho Pošta 1863.
Z nakladom M. Hornika.

Hat nur ein einziges geschlecht der neuen schreibweise sich bequemt, so wird im nachfolgenden kein hahn nach der alten krähen. wem das thun oder lassen in solchen dingen gleichgültig ist und jeder unbrauch zu einer unabänderlichen eigenthümlichkeit des volkes gedeiht, der dürfte gar nichts anrühren und müsste in allen verschlechterungen der sprache wirkliche verbesserungen sehen. lassen wir doch an den häusern die giebel, die vorsprünge der balken, aus den haaren das puder weg, warum soll in der schrift aller unrat bleiben?

J. Grimm, Deutsches Wörterbuch, LXII.

Lubi Serbia! Nekotri budža z mojim Poškom nješpokcji, dokolž neko frežkuši ſkovo abo pišmik hinač pišam, hacj su to zwucjeni. Tola prijedn ryciž tudža, nječ so tola we wſchelakich prawopisach cuzych ryczow swetu rozhlađaja. Kožda ryciž, kočraž je pschez wjach dyžli nehdje mišu rozpſchesirjena, ma najprijeđu (dialektiske) wſchelakoſeže we wuprajenju toho abo druhoho ſkowa abo wukončenja. A i druhomu njepisa so w žanru ryczi cyle a we wſchitkim tak, kaž so ryczi, samo wot najwosobničich. Wy nješericje? Možesč na pschiftad we němčich ſkowach „todt, Schmied, kommt, Wirth, nett“ ſkyskeč dač we wuprajenju, zo je tam wſchelati pišmik, a nic tón samy, trébny? Abo možesč z wuprajenjom zhudacj, čojohodla so „lahm“ ze „h“ a „lam“ bjez „h“ piſche? Tola tajke pschiftadu moža so w koždej ryczi na sta měricj.

Tej w serbskej ryczi su dialektiske wſchelakoſeže a tež pola nas njehodži so kožde ſkowčko tak wupraječ, kaž so piſche. Duž dyrbti tu najprijeđu pišmowska ryciž z wěstymi prawidłami bječ. Wucjeni Serbia su ju pschihotowali a ſestajeli; woni wjedža, kotre tworbę ſkowa su najpschisprawničhe. Duž piſaja woni „pschedacj“, a nic po kułowski „ſchedacj“, ale tež „pschidacj“, nic „ſchidacj“; piſaja „wjedža, njeſe, wuknje, ſupuje“, a nic „wjedžo, njeſo, ſupujo atd., ale toho dla tež „je“ město „jo“.

W tu khwilu rozdjelam so my katholischen Serbjo w pišmowskej ryczi jenož we tym wot nowiščich lutherſkih Serbow, zo hiſhčze piſci pschidawnikach wukončenja „—oho“, — omu“, a piſci wěcownikach „jo“ město „je“ (dacjo, dawano) piſam. Vyh suny porjedželi, ale woni su tež dyrbjeli porjedzeč, tak zo manu uček nimale jenu ryciž w piſmje, kaž to wſchitke rozmene ludu maja. — Tež w naszej ryczi njemžem wſchudžom tak piſacj, kaž so wupraja; to tež ani nashi prijedownicu činili njeſju. Abo ſpýtajice „b, c, d, ž, š“ ná koncu ſkowa hinač wupraječ hacj „p, č, t, s, ſch.“

Tola doſč! Ja njeham ſkonečnje wo ſchpatnoſeži a njeſtajnoſeži staro ha katholicko ho prawopisa rycječ, ale bórž na tutej dwě prascheni wotmolwicž:

I. **S**hto ma znajec staroho katholickoho prawopisa wjedzecz, zo by w kath. Pôstu c̄itac z moze?

„c“ je runja dotalnomu „cz“: canki = czanti.

„cz“ je runja „tz“: czorna = tzorna.

„k“ je runja „w“, hdež to same ze „l“ stvjerdnje: mróčjaka, mróčzel.

„y“ je runja „é“: ty = té.

Shtož može „caleciczych“ město „czawęzitaczę-czitacz, tón je dowuczeny c̄itac!

Pschisponnienjo. Hewak je porjedzeny katholicki prawopis lepje po wuprajenju zestajanyh dyzli starh. Nic? Abo sphtoz wuprajicz: z — komdzicz, ž — powjedz; ž — kla, ž — tom; l — žesicjan, p — židaw! Njeschischich to tak kaž netko pisamy: komdzicz, spowjedz, skla, sktom, khescjan, pschidaw?

II. **S**hto ma tajki Serb wjedzecz, kž je bohužel jenož němſki c̄itacz nawahlnyk?

„c“ wupraja so nimale kaž němſke „ž“, ale nic tak wótre: canki.

„cz“ kaž „tch“: czakaj. „cz“ kaž sziszchezane „ti“: c̄eta.

„dž“ kaž sziszchezane „di“ abo nimale „dsch“: džed.

„e“ wupraja so kaž němſke „ä“, n. psch. te, dobre, niescž, ale kaž němſke „ee“ psched mjechlimi sobuzhñkami (i, I, c̄, c̄, dž, sch, ž) z malo wuwaczemi: jejo, wjele, c̄ecze, wjedzecz.

„ě“ kaž němſke „i“ psched „r“: wéra.

„kh“ kaž němſke „k“: khana; „k“ cunischo: fur.

„ł“ kaž „w“: wol, wolach.

„o“ wupraja so kaž němſke „o“ jenož psched klenikami a hubnikami (vor den, Kehl- und Lippenlauten: g, h, k, kh; b, f, m, p, w, l); hewak wschudżom kaž němſke „oa“ abo „a“ we wschednym wuprajenju (Vater město Vater): woda, holca, to.

„ö“ nimale kaž „u“: kön.

„ſ“ kaž „ſſ“: sam.

„y“ nimale kaž „ü“ we „Bürste“: ty.

„ž“ kaž „ſ“: zub. „ž“ nimale kaž „sch“, ale cunje: žona.

W tuthym prawopisu su sejhōwace knižki pisane: Krótkie stawizny na božniſtwia, Genovefa, Modlitna knižka wot H. Duczmania. Po c̄aszu wobstara ja so tež khěrluszhace a schulske knihi tak.

Znate je, zo so wot lěta 1840 to a wono (ale hischje mało!) z kažanskimi pismikami c̄isiciczy, sktož je hafle tón dokonjanyh nowyh prawopis, kotryž tež nekotre druhé slowjanské ludy nałożuja. Ale tón je nimale kaž nasch tudomny w němſkim pismje. Venicžki rozdžel je tón, zo so we kažanskim pismje město „c̄“ jenož „é“ z pschedumjeniom smužki a wotciznjenjom druhoho pismika, město „c̄“ jenož „č“ (tež tak nastanje kaž pola „é“), město „sch“ jednore „š“ město „khch“, psch, ts“ po druhich slowjanskich rježach „kr, pr, tr“ pisa. Sktož može w tymle prawopisu c̄itacz a pisacz, nawahlne wjele lóžo druhé slowjanské rježe, wosebje c̄eku a pôlsku. Za to móža tež druzh Slovjenjo nashe spish lochej c̄itacz a kupaſa radu wschilke tak pisane serbske knihi. Duž wukhadža z nowoho prawopisa wschelaki materialny a duchowny wužitk.

Róždy došpoltym c̄itac R. Pôska je lubje proscheny, zo chceť tých Serbow c̄itacz nawahlnyk, kž móža jenož starh abo jenož němſki prawopis. M. Hörnil.

Pſchepröfchenjo, katholſkim Serbam podate.

Katholſch Serbjia maja z polnym prawom tu kwalbu, zo su nabožni ludžo a zo ze wſchej swěrnoſcju swoju swjatu chkej lubuju. Tohodla su so hžom naſci předownych swěru za jich duchowne potřebnoſce starali a tež pſchihodne knihi wudawali, kaž k pſch. senior Swotliš, senior Kilián, tachant Wóſki, kanonikus Walda, klóſchthrski duchowny Tecelin atd. Tež w nowiſchim časut su někotſi na podobne waschnio ſtukowali. Tola to wſchitko hiſcheje njedosaha! Katholſch Serbjia žadaja ſej wſchelake rozwuczenja wo ſwojej wérje a ſwojej cyrkvi, kotrež ſo we do- talných ſerbſkých knihiach ujenamakaja. Woni ſej pſcheja zhonicz a wjedzecz, kaž a hdže jich cyrkje pſchibjera, hdže ma ta ſama ſwojich pſcheczelow abo njepſcheczelow, ſchto a kotsi ſo najbole za jeje ſlepſche starachu a staraja. Někotryžkuli by tajſe a podobne powjescze na njedzelskich a ſwiatych dnjach radh čítał a tak tón čas, kž neje k wſchědnemu džetu poſtajeny, na wužitne a jomu ſpodobne waschnio pſche- czini. Korezmowska hara ioho ujenjeſeli; won žada za duchownym wolschewjenjom.

Dokelž pak jedyn ſam ujenmože tajſim wužitnym potřebnoſczam tak bórž wot- pomhacz, je ſo wobzankuňko, zo ma ſo towarſtvo załožicz, kž by ujených k ſpi- ſowanju katholſkých knihiow a druhich k čitanju a rozhýberenju tych ſamých zbudzo- wało. Kaž ſo ze ſčžehowacoho widži, neje pſchistupjenjo k tomu ſamomu jara wobčežne, dokelž je kždolétny pjeniežny pſchinoský jara maty. Tele towarſtvo pak dyrbí „towarſtvo ſvjateju Chrilla a Methoda“ rěkaž, dokelž z pſchichod- nym jubilejním lětom 1863 ſtukowacž zapoczni. Budže tehdom ujenijsich 1000 lět, zo ſtaj ujenowanaj ſvjataj japoschtoſaj ſlowjanow wérku Jězufou do Morawſkeje pſchinjeſloj, z kotrejž ſtronow je ſo ta ſama potom naſchim wótcam do- ſtala. Wonaj ſtaj tafrijez załožerjeſi ſlowjanſkoho písmowſtwa a tohodla poſwyciſimy jinaj ſwoje towarſtvo, kž chce ſo za matu nětko cžródku katholſkých wériwých z pomocu ſlowjanſkoſerbſkeje rycze po móžnoſci staracž.

Nadžijam ſo, zo budža naſchi katholſch Serbjia w žadanej mnohoſczi do to- warſtwa pſchistupowacž; pſchetož cžim wjach ſobuſtarow budže, cžim wjach knihi može ſo cžiſcejcz a cžim tuniſcho moža ſo pſchedawacž. Proſymy tohodla najna- ležniſcho, zo býchu wſchitich Serbjia, kotsiž wo pſchisporjenjo katholſkeje wérku z píſ- mom rodža, naſchu wěc ze ſlowom a ſtukom horſivye podpierali. Wyſodostojných knjezow duchownych pak proſymy, zo býchu tých, kž checza k towarſtwu pſchistupicž, ſapiſowali a ſobuſpodpiſanomu vikarej Hörniſej wozjewili.

Z pomocu towarſtwa budže nowy čjasopis wuſhadzeč pod ujenom „Katholſki Poſol“, kotrehož za lěto 12 poliſtnow po 8 ſtronach we wulkosći tutoho „Pſche- proſchenja“ wuñdže. Pſlaczizna za lěto je na 10 uſl. poſtajena; cžiſtý zbytk z pſched- pſlaczerſkých pjeniez woteda rebaſcia towarſtwu. „Katholſki Poſol“ chce podawacž: cyrkwiſke a ſchulſke powjescze z Lužic, z ſaffličkých herbſkých krajow, z Pruskeje a czechy krajow; miſſionske powjescze; rozhýceranja wo wérje; wſchelake powučzenja z cyrkwiſkých ſtaſižnow; podawki ze žiwenja ſvjatych atd. Wě zo budže tež na- ležnoſciam towarſtwa poſwyciſenhy. Brěnje cžiſko wuñdže 17. januára 1863.

Na tutomu pschepröschenu pschidawamh börzh namjetowané wustawi towarstwa. Dozałożenjo towarstwa, pschi cžimž maja so tute wustawki po spodobanju pschemenicz abo wobkrucjic, kaž tež predkstejerstwo so wuzwolic, stanje so w zhromadžizne 13. decembra t. I. popołdnju w 2. hodž. w tachantskej schuli w Budyschinje; k čomuž so z tutym pschepröschuju.

Tuwstawi towarstwa SS. Chrissa a Methoda.

§. 1.

Towarstwo SS. Chrissa a Methoda chce so z wudawaniem dobrých knihow a časopisa na podložku katholskeje wery za powuczenjo katholickich Serbow staracj.

§. 2.

Sobustaw móže kóždy katholik byc, kiz kóžde lěto 10 nsl. do pokladních towarstwa zaplaci. Za to dostanje pschitupny list, a exemplar kóždych knihow, „z nakladom“ towarstwa wudatých. „Z pomocu“ towarstwa cžischczane kníži (na časopis placji so wosebje) wotpusczeja so sobustawam tunischo dýžli druhim.

§. 3.

Kóždy sobustaw wotebjera sej towarstwowe kníži na postajenym měscie we swojej wosadze. Dalischim pschiposceželu so te same po požadanju.

§. 4.

Dokhody towarstwa su:

- 1) létne pschinoschki,
- 2) dobrowolne darh,
- 3) wuwikowane pjeniezhy z pschedawania knihow a cžistih zbytk z „Katholickoho Pósla.“
- 4) daň.

§. 5.

Wubjerk towarstwa wuzwola so we hlownej zhromadžizne na tsi lěta. Dohnjho skuscheja tsto zastojnic a schtyro wubjerkownicy. Preñischii su:

- 1) pschedsyda, kiz ma zhromadžizny powołacj a wjescj, kaž tež hewal wsché dýžla wobstaracj, kiz su z pschedsydstwom zjednocjene;
- 2) pismawjedžer, kiz je tež redaktor „Katholickoho Pósla“ a korrektor cžischczomnych knihow.
- 3) pokladník.

§. 6.

Kóžde lěto je hlowna zhromadžizna, katraž so w towarstwovym časopisu do předka wozjewi, a wubjerkowe posebzenja wotbýwaja so po potřebnosti.

W Budyschinje, dýžni posvječenja cyrkwe S. Petra.

M. Hornek, **J. Kucjanek,** **P. Scholta,**
tachantski vikar. farat serbskeje wosad. direktor tachantskeje schule.

J. Herrmann, **H. Duczman,**
tachantski vikar. kaplan w Radworju.

Katholski Posł.

Górkwinski czasopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyriila a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cj. 1.

Januar.

1863.

Budż kħwalený Jezus Chrystus!

Keżde lěto swieżimy narodženjo našchoho zbožnika a kōzde lěto wopominamy na s. Tsjoch Kralow, zo smy też my ze čjmy poħanistwa k swětlu kħeċżejaniskeje wērū powołani. Ale psci wiċċim tħim tħixi u kħixi du też wěste wopominjeniske lēta, we kotrigh żo swjatoċċijsko a dlęje swieżi zawiedżenjo kħeċżejanistwa wot dżakownijek potomnikow. Taikse jubilejske lěto mamy lëtса, psciethoż nētko je 1000 lēt, zo staj swjataj bratraj Cyril a Method k nawjezgornym Słowjanam psciħiħloj, a to na Wellehrad (Wjelehrd) we Wulkej Morawje.

Tola čjoho dla mamy też my Serbja tuton psciħiħad s. Javosħtołow swieżiż? Ia wěm dwouj psciħiżju: prēnju, dokelż je so z čjesskix stronow najprjedy kħeċżejanistwo k nam psciħiġiet, a druhu: dokelż smy Słowjenijo.

Zo je so wot Čechow pola nas najprjedy kħeċżejanistwo psciħiżza, to hodži so derje doseq wolkručiż. Naschi prijedownej w nēħdušċej Milčanskiej (nētko Hornjej Luszczy) a Luszczysej (t. j. nētko Delnjej) dżer-żachu w 9. lětstotku z Čechami a wojovalku wjacq kroęz z nimi psciħiż-żewġ Ludwikowej Němškowej. Też slusħaħu našchi Serbja pod wulkomorawskie kniežestwo kħeċżejanistwa Swiatopolska (Swatopluk), kif wot 870—894 kniežesħe. Niedyrbijal swjati wulkomorawski biskop Method, kif ta' wjiele wucżownikow rozpościerasħe, też na Serbow myslid? Dale busħtaj w lēče 874 Boriwoj, wjerċiħ nad Čechami (kif też pod wysħħiġim kniežtwood Swiatopolska stejachu), a joho mandżelska swjata Ludmila wot s. Methoda kħiċċenaj. Wobaj bieżx tħażżeq hacż do swojeje smjereje (Boriwoj wumrie 894 a s. Ludmila bu 921 zadawjena) horliwaj za kħeċżejanistwu wēru; njedyrbijalj wonaj kħeċżejanistek wuczeriżom też na polnocne mijexx slaeż? To je jara k wérje podobne. U čjoho dla němſey missionarioj w 9. a 10. lětstotku do wokolości delnijego Łobja a Pomorskiej kħwataja a njepohladaja do bħol psciħiġijskix a blíżijskix krajinow mīċċejanistek a kuzijskix? Woni wjedżachu, so je so tam hijom wot polnodnijskich stronow kħeċżejanista wēra rozsħerita a zakorjenita. Hdy bixxu němſey missionarioj pola nas najprēniżi bixi, żawwexx ujebyxu němſey qto-

nistojo na swoju chwalbu zapomnili. Sklenczne je zdjerzenje serbskeje narodnoscze samo dopokazaujo, zo je so pola nas wot Slowjanow ksche- sczajstwo pschijalo. Hdby by bjez naschini wóteami kschesczaustwo zamjek torjenjow ujemelo, z wjele wsetszej mocu budzichu so tehdomniški Němczojo prćowali z němckimi kolonistami atd. naschu narodnoscz zahubie, kaž je so to wot nas k wječoru a k połnoch stalo. Duż wschitko to a hischeze też nascha rycz (kaž u. psch. slowa „kschesczaan, kschezicz“ atd. njejsu wot němskich, ale slowianskich missionarow!) dopokazuje, zo je so k nam kschesczaufka wera wot Morawy a Czeskeje sem pschiniesla!

Dale many lětuschi jubilej swjeczicz, dokelz smy Slowjenjo Swjataj Cyrill a Method stai w slowianskej ryczi, kotaž so tehdom njebe hischeze tak daloko rozeschlala kaž netko, kschesczaustwo przedowaloj; njeistaj ludy pschi pschiwzaczu noweje wery nuzowaloj nowomu knjegerzej so podeszisnycz, kaž su to druhdze missionarojo abo wjele bđle jich swetni knjegerjo bjes Slowjanami czinili. Toho dla swjecza na Morawje a we Czechach jubilei jeju pschikhada z tajkej džakownej radoscju. Tež Polacy chcedza jōu na wschelake waschnijo swjatoczne wobenje, wosebje we Kruszwicy nad Jeżorom Goplon; sam archybiskop w Poznanju je sobustaw swjedzeniskoho wubjerkę. Haj tež južni Slowjenjo wopominaja pschikhad s. Cyrilla a Methoda k Slowjanam, dokelz maja wot nich swoje pišmo, swoju liturgiu a spoczatki swojoho pišmowstwa. Njedyrbjeli naschi Serbja tež na to spominacz, kiz su tola tež hischeze dotal Slowjenjo? Chcemy tola wot Němcow, kiz su bjez nami a wokolo nas, kschesczaufku džakownosz wukuhcz. Wschitey Němczy swjeczachu w lěcze 1855 wosebje we Fulđze a Mainzu pschikhad s. Bonifaca, japoschtola Němcow. Woni so tež njeprashachcu, hacz je tōnle swjath runje we jich krajinje był; woni derje wiedzachu, zo je woni najbole pola Frisow a Hessow pschewal, haj tež to, zo je wulki dzel Němcow hizom prjedy wot s. Fridolina, Kolumbana, Galla (Hawla) atd. wobroczeny był. A tola je eny němski narod pschikhad Bonifaca wopominat a němscy biskopojo su wjele za tōnle swjedzien skutkowali. Duż sežehujuny Němcow a swjeczymy tysacletnym pschikhad s. Cyrilla a Methoda k naujeczorunym Slowjanam.

Njenje by bylo, hdby by něshto Serbow lětsa do Morawy puczo-walo k rowu s. Methoda na Welehradze. Tola tež doma mőzemny tōnle jubilej swjeczicz, jeli nie w cyrkti, dha tola w pišmowstwie. Tež nasche nowe towarzstwo s. Cyrilla a Methoda dyrbi wopomnik tutoho lěta bycz. Wone bu drje 13. decembra zařidzenoho lěta w Budyschinje dozałożene, ale poczina tola hakle lětsa skutkowacz. Hacz runje su wustawki tutoho towarzstwa nimale hizom znate, pschistajuny je hischeze jedyn krócz tak, kaž su wone swetnej wychnoszci podate a pschizwolene.

S. 1. Towarstwo SS. Cyrilla a Methoda che so z wudawanjom dobrzych knihow a časopisa na podkožlu katolskeje wery za powuczenjo katolickich Serbow staracz. S. 2. Sobustaw može kódy nad sobu rozłazowach

Katholik bjez, kij kôzde lêto 15 nsl. do polskadnic towarzystwa zapłacil. Za to dostanie exemplar lôždych wudatych knihow a časopis.*). S. 3. Kôzdy sobustaw wotebjera sei towarzystwowe knihy na postajenym mësečje we swojej wosadze. Dalishim pschiposejelu so te same po požadanju. S. 4. Dokhody towarzystwa su: a) lêtnie pschinioski, b) dobrowolne dary, c) wumikowane pjeniez z pschedawania knihow a časopisa, d) dan. S. 5. Wubjerk towarzystwa wuzwola so we hłownej zhromadziznje na tsi lêta. Do njoho skuscheja tjszo zaſtoſimich a a schtyrjo wubjerkowich. Prénischi su: 1) pschedsyda, kij ma zhromadzizny powołacj a wieszc, kaž tež herak wschê dżela wobstaracj, kij su z pschedsydu swom zjenocene; 2) pišmawiedjer, kij je tež redaktor „Katholicko Pôsta“ a korektor czischojomnych knihow, 3) polkadnik. S. 6. Kôzde lêto je hłowna zhromadzizna, katraž so w towarzistwonym časopisu do przedka wozjewi, a wubjerkowe posedzenja wotbywaja so po potrebnosczi.

Wyshe pschinwacza tutych wustawkow buchu pschi dozałożenju wuzwoleni k. farat Kuczanek za pschedsydu, podpisany vikar Hórník za piſma-wiedzeria a redaktora tutoho časopisa a k. schulski direktor Scholka za polkadnika; dale k. vikar Hermann z Budysching, k. kapłan Dužman z Radworsia, k. wuczer Hauffa z Różanta a k. wuczer Kochta z Worklec za wubjerkownikow.

Młany nadziju, zo so nasche towarzystwo nic jenož zdjerzi, ale tež z kôzdyim lëtom rozschéri. Wschak su we nêhdze 100 serbskich wsach katholick, wschak je nêhdze 50 schtudewanych katholickich w serbskim kraju, a wschak ie tež toſſhto zamožnischich kublerjow w naszych wosadach, kij chceća tež swoju lubosę k serbskej narodnosći wobswêdejicj a tež wuzitne a potriebne wêcy podpseraej, kij kêzdomu narodej k czecheski słuža.

Zo je wudawanjo katholickich knihow a časopisa potriebna wêc; je znate a wosebje w nêtczishim časut. Abo kaž wjèle knihow mają katholick Serbia? Tara malo. Hdze su katholicke chrkwiſke stawizny, hdze legenda Swjatych, hdze Philothea, Goffine a druhé wuzitne wêcy, kij dyrbjale w kôzdyim katholickim domje bjez? Budže-li dobra wola bjez katholickimi wêriwymi, dha serbscy duchowci a wuczerji te wschitko po časni wuawedu!

Skonczenie proſchu wschitkich wo pschedzelske sobudželjanjo na tutym časopisu a wo rozscherjenjo naschoho towarzystwa bjez znathymi a njeznathymi. Budže-li wjèle sobustawow, mižemny bôrzy časopis hiszheje jedynu krôz tak wulki wudawacj dokelj — kaž so samo rozem — sobudželjarjo a redaktor ani nowy pjeniez za swoju preču njebjerni. Duž daj Boh zbožo!

Michał Hórník, tachantski vikar.

Zjenocjenjo schismatiskich Słowjanow.

Wulki dżel słowjanskich narodow: Rusjo, Serbia a Bulharjo, sluscha k schismatiskim**) t. r. wot romiskoho barmja wottorhujenym kschesczam. We

*) Schtôz njeje sobustaw, placji za časopis samón 10 nsl.

**) Wo tych budzemny w krótkim wobshêrenischi ryjećj.

Redaktor.

wschelakich czasach a wosebje w najnowiszym procieje so romski bamz a wschelach druzh wuczeni, tychle z katholskej cyrkwiu zaszy zjenoczic. W tu khwilu je wosebje w Bolharskej (dotal hiszczce dzel Turkowskeje) wulke hnuczo k nashei cyrkwi; wiele tyczac (tawshnt) je so jich hijom wobrocjilo. Czezo poudze zjenoczenjo Rusow z katholskej cyrkwiu.

Haczrunje su nam schismatisch we wuczbje dosc blizch, chcemh so nadzijecz, zo budze zjenoczenjo tez pschibotowane z czesczenjom swjateju japoschtołow Słowjanow. Wubjerna czeska kniha, kotruž je nasz czesczenyh pscheczel, wyšokodo stojny k. farar Dr. Vilh k 1000 lētnomu jubileju wudał, spomina na to takie: „Maszej swjataj japoschtołaj dyrbitaj tafriec most bycz k zjenoczenju rozdwojenych słowjanisch narodow w katholskej cyrkwi. Znate je, zo staj ss. Cyrilla a Method tez jenieckaj Swjataj katholskich Słowjanow (t. r. Polakow a Čechow z wjetsha atd.), kotraži tusamu czeszej pola schismatiskich wujiwataj. W Serbiskej, Bolharskej a w cyklym rusowiskim mócnarstwie dawa so mjenomaj swjateju bratrow czescz; jeju swjedzenj so wot lētstokow sem hacż do džensnischego dnja w jednoscze ze ze synowskej lubosczu swjeczi. Serbia, Bolharjo, Rusjo drje su zabyli, zo so row s. Cyrilla (wot kotorohož maja pismo a cyrkwiniske knihi!) w Romje namaka; zabywaja na to, zo je bamz swjatoho Methoda za biskopa postajil a wuswjeczil; zabywaja, zo su bamžojo preni zakitarjo a podpjerario nasheju japoschtołow byli; zabywaja, zo staj ss. Cyrilla a Method ze synowskej lubosczu stolej swjatoho Pētra w Romje pschibilenaj byloj. Ale woni njesu zabyli, zo smy my pschez ss. Cyrilla a Methoda wjedzeni byli do kschesczanskiej Cyrkwi. Njeje-li czesczenjo tejule Swjateju zwiazk, kotryž wottorhnienych bratrow a wottorhnjene sotry z nami zjenocza? Njeskicji so nam z tym nadzija, zo ze zhromadnogo czesczenja wuidze tez zaszy zjenoczenjo we wêrje a w romskiej Cyrkwi? O zo by Boh wuslyshchal prostwih telko millionow proschach, zo byshtaj ss. Cyrilla a Method bórž tez byloj japoschtołaj katholskej Jednoty biez słowjaniskimi narodami.”

W tajkej myslí je tez hijom w lēcze 1852 na Morawje „bratstwo ss. Cyrilla a Methoda” nastalo, kotrež je wot bamža wobkruczene. Sobustawu toho samoho modla so kóždym dzeni sejchowacu, cyrkwinisch za dobru spóznatu modlitwu:

„O Boże! kotrež sy nas pschez ss. bratrow a biskopow Cyrilla a Methoda k jednoscze katholskej wêry powolucz chył, zjenocz wottorhnienych wot nas bratrow a sotry z Twojej swjatej Cyrkwi, zo by kaž je w njebjesach, tak tez tu na zemi była jena hlowa a jedyn pasthy wszech prawowéritwych kschesczanow. Za to tebje prostymy pschez zaślužby Jezusa Chrystusa, na zastupni prostwu s. Kneženj Marije, swjateju Cyrilla a Methoda a wschitkich Swjatyń. Amen.

X. Proschtaj za nas, swjataj Cyrillo a Methodo,

X. zo bychymy dōstojni byli slubjenjow Chrystusowych.

Tsi krócz: Wotce nasz — Strowa sy Marija.”

Serbške pismowstwo.

Psched někotrym časom je rjana modlitna knižka wusčka pod napismom: Kbhvalče Knjezowe njenio! Wona je w prawopisu našeho Posola pisana a wopschijsa wjèle modlitwów, z wulkoho džela přeni króz serbski podatých. Dotal nimamty wjèle modlerskich knihow na wubjerk, jenož, „Jézusowu Wincu“ we wschelakich wudawkach a hjez mlodošežu derje znate „Dobre hymjo“ wot k. Kucjanka. Te nowe knižki su we malym formacie; dokež někotromuzkuli bě format dotalnych modlerskich jara wulki, duž týkn̄ sebi rádšo němſte do zaka. Keš wjèle tajlich Serbow, kij tola derje došči němſki njemožja, khodži z němſkini, modlerskimi knižkami ke mſci! Wyrne ſo němſki we wſchědnej ryczi derje grycęcž moħl, tohodla njerozemischi hishcze wysoku němczinu a njemožesč tež tak z wutrobh němſki ſo modlicz! Hdyž ſy Serb a serbski myſlisch, dyrbiſch pschi cíitanju němſkeje modlitwy najpriyed na serbske ſlowo myſlisch a potom hakle na wěc, kij je z tuthym ſlowom woznamjenjena; hdyž pak halo Serb serbsku modlitwu spěwaſch, myſlisch hnydom na wěc ſamu a možesč zawěſcze nutrniſcho spěvacž. Duž njech serbsch k. duchowni na to spominaja a hishcze wjach modlerskich a powucznych knihow na wubjerk za swój katholſki lud pſchihotuja. Pola cíistych Serbow je hishcze wjèle ſlow němſkikh knihow!

W Časopisu towarzſtwa Maćicy Serbskeje je rjany pokhěrluſchki wo ſvjatej Khatyrni preni króz wocžiſciežan. Někto je z chla něhdože 20 tajlich pokhěrluſchlow znathch. Hdyž by ſchtó žadhn dotal njenapisaných nadeſchol, chył jón redaktorej Poſla ſobudželicz.

W serbskej, wot towarzſtwa Macjich Serbskeje wudatej prothch, kotaž je za naſch lud derje pſchihotowana, ujenadenibžem tež lěša ničjo, ſchtož by naſ katholſkikh ranilo. Jenož to naſ boli zo ſo tam naſha „popjelna ſrijeda“ w „evangelſkej“ prothch zaſh „ſazna!“ mjenuje; poſledniſchi wuraž dyrbi tola jenož wusměſchach hycz. Hdyž ſami Němch, wot kothryž je tola lutherſka wera wusčka, praja „Aſcher mittwoch“, cžohodla njedyrbjeti tež lutherſch Serbja „popjelna ſrijeda“ prajicž mōc? Dokež mamty někto w tuthym Poſle swój katholſki organ, bužemt ſvěru na to a tamne wotmłowjeci, z cžim ſo nam w serbskich knižach a piſmach kſhiwda ſtaوا! Serbske Nowin k. Smolerja ſu njestroniſte a po tajkim tež pſchecžiwo podjanſkim sprawne; z tymi zawěſcze tež pſchichodnje do žaneje polemiki (zwadž) njeprichtidžem!

Z Lužich a Sakskeje.

Z Budhſchin. Po lětuskej cyrkwiſkej prothch je w budhſkej diöceſy (pod budhſkim tačantom) 30 ſwětſkich a w klóſtromaj Martinej Hvězdze (z Ržantom) a Marinym Dole 9 cisterciſkich duchownych. W dražbanskej diöceſy (pod japoſchtoſkim vikariatom) je jich 31, hjez kothrymž ſu 3 pensionirowani. Jedyn, do budhſkeje diöceſy ſluſchachých duchownych je präfes serbskoho ſeminara w Praž. Serbske wosady z 11 farſkimi duchownymi ſu (za czukrajných katholſkich to pſchitajam): Budhſchin, Khróſczejich, Njebielczejich, Radwor, Malbich, Wotrow; cyrkwiſe,

hdjež so wjske týkhe serbsch prédouje: Róžant, Marína Hwězda (jara porédko) a Sdjer (z klapaku). W pruskich Serbach je katholicka wosada Kulow, tež z klapaku w Gulschecach. Němske wosady rěkaju: Budyschin (z djela), Schérachow (Schiergiewalde), Ostritz, Grunau, Königshain, Seitendorf a w wloni přeni króč z fararjom wobradzený Neuleutersdorf. W Strahwalde je klapaka z duchownym, kij tež lóždý měsac missionske bože sluzby we Žitawje (Zittau) wobstara. Klöschtyr Marína Hwězda wobstara němske bože sluzby (6 króč wob lěto) w Schpitalu pod Kamjencem. Města z duchownymi w drezdianskej diœcesy su: Drezdany, Annaberg, Chemnitz, Freiberg, Hubertusburg, Lipst, Mischno, Pirna, Plauen a Zwickau. Města z missionskimi božimi sluzbami su: Großenhain, Waldheim, Marienberg, Frankenberg, Mittweida, Rochsburg, Stollberg, Wechselburg, Bräunsdorf, Hainichen, Kolditz, Leisnig, Altenburg, Grimma, Döbeln, Riesa, Roßwein, Auerbach, Reichenbach, Schneeberg a Schwarzenberg. — Katholickich schulow je w budyskej diœcesy 22, z kotrychž su serbske: Budyschin (z djela), Čornech, Kukow, Chrósczych, Njebjelczych, Radwor, Kalbich, Róžant, Schunow, Worklech, Wotrow a Zdjer.

Z Kulowa. Nětko mamy tu schthri, ze schlesymskej Nisy (Neisse) k nam požadane milosćjiwe sotry, z kotrychž dwě w holejach klassach rozwuczujetej; tsečja wucži wosebje schiczo a druhe žonke džělo, a schtvrtoře wopytuje khorch. Boh žohnuj jich skutkowanjo! Lěpje pak by so jim hischeze stutkowalo, hdh bychu serbsku ryc̄ znale; ma-li ton khalobny rjad snadž pôlske sotry we Nisi, by derje bylo, je do Serbow poslacz, dokelž bychu so w krótkim naschú serbsku ryc̄ nauczilé! W naszej schuli pschech hischeze žanohu serbskoho wucžerja nimam̄ schtož je tola njenaturalni pucž pschi rozwuczowanju wosebje wjesnych serbskich džecži! Boh pomhaj!

Z Budyschyna. Luthersch Serbjia su w loni „knihowne towarzstwo“ założili, kij chec nowe lutheriske nabojne knihi a starsche w porjedzenych wudawkach wudawac̄. Sobustawow je hizom wjele a pschedsyda je horliwy Serb, k. Imisch w Hodžiju. Prěnja knižta z towarzstwa bě tak imenowane „bibliſti pucžni“, kotrohož je so 2000 exemplarow hizom pschedalo, tak zo su nětko nowe 1000 exemplarow cžiščejec̄ dyrbjeli. Lutherski cyrkwienski měsaczny časopis „Missionski Posol“ ma 1000 wotebjerarow! Ale nadžijam̄ so, zo budje nasch „Posol“ tež katholickich bôle k cžitanju zbudzowac̄!

Z Kamjence. Kaž so powjeda, budje lětsa pod Schpitalom nowa schula twarjena. Dotal djerži so schulská wucžba w knježich twarjenjach.

Z Róžanta. Z khalobnoscju mam wozjewic̄, zo je nascha cyrk̄ w krótkim času jara krasnje wudebjena. Wulki woltar wudebichu jena knježna ze Šernjan z dwěmaj nuchawkomaj za 4 tolerje a wjacore druhé knježny, a jena žona z Róžanta, a jedyn mlodzenc, jena žona a jena knježna z Łazka zas z dwěmaj nuchawkomaj za 3 tolerje, a hischeze dale bu tabernakel wot njeznatých z rjanej pletwu wudebjeny. Jena žona ze Schérachowa pak wudebi stolpy wokolo woltarja z rjanhmi wěncami. Tež malaj woltarieś a spowiednaj stolaj dostaschtaj nowu pschu pschez tu Schérachowsku žonku a Sch. swójbu z Róžanta. Jedyn z pobocžneju woltarjow bu z nowymi plachtami wobdarjeny. Boh daj nam wja-

torhch tajlich dobroczerjow, zo mohle so wulki woltar a psicheje nascheje cyrkwe ponowjecz a wuporjedzecz; to sebi pscheje wuczer Hauffa.

Pschi spomnjenjo redaktora. Verje by bylo, hdh bchhu so cji, kij chcedja nchto k bozej czesci woprowac, przed h kniezow duchownych prascheli, schto by najtrebni schet bylo. Tez bchhu cji sami potom najlepje radzic mogli, lak by so to abo tamne najpschihodnischho wutwiesc dyrbjało!

Z Marineje Hwézdy. Kloschthyski bozi dom pschech na krasnosci pscibjera. W loni buchu te krasne wobrazh na wjerische dohotowjene wot czekich molerjow pod wjedzenjom slawnoho k. J. Hellicha. Nekto su tez woltarje ponowjene. To su wschtka spominjenja a khvalby hdne pschihotowanja na 600 letny jubilej założenia tutoho kniezniskoho kloschtra pschez Bernharda nad Kamjencem (1264).

Pschi spomnjenjo redaktora. Nam by jara lubo bylo, hdh by nchto nashim czitarjam wopisanjo tych nowych wobrazow na wjerische podal.

W Lubinje (Lübben) w Delnej Lužicy bu 19. oktobra z. l. missionske město wotewrijene. Bože služby djerži tam k. Birnbach z Noweje Cale w jenej stv. Nekto su poczeli na cyrkwičku abo tola wjetshi sal hromadzic.

Cyrkwiniske nowinki a powjescje.

Z Morawskieje. Bislop Anton Ernst we Brnje (Brünn) je swojemu duchownstwu pastyrskej list wudal, tycslennj jubilej zavjedzenja kscheszanstwa bjez Slawjanami nastupach. Po tym samym je so k zapocjatke jubileja 31. decembra wjeczor psched kłakanjom w cyrkwi Morawskiej ze wschemi zwonami zwonilo a wjeczorna pobožnoſć w cyrkwiach so wotdzeržala. Na Welehradze (Welechrodje) budje jubilejski swjedzeni pschez chle lěto 1863 trac, wosebita swjatoczoſć pak we wschech cyrkwiach brnianskoho a wołomuckoho bislopstwa budje w oktavje (tydieu) swjateju slawjansteju japošchtolow Chrilla a Methoda. Dokelž 9. měrca, na kothym je so dotal swjedzeni s. japošchtolow swjeciz, najbole do njepscijomnoho časa (wjedra) a pschech do posta pada, je swjedzeni na pschichodne psche położent na 5. julija. Na Welehradze može so dospolny wotpust na předpisane waschnjo dostacj. Processionh w oktavje maja so welehradskomu fararzej (k. Moritorej) do předka wozjewic, zo by tam spowiednikow dosz bylo. Za putnikow a hoscji budje w cyrkwi wołownosci w scherkoſci někotrych mil verje postarane (Pscis spomnjenjo redaktora: Nadzijamy so, zo tez někotsi Serbjo na Welehrad pojedu), za cjož je so wosebity komitet postajil. Bože služby maja so w oktavje 5.—12. julija nanajbole swjedzenisch w chlym bislopstwie wotdzerzec. Jubilejske lěto skonči so 31. decembra zasý ze zwonjenjem a slawnym „Te Deum.“

(Jesuitojo.) Slawny rjad Jesuitow pschech na mnichoscoſi sobustawow pscibjera. Bjez tym zo mějseſte w lěcje 1848 jenož 5000 sobustawow, ma jich w tu khwilu 7,231, z kothym je w Ratufskiej 485, Zendjelskej 265, Irskiej 126, Belgiskej 542, Francowskjej 2203, Němiskej 561, Schpaniskej 742, w americkimaj

statomaj Maryland a Missouri 679 (bez tuthmi je tež Serb Injez Brisl, něhduschi kaplan w Radworju); Mexiko ma jich 19, italske kraje w hromadje 1438, Holandska 201.

Z Jendželskeje. W schotscich horach su katholisch jara krucje pschi swojej věrje wobstali, wosebje we wokresu Moibart. Woni buchu wot swojich wosobniscich wjedziczerjow zakitowani pscheczjivo protestantskemu pscheczejhanju, kotrež tam pschez wjac̄ 100 lét po tak mjenowanej reformacii trajesche. W tamniščim wokresu njeje, kaž došloho pominja, žeženje žadyn protestant byl. Schto su jendželsch katholisch za svoju věru wujtali, budežem w swojim času wobscheruščho wopisowac̄.

— Na nowu wotewrjenu katholisku universitu abo wysoku šchulu we Dublinje (w Irskoj) bu wloni 216,946 frankow nawdatych. Tež Němeny zberaja nětko na číseče katholisku nowu universitu.

(Rakuski dom za putnikow w Jerusalémie). W tym samym budžetaj wot nětko pschech z najmjenišča dwaj duchownaj, kotrež dýrbitaj jeneje slowjanſkeje a němſkeje abo madžarskeje rycze mōcnaj byc̄.

Z Italiskeje. W bamžowym kraju w tu khwili derje dosc̄j steji. Město Róm, kotrež chyšče Garibaldi tak spěchnije dobyc̄ a na kotrež so sardinisski kral halo swoje pschichodne hlowne město hžom wjeselesche, je w dobrém měřje z pomocu francowſkoho wōjska. Chyžor Napoleon mjenujich swojoho samsonho wujitka dla sej žeženje njepschēje, zo by nasch svjatih wót Róm a tak mjenowane Marki zhubit. Jenož tak wjèle zda so won pschiphuſchci, zo na čas Romagna (wupraj: Romanja) a někotre druhé džele (něhdje polojea bamžowoho kasteſta, kiz pak je toho dla pschech hischče wjetšche hac̄ nascha Sakska, ale z mjenje wobydlerjemi) pschi Gardinskej wostanu. Bamž je strowh a wostanje pschi swojich spravných žadanjach; tež su joho pscheczelovo na francowſkim dworje pscheco mōcnischi, bjez tym zo je jedyn z joho najwjetšich njepscheczelow, prhnc Napoleon do Egipتوſkeje zapuczoval. Nowinę we Francovſkej, kotrež su pscheczelne pscheczjivo bamžej, řekaja „La France“, a we nich su tež hischče najwěrnische powjeicje z Rómou.

Bratrowske posłowieſtenje z Moraw.

Nasche lědom założene a hischče khude towarzstwo je hžom ředžbosce a pscheczelnosce zbudžilo pola naschich katholickich bratrów we Morawskiej. Niedawno dosta mjenujich sekretar towarzstwa sc̄zehowach list w čeſkej ryczi, wot slawnoho duchownoho a starosty towarzstwa ſf. Chrilla a Methoda (założone 1850 w Brnje) L. Fr. Guschila samoručnje pisaný, kiz ma so na serbsku rycz pschelozent̄ talké;

Slawne towarzstwa ſf. Chrilla a Methoda!

Thsac̄lētny jubilej pschikhada swjateju Chrilla a Methoda spocžina so pola pola nas na Morawje runje džensnischī svjatih wjec̄or a zapocžnie so ze zwijeržom halo zhakom powschikowaneje radosc̄e. Wasche, Bratsja w cytlu a ryczit̄

nowonastate towarzstwo i wudawanju katholickich knihow je pschelubozn̄ ton" (klin) i tomule wuzwonyenju, z kotrym̄ harmonia radosc̄e połneje domery (Nachfülle) w naschimaj wuskomaj dostawa. To smy sej dawno pscheli, zo by tajke katholische towarzstwo we Waschich stronach nastalo. A spóznamam̄ za swoju winowatosc̄, tole swoje zradowanjo nad Wami ze skutkom wobswędcic̄ a Wasche towarzstwo za sobustaw naschego „Deditvi ss. apostolū Cyrilla a Methodia“ pomjenowac̄. Tohodla sczelymy wüsche diploma (t. j. zastupny list) wschitke wot nas wudate knih, kaž daloko hisczeje rozpschedate njeisu. Wznicje je hako dopokaz nascheje pschilis- nosc̄e a lubosc̄e i Wam, a Bóh popsc̄ej Waschim prćowaniom wschitke zbożos̄.

W Brnje (Brünn), dzen 31. decembra 1862.

Wat wubjekta „Deditvi ss. Cyrilla a Methodia.“

Fr. Sušil, starosta.

Pödla bē krasny diploma (wulsi wobraz) a 10 wulskich knihow, kaž stawizny katholiskeje Cirkwe wot Dr. Viloho, wjac̄ zwiazkow: Živjenjopis̄ Svatych atd.

Nasche towarzstwo dyrbi za tajke pscheczelne a bratrowske posłownjenje dzialowne byc̄ a tež po swoich mocach za katholisku wêru z pismom skutkowac̄. Schtož nasch wubjek na to w pschichodnym posiedzenju morawskomu towarzstwu wotmokwi, podam̄ w pschichodnym číslle.

Nojkrötschi puc̄ do njebies.

Pobožny a wurhežny Jan Tauler zetka junu na ranjo cžlewjela, lotrohož hubeny a bědu napohlad joho chlu sobuzelnosc̄ zbudži. Tauler pschiblizi ſo jomu a bjez nimaj zapoc̄za ſo sczehowace rozrhczenjo:

„Dobre ranjo!“

„Zenje njejsym schpatne měl!““

„Dha daj Bóh zbožo!“

„Zenje njejsym njezbožowny byl!““

Čehu prajic̄: „Bóh cžin tebi po žadoseči twojeje wutroby!“

„Mi so pschec̄ jeno to stava, schtož ſebi pschec̄ a tohodla ſym zbožowny!““

Wucžený njejedzesc̄e wjac̄, kaž by ſwoje pschecžo porjedžil; tohodla wo- prascha ſo ze ſpodžiwanjom: „Ty ſy pschec̄ zbožowny, hdz̄ tola nicto na ſw- eje njeje dospolnje zbožowny? Ubo njejedesče ſnadž Žob prawje, hdz̄ rječny: „Cžlowiek je krótki čas žiw̄ a z wſele bědam̄ napjelneny? — Šy ty wopravde zbožowny?“

„A cžoho dla bých njebyl?“ rječny khudak z poſměvkujenjom. „Zenje njejsym schpatne ranjo měl: ſhm pschec̄ ze ſwojim wotsudzenjom ſpojkom byl; zenje njejsym njezbožowny byl. Schtož wž zbožo mijenuječe, to njetriebam a nježadam; Schtož wž njezbožo mijenuječe, to njeznau: a to je moje zbožo. Wěm, zo ma njebeſſi Wótc pschec̄ jeno moje zbožo w myſlach, a tohodla joho khwalu, khwalu we lacznosc̄i, khwalu we cžwilej horcoc̄e a we krutej zymje, a wusme- ſheja-li mje njeufchitojo, khwalu joho jaſy, pschetož derje wěm, zo ſo to bjez

joho wleženja njestawa. Pomyſlu ſebi: Moj Bočje, ty chcesh to a toho dla chcu tež ja. A dokež jeno to chcu, ſchtož chce Bóh, ſtawa ſo mi pschech, ſchtož chcu: a toho dla hym zbožowny. Abo znajecze wjetſche zbožo hač hdyž ſo człowjelej pschech po joho woli czini?"

Tauleř zrozemi mužeji, kotrež we ſproſtej ryczi hľuboku mudroſež wupraſti. Ale tu pschejedze myſliczka joho hľowu a chyſche ſtarcowu pobožnu myſl poſpylacz a wopraſcha zo z wažnym hloſom: „Ty chcesh pschech to, ſchtož Bóh chce? ſchto dha, hdyž bý tebje Bóh do hele ſtorčicž chył; bý tehdrom tež hiſtčeze to chył, ſchtož Bóh zechce?”

Khudak poſměwkiň ſo zaſh a praſeſche z rycžnu a z hloſom, kiz wožewi, tak częſlo jomu je, na tajke ſebi pomyslicz: „„A byli mię Bóh chył do hele ſtorčicž, bých tola to chył, ſchtož Bóh chce. Pschetož, wězcze, mam dwě ramjeni, a we tymaj mam ſpodižnū mōc; prěnje: poddat oſcz do božej eje wole, druhe: njeſeſbicžnu lub oſcz! Z tymajle ramjenjomaj bých ſo Boha djeržał, a njebých joho puſchcik, tak zo bých joho ſamoho ze ſobu ſcjhahnýk do hele; a bých wjele radscho był z Bohom w heli, býzli bjez Boha we njebjeſach. Hela bý mi njebo byla, hdyž bý Boh we njej był.”” —

Dolhi čas hžom běſche bohabojažny wuzený najkrótschi pucž do njebjeſ phaſ. Proſcher bu joho wuzer, proſcher poſaza jomu pucž. Chęć, ſchtož Bóh chce — to je najkrótschi pucž do njebjeſ! A ſchto vje tónle pucž? Wěscze tón, kiz ſo z tamnymaj ſylnymaj ramjenjomaj Boha djerži a we duchu a wěrnoſci ſo modli: „Twoja wola ſo ſtan, taž na njebju, tak tež na zemi.” D.

Wužitnosc̄ c̄itanja.

Kal wulki wužitk može z pobožnoho c̄itanja teje abo tamneje dobreje knihy, toho abo tamnoho powucžacoho časopisa naſtacj, dopokazuje nam pschebe wſchim tež žiwenjopis swj. Ignacia z Lojola, założerja towarzſta Jezuſowoho abo jeſuitiſkoho rjada.

We lécje 1491 we Schpanſkej rođený bě tuton pozdjiſiho k tajkej ſwiaſtoſci pschewobroczený muž voži ſwoje přijetſche ſéta na kralowſkim dworje Ferdinanda V. pscheczini, hdež ſo boryž joho zapſchilomneje dusche žadofſci za ſwětnej c̄eſeſci a za ſwětnymi wuznamjeniem zmočowa. Dokelž dopjelnjenjo tajkich žadofſeſow najlepje w bitwach a wojnach namakacj myſlesche, poda ſo hžom we młodych lětach k kralowſkomu wojskej, hdež ſebi pschez khrobloſc̄ a zmugitoſc̄ wulku čeſcž dobu.

Ale w lécje 1521 potrjechi joho pschi woblehnjenju krutoho a ſylnymo hroda we Pampelej, hľowym měſcze Navarſkim, te njezbožo, zo njeſcheczelska kula ſimale chył joho prawu nohu rozažb. Pschez to bu na dolhi čas na khore kožo c̄iſnjeny, dokež zahojenjo jara czeſkeje ranę jenož pomalu pokročowalaſche. Zo bý ſebi na tajke waschnyo čas učka zahnawał, žadasche za c̄itanjom ſwětnych knihow, wosobnje za tak mjenowanymi romanami, kotrež běchu we tehdromniſkim

času so halle nimale zapoczątkę pisacj. Dokelž pak so runje žana tańka pożądana kniha nienamaka, bu jomu žiwjenjo Jezusowe a Swjatych do rukow podate. Pschi zapoczątku čitasche tute knihi jenož, zo by sej čas zahnał, bjez toho zo by najmiejensche wolschewjenjo, najmiejenshu zabawu sebi z nich čerpacj mohł; ale po času zalubowa so, dokelž hnada boża we nim sylnischo skutkowacj pocza, tak jara do nich, zo z čitanjom thich samych cyk dny pscheczini. Pod skutkowanjom tuteje hnady namaka we pschitkach swjatych něshto wjele krasnische a wyschische hacj we wschitkich niewernych, wunamakach romanach a bajkach, z kotrymž bě przedy swój pomjatk a swoje myśle napjelnjal. Po horzych nutskownych wojo-wanach zapšcija uček pschedewzacjo, swój rycerski mječ jenož njebieskej kralownie poswiecicj a pschichodnje, kaž běchu swjecji to cjinili, pod khorhowju krala wschich kralow wojovacj a so samoho a swět, kotromuž bě hacj dotal holdował, pschewinycj.

Kak krasnje je tute swoje pschedewzacjo wuwiedł, to wobkrucja nam chce joho dalsche žiwjenjo, kotrež snadž pschichodnje dale wopisam. J. S.

Žiwjenjo s. Cyrilla a Methoda.*)

Swjataj bratraj Chrill (kotrež imięno je psched smjerczu pschivzał) abo Konstantin a Method běchtaj synaj sławnoho wojerskoho wyschka w grichissim měsće Solun (Theßalonike) w Macedoniskej, hdzež bě tehdom słowjanska rycer derje znata, dokelž běchu we wokolności města sami Słowjenjo. Jeju nan Leon, bě bohaty muž a mějesche sydom synow, z kotrychž bě Konstantin najmłodszy a w lěcze 827 rodženy. Method běsche starschi. We młodosczi hižom wuznamjeniesche so psched wschitkimi Konstantin z wołobnymi duchownymi darami. Hdž bu na sktudowanjo daty, pschibjerasche na mudrosczi bōle dždli wschitcy druzy wuczow-nich. Joho zajimachu wosebje knihi a wuczby s. theologa Hrjehorja, a hiszczę w młodosczi napisa na sejzenje swojego bydlenja pod znamienjom kschiza tańku ihwalbu s. Hrjehorjej: „O Hrjehorjo, z ciałem człowieka, a kaž jandzel sy so wozjewil. Pschetož twoj hort, kaž jedyn ze Serafinow, Boha khwali a cyk swět rozwijetla na prawu wěru polazujo. Z tym pak pschizmni tež mje nakhilenoho tebi z luboscu a wěru, a budź mi z rozwělerjom a wuczerjom.“ Konstantin zhobi halo schytnaczelentn hólczeć swojego nana a grichiskohorowh wuczeř, logothet (st. j. keicler) Theoktist, słyschiwski wo joho mudrosczi a pilnym wuknjenju, wza joho na khězorski dwór, zo by so z khězorowym synom wuczil. Tónle prýnc rěkache Michał, a bě halle tfinacie lět, hdž jomu nan zemrje, a wón knieżeřstwo nastupicj dyrbješče. Tu pschindže z nim w lěcze 842 młody Konstantin do hlow-noho města Carjohroda abo Konstantinopla. Knieżeřstwo za młodoho khězora wježdzieše joho macj, swjata Theodora, z dwemaj zaſtararjomaj Mamulom a Theoktistom, kotryž bě pscheczel Konstantinej. W Carjohrodze bu Konstantin wschelakim wuczerjam pschepodath, čitasche grichiskoho basnjerja Homera, natulnuy

*) Wobščernischi knižku wo tym pschihotuje redaktor, a poda tu samu wubjerlej i wudacju za sobustawow naſčoho towarzewa na lěto 1863.

zemijumertstwo a wudolonjescze so pod Leonom a Zeliom we filosofisch (mudrowstich) wědomnoſczech. Tež rycziſtvo a hvezdarſtvo won wuknjeſche.

Joho pscheſzel Theoktisti widzic̄, zo won tak we wszech wědomnoſczech pokroczyje, da jomu mōc we swoim domje, a won smedzescze do khęzorskoho paſlaſta khodzic̄, hdbzkuſi chyſche. Potom chyſche joho woženicz ze swojej mótku, a pschisubjowasche jomu wěſte wjerchowſtwo (kraj) wot khęzora a zo chce joho za stratigu abo wojerſkoho wiedzic̄zera pomjenowac̄. Ale tomu wschomu pscheſziewſcze ſo Konstantin a joho pscheſzel wobzankn̄, zo chce joho na duchownſtwo ſwjeczic̄ dac̄ a joho za knihownika pschi chyki ſ. Sofije wuzwolic̄. Tak ſo ſta, ale Konstantin tam mało pobu, dzieszche k Uſkomu morju, jkhowa ſo w jenym kloschtrje, tak zo joho ſedma za pol lēta nadendzec̄n. Ale hdbz ſo z nim do Garjohroda wrózic̄chu, njemžachu joho niſak k tomu pschiswescze, zo by pokroczoval we ſlužbie pschi knihowni pola ſ. Sofije; won jenož pschija wuczeńſke město, w lotnym ſwojich krajanow a czuzych we filosofii (mudrowſtwe) rozwuczowasche. Wot toho časa mjenowac̄u joho filoſoſa.

W tym času mjeſcze Konstantin, hiszczje młody, po khęzorskim rozkazu wucżene zwadne rožryczowanjo wo czesczowaniu ſwjeczatow z wotsadzenym patriarchom Anniom, kothž bu dla swojego njemdrjenja pscheſzivo wobrazam w chyki wot swojeje doſtojnoscze wotsadzeny.

Hdbz bě Konstantin 24 lēt starý, poſlachu joho z druhiem wucžencom k Saracenam (mohamedanskim) a to najſterje k emirej Melitskomu. Pschic̄zina tohoſe puczowanja běſche saracenske pscheperoſchenjo k rozryczenju z kſheſczanami wo wérje. Konstantin wuńdze hało dobyczę pschi tñm, pschijawſchi tež jēd wot nje-pſcheſzelskeje ruki, kothž jomu nicžo njeschłodzescze. Wrózic̄wſchi ſo z tohoſe puczowanja wuzwoli ſej Konstantin samotne žinjenjo, a poda ſo k swojemu starſhomu bratrej Methodej na horu Olymp w Thessaliskej.

(Poſtrac̄zowanjo.)

Pschitrunanjo pismikow: c̄=é, c̄j=č, ſch=š, ſch, psch, tſ=kř, př, ū.

Naležnoſcze towarzſtwa.

Swój pschinosch (15 nsl.) ſu do poſkadních zapłacili ſczejhowach Inježa: wucžer Bräuer z Radworja, kapłan Duczman z Radworja, kubleř Wojnar ze Smolic, wucžer Kochta z Worklec, wucžer Kral z Radworja, klamař Polank z Mnichonca, J. Grubert z Radworja, pschelupc Hórník z Khroſcziej, pschelupc Hórník z Worklec, vikar Horník z Budyschina, kubleř Jawork z Mikocziej, direktor Scholka z Budyschina, J. Bělka z Budyschina, J. Koplanſki z Budyschina, J. Wenka z Budyschina, wucžer Bur ze Božerje, kubleř Rězal z Džěznic, kubleř Guda z Džěznic, ſcholař Jawork z Wielna, bratr z rjazu Kupucinow Jawork z Rumburka, inhyk Krawczej z Rumburka, senior tačantſtwa Pſech z Budyschina, ſcholaſtil tačantſtwa Buk w Budyschina.

P. Scholka, poſkadník.

Cjifczat L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholski Posł.

Gyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cj. 2.

Februar.

1863.

Stawizny Mążanta.*)

Podat P. L.

I. Marina Hwězda.

Wuczinjene je, zo ma so kłoschtram chle čłowjescwo w kóždym časa mnohe a wschelake dobroth dżakowacj, bhrne dość tajlich bylo, kotsiż chcebja to zaprecz. Kłoschtry buchu najprjedh tam zalożowane, hdzej neliż z tueżnej trawu wobroscjene zahony, płodne derje wobdzelane pola a wsiske města wibzimy. Zich najprénischbi dżelawi wobhdlerjo zespuschejachu mjenujich njeprschistupne lěsh, czinjachu wsiske fruchi naturiskeje džiwinh wokolo tutych kłoschtrów płodne a zawojskichu tak rjenje pschewobrocjene kraje a zahony nam, swojim potomnikam. Kłoschtryksa regula najwjac hussitich mnichowskich rjadow pschikazowasche to czinicž k powschitkownomu lěpschomu a wujitkej čłowjescwa! A tak nastachu nic jenož jednotliwe wsh, ale też města; kłoschtry buchu magaziny a wustawy, w kotrychž kóždy dżelio a zežimienjo namaka. Najwjac pał skutkowachu kłoschtry za duchowne zbożo čłowjekow, pschetož běchu kóždy čas hacž do nowischoho časa sydlo kumschtorw a wědomoscjow a wozjahnichu w swojich murach mużow, kotsiż w kħvalubnym wopomnjecju čłowjekow wostanu. Wosobnie běchu kłoschtry we kóždym časa města k hajenju, k wobkruczowanju a k rozschrerjenju kħeschjansta; z nich wudżechu japoschtołojo wérh.

Też w hornich Lužicach bě w starym času wjele kłoschtrów, kiz so z tej samej staroscju za naschu wěru a chrkej starachu hacž do časa Lutherowej reformacie; bě jich hromadze 11, 7 za mnichow a 4 za mnischki (kłoschtrykske knieżny). Spomnjenja hōdnische kłoschtry za mnichow běchu: w Zhorjelu, we Kamjencu, we Budyschinje a kłoschtry coelestinow na horje Džibinje pola Žitawh. Tutón bě najrjenischbi a najwojetischbi; khějor Karl IV. jón založi a z kralowskej darniwoścju wuhotowa. Wot wschilich thyle kłoschtrów staj džens we nětčijskich hornich Lužicach jenož hiščeje dwaj zbytknai, mjenujich kłoschtry cistercijskich mnischkow Marinę Dol a Marina Hwězda; wschē druhe su krawne wójnh, kiz buchu wěrh dla wiedzene, najbole wutupile a wuhladujemh na tym měscze, hdzej stojaču, jenož

*) Pschitunaj Ticinus: Epitome Historiae Rosenthalensis. Pragæ 1692.

zrudne powostanki abo twarjenja, i w schédnemu swétomu wužiwaniu postajene. Žda so skoro, zo bě swjata Marija, kotrejž mieno nosiła, ze swojej zastupnej próstwu jenicka zakitarka, kotaž móžesche tutej dwaj klóschtraj wot powšitkownoho zahubjenia wumožic̄.) Nutreny džat Bożej macjeri, zo je wona našhej chrkwi w tutym kraju teſle dwé debjenstwie katholiksoho žiwjenia praſtarich (uralt) ežasow zdjeržala. Schto by z wulkoho džela katholikow bylo, hdh byschtaſ tež wonaj zbehnenaj byloj a schto z wulkeje mnogoſcze potrjebnych a kudhch, ſiž maja džens hishcze mot teju klóschtrow swój khléb? Założenjo wobeju katholiskej klóschtrow Marinh Dola a Marineje Hwězdy so nam tak ważne ſda, zo dyrbimy nuznje najtrébnische tu naschim katholiskim czitarjam ſubudželic̄, prjedy hac̄ i ſobudželenju wopravdžitych ſtawiznow „swj. Marije w Rženycze“ pſchenidzem̄. Dokelž pak derje wěm̄, zo czitarjo „Katholiksoho Pôsla“ najwjac̄ jenož poſleniſchi kloschtr znaja, čcem̄ drobniſcho tež jenož wo tutym we swoim naſtawku ryczec̄.

Marinh Dol kaž tež Marina Hwězda buſchtej założenaj w 13. lěſtſtoku. Klóschtr Marinh Dol bližko Oſtrica (Woſtrowca) ležach bu žałożen̄ mot częſkeje kralowny Kunigundy, mandzelskeje Wjaeflawa IV. w l. 1234. Tón klóschtr bu zahe hižom mot wſchelskich wjerchowſkich parſhonow bohac̄e wobdarjeny a wobſedzi džens hishcze město Oſtric a 18 wsow. Klóschtr Marina Hwězda je něſhto pozdžis̄ho a to w lěce 1264 założen̄ a jesuita Ticinus, rodžený Kulowczan, nam joho założenjo we swojich rženycanskich ſtawiznach str. 46 talle wopisuje.²⁾ „Hdž ſunu wysokodostojných kniez Bernarb, 27. miſchnianski biskop a kniez nad Kamjencem na hońtwje ſo wjeseſche a na te město pſchiidže, hdž něſt klóſchtr ſtoji, poda ſo, zo ze swojim konjom hlučko do bañniſcza zapadze. Dokelž ſej ze swojimi mocami z njoho wjac̄ wupomhač̄ niemoželc̄he a dleſhi čas hižom podarmo to ſphtowasche, dha wobrocži ſo ſ nutnej próſtſtu k Bohu a k najwjetſzej kniežnje, ſlubjo, jelizo budze z tejele straſchnoscze wumožen̄, na tym ſamym měſcze klóſchtr natwaric̄ a ſvjatej Mariji poſwjeczic̄. A hlaſ! bě hižom ranjo, dha wuſlada won z jenym dobom pſci ſwěcenju jutniczki pſched ſobu hlowu, z hlučim, hlyſtotachm ſchlewjerjom (Schleier) debjenu. A lědom bě to wižał, pōčnje zemja ſo ſydomac̄ a twerdnac̄ a biskop wucžekn̄ zbožownje hujenej ſmjerći. Won hlučlesche něſt Boha a zapocža bórž, njezabymſki swój ſlub, tam, hdžez bě joho kon ſo zapanhk, klóſchtr twaric̄ w lěce 1264. Won mjenowasche jón Marinh Hwězdu, dokelž bě ſo jomu rānscha hwezda (jutniczka)

¹⁾ Mějehſtaj drje wobaj klóſchtraj dla receſſa, kž je pſci wotſtupjeniu Lužic̄ wot Częſkeje 30. meje 1635 ſcijenjeny a dla konſtituciſſeje liſcijny wot 19. decembra 1832 a 17. novembra 1834 pramo swojoho wobſtac̄a, ale ſchto je druhdy najwjetſche prawo, jelizo čedzja ludžo je ranic̄ abo wotſtronic̄? Najnowiſchi čas je naš w tymle naſtupanju zrudne węcy wucžik! Boh je po prawym jenož wobſedžbować prawa, dokelž je ſenjez čłowjeſtich wutrobow.

²⁾ Tutón klóſchtr wobſedzi w Pruskej 1 město a 8 wsow a w Gauſkej 1 město 39 wsow a wot 17 wsow wjescze abo mjeniſche džele wobſdženſtwa.

a swjata Marija, macz Boža, tam ziewała. Klóschtr bu w lěće 1284 tak bako hotowh a wutwarjeny, zo móžachu kniežny, ze swojoho najprěnišchoho klóschtra w Kamjencu, kiz je hizom 1249 wot kniežow nad Kamjencem natwarjeny byl,¹⁾ do Marineje Hwězdy pschecjohny. Kjenje natwarjena cyrkej bu poswieczena k cžescji swjateje Marije, swj. Jana kschczenika a swjateje Wórsche, kothryž wopomnijecjo so hishcze někto kózde lěto hacž na najrjenischo swjeczi. Nabožny zašožer klóschtra biskop Bernard bě po tuthm podawku hishcze 37 lět živý a wumrje 11. oktobra 1321 zbožneje smjereze. Město, hdzej je won ze swojim konjom zapanh, je mała khpalka, kschijownomu khodej pschitwarjenja, we kotrejž kniežny husto najswjecjischí sakrament dostawaja, město pał, na kothymž joho cželo wotpoczuje, woznamienja krasny wopomnik psched wulkim wołtarjom, w kothymž joho a joho najnutrnischoho pschecjela Hendricha, knieza nad Kamjencem, koscje so khowaju.“ Rjane napismo we łacanskej ryczi debi wopomnik a rěka serbski tafle:

Bastań, o pucjowario! hdzej so zapadný Bernard. Spodžiwach so padej, kiz so jomu je stał na hoňtwe? Njespodžiwaſj so, wſdak bě kójež duschow, honjenja njevědomy. Tohodla wosta, wróciwski so k kójenju duschow z powołanja, wobtwerđeny z rybałowym pjeršczenjom, třjach w tymjeniszcze, won, kiz so pschithili předh zemi. Zemjace lubujo, njenamaka na zemi twerde a padnywschi wjazny; njemócky stacja, byrnje tež kamjenjom doſčez wobsedzik, kniez Kamjencia. Małozujo pał zemjace k zaſoženju (kloſchtra) a z nohomaj teptajo, namaka, hdzej móžeshe stacž. Bernard tamny (swjath) bě wulki dobroczeſt Cisterciscich, spodžiwona wěc! Zo je Bernardoſ polne Cistercium²⁾ pał mjeđonoſčnych w ryczi, pał bohatych we smilnych darach. Baběža so bohatstwa, spěčnijšcho džili Merkur. Cheſči jím cžekanjo zaſtajicž? Wobkruej je we ſkale: Węž pał, zo ſkala tale je Chrystus. Joho khudym pschivisnikam njech počlady zwolnje fo dadz; cžinja węcznoho dixerja z bohatstwom, hdyz płodža naschoho mjenia stajnu njeſmjerneſz. Kónc bu wzak tudy Bernard, njebyli bohatstwa zhubit pschedz ſlub začvjenja kloſchtra. Zhubitwski je, kąž sam cheſče, namaka wumoženjo, woných zacpřeſt. Wobroczi jomu khribjet Fortuna (zbožo) w podobje Diany, a nimale zahubi swojoho ſobuhrayerja: Hrajer pał zacpět zwolnje woteda swoje, a doby z tym ſebje ſamoſo. Čítasch-li to cžitarjo? Scžehuj Bernarda morwoho a budjesch z nim živý po smjerczi.

Pödla je tež grichisste napismo, kiz ma so pschelozene tafle:

Bernard zwérinu honiwschi, tu zapanh njenadzich do rožschérjeneſe ſyče nje-wěſteje smjercze. Žiwý, kniez Kamjenia: něk ſam kamjeniej tu podleži! Njech jomu je ločila zemja. Tudy potajkim ſo khowa Bernardoſe cžero: njekhowa ſo pał joho duch, hdž ſo ſběhny nad hwězdy.

(Pokraczowanjo scžehuje.)

Wozjewjenjo pschistupa k nashej s. cyrkwi.

Schismatisch dotal Wolharjo w biskopstwie Tirnowo (t. j. Černjowo) ſu ſcžehowach wotewrjeny list podpisali a rozpoſkali:

¹⁾ Bu 1295 pschewobrožený do ſchpitala.

²⁾ Tak rěčashe přeni kloſchtr tutoho rjada.

„Wschitkim Bolharjam! W drohotnych powostanach naszego staroego czasa, we naszych zakonjach a chrkwiniskich knihach, kotrej su pscheszehanjam Grichow wuczelke, namakaja so dopokazma, kotrej zjawne wobswiedzaja, zo we spoczatku bolharska chrkwi ze swiatej iapoischtofsliej romskiej chrkwi w zjenczenstwie stejeszhe, kotrzej naszej chrkwi wustawu da a kanonisku a samostatnu hierarchiu (rjad duchownstwa) wobkrucji. Ale grichiskich patriarchojo (biskopojo) w Konstantinopolu su w hordoscji a lezesczelakomnosci we wschelakich czasach a ze wschelakim pscheklepanstwom nasze chrkwiniske prawa ranili a je so jum skoneczenie radzilo, bhezo naszej narodnej chrkwi chle zaniezic, hdzy nam z mocu grichiskich (bolharskich nierozeniemjach) duchownych, kiz su wot wschtich fchesczanskich poczinkow zdaleni, pschinuczicu.

Tak njeje bolharski narod, pokhileny pod spschahom fanariotskich (wosobnych z Konstantinopola) Grichow, pschez nektore lertotki zlo njesprawnoho kniejsztwa a njezakonskoho chrkwiniskoho zarjadowanja. Schio moohl we wschtich jenotliwoscjach te hubjenstwo a te fchimdy wopisacz a wupowiedacz, kotrej je nasz lud wot tych starzych a zasaklych njeprzeczelow naszej narodnosci czerpjez dhrybał? Pschez tonle chly czas bu sprawnosc wot nich ranjena; duchowne zdjelanie bu zabjewane, nasza narodna dostojnosc bu pschez najbole ranjace wudma wusmehowana; nasza rycz, jeniczke wopominjeczo naszeho bheza, bu pocziszczeniowa; najdostojnisczy mužojo naszeho duchownstwa buchu z kraja wupolazani a k węcznomu jaſtwu wotsudzeni; nasze wustawy bchu a su hiszce pschislodzenjam a pscheszehanjam wustajene; z jenym slowom: donit bolharsko naroda je pschemoch fanariotskich Grichow poddaty. Hacż do tutoho czasa nochce grichiska chrkwi w Konstantinopolu, ta „wulka chrkwi” (każ so radzi mjenuje) wot toho wotpuszczic, zo by nas swietnych wotpohladzajow dla stajnie pod swoim grichiskim kniejsztwon dżerzala, a z politiskich pschiczinow Bolharjow a Grichow do jeno ho luda (węzo grichiskiego) zmęszała, ale hiszce wjach: pod larwu nabožniſciej jenaiskoscje połkračzaje wona we pscheszehanach pscheczjowi naszej narodnosci, haj podwoja te same.

Bjez swojeje wole smy do bjezdnia zloho a njesprawnosciow czechnjeni, z kotrej so skoneczenie zash wumožamy, dżak budz miloscziwemu Bohu, kiz je naszych dobrzych wjerchow rozwświetlit a szcziñit, zo su nam ton jara požadany średk dwowilisi, z kotrzym mōžem woblakowanjo, nashomu swēdomiju pschez te blydy a swetne wotmyślenja grichiskeje chrkwi czinjene, zash wotmyc, nasze dotal wobſchobzene wobkhadzenjo z drugimi narodami polepszic, zahubne a sfażene grichiske duchownstwo wot so wotstronicz, a so tak wot njesprawnoho a njezakonskoho mocowania tuteje chrkwi, kiz je jeno „wulka” pschez swoje zloscie, wuswobodzic. Tohoda:

woziewjamy my Bolharjo diöcesy Tirnowa, swetsch duchowni a laikojo (njebuchowni), swjatoho ducha na pomoc wotlajo, z tutym swjatocznie a zjawne, zo my njezakonske a njekanoniske mocowanie grichiskiego archibiskopa (t. r. kiz nas hiszce swojich mjenuje) w Konstantinopolu wotpuszczajemy.

Hdżż tak wschitke wobłhadżenjo a wschitke zjenoczenjo z nim a chlym grī-
ciślim duchownstwom puſczejim, wróczamy so po pschikkadje swojich
prjedownikow pod zakonisku a kanonisku (t. r. w cyrkwiniskim pra-
wie w obkruczeniu) mōć stoła swjatoho Pētra, wjercha japoſčto-
łów, a wobnowiamy swoje zjenoczenjo ze s. romskiej nawjeczornej
cyrkwi. Tohorunja proshmy Joho Swjatoscz bamža Piusa IX.
nas do jednoth tuteje pschęzych knej cyrkwie Jezusa Chrystusa
pschiwacz, a też hako zasadę a waschnjo zjenoczenja sczehowace wuměnjenja
pschipoznacj a dowolicz. (Někto sczehuju wuměnjenja, kajteż je romska cyrkej tež
druhdje pschitupowachmi schismatikam dowolsila; žadaja samostatne bolharſke du-
chownstwo, zdżerzenjo swojich dotalnych wobrjadow abo ceremonijow, słowjanſku
rycz pschi božich službach atd.)

(La Bulgarie.)

Missioniske powjescze.

W zojimawych rozprawach jenoho starszeho missionara (prēdarja kscheszjan-
stwe wěry bjez pohanami), ĺ. Pierza, wo joho skutkowanju bjez Ottawę-India-
nami w połnōnej Americy c̄jatam sczehowace. W zymie l. 1860 wumrie kral
tohole indisckego naroda; dokelž njebe móžno, psched joho smjerczu hiszceje missi-
onara, za kotrymž jara žadasche, pschiwacz, da sej won c̄zornu drastu, duchown-
skej podobnu, sc̄inicž, woblesče so ju a prajesche: Někto wuhslada mie tón wulki
duch (t. r. Bóh Kscheszjanow) w duchownskej drascze a spóznaje z toho, zo ja
missionara lubuju a wot njoho žadam Kscheszjeny bycz. Won wobżelnosczescze pod
wjele sylzami swoje hręchi a wumrie połutniwy. Dokelž běsche we wěrje hižom
derje dōscz rozwuczeny, a dokelž bu joho Kscheszjenica pschęz někotre żadżewki wot-
stoczena, směny sej myslisz, zo won pschęz Kscheszjenicu żadoseče k wěcznej zbožno-
sczi pschitidze. — Pschi jentym kraſnje ležachym jězoru nadendze ĺ. Pierz 300 po-
hanskich Indianow w hromadze. Hdżż bě jich thđen dolho w najtrēbnisich
nabožnischich wěrnosczach rozwuczowal, praschesche so jich, hacž su jomu rozemjeli
a chedža-li joho nabožnisto (Religion) pschiwacz. Tu poslici jomu hłownik
(Hauptling) ruku a praji: Lubh wotcze, ja sym zestaril a njejšym dotal žanoho
duchownego prēdowacz hyschal; něk hakle spóznawam, kajli rozbđel je bjez do-
brym katholiskim Kscheszjanom a wbohim pohanom. Wosťan jenož pola nas,
lubh wotcze, ja chcu twoju wěru posłuchacż a so Kscheszicž dacż, a ja myslu, zo butża
wschitc̄ moji poddani c̄inicž kaž ja. Duchowny praschesche so na to druhich
Indianow, kotsiz kaž podwolne wowieki wokoło njoho na zemi sedzachu, hacž maja ze
swojim hłownikom jenakje zmýslenjo. Woni wotmokwicu: Haj lubh wotcze, a
bachu jomu jedyn po druhim ruku. Missionar pak slubi jim, zo chce w pschi-
chobnym našczu zaſh pschincz, abo jim druhoho duchownego pôslacz, kij by jich
dospolnje dowuczil a Kscheszil. — Ottawa-Indianojo, bjez kotrymž bě ĺ. Pierz
15 lēt skutkował, su něk wschitc̄ Kscheszjenjo a bydla we scheszic̄ rjanich wul-
sich wsach, z kotrychž ma kózda swoju cyrkę: woni su so wobohaczili, a dokelž
su derje dōscz zdżelani, spożęgi jim knježerstwo stata Michigan wschitke prawa

bělých krajowników. To same by so pola Ottchipwe-Indianów wusłukowało, když by tam dość missionarów bylo, kíž bychú jich rozwuczovali a halo duchowni pola nich vostali. Nic jenož tónle narod, ale tež Siouxovo a druhe indianske spáli we stacjé (kraju) Minnesota žadaja zašy a zašy katholickich missionarow, njemoža pak žaných dóstacj. Z toho widzicze, lubi cíitarjo, tak wažne je podpíranje missionickich towarzstw (kaž lyonskoho atd.), kotrež srédki k vobstaranju duchowných za tele po zbožnosći žedzace ludy zhromadzują. — Psichodobne bishcze wjac z missionsta pshinieśem.

Živjenjo sv. Cyrilla a Methoda.

(Pokracovanie.)

Method bě někotre léta khézorski bohot jenoho vjerchowstwa, potom pak vžda so wschitko a wotendže do Kłoschtra na spomnijenej horje Olymp, hdzej do duchownoho žnenoczenstva stupi. Tu někto wobaj bratraj so wjele modleschtaj a posčeſchtaj. Z tajkoho pobožnoko živjenja buschtaj na dobu zašy wot khézora dale powołanaj. Poldžiwi lud Kozarow mjenujch, kíž biez čornym a kaspiskim morjom w něčijschej Rusowskej pschebywachu, běsche khézora dowěrnie wo pschiopštanjo wuczených ludzi proshl, kíž bychú rozfudzili, hacž dyrba Kozarojo wěru Židow abo mohamedanskich Saracenow sebi wuzwolicz; pschetož kózda strona chysche jich k swojemu nabožniſtu wobrocicž. Duž podaschtaj so swjataj bratraj po čornym morju do pschekupskoho grichiskoho města Chersona, kíž pschi wulinje (Mündung) rěši Dneſtra ležesche. Tu chyschtaj wěsty čas wostacj, zo byschtaj židowsku a saracensku rycz nauwulcoi. Tež zbudzowasche Konstantin tamisckoho biskopa k ptanju rowa a powostankow s. Klimanta, romskoho bamža, kotrež bě wupokazany w tych stronach pschebywał a sfonečnje z kótwicu (Anker) za ſchiju do morja potepljeny (w lěce 101) a potom na blízkej kupy po hrjebanu byl. Nad joho rowom běchu pozdžischo kſchesczenjo cyrkliczku natwarili, kotrež pak bě pschi zapusczenju Chersona a wokolnoſće rozpadyła, tak zo w 9. lěstotku nicto wjac tón row njewiedzescze. Z božej pomoci pak namala Konstantin row a tež kóscze s. Klimanta a pschinje je do města Chersona w l. 861. Derje pschihotowanaj podaschtaj so sv. bratraj po mótiiskim morju ke Kozarom. Wjerch tych samych pôsla jimaj wosobnych muži napsheczo, zo bychú jej powitali. Dobyschtaj drje bórzy lud za Jezusowu wěru, tola měieschtaj z mudrými Kozarami, že Židami a Saracenami wjele rozhyczenanjow, kotrež je Konstantin potom napisal a Method pozdžischo do slawianskeje rycze pscheložil. Konec a wunoscí týchle rozhyczenanjow bě, zo bu 200 najwosobních Kozarow z wjerchom samym kſcheczených. Tónle wjerch džakowasche so jara grichiskomu khézorej, kíž bě jim teju wubjerneju wuczerjow pôškal. A tež jimaj chysche so džakowych wopolazacj, předh hacž byschtaj joho kroj wospeschciloj. Tola město wschitlich possičených darow wuprosh sej Konstantin 20 zajatých Grichow, swojich krajanow, wo kotrež zajeczu wiedzescze. A prostwa bu wuslyšvana; cži zajeczu smědžachu sobu domoj puczowacj. W Chersonje zadžeržeschtaj so swjataj bratraj a wžaschtaj drohotne powostanki cžela s. Klimanta sobu

do Konstantinopola. Někto bě Konstantin krótki čas tudž živý pšči chrlwi ff. Záposchtołow, a Method bě abt Ilischtra Polichrona, w kotrymž bě 70 mnichow. (Povráczenje.)

Cyrkwińskie nowinki a powiescze.

„Katolički list“ w Zahrjebje (Agram) pisze, zo budże tysiącletnih jubilej słowiańskich japoščtołów tež w Romje swiatocznje swieczeny; haj tónle swiedżenj je po programmie, wot bamža wudathm, so hiżom zapocząt. Trajach wopomnik tutoho tysiącletnego jubileja budże założenjo „Chrillomethodsko kollegia“. Kollegium S. Hieronyma je k tomu końcaj 1000 tolerjom darilo a cykle wotdzięleń swojego domu wotstupiło, w kotrymž budże so móc 16 hacj 20 chowancow (Böblinge) zaśtaracj. Zahrjebskie archibiskopstwo, potom biskopstwa Działowskie, Genske, Kschizewacke, Zadrskie a Dubrowniske mają prawo, do toho kollegia na jeho chosty jenož młodoho duchownego slacz.

Z Prahi. Wulka nowa cyrkwi k čescej ff. Chrilla a Methoda w pražskim ludopołnym pschedmiesiątu Karlinje, hdźež dotal žana cyrkwi njedě a w tu chwilu hiſćcze drjewiana klapala steji, je z dobrowolnymi darami hiżom wloni we zwonkownym dotwarjena. Po cyłych Čechach su dary hromadzili, wschelach zamożci ci wulke dary podali. W poslednichim času su někto tež w nutskownym hiżom wjese twarili a wobstarali, tak zo budże drje cyrkwi psched létuskim 5. julijom dohotowjena, snadž hacj na wobrazu na wjersče. Ma jedyn woltař w tutej cyrkwi, woltař swjatohho Wójczechā (kij je Polakam a starym Prusam halo missiōnar przedowar) su Polach hromadzili. W tu chwilu pschihotuja Polach w Prazy býdlach koncert, z kotrohož dochodow je djel na dohotowjenjo tutoho woltařa, djel pak za wupyschenjo cyrkwi we Welehradzie, tutym słowiańskim Betleheme, postajeny. Tak kscheczanska bratrowska luboscž ze zjenoženymi mocami wschubżom wulke węch dokonja. Wjedzimž sebi tajke pschiłkady często k wutrobje!

Françowska. Na město zemřetoho archibiskopa kardinala Morlota bu t. Darboh, biskop w Nanchu, powołany. Bohrjeb ujeboh kardinala zapłaczi kniežerstwo z džakownoscze; pschedož won cykle kózdrołetne dochodów 200000 frankow (nörtow) k milosciwym skutkam nałożowasze a toho dla kudž wumrie. — Skawný biskop Dupanloup z Orleans'a napominasze w jenym swojich poslednich przedowaniow tak mocneje k podpieraniu potrjebnych' dželacjerow (tkalcow), zo posłucharjo po tym samym bóržy pschez 15000 frankow k tomu nawdachu.

(Kubozny skutk swjatohho Wóteca.) Gene parizskie nowiny pisachu psched někotrym časom: W romskim kraju nima sudništvo žane prawo rozsudzicj, hdźež so pschedczo spisanym testamentam skorži, a jenož bamž jako krajný kniez ma móc, testamenty pschedemnicj abo za njeplaczące wuprajiež. Někto so powieda, zo młodý muž k bamžej pschedu a tam skorżesche, zo je jeho pobožny nan 40,000 frankow, połojcu swojego zamożenia tomu duchownemu wokazał, kotryž by na tym a tym dniu w tej a tej cyrkwi božu misję měl. Jego Swjatoscę da nje-

węste wotmkowjenjo; ale na tym dniu, kotrž bě w testamencje postajený, poda so bamž sam do postajeneje chrkwje a džeržesche sam božu mschu. Na taſte wasch-njo pſchipadžechu jomu te 40000 fr., kotrež wón bóržy džakownomu herbje pſchepoda.

I t a l s k a. We lécje 1862 bu wot ſardinſkoho knježerſtwa pſchez 70 mužſtich a žónſtich klóſchtrów po wotechnacju wobhdylerjow najbole za wojaſow wzatich a wobſabzených. W někotrych hifchcze wobſtejachch klóſchtrach je žakoſna nuza. Tak je w jenym jena knježna žhm̄ a hłodu dla wumrjela. W ñomje ſu za taſke klóſchtry nětko dobrowolne darrh hromadžicž poczeli.

T u r k o w s k a. Grichifki ſchismatiſki archbifkop we Sofii je k naſhej katholſkej chrkwi pſchepoſtupil. To je tſečci archbifkop, kiz je w poſleveniſkim čiaſu tule kročzel ſežnik; taj druhaj ſtaſ archbifkopaj z Dramy a Eudoxiadę.

G r i c h i f k a. Wjez thym zo ſo w ſuſodnej Turkowskej k katholſkej chrkwi pſchidawaja, je ta ſama tudy hifchcze wſchelalo potloczowana. Tak dyrbjachu wónbanjo ſchulke ſotry ſwoju ſchulu z Athenow do Phräa pſchepoſtožicž a nje-smědža žane grichifki hždeczi wjac̄ do ſchule brac̄. Dokelž ſo we wſchelalich grichifkiſtich nowinach katholikam ſchidwa czini, ſu czijſami wobzanknhyli, katholſke nowiny załožicž, kotrež nětko jene towarzſtvo na kupje Santorinje wudawa. Na teſle kupje, hždež je 700 katholikow, ma rjad Lazaristow wulku a tež rjad miloſciwych ſotrow mjeñſchu ſchulu a ſchpital. Tež je tam biſkop z 8 kanonikami a něhdze 20 duchownymi. Spouſjene nowiny ſkuſkuja hždom ſpomožnje na ſchismatiſkih Grichow.

S c h e z h n i ſ k a. Chrkwinſke nowiny naſchoho wulkoſto wobſwěd-čuju, laſk wjele woporow naſchi katholſcy wosadniczych pſchinioſchuja. W kóždym čiſle widzimy darrh zapisane za miſſionſtvo, Bonifaciowe towarzſtvo, za towarzſtvo ſwiatohho džecžatſtwa, za ſ. Wotca, za dotwarjenjo ſölnſkoho doma, za katholſku němſku wosadu w Londonje a Parizu, za Boſharjow, za chrkwje w Lubinie, Küſtrinje, Nowej Cali atd.

P o l o ď c n a A m e r i k a. (Zakon pſchecžiwo wopilcam.) Tam je zaſon, kotrž wopilcow wrótnym porno ſtaſa a praji, zo tamni njemoža ſwoje zamoženjo ſami zarjadować. Kóždhy wopilc dōſtanje hac̄ do ſwojoho polepſchenja (te z rědka pſchinidže!) zaſtaracjerja (Bormund), a kóždhy korečmar, kiz jomu ſpritowh napoj (palenc atd.) podawa, ſo kruče pothosta (ſchtraſuje). Njedawno bě wěſty palencar we ſtac̄e Ohio tule kaſznu pſchepoſtupil a znatomu wopilcej z pſhemernym poſtliczenjom palenca k pjanosczi dopomhal. Hdyž tónle muž domoj dōndže, zwadži ſo ze ſwojej žonu a wotruba jej ſtop. Ta wobſchložena ſkoržesche, a tón korečmar dyrbjesche 5000 dollarow (dollar je runja 1 tl. a 10 nsl.) k zaruňanju ſchłodh zaplaćzicž. Podobny zakon njebh w naſchich krajach ničjo ſchłodžil! Boſehje dyrbjeli ſo tež egi khostac̄, kiz pſchi drjewowych auſkejach palenc we wulkej měrje dawaja, kaž běču to Serbſke Nowiny pſched někotrymi njedzelemi duſhnuje rozpovjedaſe!

(Spowiednik pſched ſudniſtvo m.) We Glasgowje w Šchotskej ſtaſo pſched něchtio njedzelemi ſcžehowach podawſ, kiz je katholſke wobhdylerſtvo ja-

ra rozhněvacž dýrbjal. Jedyn iriski dýklacžer dýchýche punt sterlingow (t. j. 6 tolerjow a 20 nsl.) domoj pôslacž, a žadacše jenoho psýczejela, zo by joho list z pjenezami na pôst doniesl. List doúdže na postajene město, ale te pjenezh podrachowachu. Wězo bôrž na tamnoho psýczejela tulachu, ale dopokazacž jomu to njemôzachu. Wón bě tež wopravdze paduch, ale kajesche so swojoho skutka, spowjedacše so tón samý swojomu duchownomu, a wróci po porucznosczi tutoho te kranjene pjenezh w liscze bjez podpisma, kotrež běsche pak joho spowjedník písal. Reukopis bu spôznanth a tón spowjedník psýched magistrat (měschčansku wýschnosczi) žadaný, zo by projil, wot koho je te pjenezh dôstak. Ale wón, kotrež běsche so tón paduch w spowjedzi dowérik, wotpokaža tajke žadano, kajkež so w žanym křesčjanštin kraju katholštin spowjedníkam ani nještaja; bu pak toho dla wot magistrata dla hanjenja sudnistwa k 30 dnjam jaſtwa wotsudzený!! Wězo je so tón duchowný jaſtwa runje tak malo stróżil, kaž swjatý Jan z Nepomuka, hdyž so w Praž pscihotowachu joho do Volkawych císiency. Samo jene protestantske nowiny w Londonje schwikaja Glasgowežanow dla jich vjezniessliwoſce psýczejivo katholštim duchownym.

Australia. We Melbournie, hlavnym měscze połodniſcheje Australie wukhádzeja katholſke nowiny, kiz maja zajimave powjescze z tamnoho biskopſtwa, kotrež člu provincu (krajinu) Viktoria wopschija. Tęczina wobydlerjow Australie je katholſka. W chlej Viktorii je nětko 50 duchownych pschi wobydlerstvoe poł milijona duschow jara wschelakich wěrywuznacjow a 130 katholſkich škulow, kotrež su w pschemérje wot 60—70 šulerjow wopytowane. W Melbournie je dom miloſejivých sotrow, kotrež maja tež dom za tajke služownich, kiz žaneje služby nima. Druhi dom toho rjady je we Geelongu. We wobémaj městomaj staraja so wone za ſyroty. Biskopska cyrkje k česci s. Patrika budže, hdyž dotwarjena, najrenisiche twarjenjo we hlavnym měscze. Biskop wočakuje w krótkim schyri sotry z rjady dobroho paſthrja. Něhdje 20 seminaristow z diöcesy je we wschelakich seminarach Australie a Evropy, a pschichodnie ma so samostatny biskopski seminar we Melbournie założicž. Nowi missionarojo pschyhádzeja. Melbournske biskopſtvo je 32,500 frankow k podpjeranju kudzych w Irſkej, 21,750 fr. pětrowoſteho pjenezka na l. 1862 a 7500 fr. hžom na létuſche lěto wotposlolo. To su zwjeselace powjescze!

Z Roma. Bamž je porucžil, zo by na dženj swjatohu Silvestra jedyn kardinal z cyrkve s. Hieronyma k čescienu s. Cyrilla a Methoda procesiu z najswjetczishim ſakramentom wjedl a zo blychu so w tej samej cyrkwi psýbez čyle lěto modlitwy a litanijs k s. řlowjanštim japoſchtołomaj džeržale. Na dženj 5. julija budže tam wulka liturgia, Boža mscha w staroſlowjanſkej ryci (w kajkež je tež zjenoczenym řlowjanam grichisloho wobrjada abo ritusa město řacjanſkeje dowolena) spewane. Tehdom budže tež torhosczo s. Hieronyma swjatocžne woſwětlene. — Nětczischi francowſki pôslanc je jara psýczejne psýczejivo bamžej zmýſleny. — Po najnowschej lětnej rozprawje (Jahresbericht) cyrkwinſkoho stata (kraja) je 11 kardinalskich vostojnoscow a w chlym katholſtim křesčjanſtuſe 106 biskopſtow ujewohlađených. Liczba wschelakich diöcesanſkich biskopow do hromadž

je 852 a liczba biskopow in partibus (t. r. koterhdy ſyda ſu netko w kraju njekatohoslitow) pak 237. — Voho Swjatosc je stajnje ſtrwóh.

Z Wielehrodu. Mischtrowski J. Zelený z Brna wobnowia krasne wobrazy na wjersche tamnischeje wulkeje chrkwej.

Z Wołomuca. Archibiskop je 50,000 schéšnatow i podpjeranju nižších duchownych i pschiležnosći 1000letnoho jubileja pschithada s. slowjanskeju ja poschtołow wulkomyslnje daril.

Z Lužic a Sakskeje.

Z Budyschina. Nasch hnadny kniez biskop Ludwik Gorwerk je sčetni poštnej paſthyski list wudal, kiz budje ſo pschichodnu njedzeli w naschich chrkwich cíitacj. W tym samym napomina ſo hjez druhim i podpjeranju znatohu lyonſkoho towarzista i rozschérjenju wéry (pod mjenom a zaſitom s. Franca Xaveriſtoho w lécze 1822 założenoſho) a podpjeranju w l. 1849 założenoſho towarzista s. Bonifacia, iaposchtoła Němcow, kotrej ſo za duchowne zbožo rozpierzchenych katholikow we Němskej swéru ſtara. W połnocnej Němskej je hisczeje jara wjele naschich wérbhratrow, kiz ſu wjele mili zdaleni wot najblízscheje katholskeje chrkwej! Duž je nach hnadny i. biskop na wscie pschichodne lěta dwoju zberku wupiſał, přenju na jenej z poštnej njedzeli i lepschomu lyonſkoho towarzista, druhu (lětsa přeni krócz) i lepschomu Bonifaciowho towarzista njedzeli psched abo po 5. juliu. Wysche toho budje ſo kaž w loni psched abo po 29. septembru Pětrowy pjenjež għromadżowacj. — Sčetni paſthyski list, pschelozeny kaž wscitke předawſche wot ſmijercje kantora Haſchki ſem wot i. fararja Kucjanka, je přeni, kotrej je tež w cíishezu wuſchoł. Duž móža jón tež czi katholich Serbja, kiz ſu njedzeli Quinquagesima wot kemschi wotdžerzeni, i pschecítanju domoj doſtacj; pschetož každej serbskej chrkwi budje něchtco cíisħċażaných exemplarow pschipoſlaných. Tohodla budja nachi Serbja i. biskepej jara džakowni.

Z Budyschina. Prěnje sčetnične serbske pređowanjo w dreždžanskej dwórkowej chrkwi budje 1. njedzeli poſta. Kaž je znate, džerži tute pređowanja schthri krócz wob lěto wot někotrych lět ſem wysokodostojny i. J. Kucjank, farar nascheje serbskeje wosady. Nadžiamy ſo, zo budja tež pschichodne katholich Serbja w Dreždžanach a wołknoscji tu poſticjenu duchownu dobrotu z džakownoscju wužiwačj. Tež wěmh, zo každý krócz tež někotri draždžansch Polakojo na tuto serbske pređowanjo pschithabjeja. Nam by jara lubo bylo, hdihby jedyn z draždžanskich Serbow wot každych serbskich katholich kemschi rozprawu do R. Poſta podal, kaž to dopisowat Serbskich Nowinow børži po každym serbskim lutherškim kemschenju cžini.

Z Dreždžan. Poňdželu 26. januara bě tudi kaž hiżom wjele lět koncert a bal i lepschomu tubowninohu towarzista s. Vincencia. Někotre sobustawu kralowskeje muſikalneje klapale a džiwalla (theatra) pschecízlinje pschi koncerze

sobusfutkowachu. Był p'schi poſlucharjemi b' wjèle woſobnych kniežich, tež z Ira-
lowſkoho dwora, woſebje tež zwudowjena kralowna Marija. — Spominjene to-
warſtvo je wloni po njeboh prynceſhnyje Sidonii 4144 tolerow herbowalo, kotrež
buchu k dozaplaczenju khěže za woſyroczenie a wopuſtchycene džecji nałożene. Héwak
mnejeſche towarſtvo w loni 3058 tol. doſhodow. Wudawki wuczinjachu 3017 tol.;
z toho nałożi ſo 85 tol. za kuperjenjo rozdželenoho khleba, 61 za tepejenjo, 85 tol.
za lekarſtwa a lekarſku pomoc, 732 tol. za hólci aſyl (dom wuczeka abo zaſta-
ranja) z 13 džeczimi, 433 tol. za hólci aſyl z 8 džeczimi, 392 tol. podpjerow k
wozchuhujenju hiſhče druhich khudyh džeczi, 35 tol. na wobjedne marki, poſrjebne
wudawki, za džeczi k přenjonom ſ. wopravjenju wjebzene, 598 tol. k wotplaczenju
kapitala, danje, dawkow a twarnych wudawkow towarſtweveje khěže. Tež bu
na poruczenjo towarſtwa 81 khorych wot towarſtwowoho lekarja darmo lekowanych.
To je zbožowne ſkutkowanjo!

Z Lipska. Nashe chyrkwiſſe nowinu wukhadzeja nětko pod p'sheměnjenym
napiſnom „Katholisches Kirchenblatt, zunächst für Sachsen“ pod redakciu k. fa-
raria Fr. Stolle a placza za lěto we 24 čiſlach 20 nsl. Tež lětha hromadža ſo
w redakciu darch za ſwjatoho wóteca a za pomocnu pokladnicu we khoroſczech ka-
tholickich wuežerjow a jich wudowow. Tute darch ſo na koncu kózdroho čiſla
wozjewjeja.

Z kamjenskeje woſolnoſc̄e. Naschi katholisch Serbja dyrbja po
poruczoſci, kaž je znate, tež tak mjenowaný němſki amtsblatt*) z Kamjencu w
kózdej wšy měcz. Zo tón samý jara ſtronisch pisa, dyrbimy husto zhonicz. Tak
ſteji w čiſle 6. wot 22. januara taſke: Zo hiſhče cyhly italſki kraj pod jenym a
tym samym kralom njeje, je wina tón kamjen, kiz bamžowje (ale my tež!) ſkalu
ſwjatoho Pětra mjenuju a na kózrymž bamžowh ſtol abo trón ſteji. Zo by tónle
kamjen pohorsčka (!) wotpanhyl, je jendželske ministerſtvo bamžej Piusej IX. ſupu
Maltu poſticižalo, bamž pak je na to wotmowlit: Byrnje tež wéra horz p'schesadžila,
dha ſo tola ſkala ſ. Pětrowa njehodži p'schesadžicz, kaž ſo Jendželska p'schesadžicz
njehodži. A my k tomu p'schistajamy: Kaž tón knjez, kiz je tónle artifel pisał,
njebh swoju rjanu khěžu rubježnikam podał a ſo do czuchoho kraja ſhyňl, hózej
mohł ſkoro zaſy wuhnath bhež, tak je ſwjath Wóte prawje cžinił, zo njeje tele
ſaſhne a złomyſlne poſličenjo p'schiwzał.

P. B. K.

*) Hdy budža ſerbſke gmejných, katholické kaž Lutherſke, na to myſlici, zo býchu
ſerbſti „amtsblatt“ žadate? Wjehaf je p'schi kózdyh ſudniſtwje, do ſtotrohož Serbja
ſtuſhaje, po prawje a prawdze ſerbſki tołmaczeř; ſu po taſkim ſerbſke ſudniſke wozie-
wjenja njemózne? Wo taſke něſchtro proſhcz je dowolene! Někotryžkuli předkſtejet
nim, woſladujo wot wſchoho druhoho, ani khwile te wulke němſke p'scheladowacž!
Kedžbuječe my, cžesczeny knjeze dopisowatjo! na kamjenski amtsblatt, my ſami čcemh
druhym na poſtry hladacz. Redaktor.

Naležnosti towarzystwa.

Zara zwijeselace je, zo nasdi katholsch Serbja ze wschitkich serbskich wosadow do towarzystwa pshistupuju. Tola je hiszczje wjèle tajtich, kiz móhli tež pshistupic; duž proshymy, zo chyli czitarjo naschobu Póšta drugich na to kędzbnich czinicz we mjenje dobreje węch. W pshichodnym ejisze podamy pshelad, tak wjèle sobustawow w kózdej wosadze je. Nasch lud wjèle czita, ale tak wjèle pshicy hiszczje nic kaž jendzelski, hdzej ma tež kózdy dzjetacjer swoje uowiny we domje.

Sobustawy dóstamu pshistupny list, wobraz ss. Cyrilla a Methoda, z podpisom swojego mjena z pshichodnym 3. číslom.

Schrož je so dotal jenož na časopis pshedpłacjik z 10 nsl., móže kózdy čas do sobustawow pshestupic z pshipoloženjom 5 nsl. Potom so joho mjeno tež sobu wezjischczji.

Za sobustawow pshihotuje so rjane powjedančko i ejiszcžju.

Na „Katholicki Póšto“ móže so někto tež na wschitkich poſtagach pshedpłacjec, hdzej na lěto z pôstskim pshirąžkom $12\frac{1}{2}$ nsl. płaci. — Po knihilupskim puczu móže so za 10 nsl. pshez komisjii Smolerjowej knihařnje do wschitkich krajow dostacj, kiz su z Lipscom w zjednoczenju.

Knjes kaplan Ducežman z Nadworja je naschonu towarzystwu 50 broshurowaných (zeschithych) exemplarow swojeje modlitneje knižki: „Khvaleže knjezowe mjeno!“ i rozpschedacju darit. Wutrobný džak!

Sobustawy towarzystwa a tež wotebjerarjo R. Póšta njeh wozjewia, hdje chcedža knižki abo časopis pôštanu měč.

Michał Hórnik.

Pshinoški (15 nsl.) na tute lěto su do poſtagdnych towarzystwa dale zapłacjili ejile kniega: M. Maj z Budyschina, farař Kucžank z Budyschina, kubler H. L. Guda z Dalic, Marija Duczmanowa z Hrubielec, kubler M. Domšch z Bozanec, registrator J. Banda z Budyschina, M. Khilan z Nadworja, Jakub Herrmann z Nadworja, Hainza Lehmannowa z Nadworja, Jakub Khilan z Boranec, Jan Wóski z Stróżischcza, kubler Petr Duczman z Bozanec, Jan Almert ze Zdžerje, Madlena Thomasowa z Nadworja, Hana Frenclowa z Měrkowa, tachantski vikar Wjels z Budyschina, Marija Měrcziniec z Bělczeč, administrator Benno Kral z Róžanta, kooperator Ludwik Angermann z Róžanta, wuczer Hauffa z Róžanta, klamar Jakub Glausch z Róžanta, pješkar Józef Libsch z Róžanta, kubler Michał Jurk z Róžanta, Michał Bžedrich ze Smjerdzaceje, Michał Libsch, mlynk w Sernjanach, kubler Petr Kral ze Smjeczec, wuczer M. Hida w Kalbicach, Jurij Kózler z Nowostlic, kubler Miklawš Matejčka z Nowostlic, Jakub Leschawa z Pěškec, Jakub Žoffa w Dobroschicach, tachantski vikar J. Herrmann z Budyschina, farař J. Nowak z Nadworja, Madlena Bjarschowa z Khelna, žiwonošec Rolla ze Zašdowa, Madlena Donatowa z Khelna, Hana Balantowa z Nachlowa, farař a kanonik J. Wornacz z Wotrowa, kubler Smota z Kac̄hec, kubler Krawczik z Jawory, khěžkar Vryl z Jawory, kubler Weclich ze Žuric, khěžkar Koch z Křepjec, khěžkar M. Rjencz z Wotrowa, khěžkar J. Rjencz z Kac̄hec, khěžkar Czumpel z Wotrowa, klamar Schotta z Wotrowa, kubler Schotta z Wotrowa, farař Jakub Bjenšch z Kalbie, kubler Nek z Kalbie, kubler Kral z Róžanta, kubler Kliment z Róžanta, murjer Wjent z Róžanta, khěžkar Rjelta z Kosłowa, kaplan M. Smota z Khrósezie, druhí kaplan J. Wornac z Khrósezie, burski syn Michał Košla z Khrósezie, khěžkar J. Nowak ze Staréje Cyhelnice, žiwonošec M. Libschka z Hórkow, kubler Wolman z Czornee, kubler M. Domšch ze Smjeczec, Jakub Schöcta z Hórkow, Jan Gröhlich z Böšhic.

W Budyschinje, 8. februara 1863.

Petr Schöcta, poſtagdnik.

Czjischčak L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posł.

Cyrkwiński časopis,

wudawaný wot towarzstwa S. Cyriila a Methoda w Budyschinje

Redaktor: Michał Hórník.

Cj. 3.

Merc.

1863.

Stawizny Nóżant.

(Počrakování wo Marinej Hwězdze).

Hdyž smy hořeka wo założenju klöschtra powiedali, taž je nam Ticinus wopisuje, dýrbimy nuzije něčto pschistajic. Hac̄ runje Ticinus wobkrucza, zo je tamný podawlk tak na přenim lopjenje jeneje (1661) abbatissę Maracze Dornec pošwieczenje cíjschajanej knižki namala, a hac̄ runje ludžo we wokolnosći klöschtra podawiznu runje tak powiedaja, dha da so tola napsheče njej wschelake prajic a smy na wscho waschnjo wěsczischi, hdyž to za wěrno džeržimy, shtož nam stare lisečiny (urkundi) (ich je bohužel jara malo) wo założenju klöschtra písaja. Po nich je klöschtr drje na hořeka spomijene waschnjo założeny był, ale tōjskto prjed h, a nabožný założer je tež prjed h wumrješ (hžom 1299), hac̄ so pošchitkownje praji.**) Majstarsche tutych písmow ryczi wo założenju w lēcje 1248; druha lisečina pak z lēta 1264 wožemja, zo je w tymle lēcje założenjo kamjencskich knjezow, wot Brandenburgskich markhrabjow Jana a Oty, w tamném času knježiczerjow Lužic, w obtwardzene bylo; potajkim dýrbjesche klöschtr z najmjeńscha hžom wokoło 1260 wot knježnow wobydleny bycz, byrnje tež 10—12 lēt na nim twarjene bylo. Zo po dotalnych wopisanjach 20 lēt došlo na klöschtrje twarjachu, njeda so myslic. A tamný wopravdze njezapřejomne swědečenjo, zo je tomu tak bylo, pschetod w klöschtrje khowa so tež lisečina, w kotrej so praji, zo přenja abbatissa, po podawiznje Hilžbjetu mjenowana, wot mischnjanškoho biskopa w tymle času t. j. (wokoło 1260) privilegium (prawo) dosta, zo smě so w klöschtrskiej cyrkvi po hrjebač dacz; duž dýrbjesche klöschtr hžom wobydleny bycz. — Chla wschelakosc, z kotrej so założenjo klöschtra

*) Rjane napisimo, w číslle 2. sobudželeny, je z pscheladanja halo napismo „wopomnik“ wotčíščejane; je to wot jesuitů Ticina a namala so jenož w jeho historiji. Na wopomniku je jenož wobraz założerja, džen a lēto jeho smjereje a datum 21. apryla 1629, na kotrejž buchn jeho powostanki z nowa do rjeňschoho wopomnika podate.

**) Polazuje-li tež wjetchny kamjen na rjanhym wopomniku datum 11. oktobra 1321, dha mjedyrbimy zabycz, zo bu tele napismo halte w předadškim lēstoftu pod abbatissu Kordulu wobstarane wot někoho, kij p rěnju lisečinu njeznajesche.

Marineje Hwězdę powieda, toho dala jenož z toho wušadža, zo někotří mjení wobhonjeni spisowarjo lěto wobtwerdzenja 1264 za lěto založenja 1248 bjezechu, schtož je wulký zmólk, pshetož wobtwerdzenjo wschitlich nabožných založeninow frēdnjoho časa sta so skoro wschudzom wjele po zdžischo hacž založenjo; našísterje pak njemějach tamni spisowarjo žanu wědomoſć wo spomnjenej založenskej lisczinje. Beſi pak klóſchtr hžom wokolo 1260 wot knježnou wobydleny, dyrbi so tón zmólk wuporjedzic̄, hdž so praji, halo byču knježny hakle 1284 z jenohu 1249 w Ramjencu založenohu klóſchtra do Marineje Hwězdę pshczahnyk. Ta wěc ma so bjez wschoho dwěla takle. Po Ramjencskim archivje, (kž Sartorius w swoim pismie Cistercium bis Tertium pag. 1120 citiruje) je Brötławski biskop Domašch hžom w lěce 1222 spomnjený klóſchtr w Ramjencu, w kotrymž hacž k tomule lětu kanonikowje swj. Hawschyna (canonici regulares) běchu, samowólnje wotstupil, a mōzachu toho dala knježný jón z dobom po 1222 wobšadzic̄, a toho dala tež wjele před hacž 1284 do Marineje Hwězdę pshczahnyk. Jeſi horjeka prajene, zo založenjo do lěta 1247 pada, dopokazane, zaſluži to nětk wosoňe w nashei wołknoscji bóle wozjewjane byč; dokelž su wschelake nowinh písak, zo klóſchtr w pshchidném lěce 1864 swój 600 lětny jubileum založenja swjecži. To njemöže byč. Tonle 600 lětny jubileum dyrbjesche so hžom 1848 swjecžic̄, schtož bohuzel tehdomnischí njemér njedowoli. Tak smy trochu wujasnili čas založenja a wobtwerdzenja naschoho klóſchtra. Schtož dalsche joho stawizny nastupa, dha je skoro njemöžna wěc, wo tym wjele píſacž. Žadym klóſchtr nima tak malo starých zavostajených písmow, kaž Marina-Hwězda. Kaž spisowar tutoho nastawka w klóſchtrje slyšchesche, je klóſchtr junu wulký a wubjerny poklad starých lisezinow měl, tesame pak so wsche žhubiču w třiceti-lětní wojnje. Tehdom chycysche mjeniujich klóſchtr swój archiv pshed zahubjeniom wobwarnowacž a pôsla tonsam̄ do Budyschina, hdž so pjetča w Pětrowej cyrkwi khwasche. Tale cyrkvi pak bu spalena a tak je k schodze chyše wołknoscje tež chyly archiv spalený z wuwarzom malých w klóſchtrje zakhowaných lisezinow. Wschitko, schtožkuli wo klóſchtru hishcze ze starých časow wěm̄, su najbóle jenož hortne podawizny, kž su so hacž do dženjsnichoho zdjeržale. Zo je klóſchtr w času Husitskich rokoczeniom wurubjený a skoro číscze zapuszczený był, zo knježny w času wjaczych wojnow čjelacž a tón sam̄ na dlešchi čas wopuszcic̄ dyrbjachu, zo klóſchtr w taſkich zrudnych časach jara wulke naſladzene wojerſke dawki dawasche, zo tež boži woheń wjaczkroc̄ jón domapytasche a zo buču přenjotne twarjenja z džela zash z nowa natwarjene a pshewobrocžene atd., wscho to so powieda a je ločko k wěrjenju.*). Schtož so z wěſtoſcju hishcze sobudželic̄ hodži, nastupa najbóle cyrkvi, jeje powostanki, a wopomniki, wosebni te nabožnoho založerja, a podawizny z nimi zienosćenje. — Jenož malo katolickich cyrkwi je, w kotrychž byču so tak mnohe a žadne powostanki namatale, kaž w klóſchtrskéj Ma-

*) Mariny Dok bu 1427 wot husitow chle spalený a zapuszczený, a knježny dyrbjachu 30 lět doho w Zhorjelu bydlic̄, skoro wsche klóſchtrſe twarjenja buču tříkroc̄ wopalene, dyrbjachu z nowa natwarjene byč a maja swoje naſtacjo hakle wot lěta 1683 sem.

śmiercie Hwězdy. Tu tam mjenujich a to skoro wot časa jeje założenia sem wjacore cieľa swjatych, halo swjateje Viktorije, a swjateje Pauliny a 78 hłowow swjatych kniežnow towarzchów swj. Wórsche. Poslenje buchu hžom wot założerja klóschtra z wulkimi wuložkami z mesta Kölna sem do cyrkwi wobstarane; wone su rjenje a drohotnje zawałene a su na dżen swj. Wórsche na kniežinachym khorje, na woltarzu wustajene. Někotre tuthy swj. hłowow su tónsamh dzej tež na wulkim woltarju deleka w cyrkwi wustajene a noscha so po skončených božich službach k počešćowanju w processiji po klóschtrskim dworze. Tele powostanki buchu wosobnie čeſćowane w času wulko mora w lécze 1364. W tymsamym lécze je mischnjanski biskop Konrad na swoim hrodze Stołpnje pastyrski list wupisał a čeſćowanjo swj. Wórschiných towarzchów martränicow swjatočnje pschiporucík, kždomu wotpuſt 40 dnjom wuiželujo, kž by klóschtrsku cyrkej dżen swj. Wórsche wopytał a przedpisane wuměnjenja k dobycžu wotpuſka dopjelnit. Tež druhe biskopske pismo wot mischnjanskoho biskopa Kaschpora 7. hapryla 1457, w kotrymž so powostanki klóschtra jednotliwie wopowieduja, pschiporucža čeſćowanjo tuthy powostankow. Z takim wuižtkom buchu tele swj. reliquije w času mora čeſćowané, to pokaza so nic jenož 1364, ale tež pozdjišho a to na parochonach, kž vechu daloko wot klóschtra žini. Bě w lécze 1648 (Tic. pag. 51), hdž bū Praha wot Schvejdow njenodjich napadniena a wobabzena. Tu nasta tež bjez wulkej mnohošcž tam zhromadnje bydlacoho luda, mór a sahasche tak žałosnie wokolo so, zo w krótkim wjacach tysac ludzi wumrje. Bjez tymi, lotsiž wschitko nałożowachu, žałosnej smjereci wiczeńycz, bě tež królowski poklädnik a primator Prahi, Jan Diezler z Diezfelda. Na Małej Stronje, hdžez mór najwjacach woporow žadasche, bydlo widzesche won najhubieńschi smjercz kždy dżen psched wocžomaj. Tu slyšesche won, nic bjez wosobnoho wiedzenja božoho, zo so w Marijej Hwězde powostanki swjatych Wórschiných towarzchów hžom wot staroho časa halo patronki (zakitariki) psched morom čeſćuju. A to slyšchitwi njekomžesche so wumoženjo pytacj. Won čekasche mjenujich z dowěrnoſcžu na Boha złożenej tež pod zakit swj. Wórsche a jeje towarzchów martränicow, ich nutnje wo zaſtupienjo pola Boha proſcho a jim k čeſćzi ſlub cíniſo. A pokazachu so swj. Wórscha a jeje towarzchli halo dobre zaſtupnicz, pschetož won a joho cíly dom bū psched morom wobwarnowaný. Tež w lécze 1679 a 1680, hdžez Prahu podobna žla khorosz domapřitasche, džakowasche so won swoje wumoženjo a wschitkich swoich domiazych po samotnym wuznacžu po Bohu tež čeſćowanju spomnijenych swj. powostankow. Z wiesoſcžu won 24. junija 1691 na pergamentje pisane śwedečenjo klóschtrej pschipoſka, kž tole wobkrucza; swoju džakownoscž pak won hžom předh pschez to pokaza, zo klóschtrskoj cyrkwi rjanh ſleborny kheluch dari. — Wot powostankow ryczo, tež spomnjenja hōdne, ſtož so poda, hdž buchu powostanki założerja w lécze 1628 dla wobnowjenja wopomnika z běhnenie. Dosta mjenujich pschi tej pschiležnosći jena jara čežko khora kniežna, kaž Ticinus drobnischo (pag. 59) powjeda, z dobom swoju předawſhu ſtrowosć. Někásche spomnjenia kniežna Marija Mildner, rodzena ze Skalkowa w Ćeſſej. Wona čerpjiesche hžom 10 lét doſho na jara boleszciu khorosz, na wiczeńwoſcž a ujepſchiudze tutou cíly

czas ze swojeje samotneje stwicgki a kaž husto so to sta, jenož z pomocu dwieju sobusotrow. Hdyż wona ze wschitkimi druhimi po zbehnjenju powostankow pschez měru luboznu woni phny, kotaž tsi dny a noch cyh kłoschtyr pscheczahny, żadashe wona nutrnje, zo býchu ju k wotczenjenomu rowej njeboh założerja mjedle. Tam pschischedsch modleshe so ze wschej nutrnoscju a czinieshe slub, jeliżo wotkhorje, dzeń przedy lětnohu wopomnječja za założerja, kaž dzeń wopomnječja samohu stanije z posczenjom, modlenjom a czięże pobožnym wobstaranjom pscheczinicz. A jeje próſtwa bu dopjeljena, pschetož w thmsamym wołomilnjenju mógeshe wona bjez wscheje pomoch druhich stanycz a Boha khwalo so do swojejecale wrózicj. Powojęcž wo tym so bórzh we cyhym kłoschtrje haj w cyhlej wokolnosći kłoschtra roszčeri a bu wot kłoschtrskoho propsta Seemüllera krótko potom Ticinej w jenym liscie wopisaną a wobkruczena.

Na koncu toho nastawka hodži so tež wo wopomnikach na mnichich rowach w kłoschtrskiej chrkwi słowczo ryczecj. Chla cyrkj, kotaž je so k wulkomu dzielej z časa założenia zdżeržala tak kaž někto je, ve přenjotnie z cyhelemi wusadżana. Wospjetowanych poħrjebanow dla zhubi so bórzh tuta cyhelnia dložba (plestr) znajmjeñscha sridž chrkwe a blisko wulkoho woltarja. Cyhele buchu mienijsz pschi kęždym poħrjebje precj wzate a na jich město rowne kamjenje z napisim sadżene, tak zo je cyrkj z časom k wulkomu dzielej z tajlimi wopomniskimi kamjeniemu wublożena byla. Jenož schkoda, zo buchu napisma tutych kamjeniow najwach hizom wuteptane a zo so, hdyż bu wloni stara dložba njerunoscze dla wotewzata, wjac czitacz njedachu. Spomnenja najhódnische wopomniki widżimy něk hishcze na rowach wjacorých abbatissow halo: Ottilije Hentschle († 1710, rodzeneje z Budyschina), Marath Dornec († 1667) Katharinę Biendzie († 1697); jich wopomniti su pschitwarjene stolpam, na kotrychž wjelb chrkwe wotpoczuje blisko wulkoho woltarja. Nowy druhich abbatissow nimaja něk žane wotznamienja wjac. Namakaju so pak z wopomnikami a bjez wopomnikow tež rowy druhich, swětnych paršonow w chrkwi, wot kotrychž tu jenož najwosebnische mieniemy, halo row wjercha a saffskoho guverneura Antona Egona z Fürstenberga, rod. w Heiligenbergu 1656, † 10. okt. 1716 we Niedzichowje. Joho cželo wotpoczuje w wumurjowanym rowje z wóslowym woblicżom w tsojim kaschcju, wot kotrychž posleni 1718 czinienj a pschistajenj 800 tolerjow placzesche. Dwoji wopomnik ma dale row barona a komornika Raimunda de Leplat († 1741) a jeho manželskeje (1774). Dalschi wopomnik ma Marija Hana Francisca Sulkowska, manželska Aleksandra Józefa Sulkowskiego, z wosobnoho polskoho wjerchowskoho splaha rodzena. Skonečne wotpoczuja hishcze w chrkwi najbóle bjez wopomnikow: Hrabja Sidonius z Hohenzollernu († 1719), hrabina a kniežna Marija Hilžjeta de Anguisola († 1619); Baron z Gluth († 1722); wjerchowka Marija Christiana Montleart, rodzena hrabina Sachsen-Kurland († 19. novembra 1852). Na kaschcju poslednischeje stoítaj kaschczej jeje djowków Ludowiki a Berthy; tsecja pryncessyna de Montleart leži wosebje pschi muri. Dale ležitaj tam dwaj młodaj hrabiej de Castelli, (jedyn † 1825, drugi † 1726); hrabja Józef († 1788) a

Ramillo Marcolini († 1809) Karl, prýnc polskoho kraja a výswoda Livonski († 1796) atd. Ve cyrkwi su tež wšichthyscy duchowni, w kloschtrje wotemrjeczi pochyebani. —

Pohlad na katholsku cyrkel pschi spoczatku I. 1863.

Każ Chrystusowa wérna cyrkci kózdy čjas pschi najwjetšim poczijscie-
wanju a nadpadowanju swoich njepschczelov nanajbóle znutekownje so posylni,
a zwonka sebie nanajmocnisco so rozwijesche a pschibjerasche, tak je so tež w
poslednimaj létomaj pschi wschelakich potajnych zapscisahancach a pschi njepsch-
czelstwach wosebje ze strony sardinskoj a z džela tež francowskoj kniežerstwa z
njej mělo. Katholske hnuczo bjez slowianskimi Bolharjemi, schismatiskimi Gricha-
mi poslīcza zbožomnje zapoczącej dželawosczi nascheje cyrkwe wulce polo! Tak je
bamž Pius IX. w poslednimaj létomaj zasł 17 nowych biskopskich sydłów zało-
żil, w Europie jene we Bolharskej, wysche toho je japoschtołski vikariat w Stock-
holmje (we Schwediskej) na biskopstwo powyscheny; w Aſii tsi, mjenujch w Madi-
atu we Mesopotamskej (shriske), w Sebaſte we Malej Aſii (ormenjanske), kotrejž
běschtej trébnej dla pschistupowania tamnišich schismatikow, a tsecje w Suthunut
w Chinesiskej; w Africu buchu pschi Senegalu a we Zanguebaru japoschtołske
präfektury (prädkstejerstva), na Madagaskarje a w srjedźnej Africu japoschtołske
vikariath założene, Kongo bu wosebite biskopstwo, slonečnje Dahomejska, kraj hró-
bnych čłowjesczych woporow, z prädkstejerstwom wobstarana; w Ameriku ſčěszej;
a to w Marysville w Kaliforniskej, w Chatamje w Nowo-Braunschweigskiej;
Puno w Peruanskaje, w Quinch a japoschtołski vikariat w skalatych horach Polnoc-
nej Ameriki a w Sandwichu w britskej (jendželskej) Ameriku, w Australii slonečnje
biskopstwo Inselbai w Nowoſeelandze.

Z mjenowanymi liczesche nascha katholska cyrkci na spoczatku tutoho lěta
908 diöcesow (biskopstwów a biskopskich wosadow) z wokoło 200 milijonami ka-
tholikow; z tamnyh pschiubze 603 ze 147 milijonami wériwych na Europu, 148
z wjac̄ dyžli 42 milijonami na Ameriku, 98 z wjac̄ dyžli 2 milijonamaj na
Aſiu, 38 z wjac̄ dyžli 5 milijonami na Afriku a 21 z wjac̄ dyžli 4 milijonami
na Australiu. Hdyž so zhromadne wobydlerstwo Europh nětko na 276 milijo-
now licži, pschiubze na njekatholsci džel wschelakich tych wschelakich wěrywuznaczow
a nabožnistwom 129 milijonow, tak zo katholske wobydlerstwo wschilke druhe
zhromadnje hishcze wo 18 milijonow pscheważuje. Wobejerjemy - li wot posle-
dniszeje licžby hishcze 7 milijonow Mohamedanow (wopravdzithych Turkow, tur-
kowſkich Slovjanow atd.) a 3 milijony židow, wostanu za njekatholske wěry wu-
znamcza hishcze 119 milijonow. Z tamnyh 603 europskich biskopstwów je Italſka
sama z 263 wobdželena, zo pschi wobydlerstwie 25 milijonow na kózde biskopstwo
95000 wériwych wukhadža. Francowska ma pschi 35 mil. wobydlerjach 81 biskop-
stwów z 26 mil. katholikow, Pruska pak z wonka Němstaje 3 ze 1,600,000
katholikow. Němska z wuwzaczom někotrych k bundej pschiliczenych rakuſkich kra-
jow, ma 21 biskopstwów pschi wobydlerstwie 12,332,000 katholikow, po taikim

w pschemerje pschez poł milijona na 1 biskopstwo. Britiske kralstwo wopschija w Europie 45 biskopstwów z wobydlerstwem 11 mil., Schpanijska 58 pschi 17 mil., Rusowska 16 z 8½ mil. katholikow, Portugalska 17 pschi 3 mil., Turkowska 15 pschi 1 mil., Niderland 6 pschi 1,240,000, Belgiska też 6 pschi 4,570,000, Schwajcar ska 5 pschi 1,071,000, Grichiska z jonijsimi kupami 6 pschi 40,000, Schwejdska a Danska 3 pschi 10,000 katholikach.

Schtož do mnohosče katholickoho wobydlerstwa fejčhuje za Europu bórž Amerika, katholske nabožništvo ma tam runje taſtu a hiſčeze wjetšu pschewahu, dokež i tutomu nimale dwę tseczinje ſluſhatej. Z cyla je tam wołoko 70 milijonow wobydleri, z kotrychž je 42 mil. katholickich, najbóle w ſrijednej a połodniſciej Americh, zbyt rozpaduje na njeſmérnu liczbu protestantskich wotschęćpkow, na židow a pohanow, najbóle w połnocnej býdlach. Pschi wſchin tym pschi-bjera katholske wobydlerstwo naſbóle w połnocnej Americh, hdzej je nětko w zieſczenych statach (liž w tu khwili wójnu wjedu) na 4 mil. poſtupilo, schtož pał je hiſčeze mało pschi 31 mil. zbromadnogo wobydlerstwa. Tola njeſmérny pschi tym zabyci, zo je ſo pod prjedawſkim pocziszczeniom a pschi njedostatku duchownych, chirkwior a ſchulow runje tak wjèle dufchow za naſchu chirkę zhubilo. Wopomimy si pał, zo bě ſicžba katholickich na ſpočatku tutoho lětſtota w zieſczenych statach lědom 80,000, dha je tam katholske wobydlerstwo w runej měrje z chlym wobydlerstwom roſtlo. Njeſmérne wupschestrjenje fraja dawa myſliz, zo dýrbja pschi pschibjeranju wobydlerior ſtaré diöcesy pschech zaſy dželene býci, tak zo jich we zieſczenych statach nětko hižom 50 namakam. Na kóđu diöcesu pschindje tam 81,632 dufchow. Ze zbytlnych 97 diöcesow pschindje jich 19 na britisku połnocenu Ameriku z 2 milijonomaj katholikow, 13 na republiku Mexiko z 8 mil., 11 na Rheežorſtwo Braſiliſtu ze mil., te druhé 56 diöcesow rozdžela ſo a połodniſciu Ameriku a na wjeczornoindifke kupi.

Aſia, najwjetſchi a najludacziſchi džel ſwěta, wjach džiſli poſoſa chkoho čzlowěſtwa je wobyla, tamna kolekta kſchescjanſta, ma drje dotal 101 biskopſkich ſydkow, ale ſicžba wěriwych njeſteji ani z tym, ani z něhduschej mnohosčeju kſchescjanſta tam w prawej měrje. Hdzej bě kſchescjanſki kſchij wot mohamedanskoho polměſaca wotcziszcjan, hdzej běchu ſtaré ſlawne ſydkla wulfich móćow narańſich chirkwior zaniczene, kraſne chirkwje pał zapuſczeno pał do mjeſczećow (mohamedanskich modlerniow) pschewobroczeno, zařidzechu cyle lětſtoti, prjedy hac̄ zaſy zaſhorjeni missionarojo kſchescjanſku wěru tam roſzčeric̄ pocžachu. Procowania ſ. Franca Xaveriſtoho běchu jara żoñowane, ale japanſta chirkę podleža bórž naſhrózbnichim pschescjehanjam, liž buchu nic tak pschez pohanſku ſpjeczitwoſej kaž pschez zaſwicz kſchescjanſkich Hollandjanow zapocząte; bjez tym pał móžachu zaſrafchine pschescjehanja, ſotrež mějeſche naſcha chirkę w Chinesiſkej, Tonkingſkej a Cochinchinskej wobſtač, ju drje we roźwiczu zažerzeč, ale nic pocziszczeč. Tež bjez ſchismatikami w Aſii wozjewia ſo žadoseč za zaſhzienočeniom z Nomom, ſiwej ſrijedziznu chirkwje, czohož dla ſu hižom něſtre biskopſke ſydkla za wěriwych, ze ſchismy naſročenych, założene.

Ze 660 mil. człowieków w Azji słuszeja śdom 3 mil. katholickiej chręci, z których něhdze 1 mil. na brytyjskie wobszedzenstwa, poł mil. na Turcji, poł mil. na Annamku, něhdze 330,000 na Chinesisku pschiudu. Tute 3 mil. katholickich kschezjanów su do 102 diöcesow rozgęzelenie, z których su 38 w turkowskich wobszedzenstwach, 27 w Chinesiskiej, 19 w brytyjskiej Indii, 8 w Annamskiej, zgłoszne w zadrniczej Indii, Persijskiej atd. W pschemerje je w turkowskich a chinesiskich diöcesach po 13,000 wěriwych, w Indii po 50,000. W turkowskiej Azji bydlach wěriwi słuszeja pak nic jeno lacjanskemu wobrjadej (ritus), ale też chrysti, armenijski, chaldajski a melchitski su zastupjene, bjez tym zo nowe wosady w Indii, Chinesiskiej, Tonkingskiej atd. jenož lacjanskemu pschiisluszeja. W przednich je toho dla czasto, zo su w jenej a tejsamej malej diöcesy 2 — 3 biskupojo, kaž w Diarbekiru, Damaskusu, Taraklusu (z jenož 1500 wěriwymi).

Afryka, kotaż kaž Azja w najprěnijskich časach krasnje so rozwijacu chręci wobszedzische, je hale w najnowischem času po dobyciu rubiežnej Algierskiej pschez Francowzow za katholickie missionstwo znamjenita. Hdyž bě sydlo s. Hawschyna, Hippo, je někto zasy nowe kschezjanskie město, Bona, toho runja pschibjera katholickwo w Egiptowskiej; z Chartuma wupschestrěwaja missionarjo ž Rakuskeje z woprowanjom swojego žiwenja wucžbu katholickej chręci, w khezorstwie Marokko je po dobyczersetkzej wójnje Schpanjanow swobodne skutkowanju katholickich missionarow hako jene z wuměnjenjow měra wucžinjene bylo.

Licžba katholikow Africi wunosha, hdyž ma Afryckiska 2 mil. kschezjanow, něhdze 5 mil., tij so do 34 diöcesow džela. Jadro katholickoho wobydlerstwa leži na afrikanskich kupačach, z wjetšcha wot Schpanjanow a Portugalcjanow wobdzělaných, na kanariskich kupačach z 270,000 wobydlerjemi w 2 diöcesomaj, na Uzorach z 246,000, Madeira z 100,000, Malta ze 130,000, Bourbon z wjaczych dželi 100,000, na Makarenach a na kupačach zelenych pschedborow po 100,000, potom w Algierskiej z wjaczych dželi 230,000 katholickich. Njewotwisnej murowskiej królestwie Kongo a Angola licžitej hiszpaňsze z portugalskoho kniženja sem bjez 9 milijonami wokolo 1 mil. katholickich kschezjanow we 3 diöcesach, bjez tym zo ma Egiptowska we swojimaj dwemaj diöcesomaj, Alexandria a Kairo, jich 30,000, pod Zendželskjej stejach Kapland, sydlo jandželskoprotestantskich missionarow hizom 12,000. W Tunisu słuscha 15000, w Tripolisu 8500, w Maroku ze schpaniskej Ceutu 17000 katholickej chręci, biskopstwo St. Thomas pschi zaliwje (Meerbusen) Guiney licži něhdze 13,000, japoštolicka präfektura St. Louis w Senegambiskej pschez 10,000, niedawno założena präfektura Senegal w nadwježornej Africy hizom 6000 katholickich. Bajimawe w missionstwie Africi su někotre małe kupy Sechelle. Przedy k Francowskiej słusachach buchu wobydlerjo, hdyž běchu z wjetšcha katholicku wěru pschiwzali, też wot francowskich missionarow zaſtarani; hdyž pak tele kupy Zendželskjej pschipadnychchu, pschezjahnýchfrancowskich kolonistojo na druhie francowskie wobszedzenstwa, katholicki duchowni buchu wupozkažani a jendželskoprotestantskich duchowni pschiudzechu na jich města. Hacž runje běchu jenož cykle khudži tam domjach lutož a někotři Europjenijo zawostali, njezamozącaži czi Zendželczenjo swoju wěru rozschericj, starski rozwucžowachu samk

swoje džeczi w najnużnisczych kschesęzanskich wucjbach po móžnoſci, a nadzijachu ſo pszech na nawrożenjo katolickich duchownych. Woprawdze pschindzechu tam někotri Kapucinojo w pięcjdzeſatych latach (po 1850), a hacžrunje jendželske kniežerſtwo jim na ſpocjałku jara z adžewaſche, dyrbjeſche jim tola po zjawnjej poruczoſci ministerſtwa ſwobodu w missionſkej dželawoſci dowolic̄, a po někotrych latach běchu wſchitich wobydlerjo, 7000, ſtały katolickie chrkwe. Tute kuph buchu do japoſchtoſſieje präfeturų zjenoczenie, kotraž pod wjedzenjom duchownych Kapucinow ſteji.

Naraniſche pobrohi Afriki, Mozambique, licža woſko 20,000 katolickich wobydleri w 11 farach, bjez thm zo bu w najnowiſhim času tež ſriebzna Afrika, kupa Madagaskar, a Dahomeyſta pschi Guineiskim zalivje z missionarami zaſtarana. Madagaskar, někto ſtora cyle pod francowſkim wſliwom (Einflus) licži pod $4\frac{1}{2}$ mil. wobydlerſta hžom pschez 1000 katolikow, kž pod japoſchtoſſim vifaram z jesuitſkoho rjada ſteja.

Skončinje dondžem ſo pjiatomu dželej swęta, Australii, kž pak we ſpěſchnym rožvicju a rožičerjenju katolickſtoho kſchesejanſta nima poſlenje město, woſebje ſchtož tej dwę wulkej woprawdžitu Australiu tworzącej kupje Nowy Holland a Van diemensland nastupa, hdež katolikojo tſeczinu wobydleſtwa wuczinjeja, kž 1 mil. hſchcje njepſchewyſchuje. Cylne pschicžahowanjo z Europy ſo tomu woſebje pomha, ſchtož pschi tych druhich mnogich kupach južnogo morja (Südſee), kotrež w hromadze Oceaniska rěkaja, ſtora cyle njeje. Katolickie wobydlerſtwa Nowego Hollandia a Van Diemenslanda, něhdze 325,000 duschow, je do 9 diöceſow dželene, kotrež kaž te 8 biskopſke ſydkia zbytknych kupow pod metropolu archybiskopſtwom w Sidney (głowne město) ſteja. Wobydlerſtwa tych poſledniſkich kupow wunoſcha 90,000 duschow, po zdaču mało z poſlabem na njefmerné procowanjo ſwiatlych mužow, kž ſu tu doſke lěta ſtukovali a na tu drohotnu krej martrarjow, kž bu tudy rožlata, ale doſcz wulka mnohoscž z bžiwanjom na njecžlowyſku wukrutoſci a džiwiſoci tamniſkich ludzižraczkow. Tež domjach frajenjo Nowego Hollandia doſtawaja z Porte Vitorie wot Benediktinow kſchesejanſkich wucjerjow.

Tola tež Schpaniskej ſluſchace philippinske kuph licža ſo w Australii. Tu-te maja nimale cyle katolickie wobydlerſtwa z wjach džili $3\frac{1}{2}$ mil. duschi, kž ſu do 4 diöceſow dželene; Manila na kupje Luçonje je archybiskopſtvo z 1 mil. wěriwych. Tak je tam zbrromadne wobydlerſtwo 4 mil. katolikow we 21 diöceſach.

(Pſchichodnje ſkončenjo.)

Pſchipoſlane porjedzenjo.

Jara rožcherjene nowe cjiſchciane předowanjo, kotrež je I. farat Imiſh z Hordija na gustav-adolffskim ſwiedzenju loni w Porschiach džeržak, wopschija wſchelake wuprajenja, kotrež dyrbimy tudy cijim bōle porjedzic̄, dokelž ſmih ſpominjene předowanjo wónduano tež w katolickich rukach widzeli. Njechamh pak na wſchitko ſpominac̄, ſchtož je tam stronich lutherſte abo z pſchēnacjom powje-

báne abo z chľa wopacžne, n. psch. wo zbožownosći Husowých wucžbow a potomnikow, wo hrozných jesuitach, wo tym biskopje hľuboko pod zemju džeržanym; pschetož ľ wschomu tomu njedosaha město w naschim Póslu. Jenož dwē węch čeem v porjedzicž a dopolazacž, zo so wudawať prédowanja njeje wo zhōnjenjo wérnhych podatkow prćowak. Von piſche, zo we Morawſkej a Čeſkej evangelske wosady ſem a tam kaž ze zemje wuroſcjuja, a powjeda nětk zadžiwanym poſlučarjam, zo je chľa morawſka wjes Čawchtlic a, něhdý wot 800 duſchow wobylena, z jenym doboom ľ protestantismej psche ſtupiſla.

Tutón chľy podaři, ľ pschekraſnjenju protestantismu powjedanym, wo pschija tak wjese njewérnosći, zo je porjedzenjo próč hódné. Brénja njewérnosć je, zo ſpomnijena wjes Čawchtlic chľa podjanska je abo bě, kaž ľ. prédar wudawa, pschetož po ſtatistiſkim chrlwinſkim ſchematiſmje wot lěta 1855 licži Čawchtlica tſi wérhwuznacž ze 340 katholikami, 952 protestantami a 33 židami. Z toho ſežehuje druhá njewérnosć, zo je mjenujich Čawchtlic jenož wot něhdže 800 duſchow wobylena, pschetož $340+952+33=1325$. A dokelž ma jenož 340 katholikow, móža bha cži pscheturicž? We Čawchtlic je dale jena katholicka fara, do kotrejž ſufodna chle katholicka wjes Klötten (z 444 duſchemi) ſluſča, a chľa fara je na katholickach wot 1855 tak pschibjerača, zo ſchematiſmus wot 1862 ľ cžlej farje hížom 882 katholikow licžesche, potajſkim rozmnožiſo katholicki lub tam we 7 lětach za $12\frac{1}{2}$ na kóžde ſto a wo pscheturipjenju dotal njeje žana rhčž. Chle horniſche powjedancžko wo tym wulfum pscheturipjenju nam Winske nowinu „Presse a Volksfreund“ čž: 227, 2. oktobra 1862*) wujasnjeja; powjedaja mjenujich, zo je jedýn katholik — praju jedýn katholik — z mjenom Wilhelm Pleuš z města Prerowa w Čawchtlic ľ protestantismej pscheturipil, a a 12. augusta zandženoho lěta wot wołomuckoho arcybifkopa dla wotpada a ſpicežiwoſcze z katholickej chrkwe wuzanknjený byl. Tak wjese wot Čawchtlic; — ſchtó bha ſo njedopomni na baſku wo elefantu a muſche?

Druha wěc, kotrejž čeem tola porjedzicž, je tale:

We Prahy, kaž ľ. prédar praji, maja pječza evangeliſtoluthersch bratſja (1200 ſylni) w najhubjenschiem kucžitu města w nětajſkim ſchérym twarjenju ťubju za boži domčiž žaſloſnje malu, a ta ťubja je tak kroz padanju, zo je policaſtvo jim hrozylo, tu ťubju zanknycž a jim ſich ſmiercžtráſne ſemſchenjo zahđewacž. To ſu tež runje von prajene lute njewérnosće. Praha ma nimale 150,000 katholikow a 4700 židow a jenož 1406 protestantow. Čile protestantowje paſ ſu tſojoho wérhwuznacža:

a) protestantowje helvetskeje konfelliſe, najbóle Čeſchojo, powoſtancky čeſtich a morawſkich bratrow; jich je 749. Woni maju rjanu starogothiſtu cyrkej ſwj. Klimanta we Klimantskej hach; b) protestantowje z jenocženeje němſkeje evangelskeje wosad̄; jich je nětko woſolo 600. Woni dawaja ſej tež

*) Dokelž tuto wujasnjenjo w časú, hđež bu to prédowanjo džeržane, njebež znate, dyrbjeſche ſo z najmjeňsha w cžiſch cžanym prédowanju porjedzicž.

„Augsburšta konfessija rěkacj a maju tež jara rjanu cyrkę na garbarskej hash; c) protestantowje cžěſleje evang. wosadu augsburg. konfessije(luthersch). Zo je jich po tajkim w Praži jara mało, móže sebi po horjeka spomjenym kóždý wulicžie. Pschinuſi potajkim tež tam a sem někotři protestantowje tuttoho wuznacja z wonka Prahi do jich božeho doma, je a wostanje jich mnohosč tak mała, zo woni žanu wulku cyrkę njetrjebau. Za to pak maja woni skoro 70let dolho we blidarskej hash č. 1113. w ulku, z kamjenjow natwarjeniu salu, ze w schim derje wuh otowanu, liž pak so ženje ani z položich z pschipoſlucharjemi njenapjeln. Spisar tuthych ryczkow je tu samu sam psched někotrymi lětami widział; wot lubje tohodla njemože žana rycz býc a runje tak mało wot tym, zo je tuton boži domczk k rozpadanju atd. d) Wysche toho su w najnowiščim časzu protestantscy wojach wot wojskovo źara jara rjanu cyrkę k cžescji swj. Jana Nepomuckeho swjeczennu dostali na Hradčinje k džerzenju božej sluzby, tak zo protestantowje města Prahi, hacž runje je jich jara mało, z krasne cyrkwe a je'n u rjanu „modlernu“ wosebža. Jelizo potajkim k. prédar „tonle rjanh sal“ lubju mjenuje, kmanu k rozpadanju a tak malu, so luthersch bratsja městna nimaja, a jelizo won hewak wobydlexow Prahi za intolerantnych (njezniesliwych) wuwołacz chył, dha prajmy jomu z tajsimi dopokazmami w ruch, zo je won jara zmolił.

P. L.

Žiwenje ſ. Chylla a Methoda.

(Pokracžowanjo.)

W tym samym časzu staj ſ. bratraj wotmýslenjo zapſchialo, zo chetaj wosebje słowjanske ludy za křeſćiansku wěru dobycz abo tola w tej samej wobtwierdzic̄. K tomu so tež wosebje hodžeschtaj, dokelž jeju narodne město bě z položcu słowjanske, tak zo słowjansku rycz derje znajeschtaj. Ale na tym njebě dosc̄. Wyschische zdjēlanjo čłowiela njeje mózne bjez pisma a bjez knihow, duž dyrbjeschtaj pschilodne znamjenja za słowjanske žynki měc̄. A hlejce, mudry Chyll wunamaka za słowjansku rycz wosebite pismo (abejcej), kotrež po nim hischcze nětk cyrillske rěka*): najwach pismikow wza z grichiskeje rycze, a za te žynki, kotrež w grichiskim njeisu, wutwori z cyła nowe. To so sta wokoło l. 855. Potom pocza bórzy ſ. scženja t. r. kruchi ze swjatoho pisma pschelozęc̄ do tehdomniščeje bolharſkeje ryeze, kotrejj běchu wsc̄e druhé słowjanske hóle podobne džzli nětk.

Najprěnitski słowjanski lud, bjez kotrejž swjataj bratraj skulkowaschtaj, běchu Bolharjo. Cžitamž mjenujich we weryhodnych žörkach, wosebje w žiwenjopisu ſ. Klimanta, zo je ſ. Method hischcze předh hacž je ze swojim bratrom do Morawy pschischol, bolharſkoho wjercha Borisa we křeſćianskej wěrje rozwucžil. W tymle zmuzithym bolharſkim narodze, kotrejž někotre słowjanske splahi sebi pod-

*) Na pschijupnym wobrazu widzisých někotre cyrillske pismiki; to su ſłowa: ſti (ſtrótskene město swjeti) Methodij i Kyril, apli (město apostoli, t. r. japoſtoł aji) Słowjan (t. r. Słowjanow).

cisnywsczi pozdżischi sam słowiański rycz pschiwza, pocza so tehdom pomaku kshe-
scianstwo rozszerjecz. Ale dolho trajesche, priedy hacż so krucze zatorjeni. Knje-
žiczerjo bęchu hiscze pohanscy, a duż pocziszcżowachu kshecjanstwo a druży
czinjachu po jich pschikkadze.

Tola Boże pucze so njebosłedźite. Wukutnym pohanskim wjercham pom-
hacze wojnse njezbożo k wozbżacomu pschewobroczenju. Kral Boris, postrożeny
pschez tajke njezbożo w kraju a zmiechżeniy pschez słowa swojeje sotry, hżżom
kshescianki, pocza kshescianam bōle pschilhileny bież. Ale priedy hacż bu wo-
prawdze a cyłe wobroczeny, skutkowachu w joho a w susobnym kraju kshescianscy
missionarojo grichisleje a łacjansleje cyrkwie. Krótki czas pak przedwaschtaj też naszej
swjataj bratraj bież tamnišimi Słowjanami, kiz pod grichissim a bolhariskim
knjezertwom stejachu. Wéra, we wojnach pocziszcżowana, zaś leżejesche bież
Bolharjemi a Słowjanami. Tu dostaſtaj ss. bratraj też pschistup k kraju Bo-
risej a to so poweryhōdnich powjesczach talle sta.

Psihi surowosci jkraja bęsche joho wobroczenjo cżejke. Wsče spytanja joho
sotry, grichiskojo duchownego, Kufana, haj też Methoda zdachu so podarmo cże-
njene. Khrystusowa wuczba wo pokorie, sczerpnoscji a luboscji bliżschoho so tak
hordomu a knjezostomu kraju lubicz njemóžesche. Duż wuzwoli Method drugi
pucz k joho wutrobje. Dokelż bę wubjerny wobrazat (moler), pocza wobraz po-
slenjoho suda molowacz. Krala joho dżelko tak zajimasche, zo njemóžesche dokonje-
njo doczakacż. Zena powjescz praji, zo je sam kral Swjatoho namowlit prajo:
„Namoluj mi wobraz toho, sztoż je na swěcje najstrascznisze!” Psihej swjatoho
Ducha wiedzieny wotznamjemi Method na wobrazu pschilhad bōjskoho sudnika ze
sykami jandzelow, wjesłosęz sprawnych na joho prawich, kotrychż jandzel k njebu
wjedże a grudobu a cžiwili zatamanych na lěwych, kotrychż jandzel do hele storfa,
a to wschitko tak žiwje a mocne, zo bu kóždy wobbladowat spodźiwnie hnuth.
Tu pschitidze też kral a strōži so widżo tón wulkotny a straschny wobraz, kotryż
tohodla na swieczaſtach też sam dżerži, taž na naschim pschistupnym liscze. Wysche
toho wuloži rycznimy s. moler kraju hiscze bōle cyły wobraz: Boża miloscđ do-
konja skut joho wobroczenja. Zo by straschny węčnosci wuczelny, żabasche kral
s. Methoda, zo by joho we kshescianstwie wuwuczil, a potom bu kshczeny w lęcze
862. Joho pschikkad sczehowachu poddani z wulkojo dżela. Hdyż so někotsi
kruci pohango pscheczjivo kraju zbehnyczu a joho w samnym hrodże woblehnyczu,
porazy jich ze swojimi swérnymi, z cžimż bę netko kshescianska wéra dospołnie
dobyła. W swojej luboscji k Khrystusej, posła Boris k bamżej Miltawsczej a
żabasche duchownych, zakonje a wschelaku radu. Sta so to w tym času, hdyż
swjatej bratraj hiszom w Morawskiej przedowacż poczeschtaj a hdyż w Konstanti-
noplju pocza spiecziwoscj pscheczjivo romskomu stolę pschibjeracż.

(Pschichodnie dale).

Cyrkwińskie nowinki a powieści.

Z Prahi. Cysacletne jubileum zavjedzenja kschesczanska w czeskoslo-wiańskich krajach swieczeše so 9. t. m. a széjhowacu chlu oktavu (thýdzen) tež w Czechach. Czesch knieza biskopojo su tohodla pastyrſte litiny wudali. Wosebje pruzowacemu processiony do Léwoho Hródca pola Prahi, hdyž je přenja kschesczanska cyrkwička stala. Tudy mějesche psched swjedzenjom 8. t. m. popołdnju we 3. hodž. we hlownej chrtwi na hrodze Joho Eminencia k. kardinal archibiskop sam nysčpor a czeske litaniye ze swjedzenksim czahom do khabale s. Wjacslawa. Na swjedzenju samym bě tam czeske a němske predowanjo a w 11. hodž. mějesche k. kardinal sam swjedzenksu Božu mscu. Chly thýdzen běchu tam spewane Bože mscé a chla swjatocznoscí skonci so 16 t. m. z „Te deum.“ Na staroslawnym Wysczechrodze, hdyž je s. Method pobyl, mějesche probst tamniſcheje kapitole swjedzenksu Božu mscu, pschi czimž czeske spewanske towarzstwo starocžestu choralsnu mscu spewasche. Tež tam bě czeske swjatoczne predowanjo. Nabožny lud so na wschim tym bohacje wobdzeli.

W zadnej Pomorskiej (200 schtyritóžskich mil. wojsku) je so pruske kniežerstwo dotal mało za swoich katholickich poddanow staralo. Bot konschcho je tam jeniczki a preni wojskli duchowni, kiz we Kolobrégú pschi naraiškim morju bydlí. Ale to je mało; dokelž w někotrych druhich mestach je wjese pöslisch a kashubskich katholickich młodzencow pschi kralowskim wojsku.

Z Moraw. Cyrkwiński ečasopis „Hlas“ (t. r. Hłos), jara rozhřeney po czeskoslowiańskich katholickich krajinach, kaž to swojeje wubjernoscze dla zaſluža, podawa tež powieści z Budyschina a z Lujich, kotrež w naschim Poſle čita. Smý jomu jara džakowni, zo swoich čítarjow na naschu katholisku wokołnosć kędzbnych czini; pschetož to wubudža nam wysche wschóho drugoho abonentow, bjez kotrejmiž mamý hžom jednoho knieza z Morawy.

W pöslim zbezkaristim wojsku su kaž we rusowskim tež duchowni, zo býchu cjezch ranienych pschi smjerczi posylnjeli; tež milosćzime sotry su tam pschischke. Kschesczanska luboscž njeznaue žane politiske mijez! W krymskej wojnje khwatachu franeowste knieženj tež k russkim ranienym a wobstarachu je.

Z Roma. Hdyž bě francowske kniežerstwo zhoňilo, zo je Jenželska hamžej kupu Maltu abo druhe swoje wobſedzenſtwo za sydlo pöſticzała, je francowksi minister zwonkownych naležnosćow wuprajil: „Je-li bamž, schtož chchť Boh wotwobročicž, ruzowaný Italsku wopuszczicž, njech radscho do Francowskeje pschiczeňje džili na jenželske wobſedzenſtwo.“ Tele torhanjo bjez Jenželskej a Francowskej, zo bychtaj Piusa IX. dostałoi, je najlepše dopokazanjo, zo bamž ani do Francowskeje ani do Jenželskeje hicž njedyrbí, ale zo dýrbi w swojim Rombie wostacž a nad tak wulkim krajom kniežicž, zo njebi nikoho trjebał. Samo jedyn republikan wondanjo piſasche, zo je lepje, hdyž hamžowe kraje jomu wostaja; pod nim móža města we wjese wěcach sebi samym rozkazowacž, schtož pod sardiniskim kralom njeje možno.

(Spotžiwne jubileum.) We westfalskim měscie Münsteru běsche 7. februara

spodzivných swjedzeń, tijž rozpominanjo w dalszych stronach zaakuiji. Wszech tehdom mjenujich 50 lét, zo bu tſinaczelētna holcžka Ludowika Etzhalerec, w czeſkikh czerpjeniach na khore ſojo położena, kotrež wot tohole časa po njewuſlēdzieſtej woli Bożej njeſyrbjeſche wopuſteſeſic̄. Poddata a ſczerpna, zujese wona z džeczacej pobožnoſćju ſwoje dohſolētne czerpjenja a tradanja, kaž ſiwe pređowanjo za wschitkikh, kotsiž ju widzachu. Zo by ſo tele jubileum jeje czerpjenja doſtojnje wobeschlo, běchu ſo někotre knjenje zjenocíle, a podpjerane wot wschitkikh kotrhmž ſwoj zamysł ſobudželičku, wuwiedzehu tu wěc derje. Nano zahe wudželi ſ. farar Schlyun tej pobožnej czerpjerch ſnjatej ſakramentaj a woprowaſche na to w bližkej chrkwi božu mſchu za nju, kotrež běchu eži pschitomni, tijž ſo na tym ſwjedzenju wobbjelichu. Snědanjo we wuphſchenym domje jubilarki zhromadzi wschitkikh, pschinjeſechu jej zbožopſchęcž a wſchelake darh. Wokolo 9. hodžin pschinidže najdoſtojniſchi kniez biskop, dari jej rjane ſwječo z alabaſtra, a ryczesche ſ tej khorej tak krasne a nadobne ſłowa, zo bě wona ze wschěmi pschitomnymi hľuboko hnuta; won wudželi jej ſwoje biskopske žohnowanjo a pschepoda jej potom w mjenje pruskeje kralowny znate knihi „kročenja za Chrystusom”, do ſomota zwiazane a ze ſlonowinu (elefantowym gubernem) wudebene, do kotrhyž bě wysoka daricžerka poſwječeňſke ſłowa a ſwoje mjeno napisala, — jara rjanh ſ. kſchij, kotrež može (kaž kralowna piſaſche) pschi ſojo khoreje ſtajne město doſtač, halo poſylnienju w czerpjenju a wumrjecžu — a znamjenith dar we pjenjeſach, z wutrobnym poſtrowjenjom za wbohu khoru. Njech Boh ſe ſwojej hnadi tu khoru dale poſylnia we ſczerpnosci, zo by po zbožnym ſkuczenju jomu we njebjeſach ſwoj bžak za wschě czerpjenja pschinjeſcz mohla!

W Kopenhaſenje, hłownym měſeje Danſteje, bu w januaru mission wot jesuitow P. Roha a Zurſtroſhena wotdjeržany. Hacžrunje jenož po němſku a po francowſku pređowaſchtaj, mjeſchtaj tola jara wjèle poſlucharijow, woſebje tež protestantskich. Tamniſcha katholſka woſada ma tſioch duchownych za 1000 duſchi. Kožde poſleniſkich lét je tam wjèle woſobow ſ naszej chrkwi poſteſtuilo.

Z Anamſteje w Afii. Někto je tam kſchecžanſtwo, kaž ſo zda, lepsze čaſy docežakało, ale poſlednjej lečje běſtej žałostnej. W auguſte 1861 pschifaza tamniſchi khžor, zo dyrbi ſo kſchecžanam wschitke wobſedženſtwo zebracž, zo dyrbja woni po chylm kraju rozehnacji bycž a ſ wuſmeſhenju dwaj piſmitkaj na woblicžo wupalenej doſtač. Jedyn piſmit ma woznamjenicž nabožniſtwo a druhı woſkres, w kotrhmž eži wbožh pschebiywachu. Wonі podcziſnychu ſo ze zmuzitoſćju wschitkim martram, hdyž buchu do wſchelakich krajinow anamskoho khžorſtwa rozwjezeni. Mnogoſcz podleža njewurjeknuthym tradanjam. W měſeje Namdingu zemrie jich 250 wot 300 z hłodom. W meji l. 1862 poruczi ton samy wukrutnik (tyran), zo buchu kſchecženjo do chla zahubjeni byli. A buchu pak ſežinani, pak po hromadach paſeni, pak ſiwi poſrjebani, pak dwaj a dwaj abo po pięciu ſwiazani a do wody mjetani abo wobjeſheni. Giornale di Roma (romſke nowiny) ſonczi tute powjeſcze ze ſtrachnym dodawkom, zo bě jeniczych we dwémaj vikariato-maj licžba ſkoncowanych něhdje 16,000, do wotrocžſtwa (ſſlavinstwa) pak bu na 20,000 wotwiedzenych.

Z Jeruzalem. Puczowanjo do swjatoho kraja je bohužel pschecho hischceje straschnie doscž. Hdźż su putnich wjezenjo po srzedznokrajinym morju zbowżownje pschetalni, maja so na puczu wot morja hacž do swjatoho města rubježnikow bojecž. Towarstwo swjatoho rowa w Jeruzalemje stara so toho dla wo założenjo missionskich domow, hdźż mogli puczowarjo bjez bojosčze pschenocowacž, kaž w tu khwili w Naplušu. W lom sta so w tamnych stronach hischce tele njezbožo. Hdźż běchu tſjo pobožni puczowarjo z Nazarethha do Jeruzalema puczowajo do wsy Sanghuela blízko pola Silo wokoło 11. hodziny w noch döschli, lehnychu so na zemju į wotpocžinkej. Ale ſedom běchu wusnigli, dha pschijehachu dwanaczjo Arubojo (mohamedanskeje wěrh) derje wobronjeni, zefatach u koni a poczachu jich ze ſukatymi kijemi bicž. Z putami pohluscheni, buchu swojich pjeniez a draſtow wurubjeni, na czož so Arubojo tač ſpěchnje zaſo zhubicu, kaž běchu pschischli. Ma ranjo rozeidže so powiescz tutoho njezboža a tón missionar, kij we Nam-Allah bydli, khwatasche į pomoch. Jedyn tych wurubjenych, kij bě cježch ranjenh, wumrje džen po swoim pschihadze do Jeruzalema. Druhi tež cježch ranjenh, je netko chle wustrowjeny, bjez thm zo je tseczi, kotryž bě pschi bicž swojeju towarzhow kaž za morwoho ležał a so wurubicž dał, bjez wobſchódzenja woteschol. Turkowſti Surraja-pascha drje je tu wěc pschephtowacž a wuslěbiczž porucžil; tola to kaž hewak tež tón króz žanoho wunoschka njezměje. — Rajiwach putnikow do swjatoho kraja pschihadža z Francowſteje a Italskeje; cžohozdla su tamniſchi katholisch duchowni a missionarojo najbóle Italianojo.

Amerika. Wěſte nowinu z města Cincinnati powiedachu njedawno sczehowach podaw. Wlęcze 1861 jědzesche kloſthyski duchowny, nam tudy derje znath, na žezeznich. Z nim ſedzesche w jenym wozu bohaty (wobſedzesche po k milijona dollarow) a njehanibicžiwe hrubý quäkar z maloho městacžka w Pennſylwaniskej, kij bě z njeſměrnym zažlobjenjom pschecžiwo katholikam a wosebje pschecžiwo katholiskim duchownym napjelnjeny. Won spózna w swoim sobupuczowarju katholiskoho duchownego a wuži pschiležnoſcz, zo by joho pohanil a wusměchowal, joho wotpoſtanego antifryſta z cžémnoho Roma, bamžowego wotrocžka a podobneje pomjenowala. Tón duchowny widzesche, zo toho zawjerczenoho quäkarja dōwucžicž njezamože, a wotmokwi jomu měrnje: „Moj knijež, ja was njezaklwan; moje powołanjo je, jenož žohnowacž, ale snadž pschihadze bóržy čas, ſchtio wě, snadž bóržy, hdźż budžecze wjesoł, hdźż hyschce mje ze swoimaj wocžomaj widzecž mohli!“ Quäkar netko wotmelskny. Po někotrych dnach pak doſta tónle njeznejſliwym wusměchowar toho duchownego raka do wocžow a — woslepi chle. Widzenjo zhubitwski bě hischce lěto pschi žałosných boleszach žiwh, doniž joho ſtoučnje ſmijecž wot cžwilowachych čerpjeniom njewumoži. Zoho džecži, kij běchu wo thm podawku na žezezniskim wozu ſlyſcheli, wobžarowachu wuprajenja swojoho njeznejſliwego nana, ale ta wěc so njevasche wjach pschemenicž. Boh sam bě tohole wusměchowarja nabožniſtwa a zaslepjenoho njeſchecžela swojich měſchnikow zjawnje pochostal.

3 Luijich a Sakskejē.

Z wokołnoścje Klöschtra. Sym sebi przedkważ z krótką te wobrazh pomjenowacj, kij so na wjersche klöschtręskeje chrtwje namakaſa. W tym božim domje je dwanacze ſtolpów w dwemaj rjadowaj. Wot hłownoſho woltarja na prawu stronu pod wjerchom na ſtolpach namakaſu so ſczehowace wobrazy: na prěnim je wobraz naſchoho zbožniſka, kotryž ma khorhoj w swojej ruch a deſkach napismo Salvator mundi (t. r. wumožnik swęta); jomu napſhęcjo ſteji wobraz sw. Jana kſchezenika, a potom ſczehuju wobrazh dwanaczych japoſchtolow, hdzej je pod kózdom wobrazom jedyn artikel naſchoho werrywuznacža we Łaczanskiej ryczi; kózdy ma tež knihi halo brón ſłowa božego w rukomaj. Na lewej stronie ſteja wobrazh swj. biskopow a kniežnow, a to na prěnim wobraz swj. Marije, maczerje božeje, a potom ſczehuju wobrazh swj. Dionysa, Blažiſa atd. Wjerch je jaſnomodreje barbę. Wysche hłownoſho woltarja namaka so znamjo Boha Wóteca z jandzelemi wobdatoho. W friedziznie wjercha je wobraz naſchoho Zbóžniſka; dale su po cyliku wjersche Jandželojo woznamienjeni, kofisž wſchelake naſpisma a wſchelaku brón, z kotrejž je naſch Zbóžniſk martrowane a morjeny w ſwojich rukach džerža.

Z Różanta. Hjżom husto je so wo tym ryczało, hacž njeby možno bylo, kletku naſcheje chrtwje hóle wot woltarja zdalič a tak poſlucharjam trochu pſchiblizicj. Nětko su so wſchelach zwolniwi wuprajili, zo čcedža k tomu potriebne pjenjezne dary ſkladowacj, jelizo so na wſchichim měſeče dowolnoſcž k pſchesťajenju da. Hdzej wjach zbonimy, čcemž pſchez Poſola to ſobudželicj, zo móhli tež daliſchi wophtowarjo naſchoho božego domu swój wopor k wotmyſlenomu ſtutkej pſchinjeſcž.

Z Różanta. Tudy je wot ſpočatka lětuschoho poſta něſchtu nowe za- wiedzene, ſchtōž so cylik wokołnoſcji jara ſpodoba. Z dowolnoſcju hnadleje knjenje abbatiſſy a wysokodostojnoho knieza probſta w Klöſchtrje Marinej Hwězdze je tudy (kaž to w Schérachowje a druhdze maja) ſchtwórk wjeczor zwonjenjo k wopomnječiu Ježuſowoho ſmiertnoho ſtyska a piatki popoldnu zwonjenjo k wopomnječiu Joho wumrjecza. Naſch wysokodostojny k. administrator P. Benno je, kaž ſlyſhimy, k tomu pſchiluſchnu pobožnoſcž w Budyschinje czíſhczecj dal.

Z Dreždjan. Džen 12. februara wumrje tudy wysokodostojnych kniez Józef Vorbacher, friedrichstadtſki farar, na ſlaboſcž. Wón bě rođený 29. februara 1796 w Erfureje, a dosta duchownu ſwjecziznu 7. měrca 1819. Dolhe lěta bě farar w Chemnitzu. Tudy je ſebi njebočicžki čeſcž dobył ze ſwojej pſchilkadnej staroſcju ha ſwoju wosadu, za katholſki ſchpital a podpjeranie wſchelakich dobro- cjeskich wuſtarow. Boh daj jomu wěežny wotpočzink!

Tsi miłośćcziwe ſotry w Jawor niku pola Zborjelsca ſkutkuja jara zbožow- nje. Wóny kchwalesche je zdobniſje jedyn protestant w zborjelskich nowinach „Zeitung für die Laufiſch“ a projesche, zo tež tamniſchi židža a Lutheranojo ich dobrotu ſebi wysoko waža. Podla napomina, zo bydu ſkončzne protestantojo namjetowanym dom diakoniffow (po waschnu katholſkich miłośćcziwych ſotrow zja- dowianych žonſkich) tam zaſožili.

Dziesata kaznja boža.

Knóżdomu je znate, zo je zakazane, za tym żadacż, schtoż sobucżlowejek pscisłuscha: a tola so tale kaznja często psciestupi. Bóh khosta tajku niesprawnu żadocż za czym lubkom, wescze we węcznosći, często też hiżom tudy na zemi. Chcu tudy z woprawdzithm podawłom polazacż, zo tajka żadocż schodu pscinjese.

Młodh człowiek dziesche do města a bjez druhimi próznymi myslimi mějesche wosebie tule: hdh by tola něchtó, kij pschede mnu dże, mōschen pjeniez żhubil a ja ju namakal." We tajkich myslach pschebywajo mějesche radoscż, każ hdhż by namakanu mōscheni hiżom z rukomaj dżerżat. Schtoż won żadasche, so niesia: něchtó psched nim nicżo njezhubi a wbohi njemójesche tohodla namakacż. Ale něchto druhe so sta, něchto cyle njewocząkowane: won sam żhubi tōnsamp dżen swoju mōscheni z někotrymi tolerjemi pjeniez a njeje ju wjach dóstak; schodu, kij prijedr drugomu pschejesche, mějesche nětko sam. Běsche nětko też tak wjesoli, każ prijedr pschi swojej hręschnej żadoscji? Tola won bu z tuteje wot Boha dopuszczenije schody mudry a naukny z nowa znacż kaznju: „ty njedyrbisich żadacż swojego bliższocho lubka!" Czaśna schoda budże tomule młodżencej węcznych dobytk za duschu, jeli so pscichodnie też kózdeje njepraweje żadocze żdżerżi.

D.

Należnosć towarzystwa.

Pscinofsk (15 nsl.) na tute lěto su do połkodniczych towarzystwa dale zapłacjili ejile knieja: Dr. Lotze z Lipska, kloschyrski kapłan Tadej Natusch z Marineje Hwězdy, rendant Besser z Marineje Hwězdy, Madlena Begtowa ze Swiniarne, Jurij Kłyczer z Wilkozic, kloschyrski kapłan Alberif Hecht z Marineje Hwězdy, Jan Gulk ze Ždżerje, student J. Hascha w Praḡ, J. Hascha ze Zajdowa, Handrij Rajec z Bělcze, tubler J. Pech z Chrósczic, zahrodnik J. Besser z Chrósczic, zahrodnik M. Böger z Chrósczic, wuczer J. Pietasch z Chrósczic, tubler J. Buk za Bžic, Jakub Wawrit z Nowej Bžessi, blidař M. Kral z Chrósczic, schewski miichyr M. Lukash z Chrósczic, Jurij Mrož z Radworja, Jurij Bjarsch z Boranec, kapłan Hawschtyk Fisder z Dějschin pola Plzna w Czechach, tubler M. Kuejzanek ze Swiniarne, krcjmar I. Boska z Něwsec, tubler Wawrij z Jawor, tubler Mudrach z Jawor, Michal Rjenecz z Jawor, zahrodnik Bodik z Wotrowa, wuczer Nowak z Njebjelcic, tubler Nobel z Njebjelcic, Marija Kaschporkowa z Radworja, Jan Rjenecz z Brzemjenja, proghymnasialny direktor J. Buk z Drezdjan, wachmistrz P. Bok z Niesy.

Dobrowolne darły darithu: f. tachantski vikar a dopoldnišči předat J. Herrmann z Budyschina 1 tolej, Dr. Herrmann Lotze z Lipska 15 nsl., njeznaty pôlski Słowjan z Wilna pôsta 4 sloborne ruble z tajkim pôlskim pscipismom: Na wspomzenie (t. r. podpjeranie) mającego wychodzić pisma dla oświaty (t. r. powučenia) Serbów katolików posyła się rubli cztery. Wutroby djak za tute darły! Po tajkim ie nasch Posol hiżom daloło znati!

W Budyschinje, djen S. Chrilla a Methoda 1863.

Petr Scholka, połkodnik.

Czíščerčak L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholski Posł.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cj. 4.

Gazyl.

1863.

Stawizny Różanta.

II. Najprěnišče sledy swjedzatka S. Marije, a nastaczo najprěniščeje rōžencjauskeje hnadueje klapaski.

Jutniczka, kotaž junu blyskotaca na njebju stoješče a zbožnomu biskopej Bernardej swj. kniježnu Mariju polazajo pomoc pschinje, dopomni joho wýchodnie na sczinjenh slub a bu wina stworjenja druheje hischencheje hwězd, Marineje Hwězd. A tak blyskota Marina Hwězda hždom pschez 600 lět, hako na božny zaklad pod lužiskimi horami, kždomu swětnozmýslenomu swjatocžnje pschi-pominajo: „Zbožo cžlowieske njeje wot tutoho swěta, ale namaka so we phtanju Boha a w joho službje.“ Nunje kaž pak so jutniczka sama za so njeswětli, ale swoje swětlo zašy radě sobudželi druhomu stworjenju, tak bě tež Hwězda Marije w duchownym nastupanju wot cžasa swojoho zefhadženja sem hwězda, kotaž na wšch boki rozschéri swětlo dobroty a hnady. Gene taise swětliwe promjo Marineje Hwězdy padny hnadž wot cžasa założenia sem na Marinh Różant.

Swjath počkad, kž so we poslennichim khowa, swjedzatko s. Marije zienoczuje tele město pschez wschitkou čas tak kruze z Marinej Hwězdu, zo je sebi tašama dla swojoho stajnoho spěchowanja pschisluschnoho cžesczowanja tutoho swjedzatka wopravdžithy džak zašlužila. Sktož čas założenja hnadnoho města Różanta nastupa, njeda so won z wěstoscžu prajic. Ticinus drže pschi swojim powiedaniu po wěstej rukopisnej chronicy w Pražh mjeno Karla Wulskoho pschistaja; ale tón ženje ze swojim wójskom do naschich stronow doschol njeje. To je jenož njedokladne wupřeschenjo teje powieszcje, zo je po wotczehnjenju wěstho wójska to swjedzatko na wotrowskim Hrodžišču so namakalo. Najstarje je jedyn wojał je sobu nosyl a cžesczil. Pobobnje pisacze w lěcze 1661 Ticinej pscheczel a rodzeny Serb, Jurij Molitor*) (Mlynk): Najstarschi mužowje we wokolnoſći Różanta powiedaja nastaczo džiwocžinjacoho swjedzatka, kotrež su wot swojich džedorow pschez pradžedorow dostali, takle. Wulki wojevski wychodči,

*) Molitor rodž. 1596 bě 16 lět we ſlawnym jeſuitiskim rjedze živoh, bu z rektorom kuitnohorſkoho a pražskoho kollegia a potom pschiidže do Vrna, hdež juliusbergſki konvikt za młodzencow wjacore lěta wjedzefše a tam na koncu lěta 1661 wumrje.

(joho mјeno njeje znate) je na jenym měsјeу nјedaloko Róžanta (Ticinus mјenuje Wotrow) lěhwo rozpočoříł, kотrohož wotznamjenja su džens hischeze l' widženju.*). W tymle časу widžachu knjeni kralowskeje majestosje lěhwo sem a tam wobkhodzec; po wotczechnjenju wójska je pak ta sama l' spodžiwaniju rjana husto widžana býla khodzaca na fusodných polach a lukač. Hdyž skonečnje junu serenjanski kniez Lucianus na swoich ležomnosćach honjesche, wuhlada wón tusamu knjeni. Wón pak chyjo wjedzec, schtò a kajka wona je, kalky konja z wotrohami a prćowasche so, ju dosahnhez, ale podarimo; pschetož bě pscheco jenak daleko wot njeje. Hdyž bě, na tele waschnio stajnje za njej jěchajo hacž l' horych wýsche Róžanta tam, hdež lipa psched khapalku stoji (t. j. w lěcje 1661) pschischoł, dha zhobi so rjana schatlnosc, z jenym dobom psched joho wocžomaj. Wón zběhný swojej wocži na lipu a wuhlada tam na lipje stolpil swjateje knježny.**)

Molitorowe swědčenje, ze podawiznow joho prawótcof sem wzate po-tajim Ticinowe swědčenje wudospołnia; wocži nas mjeniuch, zo je swjeczatko zdobom po wotczechnjenju wójska pschez spodžiwne wustupienjo swjateje Marije sameje wot jenohu Sernjanskoho knieza z mjenom Lucianus na starej lipje namakane býlo. Po podawiznje (Ticinus p. 78) je tón samy malu khapalku z drjewa natwaric; dał a swjeczatko do njeje postajil.

Tsecze swědčenje, kiz na starobu swjeczatka pokazuje, a we něčim Ticina dopjelnja, je lisczina, wocžischčena we kacžanskim wopisanju „wſchich cisterciſtich klóſchtrow“ (Cistertium Bis Tertium) wot Sartoria pag. 1074, hdež wón wo założenju Marineje Hwězdy ryczi. Sartorius z klóſchtra Ossegga wokolo 1690—1700 pisajo, wuzběhný pschi sobudželenju tuteje liscziny wosobuje, zo je wona po joho měnjenju jeniczka w tamnym času znata, z kotrejž pomocen so praschenjo wo założenju a nastaczu hnabnoho města w Róžencze wujasniež hodži a tohodla dyrbju čzitarjow na nju nuznje kędzbnych čzincz. Z tuteje liscziny, kotrž mějach z ruki k. klóſchtrskoho prepsta samoho, so spóznawa, zo psched 236 lětami, potajim wokolo l. 1460 starocalski prälat Allan jenu fundaciū wot klóſchtra za Róžant wobtwjerdzi z wotpohladanjom, čzesczenjo s. Marije we Róžencze hischeze bôle rozmnohosćic; a spěchowacž. Čzitamýli pak tule lisczinu po słowie, dha pýtniemyž zdobom, zo čzesczenjo swj. Marije w tamnym času hijom

*) To poslednišče je zašly zmylk; hrodžischčja su z poħanskich čzafow.

**) Dokelž tutón podawł, kąž někotere druhe pozdžischo pod napismom „Džiwý pschez za stupnu prōstwu swj. Marije w Róžencze so w opakazace“ sobudželenie, nashim čzitarjam so snadž wujadne a wyschenaturste zdacž budža, woziewjam hijom tudy, zo njetriebaja tele džiwý halo wot ja po schtołkoho stola pruhowane a approbowane wobhladowacž, ale jenož kąž druhe pschez wažne wimy a pschicznym podpjerane powjedanja ze staviznom, kotrež nječam nikomu namucičic. Rječ tohodla tež wſchich čzitarjo tu wjedža, zo chcu w tutym staviznach decretum sanctæ inquisitionis wot l. 1625 a 1634 runje kąž wukladzenjo Urbana VIII. wo tutym dekrece tudy dopjelnjem měcž. [Derjerozwucženy a nabojny njejacisnje je tohodla tola čzisze halo bajki!]

nicžo nowe wjach nje bě, ale zo bu dawno a dawno hižom před h
1460 wot klóštra powjetšene a spěchowan e. Słowa, z kotrejmiž
spomnjených prälat halo visitator Marineje Hwězdy, jeje fundaciju za róžencjansku
khapalku wobtwardzi, su tele: „Je nam wot stronh nasich we Chrystu lubowa-
nych sotrow z Marineje Hwězdy swj. Marije cisterciskoho rjada sobudželene bylo:
už chyli wobkrucicjz tamne pobožne czesczowanjo Bożeje macjerje, kotrež su
jich předownich w Róžencje tak khalobnje założile a wone same
hacž do džensnischoho dnja pscheço so rozmnožicž wuprócowale,
wosobnje 200 markow wchědneje minch (pecunie ordinariae), kž buchu wot jich
wóteovskoho sobnpschinjenego zamoženja zhromadžene na te mjeno, zo by jedny
měchnik spomnjenego klóštra w Róžencje w róžencjanskej khapale (bjez tým z
dubowohho drjewa derje doſej natwarjenej, donž so z nabožnej jaźmožnu wopor-
uňch darow pomalu kamjentna njenatvari) kždy měſac dwě božej mschi za živých
dobrocjerow wotbjeržal. Myh tohodla za dobre spóznajo tamnu fundaciju z tutym
písmom wobtwerdzam a poruczamh wjsče toho bratram, nashomu zaſtaranju
podcjišnjenym (t. j. w Marinej Hwězde postasenym klóštrskim duchownym) na
swědomjo pod swj. poslusknoſcu, zo buchu tele nabožne założenjo na wjsče
waschnjo spěchowali.“ Tak skoro po słowie tamna lisczina, kotrež měiesche Sar-
torius sam w rukomaj. Potajkim wobstojesche Róžant po tutej lisczинje z naj-
mjenišcha hižom 2—3 lětstoti před h 1460, haj snadž je Róžant hižom po założenju
klóštra samo ho (1248) wobstał; hewak njemohl spomnjený abt we lisczinje
prajicž, zo su hižom předownich klóštrskich kniežnow czesczowanjo
swj. Marije założile. Klóšthyr najskerje ledžbný pschez džiw, kž so na tým
měſce pschez czesczowanjo swjeczatka s. Marije stachu, wobda je ze dowolnoſcu
Sernjanskich kniežow z pschitojnischim zwonkownym uahladom a doby sebi
pschez swoju stajnu staroſč za tele hnadne město swj. Marije mjeno założerja, kaž
w nowischiem času tež mjeno wobſedžera wołokoležachych ſeſow a polow.

Pohlad na katholiku cyrkci pschi spocjotku I. 1863.

(Skončenjo.)

Schtož wulkoscj a wobydleſtwo wjenotliwych diöcesach nastupa, su te
same wězo jara wſchelake. Z nich licža 26 pschez 1 milijon duschi, haj Mezilo
ma 2 mil. Potom pschindu za sobu a maja: Lvow (Lemberg) 1,865,600 duschi,
Paris 1,727,500, Wrótsław 1,633,000, Fernambuco (w Brasiliſkej) 1,600,000,
Praha 1,542,000, Przemysl (w Galicji) 1,443,000, Wolomuc 1,380,000, Wini
1,330,000, Kœln 1,323,000 atd. Sydom diöcesow ma wot poł hacž do chloho
milijona, 377 ma wot 1—500,000. Najmjenišcha diöcesa je w tu khwilu Kei-
sarich w Malej Azii ze 250 armenskimi konvertitami.

Najstarszej biskopaj staj něko biskop we Rio Janeiro a archibiskop we
Freiburgu, kždy pschez 90 lět starý, bjez tým zo je biskop we Bichu w Schpa-

nieszej hale 26 s̄t. Genotsliwe staty abo kraje po mnogości katholickiego wobydlerstwa, szczebla takie za sobu: Francuska (z koloniami) ma 35,400,000, Rakuska 27 mil., Schpanijska (z koloniami) 22,310,000, Italiska (z wutwacjami Roma a Venecianiskej) 21 mil., Britiska (z koloniami) 15,500,000, z kotrychž je w Europie 11 mil., Rusowska z Polskej 8,300,000, Mexiko 8 mil., Brasilska 8 mil., Pruska 6,650,000, Portugalska (z koloniami) 6 mil., Belgiska 4,570,000, Polnocno-amerijska unia 4 mil. W Niederlandach je bjez 3,643,000 wobydlerjemi w Europie 1,240,000 katholikow, po tajkim tseczina, we Schwajcarskiej bjez 2 mil. wobydlerjemi 1,071,000, polnocne kralestwa Schweijska, Norwegska a Danska pak bjez nimale 8 mil. hale 10,000, dokielž je tam katholicka cyrkja jara poeżyszczeniowa.

Swetskich duchownych je z chla 320—325000, z kotrychž na Europu samu wjach džili 260,000, a z tuthy 115,000 na Italissu pschiudze. Francuska sieži wokoło 50,000, Schpanijska 31,800, Nemska 30,000, britiske kupy 4000. W Italiskej pschiudze w pschemerje 1 duchowny na 269 duschi, w Schpanijskiej na 701, w Francuskiej na 708, w Nemskej na 917, Britiskej na 2417 atd.

Duchowne rjady a nabožne zjenozenstwa pschibjera, bhrnje je bōle pscheszehali we wschelakich krajach. Nětko je hiszczę 8000 mužskich klischtrów z wokoło 120,000 rjadnikami (Ordensmann). Najwjetša a najważnisa rjady su: Franciszkojo (50,000 sobustawow) schulsch bratsja (16,000), jesuitojo (8000), milosćiwi bratsja (6000), benediktinojo (5000), dominikanojo, augustinarjo, kar-melitojo, cisterciensarjo z trappistami, kózdb po 4000 sobustawach.

Zönske rjady sieža něhdze 190,000 sobustawow, z kotrychž na Europu 162,000 pschiudze. Z tuthy je zaś w Francuskiej 100,000 knieżnow, w Italiskej 30,000, w malej Belgiskej 10,000, w Nemskej 8000, w Schpanijskiej 7000, w Zendzelskiej 4000 atd. Po Europie je w Americh najwach klischtrów, w polnocnej je 10,000 knieżnow a w połodnijszej najskerje też telko. Afria ma 4000, Afrika z Australiu 1000. Po mnogości rozdžela so takie: Milosćiwi sotry (vincentinki) maja 28,000 sobustawow, franciskanki (tu a tam też z wet-hładowaniem khorých) 22,000, schulske sotry 20,000, sotry du sacré coeur 10,000, józefinki 8000, longregacia s. Marije 8000, sotry z Notre Dame 7000, milosćiwi sotry s. Karla Borromejskoho 5000, sotry s. Iščiża 6000, dominikanki 4000, cisterciensarki 2000 atd. S tuthym rjadom pschizantaku so hiszczę wschelake wustawów i zastaranju kudzych, khorých, schulskich a mjenijskich dzęsczi, sluzobnicow atd., kotrež w hromadze też 40,000 sobustawow sieža.

Duż ma z chla rjadnisski stan 310,000 mužskich a zönskich, njepscheinjomne wojsko wojskowarjow, kotrež njepschewatajch wojuje za božu czescz pscheszczivo njepscheczelej człowiekskoho splaha; hdzejkuli so wobrocjim, pod palaczym sklonckiem Afriki, bjez džiwimi ludzizraczkami w pschipołdnischem morju, na lodowach polach polarnych krajow, wschudżom widzimy ich we tym samym skutku dzělawych, božu lubočz przedowacj a wukoniec, wschudżom hotowych kraj a žitwenjo woprowacj za swijatu węc božu. Njeje to papjera (bhrnje na njej chla biblijä była), kotrež woni rozschereje a kotrež wětsik wotnijese, ale je to

żiwe słowo Boże, kotrež woni pręduja spominach na Knjezowu poryczenioſć. A Boh je z nimi a z jich skutkowanjom, a jich mnogoſć ujedosaha, potrjebnoſći a żadofeſji ludow doſęcz cžinicž, bjez tym zo poſlojo wottorhnenych wot cyrkwię pschi wschęch milijonach biblijow, kotrež rozdžělęcia, a pschi wschej mnogoſci wschęlačkih traktacziſkow najbóle wschubžom prznemu ſłomu młočza, kaž može ſo z jich ſamſihih ſwedečenjow a tych wot naſladnih protestantskich ſpifowarjow dowidzeſz. Za naſchich bywa polo pschech wjetſche; w Chinesiskej a Anamskej ſu pscheskeſz-hunja kſchecjanow pscheſtake, miſſionarojo ſmęža ſwobodnje ſkukowacj bjez 400 milijonami pohanow; tež Siamſka a Birmaſka ſtej katholickich duchownych pschi-jalej, Japanska, něhdh ſławne ſydlisheſzo kſchecjanſtwa, jich tež doſtanje, praſefatura ze ſrijeđnu Afriku ſo tež załožuje, a duž pobrachuje jenož pschech hiſchęce na rufach, tule wulku rolu wobdzělacz. Žně ſu wulke!

Nieczuſiect ſo, lubi ežitarjo, požběhniſen, hdž wulkoſć naſcheje cyrkwię wopominach a ju wopisowacj ſchęſihih?

Miejska pobožnoſć.

Bórzhi docžakam̄i zash tón rjany mejſli měſac, kotrež tak wjele wěriwych i čeſci najzbožniſcheje knježny Marije poſwjecią. Tež w naſchich ſerbiſkih cyrkwiach wotdzerzuje ſo rjana pobožnoſć, kaž je ju cyrkwiſka wytchnoſć za dobru ſpožnała. Koždy džen tohole měſaca wottorhnu ſo tež najpiſniſchi ludžo wot ſwojoho džela, zo býchu pschi naſhilenju dnja, hdž ſu cžuciwe wutroby naboznomu hnučju wotewrjene, ſo w cyrkwi zhrromadžili, a Boh jim najdacjnu ſłomu bohacze za-runa. A na čo zložuje ſo tale miejska pobožnoſć? Někotryžkuli to derje wě, druhomu paſ je to njeznate.

Zawiedzenjo miejskieje pobožnoſceje wukhadža z teje wěrnoſće, zo ſ. Mariji woſebite a wjetſche cžescjenjo*) ſluſcha džili druhim Swjatym, a duž je tež pschiſtojne, zo ſo k tym wobſtejachym ſwiedzenjam, kiz ſo paſ haſo ſwiate dnj kožde lěto wróćeja, paſ na ſobotach wot wěriwych ſo wotdzerzuja, hiſchęce po-božnoſće poſwjecią pschez jedyn cžly měſac.

Miejska je ſo k tomu wuzwolila, dokelž je najrijeſchi měſac lěta a pschez wotu-čenjo bojeje ſiwbřy ſoždoho napomina, zo bý tež duchownye wotuczil a z pohla-dowanjom na ſwiatu Mariju ſwoju duschu z naſetními rōžemi a kwětkami dobrých pocžinkow wudebil. Tež je ſo na to myſliko, zo ſo w meji hewal žadhy ſwiedzen ſ. Marije njeſwjeci a zo može ſo tohodla tehdom taſka pobožnoſć najpschiſhodniſcho zaſwieſej a wotbhwacj. Tale pobožnoſć je ſo hakle w nowiſkim čjaſu z Italſkeje ſem rožbherila; bamž Pius VII. je ju w liſcje (breve) 21. měrca 1815 nic jeno za dobru ſpožnał, ale jej tež z pokläda zaſlužbow pschez Khrystuſa a Swjatych w cyrkwi naſromadženych wotpuſti t. r. ſpuszcjenjo cžoſnih ſchtraſow (wězo po doſtathym wodaczu wěcznych) pschipokazał. Koždy wěriwy, kiz tule pobožnoſć w

*) Šchtóž chce ſo wo tym dale rozwieſicj, cžitaj Cecelinowu knihu: Čjeſcjenio tež Swatéh. Budissæ 1834. Te ſame ſu hiſchęce w Rožencje na ſkadze.

chrkwi abo doma so modli, dostanje wotpusk 300 dnow, wyšche toho je jomu došpolny posłiczeni, hdz̄ won na jentym dniu mejskoho mějaca swjataj sakramenta pokutu a woltarja do stojinje dostanje a za naležnosće chrkwe po mějenju swjatohu wóteca so modli; tež móže tutón wotpusk po waschnju zastupjenja kudym duscham pschivobroczeny býc. Duž wujimy tu posłiczeniu hnadu!

Pschisponnjenjo redaktora. Wémh, zo na pschitkach w Khróscjicach jara na mejsku pobožnoſći khdža. Nam by luby bylo, hdz̄ by so tudi ze wsčech wosadow hdz̄ je zawiđena woziewito, kaf je wophtowana byla.

N o w a P n i h a.

Polo katholickoho serbskoho pismowistwa, kij je druhý wjèle lét pustie ležalo, wobdzeliuje so něk ze wsčej trébnej pilnosću. Zašy je kniha wschla, kotaž je nic jenož wuzitna, ale nuznje trébna; dokoł nicžo podobne dotal njemějachy. Klöschthyski duchowny, kniez P. J. Ludwik Angermann, kooperator w Rožencje, je injenujich wudal knihu pod napisom: „Katholik a joho chrkej. Rozwuczające knihi za katholickich Serbow, a wschitkich, kotsiž chcedža katholicku chrkej pschisluschnje rožudzecz.“ W prijenim wotdzelenju thchle knihow so jasnie a wobstěrnije dopofazuje, zo je nascha katholicka chrkej ta prawa a werna chrkej Khrystusowa, pschi cžimž móže čitar wjèle nauknych a sam te wschelake druhe nabožne zhromadnišva a chrkwicki rožudzecz. Druhe wotdzelenjo ryczi wo regitrowanju nascheje chrkwe a jenotsliwe paragrafy maja tele napisma: „Založenjo bamžstwa. Romski bamž, joho prawa a winowatosće. Schto njepschczelojo bamžstwa a njewuczeni ludžo na bamžstwie porokuja? (Tutón paragraf je w naschim času wosebje ważny za čitarjom wschelakich němckich lutherkich nowinow!) Schto z bamžom dale naschu chrkej regiruje? Wo založenju biskopskeje moch w naschej chrkwi. Wo winowatosćach a prawach katholickich biskopow. Pschidawł a skončzenjo.“ Myh njedwělujemh, zo naschi Serbjo tule knihu z radoſciu powitaja, zo budža ju zašy a zašy čitacj; pschetož to je wopravdžite duchowne wjeselo, hdz̄ nic jenož prawej chrkwi pschisluschesch, ale tež zamolwienjo wotpołożicž wěšč, čjohodla jej pschisluschesch a žaneje druheje nochcesch. Za tajke posłiczenie duchowne wjeselo a pschewědczenjo wo wuznawanej wernoſći dýrbja so naschi Serbjo k. spisacjerzej džakowacj, kaž tež za tu luboscj, z kotrejž won bjez Serbami, wot swojeje wschnoscje pôslany, za Serbow skutkuje. Won je drje rodzeny Němc, ale je w studentskich létach hždom čžſku, a halo duchowny w Rožencje ze swojej njewinstwacej pilnosću naschu lubu serbsku rycž nauknuł. Hdž bychym so njebogeli joho skromnosć ranicž, budžichym wjèle wjach k joho khwalsje praſili. Boh žohnui joho skutkanjo! Skončenje spomnju, zo ma joho kniha 220 stronow w oktavje a zo so za 10 nsl. pschedawa w Rožencje a tež po knihitupskim puczu pschez J. E. Smolerja w Budyschinje.

Puczowanjo Katolickoho Posola.

(Pschiopostane.)

Bóh je dobrociwý a wulkeje milosređe, lotraž wschitke joho skutki pschetrječjuje, tola postaja won sam časť a mesta k wudželenju swojeje smiselnoscje, dokelž je we wschitkach węcach swiaty a sprawny. Zo pak bychmy joho dobrociwoscž, moc a przedkwidzownoscž prawje spoznali, dawa nam drugdy na swoju pomoc dlejski čas čzakac̄; my dyrbiny sebi, pschez wero, dowernoscž a wobstajnoscež we žadosczi z ponijnym podacjom do joho wotcowskoho zaſtaranja zaſlužic̄ dzelbračzo na joho bohatstwie.

W dalokosczi słonca, w najkrótskim dniu w časzu zymy, hdz̄ wschitke ludy Boha wjach njeznajac̄, z wuwzazom Židow, hdz̄ bē hiszceje mała sieżba wérnych Israelitew: tehdy narodzi so Chrystus, zo bychu z joho pschitkadem z pschibéraniom swětłoho dnia, tež nasche dusze rozświetlone byle w pschibérachm spoznac̄u wulkoſce njeſkončnoho Boha a naschich winowatosc̄ow. Katolicki Posol dyrbí tež dar bójskoho swětka byc̄ k naschomu spomoženju. Zo by nam spomožny był, dyrbiny jomu dowertiwoje napszec̄o pschinc̄ a podpierac̄ dobre prćcowanjo.

Pschi puczowanju Katolickoho Posola dopjelniuſa so tež te ſłowa swjatohó pisma: zo budže khudym wjesoka powieszej dawana, bjez tym hac̄ czi do čzajnych ſublow zalubowani tu a tam khwilu k czitanju nimaja, poprawym pak jim jenož brachuje na woli.

Swjataj Chryſt a Method, patronaj naschoho towarzſtwia prosytaj Boha za joho żohnowanjo k zapoczątkowaniu skutkowanju za pokroczeniom a spēchowanjom wudospolnoscjenja kſcheszanskoſtego žiwenja a kſcheszanskieje wedomnoscež. A wobroci so jedyn k tomu dobromu ze wschej nutrnoſciu a ſedzblivosciu, zo by we wschim swoim czinjenju a wostajenju spodobny był Bohu, naschomu spoczątku a zamierjenomu koncu; dha powjetſchi so wjeskoſci runja jandželam.

Każ człowiekojo husto khudzi ſu na ſłowach a ryczi, prawoho zrozemjenja dla; tak ſu tež khudzi w spoznac̄u wérnoscež a sprawnoscež. Pschetož tza a njemudroſc̄je, pschitomne hinite wobwieselenja węcznje trajachym do przedka czahnyej. Taich budza zawescze předy abo pozdžischo prajec̄: „Tak ſmy ſo zabludzili wot pucja wérnoscež a swětlo sprawnoscež nam njeſwěczeſte.“ Tež to ſluſcha k sprawnosci, kódej węcy swoju wérnu placzivoſce pschicpjec̄.

Tak ważne njedyrbja nam byc̄ nasche uknich, hrac̄o, reje, nic wopominanja próznych a njewuzitnych węcow, zo bychmy časa niemeli za měſac jene liſtno powuczacoho pisma pschecžitac̄. Wly wschak dyrbiny nělotſikuli we pojznoscji wuznac̄, zo hiszceje tak doſpolni njeſm̄y w bójskich węcach, we spoznac̄u nascheje swjateje chrkweje, zo bychmy z chrkwinſkoho čzapoſiſa abo z nabognych knihow wuknycz ejetrjebali.

Pschi ispomnjenjo. Byrnje nas pschiopostat w tym abo drugim wuprajenju swojego liſta bōle čzesciſt dylzi zaſlužamy, dachmy joho ſłowa tola wocjischcęz halo dopolazmo, zo je w naschim serbſkim katolickim lubje lubosc̄ k

dobrej węch. Zo snadž so druhđe wulhadjenjo „Katholskoho Pôsła” rad nje-widži, to nas w našim pscheswědčenju a skufowanju ženie zamolicj njemiože; budžemj so wjèle wjach staracj z pomocu našich duchownych bratrow a drugich pschezelow wo wudošpolnjenjo našeho časopisa.

Redakcia.

N a W e l e h r a d !

Z pošazowanjom na 7. číslu našeho Pôsla pscheproschiju z tutym kathol-skich Serbow, zo chyłt so z najmjeñsha někotsi w swjedzinskej oltarje swjatej Chrilla a Methoda lětsa wot 5.—12. julijsa do Welehrada w Morawskiej podacz. Tam poczegħtaj swjataj japoſchtołaj Słowjanow swoje zbožowne skufowanjo bjez nawięcżornymi Słowjanami, kotrymž tež my pschislušhamy; tam wotpoczuja koſeże s. biskopa Methoda; tam su džakowni předownich nětczischi Morawjanow kloſchtyr a wulstotnu chrkej natwarili; tam prouja so nětczischi narodoweh staru slawu Welehrada wobnowjecz; tam pucujuja pschez chle lěto njeſcheladne syły nabožnych ludzi na dospołny wotpuſk, wot hamža 5. decembra konſchoho lěta wndželeny.

Duž pucujimy a wobswědežujmy, zo smy hishcze cži nabožni Serbja a Słowjenjo, za kotrychž nas tež cužh džerža, zo džakownje wopominam węcznu dobrotu praweje wěry ze swojimi bratrami we wěrje a krewi. Wuproshmy sej tam pschez zaſluzby ss. Chrilla a Methoda wot miloſciwoho Boha, zo by wěra a nabožnosć traſka a hishcze pschibjerala bjez nami Serbami we wótenym kraju!

Wozjewjam, zo da-li Boh strowosć jedyn duchownyh z Budyschina a najeſkerje hishcze jedyn druhi 6. julijsa na Welehrad wotjedže, dokelž puczowanjo pěſchi žada wjèle časa. Po železnich pak može so jecž z Budyschina pschez Libere (Reichenberg), Pardubich (w Čechach), Brünn, Lundenburg (Slowjanisch Brzeclawa) hacž do Wuherſkoho Hradžiſčca (Hradisch), z kotrejž železniſkeje stacie je něhdje hodžina hacž na swjate město našeho puczowanja a tu mohli serbski*) spěwajo z processiu hicž. Za djen tam nimale dojedžesč a w 3. klaffy placži so pschez 7 tolerjow za jedyn pucž. To drje za někotrohožkuli zamožitoho Serba njeby wjèle bylo, hvž tež na dompučž tak wjèle wuda a něchtó tolerjow na druhe wudawki pschilicži. Dompucž mohł so po spodobanju snadž někotrohožkuli pschez slawne město Prahu wjescž, štotož je drje něhdje 10 mil wokoło, ale tola jara hōdne wohladacz.

Kotryž Serb chce so tomu wotmýſlenomu puczowanju pschizankuć, njech to po spodobanju redaktorej Pôsla wozjewi, liž budže potom do Morawskieje pišež a pschilhab Serbow znaty cžinicž. Skončne zrhczenjo mohlo so tež 2. julijsa na swjath džen domaphtanja swjatej Marije w Nôžencje stacž.

Redaktor.

*) Litaniye k ss. Chrillej a Methodej a druhe pschisprawne modlitwy pschelkoži a wobſtara redaktor hishcze w prawym času.

3. Serbisch a Sokskoje.

Z Budyschina. Pondzeli 13. apryla počaču pschitwark nascheje serbskeje fariskeje chrlwje torhaci. Čjohodla? to čce Posol tym powiesci, kij hiscje nicio wo tym njeju styscheli. Nascha cirkel je imenujic, wosebje schtož mužske města nastupa, hizom dawno njedosahaca. Duž je so dléšchi čas na powietchenjo abo pschitwarienjo myslilo a slončenje so ze wschēch stronow k tomu potreblja dovolnosć dostala. Tachantske konfistorium je hako nascha duchowna wschinoſć radu wudawki z chrlwisteje poſladnic pschizwolilo a planu ze wschej swetu pschephtalo; ale tež swētna wschinoſć, wosebje měščanska rada je sej z podatej dovolnosću džakowne pschipoznacjo zaſlužila. Cirkel ma po pschedležachch rychach na zadnim koncu hacz kamejutnym kehelam, někto tam stejachym, pschitwariena byc; tónle pschitwark budje tak wsłoki kaž sej to předkowny džel žada a wězo w tym samym gothicim stylu z rjanej frontu, z pschitojnym portalom, gothickej rožicu (rosette) a hizom we wschinoſći. Psches tajke wuwieženjo dostanje žitne torhosch cjo jara rjanu pchcu. Murjerissi mischyr pschi tym je k. Marche, a czefliſsi k. Höjbjan, lotraž staj ſlubitoj, zo budžetaj w měsacu augustu hotowaj. Boh daj! Ale tež w znutskownym nascheje hizom někto rjaneje chrlwje stanu so jara pschi-sprawne pschemenjenja. Chory (lubje) njebudza wjach tji, ale jedyn ſcheroſi, tak zo budžetaj dwě wóknje někto trochu zatwarjenej potom cyle wotewrjenej. A k wschomu tomu dostanjejry rjane nowe piſčecze (bhrgle) wot wuwołanoho mischtra Kohla, kij čce je do septembra dohotowicj. Duž so hizom do předla radujemy na tón ponowjeny tempel. Zo so njeby pschez měru zaproschilo, budje dotalne znutskowne wot zadnjoho konca z deſtami zabite. Pschispomnju hiscje, zo bu cirkel posleni króč w l. 1690 dowarjena. Prěni króč bu 1240 (nie doho po założenju tachantswa) za Serbow założena a sobu hako cirkel pschi pochrjebniſcjeju psched bohatymi wrotami postajena, 1429 bu wot hujitow ſpalena, 1443 pschiwza ju woſada s. Miklawſcha sobu za swoju. We wohnju 1620 bu jara wobſchodzienna a 1634 a 1686 cyle zahubjena. W lécje 1813 džeržachu w njej tež protestantojo bože ſlužbę, dokelž bu pětrowſka cirkel dléšchi čas hako ſchpital naložena. W lécje 1839 doſta nowe zwony, kotrež drje ſu dobroho Klinka; ale ſchoda, zo tak nizko wiſaja!

Z Budyschina. Tónle thđenj pschebiwasche wosobny a dalolo žnaty hoscj bjez nami, jesuita k. Bryl, rodženy z Hrubjelcic. Kaž je znate, bě kaplan w Radworju do lěta 1846, potom zaſtupi w Rakuskej do ſlawnoho rjadu jesuitow. Po wotpołożenju rjabiſtikoſtu ſluba bu do Francowſkeje a bórzy na to do Drana w Africh poſtaný, hdež bě nimale 6 lét bjez Arabami a tamniſchimi Francowzami z missionarom. Na to běſche nimale 8 lét w polnōcnej Americh, wosebje w městach New-York, St. Louis a Philadelphia hako wuejer w kollegiach. Wosebje je we wulkich městach jako ſpovjednik a we wschelalich ſchpitalach zbožownje ſkulkoval, dokelž je wſacorých ryczi derje mócný, wosebje pak jendželskeje a francowſkeje. Poſlenje 6 měsacow běſche wou pólñ kaplan (z vostojnosću kapitana) w unionſkim wójsku. Po 16 lětech je zaſy ſwoju serbsku mótežinu wophtal a ryczi hiscje derje serbski. Dokelž je khorowaty w ſchiji, je z Ameriki do Wina

powołaną (wón fluscha do rakuſſeje provincie) a wozkazuje tam dalsiſche rožkazy. Snadž wostanie w Rakuskej, ale myſli tož, zo do Australie pschiūdże, hdzež na jendzelsch ryczachch jesuitach pschi pschiibjeranju katholiskeje cyrkwi tam pobrachuje. Boh zdierz dolhe lěta w swjatym powołaniu tohole nahladnogo muža!

3 Drežbjan. Po krótcej khoroszczi wumrje tudiž 14. měrca kralowska pryncesyna Augusta, wójwodka sakſka, džowka njeboh krała Vjedricha Augusta Sprawnoho, w starobje 80 lět a 8 měsacow. Džen 18. běſche w dwórskej cyrkwi swjatočne requiem, 23. we wſchitkých druhich cyrkwiach huziſteje a herbſtoſtajnejne diöcesy. Njeboh pryncesyna bě jako dobroczerka w cyklym kraju znata, w herbſtich krajacj je tež wjèle za potřebnosće kudych katholickich cyrkwiow a missiow dawala, a w testamencje bjez drugim tež 1000 tol. katholiskim kudym a džeczom w Drežbjanach wokazała.

3 Njebjelcžic. Tachantski vikar, ſ. Wels, kij bě na khwili ſ pomocem ſem poſtanym, je ſo do Budyschina wrócił, a pschiūdże ſ nam nětko ſ. kaplan Nowak, kij je w tu khwili w Kulowje.

3 cyrkwiſkej ſtatističy w Sakskej. Z ludliczenjow w Sakskej je widječz, zo ſo mnohoſć katholikow ſtajniye pschiſporja, haj zo liczba katholikow we wjetſcej poměrje roſeje džilí protestantow. W lěcze 1858 bě 38,709, w lěcze 1861 pak 41,363 katholickich wobydlerjow w Sakskej. Hdž cyle wobydlerſtwo 2,225,240 wunoscha, dha pschiūdžetaj na 100 wobydlerjow nimale 2 katholickaj. Tola rozmnožiſhu ſo katholikojo wot lěta 1858 do 1861 wo 6 na kžde ſto, bjez tmy zo protestantojo jenož 4 na ſto. Bjez tmy zo w naſcej Lužickej katholitwo porjadnje pschiibjera, ujemóže ſo to wo herbſtich sakſtich krajacj rjec. Po liczbi je pschičzahowachch a ſo zasbydlachch katholikow (woſebje z Čech a Bajerskeje) dhrbjalo tam wjach bycž, hdž by telko měſchanych mandželiſtow njebylo, a telko tež katholickich starſtich (woſebje w předadwſtich čjasach) swoje džeczji protestantiſtu nejpſchepodoſalo abo dla pobrachowanja ſchulow we wjèle měſtach pſchepodacj bylo njedhrbjalo. Woſebje ſo tež tam krajinę hako ſchłodny za katholiku cyrkvi wopokažuje, po kotrymž dhrbjia džeczji, kij ſu halo pschez 10 lět stare lutherske ſchule wopýtale, lutherske wostacz. W Drežbjanach je bjez 128,152 wobydlerjemi 6,380 katholickich, kij ſu ſo tam w tſjoch lětach wo 13 na ſto rozmnožili.

Cyrkwiſke nowinki a powjescze.

3 Čechy. Wot 9. měrca je ſo cykly thđenj w czechich a tež němſtich cyrkwiach ſwedzeň ſf. Chrilla a Methoda swjatočnje ſwjeczil.

3 Morawſkeje. Z Tischnjowic zhońichym, zo je tam w Pschedlōſchtrje nětčiſtcha patronka, abbatissa Gabriela z Lužiſkoho klóſchtra Marinho Dola nowe ſtaciony na kerchowje ſtajicj dala. Na ſpocžatku měſaca novembra doſtanje, tamniſchi klóſchtrpo nimale 100 lětnej pſchewatich zasý klóſchtrſte knježin ſi cisterciſtſkoho rjada, woſebje pschiūdu tam ſerbowki z Marinho Dola.

3 Pólskeje. Krakowski „Czas“ pschiinjeſe wondy žadosej 16 ranjenych Polakow z bitwy pola Schancy administratorej krafowſkiefelſkoho biskopſtwā ſ.

Majerczak, zo by so na hamža z wobecznoscju wobrocjik sczechewacoho podawka dla: Dňu 19. měrca wobstarowasche duchowny z kloschyrskoho rjadu reformatow Ant. Majewski powuzijo wozwjenienoho powołania, zo so duchownym a lekarjam njezakazuje pola ranjenych „zběžkarjow” winowatoscze swojego powołania dopjelnječ, w swojich duchownsich drastach rjanjenych we wójsku wutrobitoho diktatora Langiewicza ze s. sakramentami. Rusowscy wojsach pak poczachu runje, hdz wón spowiedz jeneho ranjeneho skyschesche, z bodakami do njeho kałacz a załkochu jeho. Bislop Majerczak dyrbi tohodla i hamžej proſtwa poslacj, zo by wón z połazowanjom na tōnle pschitkab pola rusowskoho knježerstwa wusłukował, zo by so duchownym w jich winowatosczech wjacy njezadzewalo.

Z Pariza. Bratrowc Abdel-Kadera, znatoho wojsowaria pschecziwo ſrancowzam w Algirskej, je so w Parizu kſchecjic dał a ſej francowſku mandželsku wzal. Wón chce ſo do Sahary w Africѣ podacj, zo by tam kſcheczanſtu wěrurozſchérjowal.

Sardinſka. W lécje 1861 ſu ſardinſcy ſequeſtrario 122 kloschtrów wobſadzili a wzali, a 877 rjadníkow do ſwěta wuſtorczili. Hac̄ do konca 1861 bu w chlej Italskej 721 kloschtrów zahubjenych a 11,800 mnichow a mnichów rozhjerschených. W jeniczym lécje 1861 ſu kubla 104 kollegiatnych zakładow wzali, kotrychž ſetne dohody pschez poł milijona frankow wučinjachu. A tola ma ta poſkadnica, do kotrejž je ſequeſtrario dawaja, hifcze dołk!

Z Roma. Kęž ſo powjeda, pschez ſej naſch ſwiaty wótc, kiz drje je druhdy khorowath, ale ſo tola zash wuſtrowja, zo by po nim wučeny a njeſtrachocjith bislop Corsi w Piši za hamža wuzwoleñ byl. Tón ſamý wojuje kruče za hamžowe prawa a njeje tohodla wot ſardinſkoho knježerſtwa radu widzany. — W poſlenim wotdjerzanym konsistoriu je hamž tež na Polakow w swojej ryczi ſpominat a tomu njebožownomu katholickomu krajei wſcho dobre pschal. Ruski połane je radu chchł, zo by hamž liſt wudal pschecziwo pôlſkim wojsowarijam, njeje pak niczo wusłukował. — Šwiaty wótc dyrbi ſpoloſacu ſtrowoscž mécz, dokelž je wſchitkim pobožnoſćam martwownoho thđzenja pschitomny byl. Psched krótkim bě i njomu statny ſekretar nowoho lekarja pschipoſtał. Hdz tón proschecche, zo směl ſo z jeho přjedawſhimaj porjadnymaj lekarjomaj radicj, praji Piš IX.: „Ziwojenjo czlowjeka ſteji w božej ruch, hdz pak dyrbju ſo, zo bych ſwojim poddatym po woli byl, waskim rukam doměřic, dha pschizwolam.” Eži tſio lekarjo radzachu ſo wo nuznoſci druheje jědmjerejch (fontanell). Kęž je znate, čerpi hamž na nohu. Maſterje budže dotalna jědmjericza zawrjena, a druha wotežinjena.

Z Wuherſkeje. Tež bislop w Byſtricach (Neuſohl) Schcjepan Moyses je paſthyrſki liſt píchi ſladnoſci 1000-létnoho jubileja pschithada ſf. Chrilla a Methoda wudal, dokelž je ſ. kral wuherſki Schcjepan pschez Aldalberta poſrednoho wučownika ſf. bratrow wobrocjeny a kſchecjeny byl a dokelž ſu džele kraja Wuherſkej pschipadnyle, w kotrychž ſtaj Chrill a Methob ſtukowaſtoj. Niedzeliu 15. měrca běchu w jeho diöceſy, wot Šlowakow Němcow, a Mažarew wobydlenej, pschisprawne pobožnoſće a woſebje dyrbjeſche w ſlowaſkich prědowanjach na dobroti, kotraž je ſo chkomu ſlowaſkemu narodej pschez ſf. bratrow ſtaſa, ſpominane byc̄.

Amerika. We Washingtonie, stanowym měsjece swobodnych statow, je knieżerstwo 7 wulskich szpitalow twaricz dalo a chyścze je swetuym wothladałkam pschepodacj; ale lekarjo so tomu pscheczjiwachu a żadachu miloſciwe sotry, zotrež buchu wopravie tež powolane. Hdyž tam wojna wudhri, poſtachachu miloſciwe sotry ministrej wójsk swoje ſłużby; tehdom buchu wotpolazane. Někto proſy je kniežerstwo, zo bych ujedzenio szpitalow na so wzale.

Z Ameriki. Tudy katholska cyrk rjenie pschibjera. W měsjece Boston wotkupicu w běhu lěta katholikojo tsi protestantske chrfwje, dokelž dotalne njeſoſahachu. Njedawno reklaſche, zo cheebja tež tamniſchi presbyterianajo jenu wulku cyrk pschedacj, jenož nie katholiskim wériwym, někto pak ſu překstejerjo tamneje wosadu wozjewili, zo móža tu cyrk tež katholikojo doſtacj. (wězo za dobrę pjeniez) a ſu doſcji zrozemiež dali, zo bych u radu wotſupili. — W New-Yorku wophtuje 15000 džeczi katholiske ſchule, w kotrychž ſo darmo wucži. — W (New-) Oldenburgu w stacze Indiana, najbóle z Němcami wobydlenym, ſteja hifczeje powoftanki drjewjaneje chrfwje, kotruž tam ſriedz tehdomniſich puszčinow a lěſow psched 14 lětami nadendzechu; někotre lěta pozdiſcho bu wulka tamnejnta cyrk twarjena; w decembri z. l. bu nowa po gothiciskim waſchnju twarjena, 162 stopow dolha 65 ft. ſcheroſa a 45 ft. wyſoka cyrk, ſotrejž khóſth 25000 dollarow je wosada ſama zniestra, wot biskopa ſwyczena. Cyrkni z napſchęca ſteji rjanh klóſchyr ſotrow ſ. Francisca, kij ma 50 knježinow, 200 ſchulerkow w měsjece samym a 1000 we wosom druhich nowych ſydliszczech. — Francifanki w měsjece Cincinatti, kij nazymu 1858 ſwoj ſtuk ſi nježin zapocząt, maja někto rjanh wulki szpital, w kotrymž je na 100 khorh, z khapalu. — Po pschikkadze Cincinnati, ſotrež zdobnje „amerifki Rom“ mjenuju, wotmyſlichu katholisch wobydlerjo Philadelphia tak mjenowanu „katholiski wüſtar“ ſi woczehnienju katholickich młodzencow a tež ſi zhromadnomu katholiskomu zabywjeniu (Unterhaltung) założicie. Tele towarzſto je ſo w juliju z. l. założito a ma hizom pschez 100 placzych ſobustawow. Za nje ſtaj dwaj katholikai hizom twarjenjo kupitoj, mjenujich rjanu cyrk metodistow (t. j. protestantski wotschczep), kotraž bě dolha dla na pschedau pschischla. — Sklawný biskop Baraga w Michiganu ma někto w swojim 1857 hakle założenym biskopſtwje 15 duchownych a dweju kandidatow, 31 cyrkow (dotal ſu wſchitke drjewjane) a 18 bohoſlužbnych měſtinow, 1 knježnacy klóſchyr, 13 hóležich a 13 holežich ſchulow z něhdze 400 džeczimi a wokolo 13,000 wériwych, bjez tym zo tam psched 8 lětami chle wobydlerſtwo wjetſche njebě. — Tež archybiskopſtwo Oregon-City a biskopſtwo Nesqualy ſežejetej.

Mexiko. Tudy je bamž nowe rozdželenio biskopſtwow pschedewzał. Licžba biskopſkich ſydkow budže wot 10 na 17 rozmnožena. Wot archybiskopſtwo Mexiko budžetaj nowej diöceſy Queretaro a Tulancingo rozdželenej. Biskopſtwo Michoacan je za archybiskopſtwo powyschene a biskopſtwo Puebla je na tsi rozdželenie, a z Guadalajara ſtej někto dwě.

Katholski Posł.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cj. 5.

Meja.

1863.

Stawizny Nóżanta.

III. Wo hnadnych swieczałkach pszechylnie a róženczańskim wosebje.

Smý wo namakanju swiateje Marinho swieczałka powiedali, ale czoho-dla dha wo jenym swieczałku tak wjele pišam? Njezda so to skoro tak, halo býchu katholsch Serbio z tymle swieczałkom kuš pschibójsztwa hnali? Móžno, zo někotsi czitarjo Pósla tak rjeknu, wosobniye hdž z napisma dowidža, zo čcem tón króz jenož wo swieczałku pišacž. Tuthyň njech změruje a w něčim wo naschim swieczałku rozwuczi wjetši dzél pschitomnho nastawka.

Zo tu wo róženczańskim swieczałku tak wjele pišam, stanje so wschelakich winow dla. Majprjedy, dokelž bě spomnjene swieczałko pschicžina abo wina na-stać a róženczańsczeje chrkwe, wosobniye paš, dokelž je to jene hnadne swieczałko t. j. tajke, z kotrehož czesczowanjom je Boh lubi Knjaz hižom mnogim ludzom w schelake hnady wopokazał. Njeckatholsch na swieczałka nicžo njedžerža, haj tamaja czesczienjo swieczałkom halo poczink pschibójsztwa wobkruczzych, zo so my katholikowje k swieczałkom modlimy. Chto dyrbja woni tohodla hake strashnogo wo swieczałku w Róžencze myslisz, hdž ludzi we wěstych časačach z processiemi tam puczowacž wibža! Hdž býchmy my, kaž njeckatholsch wudawaju, k tomule swieczałku kaž tež k drugim so modlili, wězo potom njebhymy přenju božu kaznju wjacy spoznali a býchmy z tym jich porokowanja ze wschim prawom zaslužili. Ale to my runje nječinimy, my k žanomu swieczałku so njemodlimy, khiba zo mohl jedyn jara fedžbliwy pschecžownik nam dopokazać, zo my kruch rjenje wurežanoho drjewa abo molowanoho platu jenoho swieczałka za Boha djeržimy abo jomu božissu czescz wopokazujemy. Wschak mamy my katholikowje tež wuczenych ludzi doſč, kotsiž býchu so tajseje poħansczeje džiwioſeje a njewdomoscze hanibowali, hdž by tomu tak bylo, kaž protestantsch wuczerjo husto doſč wucza a wudawaſa. My cžesczujem y jenož nashe swieczałka kaž druhe czesczowne wěch tu na zemi, a to tohodla, dokelž was wone na Boha abo božich swjathich dopomijej, dokelž wone nam psched woczi stajeja hnadh bože abo swiate živjenjo a skutki božich swjathich, a dokelž so wone za nas runje tohodla tafrjec zwonkowne zmīskloſte wubudzace frēdk, wubjernie poczinki a pōcczinoſeje božich swjathich (na swieczałkach przedstajenych) sežehowacž. My njewerimy potajim, njech to naschi

pszechciwnich wjedza, zo je s. Mariane swiecziatko, kotrež so w Różencje czesczuije, Bóh sam abo neschto bójske, a to hodla nje mōžemh tež k tomule swiecziatku so modlicz; my njedzerimy tele swiecziatko ani za swiatu Mariju wjedzich, so je wona we njebiesach, ale jenož za jeje wotznamjo, kij nas na nju dopomija a nam to hodla czesczowne bhež dyrbi. — Runje tak njewerimy, zo „w tymle swiecziatku“ wyschenaturalna potajna móć nutska býdli, kotaž džiwih a znamjenja czini. Pschetož to by wuczbie nascheje chrkwe napszechciwo býlo. „Swiecziatka, praji wona (Conc. Trident. sess. 25.), a to placzi wo wschitkich swiecziatkach, dyrbjia so na pschisluschnie waschnjo czesczowacj, nic tak zo so wéri, halo by w swiecziatkach t. i. nutska w swiecziatkach jena potajna móć býla, kotrejž dla dyrbjia czesczowane bhež abo tak, zo něchtó wot nich neschto žada abo swoju dowernoſcž na swiecziatka staji atd.“ Potajkim njedyrbi a njemože žadny katholik tež wericz, zo swiecziatko same za so džiwih czini. Stawaju-li so tohodla džiwih pschi tajkich swiecziatkach, kaž to nabožný katholicki lud wot swiecziatka w Różencje wéri, njemoža tele džiwih pschez drzewjane, morwa swiecziatko czinjene bhež, ale pschez druhu móć, kotaž na wěste waschnjo swój wliw (Einfluss) na nje pokazuje, a to je pschi s. Mariinhch swiecziatkach móć žiweje swjateje Marije we njebiesach. Wona psched swojim swiecziatkom na pomoc wołana zastupuje tych, kotsig ju tam na pomoc wołaja, pola swojego Chna, a jeje Chn nětk pomha tym „pschi swiecziatku swojeje macjerje so modlachym.“ Pomocnik je a wostawa tohodla pschi tym Bóh, swj. Marija je jenož najprěnišcha wina naschoho wuslyshenja dla zastupjenja, hnadne swiecziatko pak je takrjec zwonkowny frédk a wutok, pschez kotrýž a pschi kotrýž Bóh tón wschohomocny hnady wuliva do rukow czesczowarjow s. Marije. Hacž runje je a wostawa pschi wsčim tym swiecziatko jenož swiecziatko t. i. morwa sama wot so njemóena wěc, dha je wone tola ważne „a czesczowne.“ Pschetož wothladane wot toho, zo je pschez modlitwy měschnila swjeczene a do zakita swj. Marije (abo druhoho swjatoho) stajene, maja ludžo psched nim swoju pobožnoſcž dokonjejo najbóle wjetšchu dowernoſcž do božej wschohomocnoſeze, wjedzich, zo je hizom mnogim ludžom pschez zastupjenjo swj. Marije (a druhich swjatych) pola Boha psched nim pomhanie býlo, a to pochnuje jich k wjetſcej pobožnoſci a býwa wina jich wuslyshenja. Zo Bóh tohodla runje pola tajkich hnadnych swiecziatkow husto swoje hnady wudžela, komu dyrbjalo so to po runje prajenym spodžiwnie zdacz? Abo dchyl něchtó hnadž na móžnoſci dwelowacj, zo móže sej Bóh k wudželenju swojich hnadow, kóždu jomu spodobnu wěc, tež jene drzewjane swiecziatko wuzwolicz? Njech tola tajki njeweritw wotczini swjate pišmo; tam wón czita, zo Bóh pschez Mojsesowym kij wjèle znamjenjow a džiwow czinjescze (Exod. 4, 2; 7, 19; 10, 12 atd.) pschez kaſčej sluba w najwjetſcej nuzh israelskemu ludej k dobycju pomhasche (Josua 2, 11—18; 6, 6) a pschez wotznamjo tamnoho hada mnogich wumoži wot najboszczitwceje smiercje (Num. 21, 8). Móžesze-li Bóh w starym zakonju pschez tajke a hinajscze jednore wěch džiwih czinicj,

czohodla njezvrbjal won to dicens hiszczje zamoe pschez swjeczene swjeczatka swojeje macjerje (abo druhich swjatych)? Wysche toho manu paf tež zjawne wopokazmo w rukomaj, zo Boh to czini; katholski lud skoro po wszech krajacach w opytuje tajke hnadne swjeczatka, w uwolane dla dziwow, kiž so pschi nich stawachu, zo by psched nimi sebi pomoc wuprosyl w swoich czelnych a duchoowych potrebowoscach. Italiska ma Loreto, Rakuska swoj Mariazzell, Schpaniska swoj Montserrat, Francowska swoj Souissons, Clermont atd., Bajerska swoj Altöttingen, Polska swoju Czenstochowu, Czeska swoju swiatu horu pola Pribrama, Krupku, Maria-Kulm atd. Sami kralowie a khezorowie na tele mesta druhdy puczują a njezahibuju so, tam swoju pobożnosć dokonjecz, tež slubienia czinjo a psched tutymi swjeczatkim swoje barki woprowaj. Tele po-wschilkomne waschnjo katholskoho luda w czesczenju hnadnych swjeczatkow, dawa nam potajkim za wesczenjo, zo powieszc wo dziwach, kiž so pola nich stawachu a stawaja, njeje wunamaka na a bo z czaſow „staraje pschivéry” sem zdżerzana, ale zo dyrbi so dicens hiszczje założecz na weste a wérne podawki a wobswiedczenia. Puczują-si tohodla w naszym czasu tež katholskich ludzi tež k swjeczatku swjateje Marije do Różanta, dha móža sami nje-werimy abo czuwowérimi z toho spóznacj, zo dyrbi to swoju winu mécz, hewal njebych tam puczowali. Swjeczatko swjateje Marije w Różencji stoi mje-nujch pola ludu tež w nahladnosći „hnadnego swjeczatka”, Boh je tež hizom mnogich, kiž tam pschi nim swoju pobożnosć wskonjachu dla zestupjenja swjateje Marije hnady wudżeliš, tohodla su tam skoro w kózdom czasu czesczowanjo swjateje Marije.

Rjekotromužkuli czitarzej Póšta njebudje najskerje po netki rozeſtajenym njeſlubo, wopisanjo hnadnego swjeczatka a klapalki, w kotrejž bu w starym czasu khowane, tudy namakac, a tohodla so preniſche tudy pschistaja, kaž bu je ze ſamotnoho wobhledanja czerpane.

Swjeczatko namaka so netko we rjanej wulkej róžencjanskiej chirkwi wysche woltarja w khamorečku ze schkleniczanymi duriemi a malymaj woknomaj na bokomaj. Wone stoji na dubowym podstawku, wysche ujoho paf staj na wierszku laſchezika dwie kroniczych wobkručzenej, jena za znamjo s. Marije a jena za dzęczatko, sedzace k lewicach. Na preni poahlad so widzi, zo ie swjeczatko powostank ze staroho czaſa, pschetož chla joho schaltlnosc je po starym modellu tworzona, prenjetna barba je sem a tam wotdrjebjena a woblednjena, ale tola hiszczje k spóznacju derje doſež zdżerzana. Swjeczatko same je z twerdoho drjewa wurežane ze swojim podložkom, na kotrejž stoji, nimale 1 stop 1 ½ paleców wysoke. Hłowa swjeczatka je wobwencowana z wencem bělých a czerwienych róžow. Wumjazane wiſaja dale dolše wloſh dele, chle ramienja wobdawajo hacž do pasa. W prawich ma ezerwjeniu krusczej, z lewicu džerži bože dzęczatko, kaž tež wone swojej ruczych na plód položa a tónsamh džerži. Wobliczo swj. kniežný je dotal derje hacž do najmniejszych murazow (Gesichtszüge) zdżerzane, rjane a lubozne na poahladnenjo, pschi tym paf nie bjez wěsteje kruſocze. Chle czelo je pschikrte z purpurowym płaſčem z hwězdiczkami a kwětkami wudebjenym. Nutskowne płaſčeža

je čzornozelene, joho wobrubečk pak ze zloczanhmi uitkami wobsadżenih a wschelako wupyscheny. Wyšče toho ma s. Marija pod płaſczejom dolku żoltu drastu, skoro runje tak z kwětkami debjenu kaž płaſczej, kotrež dosaha hacž do pjatih a lewu nohu ſobi pſčikrywa. Tale chla draſta je ſkončnje hromadu džeržana pſchez čzernjenih paſk. — Stokpis s. Marije sam je wschitkou čas wobleczenny ze židzanej drastu cyrkwiſſeje barby toho časa, kotrež ſo runje ſwjeci; tohodla ſo hewal wot ſwjeciątka tež niežo njewidzi hacž njepſchikryte woblico ſwiatejje kniežnych a božoho džeciątka. — We wschelakim času buchu wot hnadnoho ſwječatka tež wotznamjenja čzjnene, kiž ſu bôle abo mjenje radzene. Taſke wobstarachu Jurij Molitor w l. 1661, budyski kanonik Matej Witzk 1687, najrjeniſche pak Jurij Franc Zbnda Chrósciański farar 1690 (in regali folio) tak wulste kaž ſwjeciątko same, z podstębachm wobrazom wokolnoſcie Różanta. Mjeniſche wotznamjenja w dwemaj družinomaj, wobstarane hale w nowiſkim času, moža ſo doſtačz na róženciaſkej administraturje.

Hizom horjeka bu prajene, zo je ſwjeciątko wot tamuho namałarka fernjanskoho knyeza do khaپalki ſtajene było. W kotreym času bu tale khaپalka wot njoho natwarjena, njeda ſo z wěſtoſciu poſtajic̄, dokelž ſo tež lěto namałanja poſtajic̄ njeda. Ze khětrej wěſtoſciu pak da ſo prajic̄, zo bě tale khaپalka taſama ſtar a khaپalka, wo kotrež lisczina, we 4. cziſle Poſla mjenowana, ryczí. Wona bě, kaž ſpomnijena lisczina wot 1460 praji, w tymle času khětrej ſtar a porjedzenja hórnia, tohodla bu hizom tehdom žadanjo wuprajene, teſtarej z dubowoho drjewa natwarjene khaپalcy jenož tak dołho hishceze wobſtačdaci, doniž ſo z nabožnej jałmožnu wopornych darow pomalu kamienitna njenawari. Čzas, w kotreym ſo to ſta, bě lěto 1537. Gena knyežna z Budyschina z mjenom Khryſtina, kotař do kloschtra ſlupi, da k natwarjenju teſele druheje khaپalki swoje ſobudostate wótcowske zamoženjo. Ticin powjeda (81), zo tež wokolo Różanta býdlach kublerjo a bôle zamožic̄i hospodarjo k natwarjenju kamienje a drjewo pſchiwožowachu; abbatiſſa Marata Metzradec wza pak z konwentom 166 markow a 46 krosckow hishceze na ſo, zo by twarba dopłaczena byla. Tale khaپalka bě 24 lochcžow dolha a 9 scheročka, mějſche dwoje durje a 5 woknow a rjanh wjelsb. Twarjeńčko doſta pſchez abbatiſſu Dorotu Schubertec 1628 rjanh woltař, na kotreym w kafchciu z groczanej leſhcu (Gitter) zaczinjenym nimale 6 lochcžow wot zemje hradne ſwjeciątka ſtojesche hacž do časa natwarjenja nětciſiſeje rjaneje cyrkwi. Abbatiſſa Marata Dorneč da tule khaپalku (kaž wjetſchu bližko ſtojacu, na kotoruž ſo bórzy ſpomina) z murju wobdac̄ 1652, a jeje potomnica Katherina Bjenadžic 1689 ſkončnje z rjanym zwončkom zastarac̄ po wobnowjenju maleje wěže z chnowym blachom. Woltař, na kotreym ſwjeciątko bě, bě w Ticinowym času debjenih ze ſlěbornej bożej martru a ze ſchyrjom ſlěbornymi ſwjeciątkami, khaپalcy darjenymi wot khežora Leopolda, doſta pak bórzy hishceze rjensche debjenſtwo pſchez Oſſegſkeju praefatow Kawrjenc Scipiona a Benedikta Littweringa, kotrejuž poſleni po woli swojoho wumrjetoho prijedownika w lěće 1693 ſkoru chle ſlěborny tabernakl ſežnicz da. Zo w 16. a 17. lětſtotku tež wjèle druhič nabožnych ludzi w teſele khaپalcy wschelake a bohate

dary pschinjese, dopokazuje to, zo w kłapach hiszczęce drugi wójtostk stojesche swiatej Hanje swiecjeny (Tic. 82), kiz bě jenož i nakladzenju darow a woprow postajenj. (Pokraczowanjo).

Žiwjenjo ss. Cyrilla a Methoda.

(Pokraczowanjo.)

Druhi słowjanski narod, biez kotrymž swjataj bratraj skutkowaschtaj, běchu Morawjenjo, susodža i połodnju a najblízschi bratssja Čzechow. Hdyž běchu kłwilu w 9. lětstotku pod wyschim kniejsztwom Němcow, poczachu so ze Sólnohrodu (Salzburg) a Passawh wo ich pschewobrocjenjo prócowacj; ale cyrkwiniske poměr běchu jara njezjadowane a kłcheszjanstwo jara njepschibjerasche, dokelž czile přeni missionarojo njemöžachu słowjansku rycę, a Morawjenjo čechu tež sami wjercha mějo samostatni a wot Němcow njewotwišni bycz. Duž njerodzachu wo němſich missionarow. Halle nashei ss. bratraj pschitwobrzeschtaj na trajace morawskich Słowjanow do klinu swjateje cyrkwe. Tehdom kniejszche tam wjerch Roscijslaw, kiz něhdze w lěce 862 z byzantinskim (grichiskoromskim) kłejzorom do zwiazka stupi, zo by swój kraj w politisskim a cyrkwiniskim nastupanju Němcam wutorhnył. Ke tomu kłcheszche pschez mjez̄ Bolharskeje (kiz tehdom hac̄ do Pjeschta dosahasche) powiesz̄ wo tannischim skutkowanju ss. bratrow. Duž pôsla ke grichiskomu kłejzorej Michalej III. poſlancow z prostwu, zo by jomu muža poſkal, kotryž možt ludej do społnje wěru přebowacj. Dokelž czile sami na slawnoho Cyrilla pokazowachu, da joho kłejzor i sebi pschinjcz a wupraji, zo nichčo lepje njemože spomnenu prostwu dopjelnicz dýžli won, a zo by swojoho bratra Methoda sobu wzal. Cyril pozna w tym wjedzenjo bože a poſluchasche. Na spocžatku l. 863 podaſchtaj so ss. bratraj wot morawskich poſlancow pschewodzanaj, na puc̄ do wulko-morawskoho kraja a wzaschtaj powostanki s. Klimanta sobu a tak pschinidzschetaj w přenięs połosch toho lěta do tehdomnho kłownoho města — Welehrada. Hdyž so i městu bližeschtaj, wuñdzechu jimaž ludžo a wjerch sam wjesele na pscheczo a powitachu jej z radoscju. Wjerch a tu a tam ludžo drje běchu hžom za kłcheszjanstu wěru dobycji, ale wjetshina klonjescze so hiszczęce domiachym pschiboham; wysche toho njedosahachu cži někotsi duchowni ze Sólnohrodu a Passawh za wobscherne kraje morawskoho mócnarstwa. Duž pocžeschtaj Cyril a Method, wot Roscijslawa radž widżanaj, horliwo bože słowo we słowjaniskej ryczi přebowacj, džeczi a wotrosczenych w czitanju a pišanju wuczici, pschibohi (kaž Radhosča, Pieruna a Ładu) powalecz a boże služby zawjedowacj. Wosebje so staraschtaj, zo byschtaj z ludu samoho sej młodzencow za cyrkwinisku służbę wuwuciſloj. Toho wschoko dla bě jeju skutkowanjo zbožownisze dýžli němſich missionarow. Wonaj džě běchtaj tež wulke kruchi swjatoho pišma pscheložiloj, kotrež so pschi božich službach czitachu, kaž tež missal, breviar a ritual. A wostaschtaj tu 4½ lěta na Morawje, hdyž tehdom mér a zbožo kniejszche. Roscijslaw pak so prócowasche, zo by tež morawsku cyrkę wot němſich biskopow chle njewotwišnu scžinil. Swjataj bratraj dyrbjeschtaj boryž njewotwiſnaſ

biskopaj joho slowianskoho luda byc̄. To njebejske možno bjez pschizwolenja z Roma. Wysche toho chyščtaj Chrill a Method i kamzej, zo byschtaj poddatosč i romskiej chrkwi wobswědcziloi, tam rozprawu podaloj wo namakanych powo-stantach s. Klimenta, a wot naměstrnika Chrystusowoho samoho z nowa poſłanaſ byloj do lubowaneje winich. Tehdom sedjeſche wjeleſlawny Miklawſch I. na stole s. Pētra. Na toho wobroczichu ſo Rostisław a ſi. bratraj z listom a kamž powola tuteju w pscheczelnym pschiwipmje do Roma. Radostnaj nastupiſchtaj dalok puc̄ a wzaſchtaj někotrych swoich wucžownikow ſobu, kotrychž biskopſkoho zaſtojnſtwa hōdných djerzeſchtaj.

(Pſchichodnje dale.)

Svjath Jan z Nepomuka.

Tutón bjez patronami cjeſſeje zemje z woſebithm ſwětkom ſo blyſtejach ſvjath cjeſczi ſo we chlym ſwěcze, hōjeſzuli ſo naſcha katholſka wera wuznawa, halo martrat, liž radscho ſwoje žitwenjo woprowaſče, hac̄ te uajmjeuſche ſlow-čko ze ſpotwieđe pscheradži.

Runje w tutym měſacu ſvjecžim joho wopomnječio; njebudže tohodla we njeprawym čaſu, zo joho žitwenjo z krótka wopischemy.

Jan narodzi ſo we ſchwörthm abo pjatym djeſatu ſchtyrnatohu ſtohelska we cjeſſkim měſtačku, djeſacj mil wot Prahi zdalenym, z njenom Nepomuk abo Poimuk. Wysche domu joho starscheju pokaza ſo w ſamnej hodžinje, we kotrejž ſo wón narodzi daloko wibjana ſwětloſč, halo by poſazovala na nowu ſwěcu, kotař ſo tu runje na chykwinskich ujebieſach zaſwěcji. Dječo pokaza hižom zahe woſebne duchowne dary zjednoczene z wutrobnej dobrociwosčju, a joho pobož-nej starschej kublaſchtaj joho na kſchecžanske waſchiſo. Wſchědnie khwatasche hōlčžk do blízkoho klobuſtra ciſterciſtoho rjada, zo by tu měſchnikej pschi božeſi mſchi ſlužil. We ſchuli tutoho klobuſtra wuznamjenjeſche ſo Jan we pilnoſcji a pocežiwoſcji bjez mſchěmi druhimi, a po někotrych lětach wopuſteči tule ſchuln, zo by ſo do Prahi na wyschſche ſchule poдал, a tu wjetſchu zdželanoſc̄ dobył.

Jan czujesche hižom we swojich najmłodszych lětach wulku naſhilnoſc̄ i duchownskemu powołanju; we Jezuſowej winich djeļacj, mjeſche za najwjetſche zbožo. Po pilnym pschihotowanju a ſwědomithm pruhowanju ſebje ſamoho, pro-ſchesche swojeho biskopa we wulkej ponížnoſci, zo by jomu duchownſku ſvjecžiznu wudželi. Bu ſo najprijež z klobuſtui notarom, a po někotrych lětach hižom z přením notarom we archbiskopskej ſenclí. Za ſwoje zaſlužb̄ dō-ſta we lěcze 1381 faru pola ſvj. Hawla we Praž. Hac̄runjež mjeſche halo farat za duchowne zbožo swojich farſkych dječzi wjele djeļacj, ſchudowasche tola hiſhčze podla tak pilnje, zo we lěcze 1386 najwyschſchu akademiku doſtojnoſc̄, doktorat we chykwinskim prawje doſahny. Bu někto za kanonika pola ſvjateju Pētra a Pawola na Wyschehrade a za přebarja pschi hlownej farſkej chrkwi, Macžeri božeſi poſwietczenej, poſtajeny. We lěcze 1390 powoła wſchudžom cjeſ-čowanohو a lubowanohо měſchnika archbiskop Jan z Jenſchtejna za swojeho

generalbiskara (t. j. zaſtupnika we ſwojim duchownym zaſtojnſtwie), a Pražſta metropolita pſchija joho bjez ſwojich kanonikow. Nětko pređowasche we hłownym domje pſched kralom Wjachyławom IV. a joho dworom z iapoſchtoſkej horliwoſcu a z wilej ſwědomitoſcu wěrnoſcę naſcheje ſwiateje wěry. Joho hłos, kaž něhdh hłos woſacoho we puſciniſe budžesche, změrowasche, khostasche a hnujesche wſchę poſlucharjow; haj ſamъ njeporadzenъ, lohkomysliuſ syn wulkohу Karla IV., kral Wjachyław, bu pſchez jadriwe ſłowa hnuty, a pytasche ze wſcej mocu ſwoje žiwenjo polepſhicz, ſpožna wulke zaſtužby Janowe a dychſche jomu Litomiriske biſkopſtwo dac̄ a joho za Wyscerehradſkoho probſta poſtaſic̄, tola wobě wysokiej zaſtojnſtwie zacp̄eo pſchija jenož město kralowſkoho jaſmožnika. Nětko mójesche, ſam khud, z kralowſkoho poſkłada poſtrebniu wudželec̄ a bu pomocnik a wótc wſchę khudę, wſchę ſyrotow a wudowew. Pſchi tym zaſtawasche Jan z bjezprócej horliwoſcu ſpowiedniſtwu; ſama kralowna Sofia, kraſna a nabožna mandželska loſchtaſkoho krala Wjachyława wuzwoli ſebi Jana z Nepomuka za ſwojego ſpo- wiednika a duchownego radžic̄ela; a runje z tym zaſtuži ſebi Jan ſwoje matraſtvo. Kralowna nadendže we nim, ſchtō bě pytała — radžic̄ela, troschtaſra, wjednička, kotoruž z dowěrnoſcu wſchę potajnoſcę ſwojeje wutroby ziewi. Kral pak bu pſchez to wobſbiſje na miſčtra Jana, — tak joho powschitkownje mjenowachu — kędzbliv̄y. Cžim mjenje Wjachyław ſam mandželsku ſwēru wobkhowa, czim bôle bě žarliwy (eifersüchtig) na ſwoju mandželsku, a wubudži ſo we nim žadosc̄, zo bý wot ſpowiednika zhonił, czoho je ſo joho mandželska wuznaka. Da joho i ſebi pſchic̄a a zapocža, zo je mó — Jan — jeniečki, kiž móže jomu wutrobu změrować, jeśli jomu mjeniſych ziewi, ſchtó je ſo jomu kralowa ſpowiedala, dokež, džesche dale, ja hako kral a mandželski ſměm zaſteſeje wſchę jeje potajnoſcę wježec̄, a tež zaſteſeje žanomu ničjo njepraju.“ Tola Jan znajo pſchilaſnju, zo zo wſchę poſkłady cyleje zemje ze ſpowiedze ničo ziemic̄ njeſme, wotmołwi na tute njeſknic̄omne požadanjo ze ſłowami ſwiatohu piſma: „Radſcho wumru, hac̄ zo bých žakon boži pſchec̄tupil (2. Młk. 7,2).“ Baſh a zay wospieto- wasche kral ſwoju žadosc̄, ale Jan z Nepomuka wobſta hako statny strażnik ſpo- wiednoho pótajniſtwa. Kral hrožesche drje tež, njezwaži ſo ſwoju hrožbu wuwjesc̄, ale pytasche i tomu druhe zjawnie winh, kiž býchu joho pſched ſwětom wusprawnic̄ mohele. Wſchelake druhe wonkowne pſchekory, kiž bých už njeđowolenych kralowych wuſtupowanjow pſchec̄iwo duchownſtu we chyrfwinskih naſeñnoſciach naſtałe, býchu tohodla kralej mitana wěc. Jan ſo we tym tež njezmyli, ale jaſnje ſtojeſche pſched joho profetiskim wokom piſane, zo ſu dny joho žiwenja licžene, zo bórzy halo wopor padnje. Na ſamej kłetc̄, hdyž bě husto z božim ſłowom wutroby hnul, wozjewi to, hdyž poſledni kroc̄ ryc̄esche wo ſłowach Jan. 16. 16: „Jeno hiſcze ſrótki ežas, a wy mje wjach njevidzic̄, dokež ja du i wotcej.“ Hižom tute ſłowa ſame ze ſwiatym pohnuežom not Jana wunjeſene zbudzic̄u powschitkownu kędzblivoſcę pſchemnohich poſlucharjow, dokež lohcy móžachu fu- dzic̄, zo z tutymi na ſwoju bližku ſmjerz pokazuje. A bórzy bu tež wopravdje do jaſiwa ſadženy.

Junu ze stareje Bolesławy, wjefki něhdžje ſchtyri hodžinu i połnocy wot

Prahi zdaleneje, hdzej bě so pobožnje modlil, so do Prahi wróćo, dřesche pschę kralowski dwór; tu wuhlada joho kral, a hnydom da joho k sebi pschi-wjescz. Z hrózbu zawała na njoho: „Bój so, měschniko, njewuznajesch-li hnydom wscho, schtoż je so ezi kralowa spowiedala, dyrbisich wumrjecz! — Jan mjełczi, to zamierza krala hishczebole. „Z mojich wocżow“, zanjemibri, „khoſtanju njewundzesch.“

Kral da Jana do kłody sadzicz, po zdacżu drje horjeka spomnienych won-kownych pschekorow dla, do kotrejch drje běchu hishcze někotre druhe wosoby zapleczené, kotreż pak so po krótkim času zasy pschęcichu. Jan pak, boju kaz-nju wysche ważo hacż kralowe zakonje a wosobnie hacż kralowe hřeschnie požadania, radscho swoje žiwenjo woprowasche, hacż zo by swoje najswiecjsiche winowatoſcę njedopjeliſi. Surowy kral, prawu winu Janowoho zajecza psched swětom a ludom zamjelczo, da joho martrowacż; bě sam pschitomny, tola wscho podarmo. Swój zapoczątūk nieskutk pak dyrbjesche dokonjecz, połmormwoho da joho we nōcnej hodzinje, zo by czma tutu njesprawnosć zakryła, pschez měschczanske hasz na most, tehdrom hishcze njedokonjanym, dowjescz a tudy do żolmow Moldawy ejſnhecz. Sta so to schtvrtek 20. měrca 1393.

Powjeda so, zo so tak khětse hacż so swjath martar we žolmach podnuri, wysche njoho plomienjoſta swětłoscę pokaza, podobna tamnej, kiz pschi joho narodje wysche wótcowskoho domu widzachu; sama kralowa wo nahlej smjerci swojego spowiednika nicž njewiedzo widzescze ze swojoho loža tule swětłoscę. Kral pak njepschipuschczí za tsi dny ani jednoho człowjeka k sebi, a jene njezbožo trjechi joho po druhim.

Janowe częlo pak bu ze wschej čjesczu we chrkwi swj. Vita pohrjebane, we tej samej cyrkwi, hdzej bě tak husto bože słowo przedował, hdzej bě hishcze psched krótkim swoju blízku smjercz wěschczil. Pschi joho rowje sta so wjese džiwow, a wosobnie pschez to rozsčeri so bōrz joho čjescz; z blizka a daloka pschińczemu wulke sytu luda, zo bħqu joho wo joho zaſtupin prostwu proſyli. Dopołazma, kiz su k swjatoprajenju potrěbne, so hijom dolho hromadzowachu a pilnje pruhowachu; we lécje 1719 pak wotewri so joho row a hlej, jazyk martrarja běſche, bjez tym zo běchu druhe džele częla zahinyle, dochla čerstwych. To bě zawěſcze zjawnih džiw boži, zo bě runje tuton džel częla, z kotrejñ bě swjatu spowiednu potajnosć wobkhował, tak rjenje zdjeržan; bamž Benedikt XIII. pschija joho pschez tak wjese drugich džiwow pschepokazany tež bjez swjathych katholsteje chrkwi a postaji joho swjedzen na 16. meje. Je to wulli swjath džen w Praž a w clych Čechach, ze wschech krajinow pschiczhannu wulkotne prozeffiony, a z daloka wjese czuzych hosczi, zo bħqu tuton ważny džen na tych samych mestach swjecjili, hdzej je swjath Jan czerpik a hdzej marträfku krónu dobu.

J. L - ſki.

3 Lujich a Sakskeje.

3 Budyschina. Intse 17. meje budje w dwórskej cyrkvi w Draždjanach létusche druhe serbske predowanjo, kotrež budje nasch l. farar Kucjanek džerzejcz.

3 Budyschina. Zándzeny tydženj poda so nasch hnadny knyez biskop Ludwik do Karlsbada w Čechach, zo by po lekarstvom wukazanju tamnišche kuppele pschez schtiri njedzele trjebal.

3 Budyschina. Tudomny prěni kaplan l. Jakub Wels je do Roma zapuczował a je swój posledni list híjom z Benediga poslal. Pschez rakuske kralestwa a kraje jédo je wón we Wuherskim Hradžischcju w Morawskéj železnici wopuszczil a so do stavnoho Welehrada podal halo prěni serbski puczowar. Wón pisacše nam wot tam takle: „Welehrad leži w rjanym dole, we wokolnoſći su wjetſche horý, kaž hora Buchlow, híjom ważna w pohanskich časach. Welehrad bě wulki cistercijski klöſchtyr (1190 założeny), bu po zbehnjenju pschez khezora Žojeſa w l. 1784 pschedath, a sluscheja kubla w tu khwili baronej Šina. Wysche knježich zaſtojnukow býdli tam někto farar z dwemaj kapłanomaj. Cyrkej je jara wulka z kraſnym kulosťwarom (Kuppel) a rjanym portalom (burjemi). Na wjetſche su znamjenite wobrazh, kotrež so někto wobnowjeja. Presbyterium je z wubjernymi rězbarstvimi džékami debjene. We kódzi pod kulosťwarom stejitej koſſalnej (jara wulkej) postavje swjateju slowianskeju japoschtolow Cyrilla a Methoda z běloho marmora. Čyle nowy marmorowy wóltar je wot archybiskopa w Romje skazany, ale hishcze njedokoujaný. Na s. Marka sym w tutej kraſnej cyrkvi Božu mſchu džerjal. Wysokodostojny l. farar Molitor powita mie jara pschecelnje a pschitaza mi, zo bých so halo prěni létuschi puczowar z euzoho kraja do wulkich knihow welehradskoho 1000-létnoho jubileja zapisał. Na druhý džen pschitidze híjom jara wulki procession z Čjeſkeje, kiz bě schtiri dn̄ na pućju býl. Morawjenjo sami pschitidu z processionami z kóždoho dekanata (z 10 a vjach farſkich wosadow w hromadze). W swjedženſtej oſtarje wot 5. — 12. juliya budža tu wosebje tež wſchelach biskopojo a prälatojo z rakuskich kralestwów a krajow. Dokelž je we Welehradu jenož malo wobydlenjow, pschitotuja so we wokolnych wsach a městach k hospodowaniu. Tola ja nochcu dale pisacj, dokelž Ty dali Boh tež sem pschijedžes. Je so Čzi híjom schto k sobupuczowanju wozjewil? Pisaj wo tym l. fararzej abo kaplanej Pawlisej atd.”

3 Budyschina. Njedawno bu jene z wuprózinenych stipendiow njeboh probsta Dr. Mahra z nowa wosadžena. Z chla je sydom tajlich stipendiow, kiz buču 1859 prěni króž wudželene, a to: 1) dwě po 80 tolerjach za schtudentow na wysokej škulsi (Universität), kiz duchownstwo, prawa, lekarstwo abo filologiu schtuduju; schtipendiatojo na gýmnasiu z wumzaciom najwyscheju klassow moža jenož 50 tol. dostacj; 2) tsi po 50 tolerjach za tajlich, kiz so na wucjerstwo, řazenstwo (chirurgiu), hörniſtvo abo hajniſtvo pschitotuja; 3) dwě po 30 tolerjach za tých, kiz so k umjeniſtu (Kunst) abo rjemjeſlu (Handwerk) podawaja. Pra-wo na tute stipendia maja jenož Serbja t. r. serbskeje rycze mōeni katholſkoho

wuznacja. H̄żom wjach króćz su drje h̄żom tajch wo stipendium Dr. Mlahra żadali, kotrýchž nan abo maeč serbski rycitaj, ale nasche wysokodostojne tachantsiwo, tiž ma administraciu, je jich po prawje wotpokazało.

Z Drežjan. J. M. zwudowjena kralowa Marija je wóndanjo inspekciju Józefininoho wustawa (Józefinenstift) na so wzala. Kaž je znate, mějescze pschez volhe lěta njeboh prynceſna Augusta spomnjenu inspekciju.

Z Drežjan. Mejska pobožnoſć wotdžeržuje so lětsa w dwórskej chrkwi w 4 Thodžinach popołdnju.

Z Lipſka. Džen 6. hapryla mějescze tudomne towarzſtvo katholickich rjemjenskich towarzſhow abo wotrocžlow druhe lětne wopomnječo. Pschedsyda k. kaplan Juhr dawasche rozprawu wo zaždžentym lěcje, k. kaplan Bule džeržesche swjedženſku rycę, potom pschednoschwachu sobustawu wschelake spěwů atd. K swoim žromadžiznam, na kotrýchž so cíta, rozwuczuje a spěwa, je towarzſtvo z nowa jedyn sal najało. Tam pschedzinja katholickey mlodžencojo swój prózny čas wužitniſcho vyžli w korcžmach.

Chrkwiſke nowinki a powjescje.

Czëſka. Na wschelakich stronach tutoho kraleſtwa pschedhotuja wulke processiony do Welehrada. Tak je jedyn z Klöſchtra Ždžara wozjeweny, tiž pschez wschelake farske wosady pónđe, w kotrýchž kózdej so duchowny z puczowymi swojeje wosady pscheduva.

Wolska. Žałostna wójna postanjenych Polakow pschedciwo ruskomu kniežerſtwu hiscje w połnej moch dale traje a njeje tež žanoho konca tak bórzy so nadžijecž. Čeze mōcnarſtwa su drje za stare prawa Polakow, ale kročja jara pomaku do předka. Archibiskop Želiński džerži nětko tež bôle z narodom a je za to skutkowal, zo býchu so we Warschawje na kschijowny thbženj tež processiony wotdžeržecž mohle.

Throlſka. W Meranie swjeczesche hrabja Karl Moor, tiž bě po smjerci swojeje mandželskeje do rjazu jesuitow zaſtupil, swoje prěníny (Primic) t. r. džeržesche prěnu božu mšchu. Zoho wósmoletna džowcziežka bě tak mjenowana duchowna njewesta, kotrąž psched nowym duchownym pschi swjedženſkim czehnjenju do chrkwi, hždežkuli to waschnjo je, wěnc njeſe.

Schwaſcarſka. Čjasopis „Bernerbot“ powjeba: Bjezbožny čžlowjeł, tiž bě so kħwalil, zo móže najlepje sakrowacž, bu wondy pschi swojim sakrowanju nadobu něm̄. Wón rěka Jan Ritter. Wjach króćz bu wot swojich towarzſhow warnowanym, doniž skončzne boža schtrafa na njoho dónđe a wón rycę, nic pak slýſchenjo žhubi.

Rusowska. Na prôſtwu francowſkoho pôſlance we Petersburgu je rusowske kniežerſtwu twarjenjo katholickie chrkwe a schule za tamniſkich 10,000 Francowzow pschedkazalo. Archibiskop Žylinski (Polak) je kaplanej pschi pôſlanshiwe dowolnoſć dal, zo smě za dokonjenjo toho skutka tež w chrkwiach vach žromadžicž.

Zenđelska. Na sejmje (parlament) buchu wudawki za duchownych, kij katholickich jatych wobstaraja, dowolene. — W nowej Pětrowskej cyrkwi w Londonje bu wondy wot archybiskopa kardinala jara rjanz nowy zwon swieczeny.

Italska. Kłotba abo wustorczenjo z cyrkwi, kotrež je bamž na woskłotzjerjow prawa w swoim kraestwie wuprajš a kotrež bjezbožni ludžo tehdom wusmęchowachu, ma tola něšto na sebi. Kral Viktor Emanuel ani w swoim kraju wjele wjac̄ njeplacji; Garibaldi je wot italskeje kule ranjen a wondanjo je kralowym pomocnik Farini wovrtnil; garibaldowski wysček a potom zaſtojnili pschi železnych Antonio Rizzi je so w Milanje z cyrkwi dele cijisnył a swak woswodoweje z Genuy je so polu Aquia zatselil. — Bamž chce na Bože spěčzo we hłownej lateranskej cyrkwi da=li Boh kemschi byc̄ a swiatki požehnowanjo urbi et orbi (t. r. městej a swětej) tam wudželec̄.

Hollandaska. Hdž Napoleon I. 1810 tónle kraj z Francowskej zjeno- eji, bě tudy jenož 15 kloschtrow, kotrež buchu w l. 1812 hac̄ na dwaj zběhnjene. Po 1830 rozmnožowachu so zas a 1862 liczącu tam 39 mužstich a 137 ženskich kloschtrow a zjenočenstwom, woboje ze 3003 sobustawami, schtož je na 1,200,000 katholikow hijom rjana licžba. We wschelakim nastupanju móže so prajic̄, zo tam katholska cyrkvi kęzje.

Turkowska. W Damaskusu je zashy njeměr bjez křesćjanami a moħamedanami. Wjele křesćjanow dyrbjesche cíekac̄, jedyn bu morjeny. Konfuso (pošlanojo czycznych mócnarjow) žadaja wjetše wobledżbowanjo wot kniežerstwa. — Podobnje běchu so wondanjo Turkojo w Bosnianskej zapšiħahali, zo chedža wschitkich křesćjanow skoncowac̄. Tola bu ta węc w prawym časzu pscheradžena. Hewak je wschudżom wulka njespolojnosć bjez Serbami a Volharjemi w Turkowskej. — W Căsarei (w Asii) je so wot 20,000 schismatiskich Armenjanow w běhu dweju lět 5,000 k naszej cyrkwi wobroc̄ilo. Katholska cyrkvi tam stajnje pschibjera.

Francowska. We hłownej cyrkwi Notre-Dame w Parizu bě jutrownicžku rano 4.000 mužstich k swiatomu wopravjenju. Dwaj duchownaj wopravwieschtaj dwě hodzinje dolho. Znath k. P. Félix skonči tu swiatocznosc̄ z nadanej ryczu. Žónske tam tehdom k s. wopravjenju njenibū; ale wjele bě jich na chorach, zo býchu so w modlitwje ze swojimi synami, bratrami a mandželissimi zjenočile.

Amerika. We Philadelphia firmowaſche biskop Wood w jenej tamniñszych cyrkwiow 200 wosobow; bjez nimi běſche wóſom konvertitow (pschestupjenych). — W Leavenworthu w Kansasu wotrjekn̄ so 30 wosobow bludneje wěry. Jesuita, kij bě jich ze swojimi předowanjemi wobroc̄il, bu wot wěstych stronow na duell (sam a sam) žadan, ale kaž so rozemi, wón na takje směšne žadanjo njebjivac̄he. — We St. Louis'u djerzesc̄e znath P. Weninger missio. Ti tħsach wěriwych kħwatachu k swiatym sakramentam a dwachczo protestantojo buchu z 15 běćzimi do swiateje cyrkwi pschivzac̄i. Z cyka w Ameriq wjele wschelakich protestantow k nam pschestupuje.

Chinesiska. Missionski wotrjes wokoło město Hong-Konga licži nětko

pszech 1,500,000 dusz. Su tam někotre kňapalki a někotre šchule. W żan-
dzenym lęce bu w cylej missii kſchęznych 91 džęczi katholickich Chinesow, 600
wot pohanskich starskich, a 50—60 wotroscznych. Něhdze 60 dorosznych
pschihotuje so nětko k pschijeczu swiateje kſchęznej. Pohanske džęczi bhwaja wot
mnischkow (knježnow) pschijate, najbóle hdź su smjerczi blizke; innischki dhrbja
za nje placzic 6—9 slěbornych; potom so džęczi poſchęczija, a wumru-li, pocho-
waja so na kňosty mnischkow. Najbóle wostanje 10 ze 100 džęczi pschi žiwje-
nju. Naschomu zac̄zeczu so pscheczimja, hdź slyschimy, tak chinesiske starschi za
snadny pjeniez swoje džęczi pschedawaja; ale tajke pschipady su w Chinesiskej wschę-
dne. W thchle dnjach, tak pisa dopisowat, widzach, tak jedyn nan swoje samse
džęczi pscheda, hólezka a hólezku 12 a 13 lęt starejju, za hubjenych wōsom dola-
row. Kaž chinesiske džęczi najbóle, tak běchtaj tež teſle rjanej, strowej a sylnej.
Wjeselu so, dokelž hórzhy budzetej katholskej. Za něshto stow dolarow by tudž
môzno bylo doſcz wulku schulu z džęczi napjelnicę. W tu kňwilu je tu nabo-
nistwo swobodne, ale njewerju, zo budže dolho bjez pscheczehania.

Malejnoscje towarzstwa.

Swój pschinischki (15 nsl.) na tute lěto su dale zapłacili k.k.: pschelice Jan
Hornig w Kulowje, Jakub Hantusch z Radworja, kublečka Zurichowa w Khrósczicach,
kublet J. Herrmann w Khrósczicach, kublet J. Cjësla w Khrósczicach, kublet J. Duczman w
Khrósczicach, kowar J. Wawrik w Khrósczicach, živnoſcjer M. Rjencz w
Daseicy, Miklawšch Duczman w Džéznicach, pječat P. Zelnat w Kulowie, P.
Lukasch w Khasowje, zahrodnik M. Schphiel w Radworju, živnoſcjer P. Hascha w
Bajdowje, kublet Kral w Czemjericach, Miklawšch Rjenczki w Brejmenenu, Michał
Hejmank we Worklecah, zahrodnik J. Kolla w Nowej Wjesi, schopat M. Czoch we
Worklecah, cjësla J. Wincat w Worklecah, kublet P. Nobel w Khrósczicach, kublet
J. Wawrik w Nuknich, živnoſcjer J. Lebza w Nuknich, kublet M. Duczman w
Nuknich, Michał Wjerab w Khełmje; kublet J. Czornak w Konjecach, kublečka Hana
Scholcicina w Konjecach, živnoſcjer J. Schpitank w Schunowje, gmeinski prědkstejer
M. Bruski w Schunowje, korečmař P. Scholta w Schunowje, mlyn J. Hille w
Schunowje, kowar J. Rachel w Schunowje, Michał Rocor w Schunowje, Miklawšch
Wojsař w Róžencje, Boſcijj Schuster w Róžencje, kublet Miklicz w Pěſfecaḥ, Jakub
Kittel w Swinjarni, kublet M. Rjehoř w Konjecach, kublečka Mladlena Kronsowa
w Nowoslicach, Michał Libšch w Pazlicach, Jakub Bjarsch w Schunowje, kubletski syn
Miklawšch Cjornak z Kalbic, korečmař M. Scholta z Kalbic, farař J. Mróz w Gru-
nowje, Mladlena Bowczerkec z Budworja, kublet J. Kolla z Khrósczic, Jan Kubanek
z Khełmna, J. Kubica z Khasowa, kublet M. Wjenka z Pozdec, kublet H. Kschijank z
Pozdec, wuczec Jencz z Czornec, kublet M. Kolla z Pozdec, Michał Scholta z Wu-
dworja, kubletski syn Petr Vér ze Žyjic, Michał Kuczank ze Smjerdzacej, rychtar
M. Pórnacz w Konjecach, živnoſcjer M. Krawe z Jaworj, živnoſcjer P. Krawe z
Jaworj.

Dobrowolne darh: knjez J. Mróz, farař we Grunawje dari 1 tl. 15 nsl.
Zara wutrobný džak! —

W Budyschinje, 12. hapryla 1863.

P. Schekta, poſkładnik.

Katholski Posł.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cz. 6.

Junij.

1863.

Stawiany Różanta.

IV. Połączowanie wo kapałek a cyrkwi. Dźim.

Skoro poł tsecią lęstotka stojesche tale kamienitna klapaska, a wobłhowa we sebi hnadne swieczałko, hacż so po wotbězenju tutoho časa nowe pschemenjenjo ze sydłom s. Mariano swieczałka sta. Stojesche někotre kroczele wot klapalki, kaž hizom spomnich, wjetsha stara cyrkvi, tak zo měsječe Różant klapalku, kotoruž cęszczowarjo swiateje Marije wophtowachu a khetrje wulku cyrkvi, w kotrejž buchu wěste dny za tuthych boże služby wotdżerżane. Tale cyrkvi, kotoruž bě hizom w Tycinowym času tak stara, zo nichu wo jeje założenju nicžo njemiejsche, dyrhiesche wina bycz nowoho wulskoho pschemenjenja. Natwarjena zawěscze w tym času, hdž bě cęsczenjo hnaduho swieczałka w prěnjej s. Marinej kapałek bōle pschibjerato a na zjawnośc̄ stupilo, bě we spoczątku postajena, zo by wěste swiate dny, wosobiuje dny swj. Marije pschilhadzach lud, kiz w kapałek města njemiejsche, tam zastrupić a bożim službam pschitonu bycz moħl. Hodzi se mħsliz, zo tale cyrkvi najpriehu tak wulka bycz njetrjebasche, pschetoż tehdom njebuchu stajnje boże služby w njej wotdżerżane kaž někt a njebě w najbliższej wokólnosciż Różanta tak wjèle ludu kaž někt, kiz cyrkvi wophtowasche. Wokaza so pak zahe dość, zo bě tale cyrkvi jara mała, pschetoż wothladane wot toho, zo buchu w njej pozdžischo hako filialnej cyrkvi wot Chrósejic khetrje husto polne boże služby wotdżerżane a wsdę druhe cyrkwienske služby dokonjane (z wuwzaczom pohrjebow), pschibjerasche tež bōle a bōle cęsczenjo swiateje Marije, tak zo

*) Cyka cyrkvi bě po Tycinu (pag. 85) 36 łochejów dolha, dosta 1688 wot spomneneje abbatisſy tež nowy jara rjany w ołtarz, na kotrymž rjenje wureżane skoro 7 stopow wysoke s. Marinej swieczałko stojesche po modelle hnaduho swieczałka w kapałek. K wotbězenju luda bě woltar a ponienowane presbyterium pschęz żeleznu lěšcu wot tutoho wotdželeny. Namafashtaj so tež we łodzi (Schiff) dwaj matkai woltarje; jedyn k prawich, kotoruž 1629 natwaricž da Chrósejanski farač Jakub Lebz, druh i lewicu k swieczałkom schwikanoho wumožnika, kotoruž kloschtyrski propst Guilielm Seemüller w lécje 1689 postajji na tym laumym měscie, hdžez 1619 Chrósejanski farač Jurij Koſel woltarik swj. Madleny natwaricž da. Cyrkvi měsječe tež dwie wězi (tēma) a bě po powiętſchenju hizom tak wulka, zo měsječe po Tycinu wjèle ludzi w njej ruma.

chrkej wjach mnogości pobożnych wophtowarjow w sebi wopshijecj nijemóžesche. Tohodla poruczi abbatissa Kathyrna Bjenadzic, kiz bě hižom 1680 drjewjanym wjach chrkwe potorhacj a rjant wjelsb stajicj dala, 1683 k njej hiscze 18 lochcow na ranišhim boku, hdžez wulki wołtar stojeſche, pschitwarič.) Hdžez běſche z tymle powjetſcheniom chrkwe na čzas najwjetſchej potrjebnoſeſi wotpomhane, poſaza ſo hižom bórzh zaſy, zo bě tež nětko hiscze jara mala, wosobniſe hdžez bě a Różant swoje ſamotne ſtajne duchownſtwo doſtaſ (1727) a wot Khróſczej w lécze 1754 cyle wotbželeny. Pschetož móžachuſi předh bože ſlužby dla pobrachowanja „ſtajneju w Różencze hdžaceju“ duchowneju jenož wěſty čzas wotdzeržane bhez, hdžez mějachu Khróſczañſch duchowni wotcenzenjo, dha buchu nětko bože ſlužby ſtajneje wotdzeržowane, a ludžo ſo tak pschivuečiſu, róženčaňſku chrkej wophtowacj, zo wona wosobniſe njedzele a ſwiate dny k wopshijeczu luba wjach njedosaſasche. Tohodla da klöſchtyr pod abbatissu Klaru Trautmannec nowu rjanu chrkej, kotaž džens hiscze ſtoji, na měſce ſtaréje natwaricj. Taſe chrkej bu w lécze 1778 zbožownje dotwarjena, hdžez běchu wjach lět na njej twarili. Khapalka wot 1537 ſem ſtojaca, nětko ſkoru cyle porno rjanci wulkej chrkwi na hladnoſcž zhubi, a dokež bě khabzenjo z khapalki do chrkwe a z chrkwe do khapalki za wophtowarjow druhdy wobčežne a dokež tež wſchelake druhe winh jich zjenoſczenjo na jenym měſce žežadachu, bu wona w lécze 1786 kaffirowana a ſ. Marine ſwjeczatko 8. junija tohosamoho lěta ſwiatocžnje do noweje chrkwe pschenjeſene, w kotrež ſo hacj to dženſniſchoho dnja namaka. Potakim ſo sydlo ſ. Marinoho ſwjeczatka wjachkroč pschemeni a njebe naboznomu namakarzej ſwjeczatka do myſlow pschischičlo, zo ſo ta wot njoho natwarjena drjewjana khapalka w běhu času do tajſeje rjaneje chrkwe pschetwori, kotaž nětko husto wjach wjach hacj dwaj týſacaj nabozných wophtowarjow w sebi khowa.

Każ napismo naſtaſka pokazuje, chcu tež na džiwu ſpominacj najprjedh pscheczhlnje a potom na te, kiz ſo w Różencze ſtachu. Je ſo hižom ſpomiño, zo Boh pola hnadnych ſwjeczatkow hnadh wudžela a tež druhdy džiwu čini, a zo ſu najbóle toho dla hnadne ſwjeczatka wot ludži wophtowane. Ta ſama wina bě w starym času a je doſta tež wina, zo je ſ. Marine ſwjeczatko w Różencze, dokež tajſe ſwjeczatko je, tak piſnje wophtowane. Štawachu ſo mjenujich pola tutoho tež hižom džiwu, kiz ſo z dobrym ſwědomjom ſobudželicj a pscheczimo njewěrje zastupowacj hodža.

Każ bě ſwjeczatko po podawiznje hižom pschez ſpodiwny podawſ ſam a ſtan e a takrec pschez na i prěniſhi džiw Różant za hnadne měſto poſtajeny, tak ſpodoſasche ſo Bohu w běhu časa hacj do naſchich dnjow, tež wjach druhich džiwow činieč, pschez kotrež Różant mjenno hnadnovo města (Wallfahrtsort) doby a hacj do dženſniſchoho dnja pola kóždoho naboznovo katolika wobkhowa. Šlово „džiw“ klinči drje w naſchim „mudrym“ lětſtotku někotrym ludžom ſpodiwnje; woni ſo ſmeja, je-li wo džiwach rycz, haj djerža toho zo hluſohu, kiz jim zjemi, zo ſo na tajlich měſtach džiwu hižom ſtawachu a druhdy ſo hiscze ſtawaju. Hdžez to hižom z džiwami wot jaſoſtolskoho ſtola approbirowanym (wobkruczenym) činja, tak wjach dyrbja to hiscze činieč

z džiwami na hnadnich městach, kij najbole dla wsichelatich wobcezeznoscjow pschi pschephtanju bjez najwyschchoho pschephtanja a approbirowanja wostanu. Ale njech so tajich směja, jich sobuzelnoscjivih smějkot njebudze nas w lepschim pschepkozajnu mylicz. Swjate pismo a stajna chrkwinska podawizna dybki nam wjac placiecijz hacj wori ze wschej swojej wuczenoscju. Swjate pismo nam praji, zo je Syn Boži Jezus Khrystus swoim japoštołam dar džiwom dał a na zemi za-wostajil*) (Mark. 16; Jan 14); je-li pak Bóh jim tuton dar za-wosta jil, sudiżim hale, czjohdla nje dybjal jón tež wschitkim swjathym a woso bñje swojej maczjeri dzens hiszczę dacj, tak zo móže wona swoim czesczowarjam, je-li trébne, tež pschęz džiw h k pomoch pschincz? Abo by něchtio tak njewědomy a slepy byl a myslil, zo by Jezus mjenie swoju macz czesczil dybili swoich wuczownikow a japoštołow? Schtož Jezusa za Boga dzerži a swjatu Mariju za joho macz, ton njemóże jej tule moc wupreschenja džiwow pschęz za-stupnu proſitwu wotrjec. — Stajna chrkwinska podawizna a chrkwinse statwizny hale pokazuja, zo je Bóh dla za-stupjenja swjateje Marije a druhich swjathich džiw h hizom skutkow al, a wobsta czo hnadnich městow a jich stajne w o-pytowanjo wot khorzych a wschelaku nuzu czerpachych to tak sylnje do-bokazuje, zo kherje wulka njewéra k tomu skuscha, džiwu na tutych městach směschne czinicz abo zaprécz! Pschetož prajicz chcejz: zo nabozni lubzo, lotsiž skoro po wschech katholickich krajach na hnadne města puczuja, tam hnadne swjeczatka jenož „sprób-ueje m hlički dla“ wopyntuja; je tola kherje kroble a njesprawne wobkrue-zenjo. To njerěla skoro niczo hinajsche, hacj wschitkich thich tajencow mjenowacj, lotsiž chcedza pak sebje samych pak druhich ziebacj, schtož njeje k wérje podobne. Po tajkim wostanje pschi wobkruczenju: Džiwu na hnadnych městach njemóža so přecz, haj dyrbjacu so stawacj. Dabja-li so džiwu na hnadnych městach z dobrym swjedomjom pscheczimo njewěrje za-stupowacj a zakitacj, dha nje dybri tež wot druhoho boka wscho za „džiw“ wohladowane bycž, schtož so husto halo džiw w u-daw a, a wjele mjenie směny za džiwami žadoscjivi bycž. Hdyž je wulka njewéra w nastupanju džiwow hréch, dha je tež to poslenje hréch, pschetož džiwow žadoscjivu, kotromuž k lubosczi dyrbjal Bóh luby Kenjez stajnje swoju wschohonoscj wozjewicj, w onje czescz a tušamu a woblabuje Boga tak rjec za skuzownika, a jara lochka a jara speschna wera do džiwow pscheradza njedospolne spóznacjo božoho skutkowanja. Hizom w starym zakonju so džiwu stawachu, ale jenož w tej měre, w kotrejž běchu trébne; haj běchu czash n. psch. schyritstotki ſudnikow, czas wot zašnatwarjenoho tempa w Jezuzalemje hacj do Khrystusa, hdyž so džiwu jara rědko stawachu. Hdyž Jezus Khrystus pschindze, czinjescze won jenož tak wjele džiwow, hacj bě jich trébnich,

*) Jara rjenje sw. Hawschym (De civ. lib. 22. cap. 5.) tajkim njewěrjym pschiwota: „Abo wericje, zo su k wobkruczenju katholskeje chrkwe džiwu czini jene abo nic? Wericje-si to, dha je trébne tež za wernu dzerzecj, zo je jeje wera prawa a wot Boga pschindze; njewericje-si pak, potom njech so wam to halo jeniczki džiw a wulki dofcz wozjewi, zo je cykli swet tule wera, ktraž so mjasu a krewi tak pschecziva, bjez džiwow pschijak. —

tał zo židža, kotsiż běchu po džiwač a znamjenjach žadobſčiwi, husto doſcz Jane k widženju njeđostachu. A njemože to hinač býc, hižom wopſchijeczo ſłowa „džiw“ pokazuje, zo je to ſpodiwny podawki, kiž ſo jenož jara rědko stanje, tak zo jón kóždy na měſeče dla wurjadnoſege a rědkoſege haſko džiw ſpoznaje. Džiwu býchu pocheſtale „džiw“ býc, hiž býchu ſo tak husto kaž druhé wiſchdne podawki ſtaواke. Potajkim ſu a wo ſtanu džiw rědko a tón ſo myli, kiž ſo tu nadžija, zo budu jomu wjel e džiwow z rožencžanskoho hnadnho měſta wopowiedowacž. Džiwu, kiž tudy ſo ſtaču, móža pocheſed njeweru zaſitane býc; druhé njeđyrbja ſo paſ wonječeſeſicž pochez lochku wěru. Je ſnadž někotrežkuli wuſtrowjenjo khorohu jenož po natuřſkim pucžu ſo ſtačo, a wuſtrowjeny džerži to wiſchelakich naždacínych winow dla za džiw; abo wuſlýſhenjo w tej a tamnej wulkej nužy je jenož jednoroh plód modlitwów abo ſkutk božej pocheſed wiſchivoſcze, ſchtož wumogenomu hižom haſko džiw placži. A woprawdze ma Boh luby ſenje ſredkow doſcz w ſwojej ruch, na ſtež po natuřſkim pucžu z wulkohu nježboža wumogenicž bjez džiwa; joho potajne ſlukowanjo wo naſche ſpomenjenje je bjez mjezow a nam jenož małoho džela znate. Hdyž paſ ſo dla runje prajenohu wopowiedowanjo mnohich džiwow njemóže wote miue žadacž, dha njeda ſo to tež druhéje winu dla čzinicž. Šym hižom wjach króč ſpominu, zo ſo wiſchē ſtare piſma, kiž Róžant a kloſchtyr naſtupachu, čaſtich wójnow dla zhubicu, tak zo wot přenichohu ani wěſte ſéto założenja njewemh. Zo dyrbjachu potajkim ze zhubjenjom ſtarých piſmow a liſčinow tež te we nich činjene zjewjenja wo hnadnym měſeče a jo ho džiwač ſo zhubicž, to ſpoznaje kóždy. Licinus haſle, wokoło 1690 ſpočzina w ſwojich knihach we wosebithym wotdželenju tele džiwu poſyedacž, a to wot ſkóncjenie je tſicecziſtneje wójný hacž do ſwojoho ežafa. Žórko, z kotrohož wón czerpaſe, běchu naibóle ſobudžélene wobſwědzenja khróſčanskich fararjow, pod kotrymiz hnadne město hacž do l. 1754 ſtojeſche. Dokelž mějachu woni „dla ſwojoho zaſtojiſtwa“ winowatoſcž, wiſho pod ſwoju ſedžbnoſcž wzacž, ſchtožkuli ſo na hnadnym měſeče ſtawasche, a dokeſ būchu k nim tež wiſchelake dary a weporu pocheſine, kiž ludjo po doſtaſtej hnadze džakow noſcze dla Bohu woprowachu,*) hodži ſo roſjudzecž, kaſ daloſko ſo thymle tam wopisanym a tudy z nowa wozjewjanym džiwam wěrjhódnoscž pocheſipowacž da. Nimaſa drje approbabiju ja po ſchotolſkohu ſtoča, njeđyrbi paſ tu zamjelcžene býcž, zo bu biſkopej hnadnho města husto doſcz wo tamniſkich džiwač poſyedane, haj zo tutón druhdy khróſčanskim fararjeſ poruči, jednotliwe džiwu bliże pocheſyptacž. Zo Róžant tež w Romje njeznaſt hnebě, dopokazują wotpuſki wot wiſchelakich bamžow ſobudžélene, pocheſeož 13 wotpuſkow da ſo mjenowacž, kiž móža we wiſchelakim čazu wot wophtowarjow hnadnho města dobyte býc, a tež taſe wěc ryči za wěrjhódnoscž toho, ſchtož chcu něk ſobudželicž. Chcemh někotre nain wot Licina ſobudžélene a w druhich ſta-

*) To ſtawa ſo hiſtoreje nětko, a móža w Róžencze wiſchelake dary pokaſane býcž, woprowane wot thý, kotsiž moč naſmječiſtveje knježenj paſ hižom zhubicu, paſ haſle jeje zaſtupjenjo poła Boha ſei zaſteſciež dyhyhu.

rych knihach nam jako takie zawoistajene wotpisacz tak, kaž su napisane a po mōżnosći też po wěstym rjeźbię czasu, w kotrymž so stawachu. Prěni spodziwnych podawek a džiw, kij Ticiń naspomina pod napismom: „Boże schtrastnijeweritwych”, je z třicetiletnie wojny. Znate je, zo schwejdsch wojacach tehdom swoju ležnosć wosobnje na katholske cyrkwie złożowachu, tak zo skoro kōzdu wopystachu a z njej wurubichu, schtož jim do woczów padny. Taik džiwiwa czrjoda pschiubje tež do Różanta. Tež tudy wurubichu wcho, schtožkuli jim jenož trochu pschitojesche, haj schiroblichu so, do khabalki khwatajo tež h nade s. Marine swieczałko z woltarja wzacj a k druhim rubjenym wěcam na wulki wojski wóz czisnycz. Hizom běchu z Różanta swieczałko wotwyezli a k najprěniškim polam pschischi, kij mjezby činja bjez Różantom a Smierdzacej, poda so spodzivna wěc, kij tež džiwich wojakow njemalo zaströži. Kědom pschindze wóz blisko Smierdzaceje, dha njezamózachu konje (a jich bě w oshym porow) wóz dale czahnycz. Kolesa buchu kaž pschez njewidzownu moc zadzjeržane, wóz njehibnjeny stojesche a czim wjacach wojacach konje nabichu, czim krucijischo stojesche wóz. Tu wustupi jedyn wot wojakow jath smierdzeczanski muž z mjenom Donat Schimank a zjewi sporživanym wojakam winu jim njeluboho zadzjerzenia. Wjedzo, zo su wojacach hnadne swieczałko sobuwali, zjewi jim: zo jim najsterje zadzera te swieczałko, kotrež wobydlerjo cyleje wokołnosće tak cjeſeſuju. A wuprajenjo katholisko muža so bórzy jako wérne wopokaza, — wojacach wzachu swieczałko z wiza a tón wóz, kij předy njemózjeſche wot 16 konjow hnuty byc, dasche so k spodzivanju wschtich tak ločko dale czahnycz kaž hdh předy. Z džakownoscje dachin wojacach jatomu katholiskomu, kij bě jim derje radžil, swobodnosć a swieczałko z poruczenjom, tesame zdobom farariej toho města, z kotrohož swieczałko wotwyezdu t. j. khróſczanskemu zaſy donjeſej. Tutton z mjenom Jakub Lebz, kij tež 1629 do stareje róženczanskeje cyrkwie woltar stajicž da, mjeſeſche pschi wrózienju swieczałka pscheměrnje wulku wjefolosć a staji je zaſy na stare město do khabalki. Ticiń wobkručja, zo bě hifchje 1689 w Smierdzacej 80-lětny muž žiwý z mjenom Handrij Nowak, kotrež tónle wopisanh podawek w towarzisťwie wjele ludzi psched khróſczanskim fararjem runje tak powiedasche a wobswědżowasche.

(Pokraczowanjo.)

S i w j a t y B e n n o :

Najważnišci wschitkich biskopow w Mischnje je swjath Benno, rodzeń hrabja z Bultenburga, po druhich z Wolbenburga. Wén narodzi so w lěcję 1010 w měsće Hildesheimje (w přjedawskej Delnjej Sakskej, nětka w Hannoverskej). Hako hóležec bu wón pod wobkredzowanjom swojoho wuja s. biskopa Bernwarda w Hildesheimje kublanh. Wot toho bu wo poccziwoſzach a wot priora Wigera pschi swjathym Michale w Hildesheimje we wědomnosćach wudospołnosćeny. Z krajnimi samotnosćemi ducha a wutroby wudebjeny supi wón po smjerci swojoho nana a wuja Bernwarda w swojim 21. lěcję do klóſchtra w Hildesheimje

a bu l. 1042 wot sobubratrow toho rjada za abta wuzwoleny. Tejeli dostojszcze pak wzda so po tsiach męscach zas, dokelż chysche radscho nizki mnich bycz.

Joho wosebitoscje innewostachu pak njezne, tež kheżor Hendrich III. je pozna. Tōnsamh powoła joho za duchownego w kheżorskej erykwi w Goslaru. Jow sczini won z tehdomnischim kłoschtyrskim probstom, kij je pozdżischo halo arckibiskop Anno w Kölne znath, pscheczelki gwiazł. Pschez radu toho bu Benno w l. 1066 halo biskop w Mischnje wuzwoleny, kotruž dostojscze tež 40 lét dolho wobkhowa. Z wulkej pilnoscju a krutoscju wobledżbowasche won zadżerzenjo swojich poddatych duchownych a dżesche jim we wschim z najlepschim pschikkadom do prēdka. Mnoge dżiwu su joho japoščtołske skutkowanjo pschekrasnile a thsach (Tansende) su wot njoho swjath sakrament kschyczenich dostali. Wón wumrje 16. dżenju junija l. 1106 w swoim 96. lécze. Hjżom w 13. lětstotku bu joho row w hlownej cyrkwi w Mischnje pobożnie czesczowanu.) Dżen 31. meje l. 1523 bu won wot bamža Hadriana VI. do rjada swjathych stajeny k wulkomu mjerzanju Luthera, kotryž tohodla swoju knihu: „Wider den newen abgott und alten Teufel, der zu Meissen soll erhoben werden“, wuda. Po swjatoprajenju buchu joho koscze wot biskopa Jana VII. a biskopa Adolfa z Merseburga we pschitomnoscji wójwodę Jurija Brodaticho, joho dweju synow, wójwodę Hendricha atd. zas won wzate a do marmorowoho rowa położene; ale 1539 zbehny a zadżewasche wójwoda Hendrich czesczowanjo swjatoho Benno a tak buchu koscze swjateho na wschelake města a w lécze 1576 do Mnichowa (München) pschenjesene, hdżež hschycze někto we hlownej cyrkwi swjatoho Benno halo patrona chłoko města wosebje czescja. Tež w nětcziszej Sakskej a w naschej Lužicy (kij bu hafle 1635 Sakskej wotstupjena) czescja s. Benno halo patrona; tohodla je nasch nětczischi hnadny kniez biskop poruczil, zo dyrbja wěriwi wobeju joho diocesow (naschje lužiskeje a herbsko-krajneje) mieno s. Benno we litaniji wschitlich swjathych po s. Miklawschu pschistajecz.

(Skončenjo pschichodnje.)

Žiwjenjo s. Chrilla a Methoda.

(Skončenjo.)

Hdyž swjataj bratraj do Róma pschitidżeschtaj (867), bě runje psched někotřimi dna mi bamž Miklawsch wumrjet, a hdyž Hadrian II., joho nastupnik, slyšchesche, zo Konstantin powostanki czeka s. Klimanta sobu nješe, bě won wulcyshje zwjeseleñ, dżesche z duchownstwem a ludom jima napşeczo a powita jej ze wschitkej czescju. Tu poczachu so we pschitomnoscji s. powostankow psched moc wschohonocnoho Boha dżiwu stawacj a kózdyh khori, kij powostanki s. marträra poczesci, bu wuſtrowjeny. Toho dla zradowasche so bamž a chly romski

*) W lécze 1270. da biskop Wittigo koscze sw. Benno z hora, hdżež bě so won poħrjebačz dał, won wzacj, z winom wumrjez a do frjedž cyrkwi poħrjebačz, a row ze żeleznym ploczikiem wobdacj. Z tym winom buchu wjacori khori pomazani a wuſtrowjeni.

lud a džakowasche so Bohu. Te powostanki pak buchu w chrkwi s. Klimanta z czechu zapołożene. Dokelž bamž poddatosć ss. bratrow k romskomu stołej więsche, njekomdżesche so żadoscż Roszczisława dopjelnicż a poswieczi 5. januara 868 ss. bratrow za biskopow, jeju wuczomnikow pak za duchownych a diałonow. Konstantin dosta pschitnym wot bamža mjeno „Chrill”, kotrež bě w romskiej a grichiszej chrkwi sławne; bamžojo pschemenichu druhu mjenia nowoswieczenych, kaž n. psch. tež Wifried potom Bonifacius rěkasche, po pschiklazie Jezusowym, tiz mieno japoščtola Symana do Pětra pschewobroczi. Po njewusłednej radze Bożej njedyrbiesche Chrill swoje stadlo w Morawskiej wjach wohladacż. Wón czechy Skhorje, pschihotowasche so 40 dnow na smjercz a proschesche bjez drugim swojego bratra: „Njewotrjekni so wuczenja w Morawskiej pola toho dobroho ludu a wucz jón wo Bożej prawdze.” So modlo wunrie 14. februara 868, halle 42 lét starý. W chlym Romje bě wulka zrđoba. Bamž pak so starasche za pochyb, tiz bě tak swiedżencki kaž tehdem pola bamžow samych. Hdyž dyrbiesche czelo do rowa położene bycż, proschesche Method bamža, so směl je po woli swojeje maczerje w czubje njewostajicż, ale do joho klischtra pschewiescż. Bamž chchische dowolicż; ale romszy biskopojo, duchowni a chly lud proschachni, zo by tón sławni a džakanajhodnišchi niuž we sławnym měscie sławni row namakał. Duż myślesche bamž joho w chrkwi s. Pětra pohrjebacż; ale Method wuprosh sej něiſ, zo by w chrkwi s. Klimanta khowany był, schtož so tež z wulkej czechu sta. Nad rowom s. Chrilla bližko woltarja bě wobraz wotznamienienh a Romienju poczachu so k njomu modlicż hako swjatomu, dokelž tam Bóh wjeliw džirowo czinjesche k czechu swojego mienia.

Duż wosta Methodej samomu tón wulki nadawł, pola nawiecžornych Słowjanow samostatnemu diöcesu (biskopsku wosadu) założicż a wodziecż. Adrian II. powyszhi po woli Roszczisława Morawsku a Pannonsku (něczisze krajinu Słowakow a Słowincow) a wudżeli Methodej tam archibiskopsku prawomōenosć (jurisdicciu). Z tafsej mocu wobbarjeny pschitndje do Morawskiej k zriadowa chrkwińskie należnosće; tež pocza tu ze swojimi słowjaniskimi duchownymi bożu mšchu a cyrkwińskie modlitwy we słowianskiej rheżi dżerzecż, schtož drje bu w l. 873 a 879 zasť zakazane, ale po pristwie Methoda dowolene, hdyž so jenož swjate scjenio předy laczonsch spěwa. Hdyž pak bu Morawska pschez wójnu, kotrež němski kral Karlmann pschecžiwo Roszczisławej wjedżesche, straschnie zapuszczena a Roszczisław wot swojego bratrowoho syna Swiatopolka jath, tak zo bě Method w swojim skutkowanju zabijewany, poda so wón w l. 870 do swojego pannonsko-ho wotkresja, hdyż bu wot słowinskoho wjercha Koceła z radoscju powitanym. Tu pokroczowasche wjach lét w swojim swjathym džele a wokorjenowasche wschelake pohanske poczintli. Tu pak pokaza so salzburgske duchownstwo njepschczeske pschecžiwo njomu a wobstorži joho pola bamža Jana VIII., kotrež 873 legata (pôslanca) do Pannonskieje pôšla; tola psched thym samym dyrbjachu salzburgsch duchowni samostatnosć morawsko-pannonskieje diöcesy pschipoznacż. Po smjerczi Koceła (něhbje 878) wrócił so s. Method zasť do Morawskiej, hdyż Swiatopolk knijeſesche.

W lécje 878 sta so tudh ważny podawł. Hžom 8 lét předy bě morawski wjerch dla wojnow z Němcami z czechim wójwodu do pschecželskoho zwjazka

stupil, kotrež bě pohnucja dořež, zo so tež knježerſka ſwójba w Čechach z kſcheſčanſtwom zezna. A tak bu w ſpomnjenym lēcze čeſki Borivoj na hrodze Swjatopolkka wuſſchězenh, z cimž kſchecjanſtwo tež bjez ſlowjanskimi Čechami pſchewahu doſta, tak zo móžachu nět ſuſodni Serbia Ježuſowu wěru ſterje halo wěrnu ſpóznacj dyžli pſchěz tehdom njeſcheczelſkých Němcov.

Zaſh bu ſ. Method wot domojpóſlaných paſſanſkých duchowných falſchnje wobſkor-ženj pola bamž a bu k wuzamolwjenju do Roma pſcheproſcheny. Radh poſluchaſche Method, zo by te ſtajne pſcheczéhanja ſkonečnje pſchewinyl. W zhromadžiznje biskopow, kotrež bamž ſam wjedžeshe, bu wo wěrje a zakonach pruhovanah a za prawoměriwoho ſpóznath. Duž wobtwjerdži joho bamž w dotalnym archibiskopſkim zaſtojnſtvo a piſaſche w liſce Swjatopolkej 880 bjez druhim: „Poſtajam, zo býchu měſchinich, diaconojo a duchowni kózdroho rjada, njech ſu Slovjenjo abo kai-kohozkuli naroda, kotsiž w mjezach twojoho kraja bydla, naſhomu bratrej, waſhomu archibiskopej podczisnjeni byli.“ Po rozeſtajenju pſchěz ſ. Methoda dowoli tehdom bamž wužiwanjo ſlowjanskeje rycě a piſma pſchi božich ſlužbach a pſchi wſchěch chrkwiſtich wobſtaraujuch.

Tak wotendže ſ. Method halo dobýcjet; ale joho njeſcheczelow (woſebje nowoſwjeczenoho biffopa Wichinga w Nitře) mjerzaſche rjane ſwedečenjo bamžowe, tak zo wſchelake njeļubožnoſeſe a zadžewki ſ. Methodej cjinjachu. Wón wobroczi ſo w ſwojej zrudobje z liſtom na bamž a doſta 881 změrowace wotmolwjenjo. Lěto pozdžiſho pſchesta njeſcheczelſtwo pſcheczino ſ. Methodej a Swjatopolk pſchewobroczi ſo bôle k wjerchej ſwojich nětko cyle kſchecjanſkich poddanow. A tak móžeshe ſ. Method tola poſlednje tři lěta bjez zadžewkow ſwoje zaſtojnſtvo wukonjec.

Hdyž bě ſ. Method 17 lět archibiskop w japoſchtolskim duchu był, dónuze na mjezu ſwojoho živjenja. Duchowni joho bližku ſinjerz pſchedwidžo praschachu ſo, ſchtó dyrbjal po joho měnjenju joho naſtupník býc. A Method pokaza na ſwojoho wučzownika Morawjana Gorazda praio: „Tole je ſyn waschoho kraja, muž ſwobodny, wučzenh a prawjeweriwy. Tón njech je z wolu Božej, z washei luboſežu kaž tež po mojim pſcheczu mój naſtupník.“ Wolmončini ujedželu 885, tehdom 4. kapryla, zaſtupi ſ. Method pſchi wulkej mnohoſeži ludu do chrkwi, mjeſeſche krótku rycę, žohnowaſche wjercha, duchowných a cyklu lud a praſi: „Kedž bujče pſchi mni, bječjatka, hacž do tſecžoho dnja.“ Tak ſo tež ſta. Hdyž tſecži džen̄ zaswita, rjekný wón: „Knjeze, do twojeju rukow porucžam ſwoju duschu.“ A tak wuſný bjez rukomaj duchowných 6. kapryla 885. Joho wučzownich wo-poſlazachu jomu pſchiſtuſhnu čeſčz, ſpěwachu modlitwą „po morwych“ ſacjansch, grichisch a ſlowjansch, pſchinjeſeſchu naſjwjeczjisti wopor a pohrjebachu joho we hłownej chrkwi na Wjelehradze. Njeſkönčna mnohoſeži ludu pſchiudzie k joho po-hrjebej a wſchitčy plakachu pſchě toho, kiz bě „wſchitkim wſchitko był, zo by wſchitkých dobył.“ (1. Kor. 9, 22.)

Wopomnječo ſf. bratrew ſwjecji katholſka chrkje 9. měrca wot 14. lětſtotka ſem. Jan biskop we Wołomicu poſtaji w l. 1380, zo by ſo na thmle dnju ſwiedžen ſf. biskopow Cyrilla a Methoda halo japoſchtolow a patronow Morawę

sławnje swjeczis. Jego pschisklad sczehowasche chla romska chrkę a swjeczesche ss. bratrow 9. měrca; wosebje bushtaj wot czasa Karla IV. tež hako czeskaj patronaj czesczenaj. W Augsburgskim biskopstwie je ton swjedzeń 13. měrca sub ritu duplci; w Morawskiej su jón z dowolnoścju hamža na 5. julija pschepołožili. Njemohł so dzeń ss. bratrow tež w serbskich wosabach w chrkwi swjeczic?

Naschi swjeczi patronojo.

Hacžrunje my wschitkich swjathych a wschitke swjate czesczimy, hacžrunje swjatej Mariji wjetše czesczowanjo wopokazujemy džigli druhim swjathym, dha podawamih so tola tež wosebicze do zakitanja wěstych swjathych a czesczimy jich hako zakitnych swjathych, hako patronow abo patronki.

Tak ma kóždy wot swjateje křečejenich sem hžiom swojoho patrona, kotrehož zaſtupnej proſtwie je wot swojich starskich abo zaſtararjow poruczený. Tak ma tež kóžda křapalka, kóžda chrkę, kóžda wosada, kóžde bratrstwo a někotrežkuli towarzstwo swojoho patrona. Ale tež hřichče wjetše zhromadženſtawa wuzwola sej patronow — kóžda biskopſka wosada, kóždy kraj a lub. A wo tychle patronach, kaž daſoko Serbow naſtupaja, chcu porhyczeſ, dokelž so na nich w schulſkich knihach po zdobnosći njeſpomina a dokelž so předvarjam mało pschiležnosće k tomu dawa, hdyž žadný tychle patronow njeje pschikazany swjathy džen. Patrona pak dyrbinh znacž, předh hacž mōžemh so pschęz naſtupjenjo do joho stopow a podobne swjate žiwenjo joho zaſtupjenja hōdných cžinicž.

1. Schtož naſprjedh naſchu biskopſku wosadu a jeje patrona naſtupa, dha je swjathy Benno prěni patron, s. Jan ſcenik a s. Donat*) pak ſtaj druhotnaí patronaj. A cžohodla fu runje cžile wuzwoleni? Swjathy Benno bě 10. biskop w Mischnje, a dokelž bu wón pozdžiſho hako patron mischnianskoho biskopſtawa czescziený, dha je a budže wón to w tym džele biskopskeje wosady, kotrež katholskej wěrje swěrny wosia pod administratorom a ordinariom biskopskeje wosady we Lusicach, schtož je w tu křwili naſch hnadny k. biskop.**) Žiwenjo s. Benno podawa naſch Poſol a pschinjeſe hřichče wjach wo nim. Řek ſo dzeń s. Benno swjeczi? Džen 16. junija je duplex primæ classis cum octava t. r. swjedzeń prěnjoho rjada z týdženjom, tak zo ſo kóždy dzeń modlitwa k s. Bennej w Božej mšči spěwa. Ale swjeczi ſo jenož w chrkwi. Naſch nětčiſchi wysokoſtojný kniez biskop je z tym czesczowanjo s. Benno powjetſchik, zo je z dowolnoſcju hamža w litaniji w wſchém swjathym, w ſotrež ſo hewak žane pschiftawki cžinicž njeſměrža (Congr. S.R. 22. měrca 1671), mjeno s. Benno pschiftajſ.

*) Přejdy piſachu ſo budýſcy tačantiojo „Administrator episcopatus Misensis per utramque Lusatiam,“ po dželenju Salſkeje a wottorhnenju někotrych hornjołužiſkých katholických farow jenož Adm. ep. Misa. per Lusatiam Superiorem ditionis Saxonicæ.

**) Wěm derje, zo ſo s. Donatus w někotrych serbskich knihach „Natus“ mjenuje, ale posledníſe mjeno je ſkerje poserbskežene Mathaeus; pschirunaj čeſki Matouš, pôlski Mateusz. Donat pschilhda tež často hako ſwojbe mjeno.

— S. Jan scjenik a s. Donat staj druhotnej patronaj mischnjanskeje biskopskeje wosadu, dokelž běchtaj patronaj hłowneje cyrkwe w Mischnje (wot 1539 lutheriskeje), do kotrejž biskop Gerung (w 12. lětstotku) tež někotre powostantki s. Donata pschinjese. Žiwjenjo s. Jana je znate. Tola njeswjeczimy s. Jana jako patrona na joho swjathym dnu 27. decembra, ale 6. meje jako duplex I. classis cum oktava (ale modlitwa so druhe dn̄y njewrócja), hdž je s. Jana „psched laczanſkimi wrotami“ t. r. na dnu wopomnijecza joho martyr psched „laczanſkimi“ (latina) wrotami w Romje w lěce 95. Tehdom bu won pod surowym khežorom Domitianom z Ephesa w Asii do Roma pschiwiedzen̄ a na spomnjenym měscie do kotała z warjachym woliom napjelnjeneho czisnjenh, z čohož pak pschez Bože zaštitno njezranjenh wunbže, tola bu bórzy na kupu Patmos w grichiskim morju do wuhnanstwa pôslaný. Nasch swjaty Donat (toho imena je wjèle swjathych) bě po swědczenju s. Hřežorja Wulkož swojich dobrých poczinkow a swojich dživow dla znath. Hdž běchtaj joho starszej wěry dla radę swoje žiwjenjo woprowaloi, poda so Donat z mnichom Hilarianom do Arezzo w Etruriskej (w Italii). Hako kheſečjan a předat kheſečjanskeje wěry wot khežorskoho bohota Quadratiana pod Julianom Wotpadnikom (k pohanstwu) zajath bu wabjent, zo by pschi-boham woprował; ale won to njezjinjeſche a bu k wschelakim surowym martram wotsubžen̄. Tak bu jomu huba z kamjenjem rozbita a skonečnje bu z mječem morjen̄ wokoło l. 362. Džen̄ s. Donata swieczi so 7. augusta jako duplex II. classis t. r. swjedzen̄ druhoho rjada. — Kaž my w džele něhduschoho mischnjanskoho biskopstwa s. Benna jako přenjoho a s. Jana a s. Donata jako druhotneju patronow swjeczimy, tak swiecza we wrótsławskiej (breslauer) dićes̄, do kotrejž jenicžka serbska katholicka wosada Kulow sluscha, swjatu Hedwiju.*)

2. Kaž biskopske wosadu tak maja cyle kraje abo staty (hdž tež joho mježu mježu biskopstwa) swojich patronow, n. psch: Polska s. Mariju, Čeſka s. Jana z Nepomuka a s. Wjaclawa, Bajerska s. Benna atd. Sakſsa, do kotrejž nascha Lužica wot 200 lét sem sluscha, a Pruska, kotrejž je Kulowska wosada wot l. 1815 pschiwdata, nimatej jako kraje z lutheriskim knježerstwom (je už nasch kral je katholicki) a wjetšinu lutheriskich poddanow žanoho s. patrona. Duž tež my katholick Serbja w Sakſsiei a Prussei žanoho krajnoho s. patrona nimaň. Hdž potajkim w serbskich modlerskich a spěvárskich steji „patrona sakſkoho abo serbskoho kraja“ abo podobnje, dha to nijeje cyle prawje, dokelž Sakſsa nima patrona a my Serbja žadyn wosebith kraj abo stat njeučizujam̄. Tež cyrkwinske knihy (missal a brevir) nicžo wo tym njevjedža.

3. Skončnje su tež patronojo ludow, a my katholick Serbjo dyrbimy jako lud čjeſcicž swjateju biskopow a wuznawarijow Cyrilla a Metoda, kotrejž žiwjenjo je nasch Posol přeni w serbskij ryczi z krótką podal. Mježu ludu nje-

*) Někotromužkuli možlo so džiwno zdac̄, zo je w naschich scjeniskich knihach (bohunzel hubjenje serbskich!) lekcijon a scjenjo na džen̄ s. marträja a romskoho měschčjana Bonifacijā, 14. meje. Tutoń je mjeniacy druhotny patron kulowskeje cyrkwe, w kotrejž su joho s. powostantki a hdž so jara rjenje a swjatočnije swjeczi.

trzechuć so pschech z mjezami krajow, a toho dla cęscjimy w naszej chrlwi też patronow wěstoho luda, kotrychž kóždy ma býrnje mjeisci tola swój nadawki a swoje žiwenjo. Zo my w chrlwi bjez ludom a krajom rozdjęł cjinimy, spóznaje hízom kóždy, kiz tón nowy pschistawki w modlitwie po przedowanju słyschi. Tam so praji „My proshymy też za nasch zhromadny němſki wóteny kraj”; tola my nje-proshymy z tym za němſki narod abo lud, ale za te kraje abo staty, kotrež w tu chwilu k tak mjenowanomu němſkomu zwiazek sluscheja a w kotrychž my Serbja ze schlezhinskimi Polakami atd. też bydlimy. Kaz nětko Němcocy też w naszej diocesji s. biskopa a martrarja Bonifacjia halo japoschtoła Němcow 5. junija halo duplex swjecza, tak sluscha so nam Serbam, kiz s. Bonifacij wězo sobu cęscjimy, zo býchmy też ss. biskopow Cyrilla a Methoda swjecjili. Dotal pał njeistaj wona pola nas ani w missalu ani w breviru wopomnienaj. Duż dyrbjale so nashe serbske wosadu na najdostojnišchoho knjeza biskopa z próstwu wobrocicę, zo by so to stało a zo by so w serbskich chrlwach ss. Cyrilla a Methoda w chrlwi swjecjilo. Nashe towarzystwo, kiz pod je zakitonem tuteju swjateju, budze so wěscze dale za tule naležnoſej a za cęſeſenju ss. bratrow staracę! Swjath Veno, proszę za nas! Swjataj Cyrillo a Methodo, prosztaj za nas!

3. Luižich a Sakskeje.

Z Budyschina. Nasch najdostojniſchi knjez biskop Ludwik je so strovym z Karlsbada wrócił a pschebywa wot 6. t. m. zas w Budyschinie. — Kaz słyschimy, je mjeſka pobožnoſć w Chróſcicach, Wotrowje, Różencje a Marinej Hwězdze jara wophtowana byla.

Z Marineje Hwězdę. Pschi lětuskim swjatkowym processionje do Krupki běſche pschez 350 ludzi.

Z Budyschina. Tudy smy wondanjo zrudnych pochrieb měli. Talentny a pilny student Jan Hascha, stav serbskoho seminaru w Praži a sobustaw naſchoho towarzystwa, na kotrymž mjeſcze tež wosebite spodobanjo, je w Zajdowje pola swojej starszeju po dleſčej khorosczi na suchocinu wumrzel w starobie hakle 21 lět. Wschitcy, kiz smy toho nadzjipełnoho młodzencia znali, smy joho lubowali a wjele we nim zhubili. Wón wotpoczuj we mřeje! Boh pał zdjerž nasich serbskich a němſkich studentow strowych a pschi wszej dobrej woli, zo by nam w bližšim časju a ženje njeprachowalo na duchownych! Kaz drie je znate, tež němſich duchowni w Sakskej njeſahaja; tola Němcow mőzemh, hdźja je nuza, sferje z druhich krajow dostacz.

Z Budyschina. Nasch serbski krajjan knjez Bryl je nětko w Preßburgu, hdźje je poſlanh, zo by so wuſekował. Kaz nam pisacze, je jomu z Boha hízom trochu lepje. Boh daj jomu zas doſpolnu strowoscž! W swojim liscie so wſchitkim džakuje, kiz su joho pschi pobyczni we wótcnym kraju tak pschczelnje powitali. Wón pscheje Serbam wſchitko dobre! Serbska rycz je jomu tež w Preßburgu jara wuzitna, dokelž je tam wjele Słowjanow, mjenujacych Słowakow a Serbow.

Cyrkwińskie nowinki a powieści.

Z Morawskiej. Za oktavu ss. Chrilla a Methoda na Welehradzie pschihotuje so wschitko nanajslepje. Też hizom pređarjo za wschitke 8 dñow (wot 5. — 12. julijsa) su hizom postajeni. Pređi džen budje biskop z Brna pređowacj, drugi jedyn kanonik, tseci farar Dr. Bílý atd. Hłowne boże služby zmęje kogdy džen jedyn biskop abo wysoki prälat. Puczowarjom tam pschech wjach pschihadža. Wondanjo je tam procession z Čech doschoł, kij bě 6—7 dñow na puczu. Też wot nas by 8—9 dñow pschi bylo; tak dolohoho časa a drugoho dla njejsmy to naschim Serbam radzicj mohli, hacj runje je nas něčto wo to žadał, a smy jenož pscheproschenjo k jědzenju po železnich wozjewili, kotrež z tutym wobnowjuemy. — Za puczowarjom na Welehrad a k 1000-lětnomu jubileju su wschelake české knihy wusckle. Pschi składnosći spominam, zo budje moja knižka wo Chrillu a Welehradze atd. halle po pobyczju na Welehradze dałi Bóh hotowa.

Z Prahi. Na s. Jana z Nepomuka věšče wjele ludu sem pschischlo, tola nic tak wjele kaž wloni.

Ze Zahrjeba (Agram). Kaž „katolički list“ wozjewia, je po dostatym dowolenju wot swětneje wychnosci nětko też z Roma dowolnosć pschischla, zo može so swjaty džen ss. Chrilla a Methoda w Khorwatskej a Sławonskej d 9. měrca na 5. julijsa pschepoložicj a na festum pr. I. classis cum octava powiścicj. Někotre nowinhy, kaž Glasonoša, wupraja hizom žadosej, zo by dospolny swjaty džen tež „pro foro“ był.

Z Polskiej. Někotryžkuli čitarat snadž so hórschi na wojnu w Polskej a boji so słowow „zběžt“ a „zběžtar.“ Ale wón pomysli: zběžt w derje zarządzanych statach abo krajacj a zběžt w niezbożownej Polskej, kotrejž slubjene prawa njeſtu džerzeli, je něčto chle druhe. Sam bamž je so za Polakow k carej z listom wobrocjil, a najwjetſche mócnarstwa: Žendjelska, Francovska a tež Rakuska su so zjenocjili a čcedža nětko z nowa pola cara za Polsku krucje žadacj narodne zastupjerstwo (sejm), kniezenje wot rusowskoho ministerstwa wotbzélene, wujíwanjo polskeje rycze hacj w najwyšszych zastojnictwach, swobodu we kubłanju a wjerje, amnesiu a pschiměr t. r. pschestacjo wojowania na lěto. Zo rycze za nich same njezahnu a zo budje skončnije (nětko so hishcje derje džerza) cuza pomoe jim trěbna, to Polach sami jara derje wiedža.

Italska. Bamž je drje strovh, tola khodži khromje. — Wondanjo piſachu, zo čcevja Francowzojo w bamžowych krajacj wójsko zas pschisporicj.

Wadenska. Hdyž so njedawno na tudomnym sejmje (Landtag) peticije podachu, zo bychu wschitke swjate dny na njedzelu pschepoložene byle, pschispomni zaposlanc Dahmen jara derje, zo tež swětne swjedzenje k čeſczi wschelakich swětnych mužow, poſtnich, swjedzenje turnarjow, spěwarskich towarzystw a t. d. wjele časa trjeboja, bjez toho zo by schtò zdebnjenjo tajlich swjedzenjow žadał. Na podobne waschnjo hodži so tím wotmowlivicj, kij pschecjivo processionam do dalischich stronow rycza.

Katholski Posol.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cz. 7.

Julij.

1863.

Stawizny Różanta.

V. Pościgowanie wo dżiwach.

Hdyż smy horjela dżiw, kij je so ze swieczałkom samym stał, sobudżeli si a powjeli, tak bu s. Mariane swieczałko wonieczeszeniu njewerivych wojałów wutorhujene, pschistajim nětko najpschihodnišcho, shtož Sartorius po starej podawiznje wot swieczałka spodziwnoho posicza. Wón praji mjenujich (str. 725): Tele swieczałko bu namakane na lipje a do templiczka stajene, w kotrymž so nětk (t. j. wokoło 1695, hdyż pisacze) hiszce namaka. Hdyż je jemu kłoschyrskie kniežny dla powięsczenia joho czesczowanja do Mariane Hwězdę pscheniesiechn, wróciż so wone z dobom i spodziwanju wschitlich do Różanta. To pak nic suadż tohodla, zo by wona (swjata Marija) jako kniežna nočekla bjez kniežnami wostacż, ale dokelż njechashe swoje přenjotne stare sydlo na róženczankej lipje bjez czesczenia wostacż, ale chyšce sej wjele wjach pod kłosokom tohole swjatoho shtoma wjac'h cęsczowarjow w uobycz (shtož, jeliżo chyšcu ju jenož kniežny w klausurje czesczowacż, móžno njebe). W kotrym časzu bě so to stało, Sartorius njepraji; njehamy pak tuteje winy dla tule joho podawiznu za bajku dżerżecż, hdyż ze stawiznow druhich hnadnych mestow podobne czitamy.*)

Raż so dwaj nětk sobudżelenaj dżimaj ze swieczałkom samym powiedataj, tak njebrachujie tež powięscż wo dżiwach, kij so na parsonach stachu, i Marinomu swieczałku pschihodzachy a tu jeje pomoc pytachy. Czezich khori dośćaču pschez s. Mariane zastrupienjo pola Boha tu hizom spodziwnie wustrowienjo a wschelach nuzu czerpachacż do dżensnischego dnja tróscit a wolschewienjo na ciele a duschi. Wot tym tež někotre pschikkady.

*) Powieda so tola po wschęch legendach wot Loreto, zo su jandzelijo cyku s. Marinu khęžku, w kotrejž jumi w Nazarece bydlesche, 1291 ze Palästiny do Dalmatskeje pscheniesli, wottudy 1294 do lěsa wokoło Ankony w Italiskej a skončenje do Loreta blisko Macerata pschesabjili, — hdyż je skoro 6 lěstokow dla dżimow po cyku iatholiskim swiecze wuwokana a wopytana. Móžecze so ze s. Mariane khęžku to stacj dla powjetshenja jeje czesczowanja (pschetož Turkowje w Palästine ju njerodžaču), czoħodla njemohlo so někto podobne stacj ze s. Marinym swieczałkom?

Běsche w lěće 1664 w měsceze Dubje w České schewc živý z mjenom Christof Knaut. Tutož měsceže žonu, kotaž hžom 18 měsacow došlo pschi rozomje njebe, tak zo husto pschi najwjetšeho zhmje chle noch wokołobudžesche. Zeje muž nałożowasche hžom wschelake frédky, ale žadny njemžesche wbohu mandželsku wot jeje blubow wumozicž. Duz pschindže runje w tymle času do městaczka wysokodostojných budyskí kanonikus Norbert Schimon z Willenberga. Tutož za Róžant jara wulki dobrocjer wo tym scheschawšči, poda so k muzej tuteje žony a da jomu radu, zo by k swjatej Mariji w Róžencze lubjenjo činil, haj postaji sam pschedmjet (wěc) lubjenja, lubjesche mjenujich pjez božich mſchow k česczi s. Marije w Róžencze woprowacž, pschi kotryž dýrbjal mandžesski pschitomuň býcz a po kóždej rózarije pobožnje wuspěvacž. A hlej! pomoc pschindže. „Tónsamý džen, pisa spomijeny budyskí kanonikus (w liscze, kotryž Ticin khowasche), hdyž syn přenju lubjenu božu mſchu wotdžeržał, na kotrejž bě muž khoreje žony k woprawjenju, poczina žona doma wotkhorjowacž, tele wotkhorjenju pak tak pschi-bjerasche, zo bě wona, hacž běch pjatu božu mſchu wotdžeržał, swojohorazom a císcze mōc na, tež jutrownu spowiedž wotpoloži a k božomu blidu pschistupi. Wona je wot tutoho časa sem stajneje strowa a džakuje so swjatej Mariji za wuproshenu strowotu. Čyle městaczko Dub, pschitaji wysokodostojných kniez skloněnje, móže swědčenjo dawacž wo tutym podawku, spodžiwnje činjenym na spomnjenej žonje.“ Tak pisaše k. kanonikus 18. januara 1664. Dubjanſki farar pak z mjenom Hawſchtyn Kožojedsky pisaše 27. oktobra toho samoho lěta ze samotnej ruky swědčenjo, w kotrymž to runje sobudželeno z duchownské swěru wobtwjerdži. Ticin je po slowje sobudželi (pag. 113—114).

Druhi džin wot Ticina sobudželenh pschiwobrocži na so ledžbnoſć nic jenož chrwinskeje wyschnoſeje w Budyschinje, ale tež rakuskoho khězora Leopolda, tak zo tuton klapaku nadobnje wobdari. Ticin to takle powjeda. Bě w lěće 1661 w Dobrošicach žona živa z mjenom Herta Hejduschyna. Tasama pschindže w pôstném času ke hrôsczanskemu fararje, Měrczinej Tutorinusej (Schewcej) a storžesche jomu po spowiedži, zo wona hžom 3 lěta a 13 tydženjow wulke bolesče wot kamjenjow czerpi a zo je hžom wschelake lěkarstwa pschecžiwo tejle khoroſci podarmo trjebała. Duz dashe jej farar radu z doměrnoſću na macjer božu stajnej a k jeje česczi lubjenjo činiež. Žona posluchasche na psche-czelniwu radu swojoho fararja a to, kaž so býrž pokaza, nic podarmo. Psche-tož hdyž wona býrž po lubjenju wjecžor z wulki mi bolesčemi so lehňicž džesche, tak zo skoro spacž njemžesche, džesche běly kamien skoro we wulkoſci kurjacoho jeja wot njeje, a wona bu z tym wot swojeje ejeze a bolesče wumozena. K džakownoſći khwatasche wusirojena k hrôsczanskemu fararje a pokaza hifčje polna wjekškoho zaſtrženja sobupschinjenyh spodžiwnje wotehnath kamjen. Žona bě potom čyle strowa hacž do swojeje smjercze a džakowasche so husto za swoje wustrowjenjo. — Spomijeny kamjen pak wosta w Róžencze a bu na to tónsamý čas, hdyž bě wjele ludu zhromadzenoho processionski džen na kleteč wot budyskoho seniora Bukowiusa (Buka) po serbskim a wot tachanta Christophora

Jana Reinhesta po němškim prědowanju poslucharjam pořazaný. Licin, kij hake 30 let pozdžischo písache, chysche sej wo tutej wěch wjach wěstoscze ejincz a pôsta wotpísmo tutoho spodživnho podawka tehdomnijschomu budystomu tachantej Brücknerei z Brückensteinia. Tónsamh pschipóssla 29. januara 1690 khrócežanskemu fararjei Franei Zhndže, pod kotrejz Dobroschich stojaču, list z poruczenjom, zo by ciky spodživných podawk z nowa pschepýtal. Žona pak, na kotrejz bě džiw so stał, bě hijom wumrjela, runje kaž jeje muž. Tohodla powoła farar bratra zemrjeteje žony k sebi, kij w Smječkacach bydlesche, zo by swědčenjo wo tym dal. A tutón po swědomju a ze wschei swěru wěc runje tak powjedasche, kaž bu horjeka sobudželena, a pschistaji hischcze, zo je kamieni wot joho khoreje sotry „w spanju“ woteknath a wot njeje we kožu namakany byl. Tachant Reinhest z Reichenau dasche kamieni z dobom po spomijenym podawku do slébra stajicz a w khapalch swiateje Marije k wopomnječu za wěritw lud wupósuhej. Spodživný kamieni pak njeje tam wostał, pschetož pschentze w Licinowym času pschez rafuskoho poslance barona Bluma we Dreždzanach do rukow khězora Leopolda I., kij khapalcy tamne 4 swěčníki dari, na kotrej hijom w 4. čjisle spomnich. Tónsamh khězor bě wulki čjesczowat swiateje knježny a sym sam někotre listy wot njoho čital, w kotrejz wschelakim klöschtyrskim abbatissam w Mariner Hwězdze swiatocznje porucza čjesczzenjo svj. Marije w Róžencje na wscho wschnjo rozmniožic a spěchowacj.

Tež wo njenadžitnym strasche žiwenja so pokaza, zo w hnabným měscze ejinjeny slub spodživnu pomoc s. Marije posicji. Taki podawk powieda w Licinu (pag. 138) wo sebi samym budyski kanonik a japoschtofski notar Měrečin Norbert Schimon z Willenberga takle: Ja, kotrejz to písam, sym hijom sam na sebi s. Marinu spodživnu pomoc zhonił. Pschetož hdh běch w Libenawje, městaczku Bolesławskoho wokrjesa, 1668 duchowny a někželu quinquagesima do městaczka Duba jědzech, zo bých tam veže služby wotkžeržał, paných na tak mjenowanej Petrowiskej horje na mahlým lodomým puczu tak njezbožownje z konjom, zo njeby žadyn džiw byl, hdh by mje padach kon ze swojej cježu rezijnat. Poskocživski czahasche mje, dokelž běch z jenej nohu w tschemienju (Steigbügel) wišajo wostał, ciky horu pschez lód a kamjenje dele třítkoč ze mnou a pschez mnje padajo a wscho rozbijo; samón noplík ze swj. wolijom džesche do kruchow. Alle Bohu a joho lubej maczjeri džakowanano, ja njemějach ani najmjeñšchu schkodu na swojim cikym cježle, haj třítkoč padnivoshi wypadzech njeranjeny z tschemienja. A někž pschistaji: ja pschipisuju tele spodživne wobwarnowanjo jenož Bohu a joho najswjetcziszej maczjeri w Róžencje cjeſczowanej, pschetož k njej wzach z dobom pschi padże swój ciky wucejek, dokelž žadyn druhí njebe.

Tele někž powiedane džiwý wopomina nam Licinus z mnohimi družimi w swojich knihach a njecham k zalutowanju městna wsach wo nich tu sobudželicz. Schiož chee je radý wschitke zhonicz, cđitaj pak joho lacjanske knihy: Epitome historiae Rosenthalensis, abo tutoho pscheloženjo do němškoho pod napismom: „Heilsame Rose, d. i. Maria die Mutter Gottes in dem uralten Gnadenbild zu Rosenthal in Laufnitz als eine Rose blühend und allerlei Krankheit heilend.

Wudate w Prazy 1693." Wot tutoho lěta sem ujenamałam⁹ uicžo wožue wjach wot hnadnoho města czíšczejane a man⁹, shtož joho stawizn⁹ a džitv⁹ nastupa, skoro za jenicžke žorlo někotre stare zawostajene rukopis⁹ kaž: Syllabus sacerdotum Rosenthalii celebrantium t. r. knihi, we kotrychž su imena wschitlich th̄ch napisane, kotsiž su na hnadnym měsce božu mschu džerželi abo hinaſſche cyrl-winske služby dokonjeli a lubjae knihi, z kotrychž so njedzele a swjate dn⁹ na kſtch lubjenja a džakprajenja pſchitomnomu ludej předčezitaja a zjewja. Wotcziniwschi prěniſche knihi namakałam⁹ pod 14. novembra 1727 sczehowach spo- džiwn⁹ podawki wot najp rěniſchoho cisterciſko ho duchownoho Miklawſcha Pech⁹ napisan⁹. „Glej džiw (tak je wón imenujich sam džiw wopisał), hacž runje drje swj. Matej w swojim sczenu ſt. 18 praji: Lepje czi je, z jenym wokom k živjenju nutshicž hacž atd.; je tola za człowjeka zrudne doſcz, tu na rjanej zemi jene woko zhubicž a tak bjez druhimi wokolo khodzicž. Proſym⁹ tohodla wschitlich swjatu Mariju, zo by pſchez swoje zaſtupjenjo njezvanjene wiženjo naschimaj wocžomaj džeržala a wobkhowała. Ale tež na wocžomaj khori su hižom husto doſcz spodžiwn⁹ swj. Marinu pomoc zhonili, kaž sym to sam widział na jenej na wocžomaj khorej holczech z Worklec z imenom Kathyrne Wincarjec. Tale holca hrajesche njebzelske popołdnjo z nožom a zatkó sebi pſchez tele njekeďbne džeczace hračo z nožom do wocžnoho jadrjeschka tak njezbožownje, zo zdobom krej z njoho wuběža a k doczakanju bě, zo wboha holcza swoje wocžko pſchisabži. W thmle wulkim njezbožu swojoho džeczatka pſchindže tohoſamoho macž z imenom Herta ke mui do Różanta, połna zrudob⁹ a stysknoscze proſcho, zo bych jej khapalku swj. Marije wotczinil, a pſchistaji, zo chce tam lubienjo wotpoložicž k wuſtrowjenju swojeje holczeſti. A ujetrajesche doſko, zo macž tam czinjeny ſlub tež dopjelni. Wona imenujich junu zahe rano z Worklec wot swojeje khęzki ſo zebra a czinjescze na kolenomaj klecjo a dale ſo ſuwajo cihy ſkoro $\frac{3}{4}$ hodziny doſki pucž wot Worklec hacž do ſ. Marineje khapalki w Różencze. Sem pſchischedscha mje proſchesche, zo bych božu mschu wotdžeržał na měnjenjo: Boh chył, je-li joho wola a k spomoženju dufše jeje džowczieſki, tej samej zaſy k prie- dawſhomu wiženju pomhać. A maczerny ſlub njebě podarmo, pſchetož džensia (t. j. 14. novembra, hdzej cisterciſki duchown⁹ to pſasche) pſchindže macž ze swojej holczeſti zaſy do Różanta k džakprajenju za tuteje doſtate doſpolne wiženjo. Tak ja to wobſwědcjam Miklawſch Pech, kaplan hnadnoho města 14. novembra 1727."

Tež potomnik tutoho z imenom Bernar d Petſch i k je wjach podobnych spodžiwnych podawkiw ze samotnej ruku do „ſyllaba“ napisal. Tak wón n. pſch. tam pisa, zo je w lěce 1749 wěsta Hanna Ottowa z Hennersdorsa pola Lubanja, 70 lět stará, do Różanta pſchisckla a jomu pſched mnohimi druhimi gje-wila: zo je wona w mlobosczi 7 połnych lět cyle zekſci wjena byla a z pomoču wocžekow (Kričken) zrudnje dale stupac̄ dyrbjal, zo je pak ſlub k česczji swj. Marije w Różencze czinila a wo wokomiknjenju ſo lepje namakala, haj po někotrých thđenjach cyle wuſtrowjena byla. Hiszczje halo 70 lět stará žonka mōjescze wona „dla lubjenja“ daloki pucž wot Hennersdorsa hacž do Róż-

žanta bjeze wscheje cježe cjinicž a tu swój slub kóžde šeto dopjelnicž. — Džen 1. meje l. 1751, pisa ionamh duchownym, pschiidže do Róžanta protestant Jakub Fischer z Liebenwerdy. Tón samy bě hízom dolhi čas cježch khor, tak zo dyrbjesche pschi pscibjeracej khoroseči kije abo podpjery trjebacž a sej z nimi dale pomhacž. Won cjiniesche slub, wotrjekný so protestantskeje wéry a možesche chle strohý k swojim so wrócię, tudh zawostajo swoje wostudne kije.*)

Z týchle nětk sobudželených pschikkadov da so dowidzecž, zo džiwy, kíž buchu pschez s. Marine zastrupjenjo na hnadm měscze w Róžencze skutkowane, najbole swój spoczątk wzachu pschez wotpoloženjo slubow. Khorí sami abo jich najblížchi pscheczelojo cjinjachu na hnadm měscze k cjeſczi swiateje Marije slub, zwiazaču so tón abo tamy dobrý skutk dokoniecž (najbole wěstu wěc Bohu k woporej pschinjescz) a swj. Marija w uproshy jim pomoc. Njemóže-li so tele waschnjo we pytaniu pomoch a radh hanicž abo zacjisnycž, haj bě wone we wszech tych naležnosćach, hdzej bě wscha pomoc człowiekow zhubjena, jara khwalo bne,***) dha hodži so wusudzecž, tak so tele slub w běhu časa bôle a bôle rozmnohoſczechu, tak zo dyrbjachu hízom pod najprěniſchimi róžencjanslimi administratorami wosebite lubjace knih i zawejzene bycž. Tuých knihow je nětk hízom khčtrie wjele, jene we folstju a wjach w quartu a su takrjec z rukomaj zapchijomne dopokazmo, zo je džens hiscje spodžiwna s. Marina pomoc we wschelakich naležnosćach něſhto, schtož so zapřečz njeda. Pschetož tele knihy wobdjeržuju wsche ziewjenja cjinienych slubow tež džakprajenja, kíž wschitcž czi z kletki zjawnje wozjewicž dadža***), ktrhymž je we najwjetſchich nuzach, hdzej bě kóžda człowieſka pomoc podarmo, „kaž pschez džiwy“ pomhane bylo. Wustrowjenjo wot padaceje khorosče, a we cježkich nutslownych khorosćach, spodživne wumozjenjo we zjawnym strasche žiwjenja abo pomoc we wětých potajnych naležnosćach dusche atd. su tež džens hiscje, kaž knihy lubjenijow wupokazują, njezapřejomne wěch. Sami jednotliwi protestantow je, kotsiž swj. Mariju jako božu macz lepje wažicž wjedža, pschiidžu we wulkich nuzach abo khorosćach, zo bychu na swjathm měscze pomoc a wustrowjenjo namakali. Njekombzimy so tež tudh ziewicž, zo je hízom mnohim z nich pschez s. Marine zastrupjenjo pomhane bylo.

*) W starej khabatc vě, kaž spisať skyschesche, wjele kijow a wocjeſkow i wibženju, kíž běchu wot wschitlích tych tam stajene, ktrhymž bu pschez swj. Marine zastrupjenjo we khrromosče abo zefchimjenosče pomhane. Bjeze wschoho dwěla najrijeñšich wopomnik a debjentwo za kóžde tajše hnadm město, kóždomu wopýtarzej zive psched wocji stajace wulku moc zastrupneje prostwý božej macjerje abo druhich swjatych pola božoho Syna.

**) Wotpoloženjo slubow je psched wopor nasheje swobodnosće; my so zvjažany pschez sluby k něčomu, schtož hewak njeſtym winoječzi, my woprujemy z tym k cjeſczi božej džel nasheje swobodnosće, schtož dyrbí Bohu so jara lubicž.

***) Stawa so to nježele a swjate dny po předowanju.

3 Lužicy a Sakskeje.

3 Budyschyna. Rano 6. julijsa wotjedu někotsi Serbja wot jow do Welehrada w Morawje.

3 Budyschyna. Džen 13. junija měsječne wubjerk naschoho towarzstwa přenje posedzenjo. Wobzanknjenje bu, zo ma so powjedańczo l. H. Duczmana pod mjenom: „Sněhowka abo stawizna tſioch kſcheczeńcow“ kterje slepje do cíjščeža dac̄. Dale bu morawské knihovne towarzstwo „Dédictevi ss. Cyrilla a Methodia“ w Byrnsje za sobustaw naschoho towarzstwa wuzwołene. Nashej lubej Maczichy Serbskej buchu tež wschitke wudajomne spisy a nowiny pschislubjene. Po wsche-likich wurdżenjach poda l. pokladník schulstii direktor Scholka rozprawu wo po-kladních, a l. pschedsyba farat ſeuczank wuprají nabízju, zo budžem, dokesz je wón wobrazh wobstaral, l. létu bibliſke stawizny z wobrazami wudac̄ móć. Skončnje bu na namjet l. Duczmana wuprajene, zo čcemh wosebje serbske katholske knihy wýsche druhich darjených hromadžic̄.

3 Róžanta. Tudy bu 23. dopoldnia nasch kral Jan jara swjatočnje powitaný. Dokesz smy wobſcherny dopis do Serbskich Nowinow dali, zapisujemt tudy jenož, zo smy joho halo Serbjo powitali a w cyrwi Te Deum serbski spěvali.

3 Dreždjan. 3 1. julijsa pschedzehnje l. diwórski kaplan Jan Bellermann halo farat do Friedrichstadtta.

Cyrkwińskie nowinki a powjescze.

Cžěſka. Z Prahi pojedzie w speczatku augusta wosebith cžah po železnic̄h do Hradzjic̄eža za puczowarjow na Welehrad. — Wot 1. — 3. septembra buđe w Budzejowicach (Budweis) diöcesalna synoda (žhromadžina), na kotruž biskop tež 15 kaplanow pschedproš.

Schlesyňska. Někotre katholske nowiny wobčežujsa so zjawnje, zo su katholiko we Wrótslawju (hdjež je jich 44,530 pschi 83,316 protestantach) jara pschitroſcheni schtož ſchule nastupa. Mnogoſez protestantskich ſchulow a wudawki na nje w žanej měrje njestaja z thm, schtož katholisch maja. Jenož wschu-đjom rune prawo za wschitkých, kijž maja jenajke dawki!

Morawſka. Wysche wjèle druhich biskopow je so tež biskop Girsik z Budzejowic na Welehradze pschedpoviedzic̄ dał, a změje tam 9. pontifikalnu božu mschu. — Někotre železnic̄ su placíznu za puczowarjow do Welehrada ponízile; ale ta, kotruž my trjebamy, wot Reicherberga do Bardubic hſchycze nic. Puczowarjo na Welehrad ze wschěch slowjanskich stronow pschibjeraja. — Zamozjenjo „Dédictevi ss. Cyrilla a Methodia“, katholiskoho towarzstwa l. wudawanju knihow, wuzginja nětlo 75,224 ſchěſnakow. Wudankow bě wloni nimale 1000 ſchěſnakow.

Pólska. Potajne pólske narodne knižerstwo je hrabju Myscielskoho w pôffich nařeźnoſczech l. kamžej do Roma poſlalo. — Archibiskop Feliniſki we Warschawje bu wónbanjo na carjowu pschedzaznu do Rusowskeje wotmjezenyh (haež z policajemi, kaž někotre nowiny pisachu, abo nic, to wěc wjèle njepschemení), a

wocząkuje na khęzorskim hrodze Gacżina dalsiche rożazy. Wón bě mjennich w měreni list ze wschelakimi żadanjemi za swój wótcny kraj khęzorej napisał a wul- kowierchej Konstantinej i wotpóslanju wotedał. Hdyž tónle to njechafše, pošla archybiskop po dwemaj měsacomaj list do francowskich nowinow, z kotrychž jón nětko w Petersburgu spóznału. Budże-li archybiskop dleſči ežas w njeswobodze, wupraji warschawska kapitola, zo ma byla dićceſa żarowacj; zwonh njebudža wjac̄ zwonicj, wołtarje załodzeja so z eżornymi rubami a budža wschudżom je- nož eżiche boże mschę. — W poslednich tydženjach bu wjac̄ duchownych a mnichow, kij z swojim pôlskim ludom dżerža, wotprawienych, wobwijsnenych abo zaſfelenych. — We wschitkikh krajach hromadzują nětk pjenjež, schath a drafty za ranjenych Polakow. Nam najblízsha hromadźerka je administracia „Narod- nych Listow“ w Pražy, kij ma k tomu dowolnoſć wot wyschnoscie.

Khorwatska. W Zahrijebje a wschitkikh městach Khorwatskeje budže so 5. juliya ss. Chyrilla a Methoda nanajslawnischo swjeczicj. Kardinal Haulik sam změje tehdom hłownu božu mschu, a popoldnju budże wulcnych ludowh swjedžen w archybiskopstkich zahrodach, a wječor wulski koncert spěwarskoho to- warstwa w narodnym džiwadle. — Zajimawischa je hiszpe ſczéhowaca powjescz. Kardinal archybiskop Haulik je pschital, zo by so k węcznomu wopominjeniu 1000 lětnoho jubileja słowjanskich japoſchtołow džen 5. juliya we wschitkikh cyr- wjac̄ biskopstkich wosadom w Khorwatskej a Sławonskej boža mscha w slo- wjanskej ryczi dżeržala, kaž so to w Dalmatskej stawa. Tež bu k. biskopej we fünskirchenu žadoscj wotpóslana, zo by so podobnie stało we słowjanskich wołrje- sach tamnischeje dićceſy a we Mjezhmurskej.

Serbiska. W Belohrodze (Belgrad) swjeczachu 23. meje swjedžen ss. Chyrilla a Methoda tež w schismatiskich chrkwjac̄ jara slawnje. Wucżene towarz- ſtwo Društvo srbske slopesnosti je knihi wo ss. japoſchtołomaj a jeju zaſluž- bach wudalo.

Chròlska. Lětsa je 21. junija 300 lět, zo bu wulka chrkwińska zbro- madźizna w Triencze, kij bě k zarjadowaniu po lutherskim wotschępjenju wo- sebie wužitna; slawnje skončzena. Tohodla bě tam wopominjeniski swjedžen. Po hamžowej woli poda so tam z Roma kardinal Reisach z dwemaj biskopomaj, a z Rakuskeje a z Němcow pschiūdziechu tež wjacori.

Italſka. Na wschitkikh 19 wysokich schulach, kotrež w tu khwiliu pod sardiniskim knježerstwom steja, je jara malo schtudentow, najmjenje paſ taſkich, kij so na duchownstwo pschihotuja. Na 14 wysokich schulach njeje ani jedyn schtu- dent duchownstwa; Pisa ma 2, Cagliari 3, w Turin 5, Palermo 6, a Sassari 7 taſkich. Duž budže sebi drje sardiniske knježerstwo w krótkim duchownych z Roma proſęć dyrbjeſz. Lud budže to węſeje żadacj. — Bamž je processiu na Boże Częſlo wjedł. W Romje je tehdom kózdy króćz wjele czuñikow. — Po swjatkach je bamž w měsęce Trojimone pobyl, hdyž su joho wjesele powitali. — Joho Swjatosć je 10,000 studiom (člych tolerjow) ranjennym Polakam pôškala. — Njedawno bu cykle paſmo hamžowych zaſtojnikiow, kij běku wjac̄ lět ze sardiniskim knježerstwom dżerželi, wschelake pscherady a jebanstwa cžinili, wotsudzene, a to

Gulmanelli, Benanzi a Fausti i 20 lětnomu, Marino a Matriali i 15 lětnomu, a pječjo družb i 5 lětnomu čežkomu dželu w khostarini.

Francowška. Napoleon III. je w tu khwilu jaſy, kaž ſo zda, „najwěrnijski ſyn cyrkije.“ Wónby praſteſte generalę Montebello, hdž ſoho do Roma ſeželesche: „Mohlo ſo ſtać, zo býſchcje družb i načlomu ſtukowanju uueženj býł, předvhacj moje rožkazh dóndu W tajkim pschipadze měječe ſtajneje a pschede wſchim w pomjatku, zo ſeje tam dla zakitanja ſwētneje moey bamžoweje.

Franciſkanojo w Rusowſkej. Dokelž rufowſke kniežerſtvo pschede wjele ſet ze wſchimi móžnymi ſredkami katholſtu wěru woſebje we předyh Polskej ſluſhachych krajinach zahubjowasche, je vživa doſež, zo ſu ſo dotal někotre franciſkanſke klóſchtrh w Litvjanſkej zdierzale. Wě zo je ſo jich licžba jara pomjeuſhila. Hſicheje 1842 běſche tam 29 klóſchtrow obſervantow a 6 klóſchtrow klariſkow, z kotrychž prěnich je někto 12 a poſledniſkich 4 wostało. Najhōrſche je, zo nimaja ſuperiora (pschedeſteſicjeria), dokelž kniežerſtvo tajkohu wuzwoliz nje-dowoli. Tola pschi wſchim tym pŕbeua ſo franciſkanojo katholſku wěru tam a w dalisčich krajacj Rusowſkeje džeržecj. Tak ſu franciſkanojo w Kazani, na brjohach Wolgi w Orku, Tomsku, Krasnojarsku, Merczinsku w Sibirſkej. Tež ſtukują w połodniſkej Ruskej, pschi kaspiskim morju, hdžej ſu woſadu Tatarow, Kozałow, Kalmukow a tež Němcow; toho runja widžimy jich w Kawkazu a Daghestanu.

Amerika. W New-Yorku wotpozoji 8. hapyrla w cyrkwi najswjesciſchoho Zbóžnika protestantski miſſionſki předar J. W. A. Riedel katholſke wěry wuznacjo. — We Waterloo (ſtat Ill.) pschedeſtupiſchtaj dwaj ſudnikoj a jedny ſekar i naſchej cyrkwi, a w Hamtranku pola Detroita 9. hapyrla dwě wótroſczejnej džowcy bohatohho Schótežana. — W cyrkwi ſo Franca Xaverſkoho w St. Louis' u běſche wot 15. měrca do 2 hapyrla miſſion, wot ff. jesuitow Damena a Smariniſa wotdjeržany. W dwemaj thđzenjomaj bě 7000 wopravjaných. Pječadwa-čci wótroſczených bu do katholſkeje cyrkwie pschiſatých a dwanacjo družb ſo i tomu hſicheje pschihotuja.

Z Jeruzalem. Džen Božoho ſpecja ſwjeciſi ſo tudy jara ſwiedzeñſch. Na ſwiaty wjecžor poda ſo ſkoro cyle katholſke duchownſtvo na bližku woſijowu horn, na kotrejž je ſo Chrystus do ujebjes pozběhnýl. W 12 hod. w noch po-čzinaja ſo božje mſch, a je jich za ſobu 30—40. Kajſa je to krasna noc, psche-hyta z džela w klapakach, w kotrejž ſtoph nohow Zbóžnikowých dotal połazują na město joho dohceja, a z džela pod hwězdathm ujebjom. O tónle ſenicžki džen je bohate zaplačenjo za wſchitke ujeſchciwoſcje w Jeruzalemje.

Malejnoscje towarſtwa.

Dobrawolne daru darichu: k. farat J. Kuczanek w Budyschinje pječi towarſtow; Madlena Kronſowa w Nowoſliscach 5 nsl.; Michał a Mikołajch Scholta w Nóżencze 5 nsl.; Jakub Haſcha ze Baſdewa cyky přeni lěnit R. Poſla ze zawoſtajenſta ujeboh bratra Jana.

Ciſchęzał L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholski Posł.

Grykwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa SS. Chrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cj. 8.

August.

1863.

Stawizny Różanta.

VI. Polkazowanjo wo wsichelakich woporach k česęzi s. Marije pschinjeseńych a processionach do Różanta woldżerzaných.

Prascha-li so něktó: hač so tež někto hiszce džiw na hnadnym měsće stawaju, njeda so tole praschenjo po hžom prajentym z njewěru wotpołazaež. Lubjace knihy, dyrbjało so wotmowliež, za to rycza, nabožny katolski lud to wč, wosobnje pak wsichelich čzi, kotsiž su sami na sebi spodžiwnu pomoc s. Marije hžom z honili. Samotne zhonjenjo a pschepokazanjo ma tež tudy wjaczy dopokazaceje moch hač rynk wot druhich powiedanych džiwow. Napraschowanjo pola tajkich, kotsiž su s. Marinu pomoc sami na sebi hžom zhoniili a kotsiž so skoro w kóždej katolskej wsy wokoło Różanta namakaja, a rozyczowanjo z nim w tejsle węch połaje kóždomu, tak dyrbi rozsudzecž. Tež pohladzanie do lubjacych knihow,* kíž je kóždomu dowolene, pschinjese kóždomu khetrje wulku wěstoscž w rozsudzienju.

Zo so w schitkim lubjachym pschez s. Marine zastupjenjo njepomha, tak zo je po lubjachych knihach jenož tsecži džel džakprajenjow porno lubjenjam, da so ločko dowidzecž. Ma so ta węc z lubjenjom runje taž z modlenjom. Schtóž so na prawe waschnjo njemodli abo za węcy so modli, kíž su jomu njewuzitne, haj duschi schłodne, tón njemože so nadzijecž, zo Wöh joho modlitwu wuslyšchi. Runje tak je to ze slubczinjenjom. Schtóž swój slub njecžni

*.) Zo spisař nastawla njeje sam z tutych knihow z nowoho abo z najnowschoho časa psch i kadh spodžiwnych wustrowienjow atd. mjenował, njebudze nikomu džiwne, kíž tele knihy same taž jich cykle zarjadowanjo spóznaje. Wone njewobdzieržuja žane mjen o, po wółanjo, a wsichelake w obstojenja khorecze a wustrowienja (dokelž lubjach ludzo to měcz njehadža), ale jenož frótke spomnjenja: splaha, khorecze a džakprajenja za wustrowienjo wot njeje; schtóž je jara mało k drobnomu wozjewienju tutych podawkow. Hakte lětsa bu zapisowarzej lubjenjom a džakprajenjow (rozyczanskomu wuczerzej) poruczene, wosobnje spodžiwne wotkorjenja a pomocy na koncu tutych knihow poznamjenicž z napisanym połnym mjenom, powołanjom, mestom pschebhywanja atd.

na prawe waschnjo abo njerozomne a njemôzne wêch slubi,*^{*)} schtoż chce dale spodziwnu božu pomoc pschez lubjenjo jenoż wo tajkich należnosciach na so czahnyç, kij spomożenjo dusche ani z daloča njenastupaja, haj tutomu so pscheczimja, ton njech njewocząkuje, zo Bóh joho slub wuslysci abo zo macz Boža jón pola Božoho Syna podpjera. Schtoż Syn chce, chce wschak też joho macz, schtoż wón pak n jecha, schtoż so jomu n jelubi, to so wescze też n jelubi joho macz a podarmo by potom bylo, ju z lajkinzkuli lubjenjom nadbêhowacj a za zaſtupjenjo proshcę. To pschleżnosci za tych, kotsj so suadz pohoršuju abo chle lubjenjo zaczisnjeja, jelizo hijom lubjenja czinjachu a njebuchu wuslysceni. Kaz dżakprajenia lubjachich knihow zjawne wopokazmo spodziwneje s. Marineje pomoch, tak su to też woporne dary najbole pschinjesene wot tych, kotsj tusamu zhonichu. Dżakownoscj je jena najrjenischich pocczivoscjow człowjeka, kotsj dyrbi wón wosebje ziewicj napscze czo Božu, swojemu najwjetšomu dobroczerzej. Tale dżakownoscj może so pak stacj pak z hortom pak, jelizo slub do przedka dżesche, ze stajenjom lubjach wêcow halo: chrkwiow a woltarjow, z napojsnienjom wopomnjenischich swjeczaklow, taſlow atd. Hijom wot najstarszych czasow sem lubowachu kaz Theodoret (w 5. létstotku) praji, ludzio, Bohu swoju dżakownoscj na poslenisze waschnjo połazacj. Skoro na wsczitich hnadnych městach, na kotrzych Bóh pschez zaſtupjenjo swjateje Marije a drugich swjatych hijom hnady wubzeli, njebrachuja tohodla tajke nabožne znamjenja, kij buchu dżakownoscje abo lubjenja dla Bohu woprowane. Hnadne město Różant može schtware woporne dary pokazacj:

1) Dary mjeušchoho placzenja halo: len, butru (woboje k dżerzenju wêcznoho swětla psched najswjetczishim sakramentom woltarja) a swęczki. Poslenisze zaſwěczenja so pak na woltarjach pak blisko wulkoho woltarja na wosebithmaj k tomu pschihotowanymaj stejakomaj. Wopruja to też wschelake figurę stavu człowieskoho czela woznamienjace z wófska kaz: nohi, ruki, wutroby, wocij atd. a pschipósnieja je wulkomu woltarzej swj. Marije k wopomnijecju, zo je jej so lubiko, woprowachym na tych abo hinajschich stawach czerpjacym, pschez swoje zaſtupjenjo pomoc wot Božoho Syna wuproshcę.

2) Podobne figurę z chna. Tele jednotliwe chnowe figurę pokazują druhdy parschnu, kotrejż bu pschez slub pomhane, abo chlu należnosci, w kotrejż bu woprowacomu pschez s. Marine zaſtupjenjo pomhane a namakaju so na někotrych też jednotliwe pismiki a lěto. Wsče tele chnowe darhy su wiſaja w chrkwi na woběmaj scjonomaj presbyteria w kaszczomaj ze schleńczañymi duriemi. Bjach placzenja maja potom

3) slěborne a złoczane woporne darhy, njerědo wot jara wosobnych rukow tudi woprowane. Bone su pak k chrkwiniskim božim slujbam a wobstaranjom pschisluszhace wêch, kaz kheluchi a khanki**), bože marty rjenje wusadzane abo z czistego slěbra, też lampy, swęczniki — abo druhé sem lubjene a z

^{)} Wón (Bóh) żanoho spodobanja nima na njemudrym slubjenju (Eccles.5,3.)

**) Też chrkwiniske drasty (kasule) a wjele chrkwiniskich platoñych schatow.

džakownoscje zatwostajene węch kaž: rjecjazki, pierschczetki, wutroby, Hchižili; taſliczki z napisanym imienom abo swjeczatkom božeje macjerje debjene, pjenjezy ze srebra a złota, kiz maja po postajenju swjeczatku swjateje Marije wokolo schije cijnjene bycz atd. Hiszce wažnische skonečnje su:

a) darh rozoma, talenta a wědomoscje swjatej Mariji poswieczone. Hizom profeta Isaias praji (24, 15). „We wědomoscjach cęscicze to ho Knjeza“. Wot Boha pschitla dobra wuczenoscj a wědomoscj pschetož won je dawacjer rozoma a talenta; tohodla słuscha tež jomu za nju wschitka cęscic, wschitlon djal. To su w kózdyh cjasu wschelach wuczeni hizom spoznawali a sami k bożej cęscic dokonjeli. Tohodla je ich wjele nie jenož Bohu swoju chelu duchownu moc a wschilnosć pschipisowało, ale woni so tež wuprócowali mnoho sczenjo pomoch božeje w tymle nastupanju wuprosycz. Mnozhy wosobnie schtudirowach duchownstwa su so tohodla tež k bożej macjeri wobroczili a ju proshli, zo by jim chelyka mudroscj pola Boha wuprosycz pschi dolhotrajacym schtudowanju abo wotpoloženju wjele placjivych pruhowanjow. Wjele je so ich tohodla tu na hradne město swjatej Mariji lubilo a k znamienju swojego sluba wot wysokich schulow, hdež swoje poslenje pruhowanjo cizujachu, lubjacej swjecjata sem*) poflachu z nacjischczanymi wuczenymi praschenjemi. Ticin mjenjuje (231 — 251) bjez tymi, kotsiž swj. Mariju tak poczesczo-wach, szczehowjach:

a) Jurija Hrjehorja Molitora (Mlynka) z Kozaric, 28. juliu 1650 disputowacoho, pozdjischo Kraibicjanski fararja a Budyskoho kanonika, b) Adama Hawschthna Hawscha z Kulowa, kandidata duchownstwa na juliomontanskej akademiji w Brnje (9. junija 1668 narodž.), c) Jurija Hawschthna Swotlika z Kulowa, pozdjischo radworskoho fararja a Budyskoho kanonika, d) Guilelma Seemüllera z Komotowa w Czëskej, cistercijskoho klöschtryskoho kandidata z Blassa, pozdjischo kaplana Marineje Hwézbä a propsta; e) Pawela Kardeliusa z Klöschtra Blassa atd.

Swjeczatka pak, kiz so hiszceje khowaja su najbole wot cistercijskich kandidatow duchownstwa:

Franca Küntznera z Wartenberga w Czëslej (1751)

Amadea Muhspecka z Klöschtra Heiligenkrona (1755)

Placida Kmettscha, w serbst. Pazlicach narodjen., z Klöschtra Noweje Čale (1751)

Norberta Ximenesa z Welehrada (1723)

Andreja Jana Brzezny de Pürkenwald (1729) z Prahi.

Kajku zahorjenu mysl wschitki cile mloždi duchowni (kandidatowje duchown-

*) Wot tychle swjeczatkow su hiszceje někotre na administraturje widjecj. Wone su wschitki bjez schleicy do czornoho abo czerwienoho wobluka zasabjene, bruhdy wulke hač 5' wysoko, a pokazuja skoro wschitke symbole istke wotznamjenja teje wědomoscje, z kotrejž budu daričerjo pruhowanî, na kromje pak te praschenja, mje no disputanta atd.

świa) napscheço świątej Mariji mějachu, nje da so tu drobniščo wuprati cž; Ticin nam jich horliwe słowa a rycze wozjewi, z kotrymž su sebie a swoju naležnoſež do swj. Marianoho zaſita stajili a tón, kž je cžita, budže zawěſcze wot jich nabožnoſež mocne pohnuth.

Każ napismo nastawka pokazuje, chcemy tu tež spomnicz na processiony, kž lětne do Różanta pschitħadjeja. — Tele processiony maja najskerje na staczo w 14. abo 15. lětstotku. Najstarsze tuthy processionow su bjeze wschoho dwela: khróscianſki, klóſtchyrſki, radwoſki, njebjelcianſki a ralbicjanſki. Kulowski procession (jutrownu wutoru a džen naroda swj. Marije) bě hacž do lěta 1680 jara malý, tak zo husto ani 100 pucžowarjow njeliczesche (Tic. str. 285). Halle w tymle lěcze, w kotrymž w Kamjencu mór kniežesche, je pod horliwym kulowskim fararjom Janom Serbinom najprěniſchi wjetſchi procession wotdjeržany byl. Pschetož wjach hacž 1000 (pisa Ticinus) jich bě, kž so k změrovanju božoho hněwa zhrromadžichu a dwaj a dwaj k božej maczeri do Różanta pucžowachu, zo by jim smilnoſež pola Boha wuproſyla a jich psched tejle zlej khorosčju pschez swoje zaſtupjenjo wobwarnowała. Zda so, zo je wot tutoho čoſa sem kulowski procession na pobožnych wophtarjach pschiberał a sebi imeno processiona hale zaſlužil. — Budyski procession so datiruje wot lěta 1683. W tymle lěcze hacž do l. 1686 wjedzesche khězor Leopold wójnu z Turkami. Turki woblehovachu hždom pod swoim najwyschšim generalom Kara-Mustaphu klowne město Rakuskeje Wien a hrožachu skoro chlej Europje zahubjenjo. W tejle nuzh powoła khězor Leopold na pomoc wjercha Bajerskeje a druhich němſkich wjerchow a tež pôlskoho kraja Jana Sobieskoho a ſakſkoho wuzwolenca Jana Jurija III. Tutoń czechnjesche z něhdje 12000 wojakami khězorej na pomoc, zjenoczi so z Polakami a porazí z jich kralom wulke turkowske wotdželenjo wójska; Wien samy bu wotsavđeny a Turki woblehovachu hacž do Wuherskeje honjeni, hdžez dyrbjačhu po wjacorach njezbožownych wojnach město Dřen zaſy rumowac a skončnje zhubichu tež twjerdziznn Belgrad (1688). K džakprajenju za božu pomoc, zjenoczenym křeſćianſkim wjercham w tejle wojnje poſticijenu, poruczi Budyski tachant Měrcijn Brückner (rodž. z Nowej Wsy) w lěcze 1686, zo dyrbjačhu wschitile ſufodne katholske woſadž na džen domaphtanja swj. Marije w processionach do Różanta czahnęz a so tam Bohu za te wschelake dobyčę džakowac. Won sam džesche jím w tymle nastupanju do předka, pschetož zhrromadži z města Budyschina a joho wokołoſcje wulku mnogoſež nabožnych katholitow a wjedzesche jich pěſči daloki pucž w chlej biskopskej drascze hacž do Różanta. Tam pschitħowſchi wotdjerža won po ſwiatocznym nutſwiedženju wulke kemsche. Ži lěta pozdiſiho (2. juliia 1689) džeržesche tónsamh ſerbſki tachant druhí procession a to dla wuproſchenja Božeje pomoch we wojnje pſchecziwo Francowſkej (wona bě ſej někotre kraje pſchi Rajnje wzala a je wobſadžila) w kotrej wojnje ſakſki regent Jan Jurij zaſy ſobuwojowasche. Tež tónkrocž pschitħo džeržesche tachant w cyłym ornacze (ſwiatocznzej drascze) procession a wotdjerža na hnadnym měſce ſpiewanu Božu mſchu kaž němſke předorwanjo (Serbske džeržesche tehdomiſchi kulowski farar Hadam Hawſch.) Ticin wopisuje tutoń procession a joho zjenoczenjo z kulowskim a z

druhimi processionami, kiz biskopiskomu napschecjo džedu a meni, zo předh toho njeje žadyn procession do Róžanta tak swjatočnje wotzveržany byl, hacž tuton na domaphtanjo svj. Marije.

Bjez wschoho dwela so budyski procession (kaž processiony wschitkich druhich serbskich wosadow) na džen domaphtanja wot toho sem pisa. Procession je z malymi wuwzaczemi bjez pscheterhjenja džeržanty byl hacž do lěta 1813. W thymle lěče pschesta, najfferje francowskeje wojny dla. Hakele wot l. 1845 je so po prostwje wosadnych budyski procession džen domaphtanja svj. Marije zash zatvědla a zhromadzuje a rozpuschęa so w Slonej Bosfchęzi.

Wotrowski procession so najfferje hakele wot toho časa sem pisa, hdzež bu wotrowška fara a cyrkej założena. Dokelž pak so to hakele psched nimale 100 lětami skoro w thmsanthym času sta, hdzež bu něcžischa*) ralbicžanska cyrkej założena, dha je tuton procession bjez wschitkimi najmłodschi.

W předawšim času so khroscžanski, radworssi, njebjelžanski, ralbicžanski a kłoschyrski procession psched Róžantom zjenoſci pschi kamjentnym stolpje „rjanym swjecžatku“ k cjeſci svj. Marije, svj. Bosčijia a svj. Jurija 12. nov. stajenym, na so čalaſo, doniž njebuchu wot jenoho khroscžanskoho duchowneho (dokelž bu Róžant wot nich zaſtarany) do klapalki nutswjedzeni.

Swjathych dnjow, kotrež někt runje spomnjene processiony pschitħadžeja, je za lěto schyri: tsecji jutrowny a swjatkowny džen, džen domaphtanja a naroda svj. Marije. Někotre tuthych processionow wschitke schyri dnj do Róžanta pucžuja, někotre jenož tsi krócz pschitdu, budyske, kiz maja za pucž wob džen najdale, jenož jedyn krócz. Wysche serbskich processionow pschitħdžetaj do Róžanta tež dwaj němfaj jedyn ze Slanknowa a joho woločnoſč (swjatki), druhí ze Scheračhowa (domaphtanja a naroda svj. Marije); wonaj pschitħdžetaj hižom džen předh, zo bychu so ludžo pschitħodniſčho wuspovjedacj möhli. Zo jich wjele, kiz z processionami pschitdu, tu nic jenož swoju pobožnoſč k swjatej Mariji dokonjeja, ale tež svj. sakrament pokuth a najswj. sakrament woltarja dostanu a potom do spolných wotpust dobuđeja (kiz möže spomnjene 4 swj. dnj dobyth bycž), je znate. Njeznate pak je někotrymžuli, zo möže tajki wotpust tež na mnohich druhich dnjach dobyth bycž, a to: 1) wěſtih džen k 8. d. o. h. lěta**) 2) swj. džen posvjeczenia cyrkwe***) 3) swj. džen podjecja, 4) wěrowanja, 5) čistoscženja, 6) pschitħewjenja, 7) doniebjeswazča, 8) wopravuanja najswjecžischa je knježin, 9) tež pschi kóždym wophtanju křižowneho pucža****) Wschitke tele 9

*) W Ralbicach hižom w prastarym času farška cyrkej wobstojeſche, a to hacž do krawnych hussitskich wojnow, hdzež bu wot tuthych spalena wokoło lěta 1427; möžno, zo je potom tamna stará róžencžanska cyrkej natwarjena byla, zo by brachowanju božich službow we něčim wotpomhała.

**) Po wotpustnym liseſe Piusa VI. 27. sept. 1785.

***) Posvjeczenjo cyrkwe (benedictio) so sta 4. nov. 1778 k cjeſci svj. Marije a swjatoh Prokopija a joho wopomnjecjo so kóžde lěto u jedjelu předy swjecži.

****) Po wotpustnym liseſe hamža Piusa VII. 24. aug. 1801.

kaž 4 prjedy spomnjene wotpuſſi moža tež pschiwobrocjene bpcz (in modum suffragii) na pschiproſhace waschnjo k h u d h m d u ſ c h a m w e g i ſ c z u . Zo fu Serbjo w dobyčju tuthy wotpuſſow jara horliwi, njemože nicto zapreči, tak zo so woprawdze k h w a l b a ſ w . Franača Xaverſkohu tež na nich džens hisćeče dopjeſnja, kiž 1542 praji (Ticin 336 citiruje liſt z Goa pschipoflanh ſvoj. Ignacijskej Lohola do Roma): „Bjez wſchitlimi druhimi ludami, kotrychž ſhim widžal, ž a d h n l u d (kaž ſo mi zda) wotpuſki wot r o m ſ k o h o ſ t o l a w u d ž ě l e n e , tak uje pocjeſcji a njewaži hacž l u d l u s i t a n ſ k i ; kiž ſo pſchez ſlōkoſcž tuthy poſkadow jenož hisćeže wjach k čaſtomu doſtaču ſwjateju ſakramentow pohnuwa.“ — Nječi naſchi Serbjo tule rjanu k h w a l b u tež pſchihodnje dale wobkhowaja a ſo tejeſanije woſobnje pſchez to jo hōdnih činja, zo bchu ſo tež pſchech k doſtojnemu doſtaču jednotliwych wotpuſſow ſtarocjivie a ſwērnie pſchihotowali; pſchetož w naſtupanju hnadow, kiž m h do naſcheje duſhe hjeriemh, njeleži wjeli na tym, tak h n ſ t o m h tu abo tamnu hnadu (n. pſch. wotpuſk) doſtawanh, ale ſkoro wſcho na tym, tak a z kaſkim pſchihotowanjom.

(Pokracowanjo.)

3 m i f f i o n ſ t w a .

We daloſim aſiſſim kraju Annam (we naranshej Indii) je zo pſchez ſwērni proćowanjo katholickih miſſionarow a pſchez bože hnadne žohnowanjo kſchesčjanſtwo we nowiſtich cjaſach tak rožščerilo, zo ſo tam zaithžene ſlēto wokolo pječj ſtow tyſacow kath. kſchesčjanow namaka. Ale tajke pſchisporjenje je hněw a zaiviſcž pohanskoho knjeſtwa zbudžilo. Z njewuprajnej ſurowoscju zaſhadža tam pohanska krewjelacjnosć z kſchesčjanſkej wēru. We krewi dyrbí ſo tam Jēzusowe ſtadlo zatepičj. Zatraschine cžwile dyrbja ſwētu mlodeje woſady wukhablačj — abo hoſtina ſmjeraj Jēzusowych ſwērnych a wobſtajnych wuznawatow zanicjicž. We krótkim cjaſu buchn tam morjeni 3 biſkopojo, 36 měſchnikow a pſchez 16000 wēriwych kſchesčjanow. Žadny čłowjek njewaž prajicž, hacž ſo pohanske złoby a pſchesčjanja prjedy zlehnu, hacž budže kſchesčjanſte mieno we tamnym kraju wukrjenjene. Manuel Estevez powjeda we ſwojim liſcje (wot 2. augusta 1862) ſegehowacj rjanu pſchikkad kſchesčjanſkeje ſylnoscje.

Nowy kſchesčjan, z mjenom Khoa-Kuong, 37 ſlēt starý, bu swojeje wēry dla zaſath a wuznawacše ju ze ſpožiwniej khrabloscju. Joho cželo bu z prutami rožščwile, na joho ſchiju cježki pječk pojſnjeny; z cježtimi rjeczazami zwjazany bu do wuzkoho zaſmierzdanohu kuta tykneny, hdež dyrbjiesche někotre měſach dolho pſchebhwacž: ale ničjo njezlemi joho wobſtajnosć. Junu chchdu jomu ſłowa „wopaczna wēra Jēzusowa“ ze žehliwym železom na lico palicž. Wón ſo ze wſchitlimi mocami napſcheežo tonu wobaraſche, ale podarmo. Hdyž bu zaſh do jaſtwa dowjedzeny, ſpěwasche ſwoje modlitwy a wukonjesche ſwoje pobožne pocžintki. Tola njemějſe pſchi tym prjedawſki poloj; tak jatu rubjeſche joho wupalene znamjo, kotrež ſwjatu wēru hanjeſche. Hdyž to Mandarin (tak

rečaja činesisch zaſtojniskojo) žhoni, porucži, zo mataj ſo jomu wotřzanej ſlowje znova wupalicž. Tola tón króč wobaraſche ſo Khoa-Kuony tak ſylnje, zo bu jim wupalenjo njemôžne. Mandarin běſche njemdry. Zo by Kchescjanſkho wuznawarja pschewinyl, daſche joho z prutami pschezmérne ſchwíkac̄. Ma kózdy raz wotlečja kuf ſmajſa, ale won ſtajnje wopjetowasche: „Ja ſym Kchescjan; Kchescjanſtovo je wěrnoſč; to njeje wopacžna wěra; tohodla ja nihdy wot njoho njewopadnu.“ Katojo womuežnychu hjezthm a pscheciaſtu joho ſchwíkac̄; bórzy pak z nowa zasý pocžachu, ale zasý podarmo. Zo by wěc zdobom ſkonečil, rječny Mandarin ſatomu: „Chesch-li žiwy wostac̄, daj ſebi tutej ſlowje wupalicž.“ Kchescjan pak wotmołwi: „Radſho wumru, hac̄ to dopuſčenj!“ „Dha dži do ſmjercze“ wotmołwi zaſtojnulk a Khoa bu k ſmjerczi wjedzenj. Psched nim džěſche wuwokař, kiz ludej wozjewiesche, zo je jath njepoſluſchnik, kotryž ſebi ſlowje „wopacžna wěra“ njecha na lico paſicž dac̄. To dha běſche tudy na zemi joho jenicžka neprawoſč, we njebijſach běſche jomu toſame najrijeſche prawo, po kotrymž wuživanjo wěčneje zbožnoſče zaſluži. Jomu bu hlowa wotrubana.

Joho pschilkad ma tam mnohich khroblých ſcjžhowarjow. —

Hdyž to wibžach, wzach ſebi to k wutrobje a z pschilkada ſym nowulnyk (ſwoje) zadžerjenjo. (Přiſl. XXIV, 32). D.

S w i a t y B e n n o .

(Skončjenjo.)

Nětko čeu hiſhcje někotre džiwy pschistajicž, kiz ſu ſo pschi žiwojenju ſ. Benňa a po joho ſmjerczi pschez joho zaſtupnu proſtiwu ſtawale.

Majbóle wotznamjenjeja ſ. Benňa w biskopskej dráſeje, z rybu a klucžemi, a to tohodla: Hdyž won w ſečje 1076 k chrkwinſkej zhromadžiznje do Roma czech-njeſche, zo by ſo k Hrjehorje VII. podal, za kotrohož pschecíwo khězorej Hen-dricej IV. wojowasche, a tohodla tež wot khězora na čas do jaſtwa cíſnjeny hn, poda won wychschimaj duchownymaj chrkwine klucže a porucži ſimaj, zo dyr-bitaj, budže-li khězor do kłotb (Bann) daty, chrkzej zantkuhej a klucže do Lobja cíſnhej. To ſo ſta. Hdyž ſo ſ. Benňo zasý z Roma domoj wróci, zandže won, zo by njeznath wostał, halo wſchědný puežowat do jeneje korežmy. Gow da jomu hoſczencař rybu k jědži pschihotowac̄, a hdyž bu rybje brjuch rozprěth, namakachu ſo w nim te chrkwinſke klucže, a wſchon lud khwatasche do chrkwie, zo by džiwy wibžak a ſwojoho chrkwinſkoho paſthyrja powital.

Hlowne džělo ſwjatoho muža bě, pohanſkich Šlowjanow, tehdom pschi Lobju býdlach, do Kchescjanſkeje wěry dowjescz a bě tohodla tež wot hamža powołanjo dostał. Won pscheproſh wſchitlich, kiz pschincz čhyčhu, k ſebi do Mlischna. Dokelž pak mnohota ludu tak pschibjerasche, zo w měſce měſtno a hospoda njedofasche, zhromadži Benňo lud w rjanej ſkončnej dolinje, nimale thſac kroczelow wot města ležacej. Hdyž won na jenym dnju pschi jara paſathm ſloncu předowwasche a ludžo lacžnoſče dla ſkoro začklučhu, da Boh na proſtiwu ſ. Benňa

górkę ze ziemie górlicę a wschon lud wolschewi so z czerstwej wodą. Wot toho czasza rěka ta dolina „swjata dolina“, a tón kuzok „studnia s. Benno.“

Swjaty Benno chyrsche so na jenym dnju wjedzor pozdje ze swjateje doliny dom wrócić. Won so bojesche, zo budja, hdyż po zwuczenym pucju dje, przedy měschczanske wrota zanknjene, hacž k nim dörndze. Won sczini tohodla s. Kschiz na kobjo a dzěsche potom ze suchimaj nohomaj pschez nje.

Zunu wo žně pschinbže s. Benno k ſtekam na polo. Woni běchu horcoth a dzěsla dla laczni a ſlabi; s. Benno pschewobroczi jich sobuwzatu wodu do wina a zadržiwani ſyckojo so wolschewichu.

Zenoho dnja pschelhodžowasche so won pschi jenym hacze a hdyż pobožnje Božu mudroscz we stwórbje wobledžbowasche a so modlesche, molachu joho žaby ze swoim rjechtanjom. Won poruczi jim mjesczenjo, a hacž do džensniſchoho dnja wone tam mjescža.

Zo njeby pschez luboscž ludu a joho czesczowanjo do wysokomyſtnoscze padnył, poda so druhdy do samotnoscze. Tak czehnijesche druhdy ze swoim kapłanom do wsh Naumburga, kotraž bjez Grimmu a Mülgelnom leži, natwari ſej tam w cyrkwi komortku, w kotrejž wonaj w bōiflum rozpominanju doſki ežas pschewywaschtaj. W noch pschelhodžowasche so won z wonka wsh a modlesche so na jenej roſi. Tam hdyż won swojej noz̄y ſtaii, roſeze hacž do džensniſchoho dnja žito mſđovniſchho a poſniſchho a je předy zrale hacž druhdze. Hdyż pak won chyrsche, praja tamniſchi wobylserjo, móžesche božu mſchu w Míſchnie wotbjeržecz a k ſnědanju hýzom zas pola nich bhej. W tamniſcher cyrkwi ſtojesche joho swjetczo hacž do 16. lětſtoka z podpisom „s. Benno.“

Hendrich, hrabja Míſchyna, czesczowat khejzora Hendricha IV., kij bě pschez to, zo bě Hendrich ze swoim pschitwism do kloby (in die Acht) daty, swoje kubla zhubit a pozdžischo zaſy doſtał, ſkhowa nic jeno te wot cyrkwie ſebi narubjene kubla, phytasche hiſczeze wjeli wjac na ſo ſzahnyčz, a pocziszczoſowasche kudych, wudowh a ſyrot. S. Benno naſwari joho tohodla jara a hrabja rozzlobi ſo tak, zo staroho viſkopa placny. Tón ſchědžiwo prajesche na to: Tónle ſkuk budze džens za lěto placzeny. Tele ſłowa njeſtrojichu hrabju, haj won je wjeli wjac wusměchowasche a hdyż za lěto tón djeni pschitidze, hanjesche won jón hordomyſtny. Ale won hiſczeze njebe koncej. Nahle zjewi ſo swjaty Benno, kij bě bjez thm wumrjek, hrabje ſe ſurowym wobliczom. Tón ſo tak ſtróži, zo swojich na pomoc wolasche, ale podarmo — won padze k zemi a — wumrje. (Emser c. 24. Historia d. h. Bennonis). — Swojich duchownych zaſitowasche won czasto psched njezbožom; hdyż pak ſo derje njezabjeržachu, khostasche jich, hewak pak tež kózdoho něfotre dnj do ſmierze ſebjznoho ſzini, zo je joho ſmiertna hodzina blízko a zo dyrbí ſo pschihotowacz a počtu czinicj.

Hawſtyn w R.

3 Luijich a Sakskeje.

Z Marineje H w ēz d y. Džen 7. junija pschebywasche tu wěsty k. Kuttner, zo by swoju džowku do tudomnoho wusława k wocžehnjenju dał. Rodzeni Gen-
dželczan bu won w swojej młodosczi w jendželskej wěrje wocžehnjeny a wobroczi
so k duchownistwu. Psihi swoich schtudijach nałożowasche won proču na cuze
ryče, zo mózgescze wjacry ryczow a wosobje tež orientalskich ryczecz. Tuteje winy
dla ujewosta won dolho swojej chrliniskej wyschnosegi njezna; won pschiidze
wokolo 1841, hdz̄ bu w Jerusalemie nowe jendželske protestantske biskopstwo
założene, hako sekretar tutoho biskopa do Jerusalemu. Tudy pschebywasche won
6 lét a mějescze wyscze swojoho sekretarskoho zaſtojūſtwa winowatoscę, na psche-
wobroczenju jidow k jendželskej wěrje dzělac̄. Po joho samym wu-
prajenju njemějescze pak na tutym polu swojej dzělawoscze wjele zboža, haj wob-
kruczesce, zo we Jerusalemie we 30—40 létach njeſu ani pječjo židža k prote-
stantismej pschitupili. Naispodzivnische pak, schtož nam won powjedasche, bě to:
won, kiz chchscze židow pschein obrocic̄, bu sam wot jeno ho žida pschein ob-
roczeny a k **naschēj** katholskej wěrje pschin jedzeny. Jedyn jerusa-
lemski žid, z kotrymž wo wěrje ryczescze, cžinjescze jomu w běhu rozryczowanja
szczehowace porokowanjo: „Wb wobkruczuječe, zo je wascha (t. i. jendželska prote-
stantiska) wěra prawa, to nječha mi prawje do hłow. — Geli Chrystus tón wot
profetow slubieny messias, dha dyrbja so tež wschitke předhyprajenia profetow,
kotrež so w starym zakonju wot njoho namakaja, na nim dopielnicz. Hdze pak
dopielni so po wasczej wěrje profeczenjo Malachiasowe, kotryž (1, 10, 11) praji:
Ja žane spodobanjo nimam nad wami a jebznyh wopor wasczej rukow njeje mi
spodobny. Ale wot słoneca skhadzenja hac̄ do joho zaſhadzenja budže moje mjenno
wulke bjez ludami a na koždym měscie budže woprowane a moj omu mje nu
cžišty jebznyh wopor pschin jesen y? — Žid dale prajesce: Wb žadyn
wopor nimacze, je potaklim Chrystus pschischol, kaj w̄ preduječe, hdze je do-
pilnenjenjo tohole předhyprajenia, kiz so na njoho zložuje?“ Tele wumjetowanjo z
horta žida pschewza naschōh jendželskoho předarja tak mócnje, zo won zdobom k
hlu bſchomu rozmýlenu wěch kroczesce a börzh namaka, zo móže jenož kathol-
skej chrlwie spóznał, njedasche jomu wjacry žadyn mér. Won wopusczeſi swoje
zaſtojūſtvo a bohatu sluzbu, wotřekn so protestantskeje wěrje a wotpołoži w Londonje
psched kardinalom Wisemanom katholske wěrywuznaczo. Zhubiwschi swoje
bohate zaſtojūſtvo mějescze won tež njezbožo, wot swojich bohatych starskich dla
swojoho pschitupa w otherbow an y bjez, tak zo ze swojej swójb u (won ma
3 abo 5 džeczí) jara thude žitwenjo wježesce. W teſle nuzj džecze won do
Irlanda a džerzesce tam z dowolnoſcžu biskopow někotry čas privatne konferencz
(ghromadžizny). Wjacry biskopow so něk za njoho starachu a dachu jomu poruczaje
pisma, z kotrymž won wjetſci džel Němskeje pscherpućowa a pjeniezhy zhro-
madžowasche — a schto cžinjescze z thymi pjeniezami? Z nimi je won w Altonje
blisko Hamburga wulku khězu kupil a chce tam wuſta w załogic̄ za wszech
thch, kiz chceža joho szczehowac̄ a wot jendželskeje wěrje katholskej pschitupic̄.
Tón keniez, kiz so wschitkim jara spodobasche, slubi nam, dokołž k dalschomu roz-
ryczowanju čas brachowasche, z Altony we wěsth m cžasu listne ziewjenja cžinieč
wot wszech jendželskich pschewobroczenjow, kiz w nětežischem času.

3 Budyschina. Wot 10.—24. augusta budzie nasz knadny kniez biskop Ludwik we nemiskim dziale Lujzych, zo by tam s. sakrament firmowania wubdzeloval a chrkwiensku a schulsku visitaciu wotdzierjal.

3 Budyschina. Nascha żadocz je so dopjelnika, Serbjo su 8. a 9. juliia na Welehradze pobyl i ss. slowianskeju japoščtołow Chrilla a Methoda pschi 1000 lětnym jubileju pocžeszczi. Dokelž je pucz tak daloki a runje čas žnjow, njeje žadny džiw, zo běchu z redaktorom R. Pošta jenož schesczo pucžomarjo: H. a joho mandželska z Kuluwa, H. z Khrösczic, R. ze Swinjarnie a B. ze Smjerbzaceje. Džez nas poznachu a wo nas klyschachu, wjeselachu so, zo su tež we Lujzych hiscze katholsch Serbja. Běsche to wopravdze wulkotny thđen zjenoczenia katholskeje chrkwię a slowianskeje narodnoscze. Prěni džen bě tam na 100,000 ludzi bylo, druhé dny pschitkadhžachu po 10,000 a posledni džen oktaby bě tam zas wokoło 40,000, tak zo je tam z chla 200,000 pucžowariorow pobyla a bjez nimi něhdy 1,200 duchownych. Bě to jara pohnuwace wiđecz te wulke processiony ze wschelakich krajinow we wosebithych draſtach ze swojimi khorhowjemi a husto z hudžbu (musiku), a hiscze radoznischo pytniczej wulku pobožnosć w chrkwi pschi božich sluzbach, předowanach atd. Wschitke slowianske narody běchu tam zastupjene; najwjac wězo bě najblížszych Morawjanow a Čezechow, potom Słowakow, Polakow (niedżelu bě tež pôske předowanjo) ze Schležynskeje a někotsi z Poznanja a Galicje; tež pschitkadhžechu Khrowitzojo (dwaj duchownaj, kotrež shm zeznat), Serbjo, Slovinciojo, Boharjo (bjez nimi jedyn z Konstantinopola) a někotsi Rusojo. Wschitke tele narody (80 millionow) czesczo z malym wuwzaczom ss. Chrilla a Methoda jako patronow; o zo běchu tež wschitck na jeje zastupnu proſtwu Khrystusowu wěrnu chrkci spóznali a jeje wiđemnoho wjercha w naschim swjathym wótcu! Mamy wschitck katholikojo te pscheswědczenjo, kotrež k. farar Słota, horliwych słowacki narodowc, we swoim wubjernym a mócnym předowanju 9. juliia wukladowasche, zo klyschczanska a najbole katholska wera, dokelž jeniečka dospolna klyschczanska, kóždy narod zbožownych czini a tež narodnosć džerži a woslawja.

3 Budyschina. Wondanjo pobuchu tu tjo Słowienjo, kij so jara na naschim towarzstwie zwjieslichu; mjeniuch Słowak k. professor M. Chrastek z B. Bystrich (Neuhohl), a Polakai z Wilna k. hrabja E. Chszkiewicz, kij do towarzstwa zastupi a wschelake serbske knihi kupi, a k. A. Druggalsti.

Chrkwienske nowinki a powłescze.

Pôlska. Wójna traje bjez pscheterhjenja dale. Archibiskop je do Rusowskeje zavjezeny a w kraju je chrkwienska wychinoſcž žarowanjo wupisala. — Tsi wulke moch, Francowska, Jendželska a Rakuska su na swoje napominace pisma z Petersburga njespokojace wotmówjenjo dostali; Rusowska njezwoli do toho, schtož žadachu. W tej wěch je jenož to dobre, zo někto k žanej konferency njespochodze, z kotrež by Rusowska zas jenož pôlsku naležnosć do komđenja sczahyňka. Spomnjene tsi moch chcedza hiscze jene pismo do Petersburga posłacj a potom naſsferje swojich posłancow wotwołaja, zo běchu swoju njespokojnosć pokazali. Ale hacž wójnu za Pôlsku powjedu, so hiscze prascha, k tomu su wschitke tsi moch a z chla wschitke kniežerstwa jara sebicžne. Bjez tym njezbožowni Polach krej za swoju wotczinu a wěru pšchelivaju.....

Hannoverska. Njebarwne tudy zemrjeth hrabja Stollberg-Stollberg je katholskej wosadze w měsće Hannoveru 12,000 tol. k twarjenju druheje chrkwię wotkazal. Tam je 5000 katholikow.

Rakuska. Wójvodowa z Grammont, mandželska francowstkoho poslanea we Winnje je tam katholske werywuznaczo wotpoložila.

Z Bre mena. Bjez tudomnyimi 76,000 wobydlerjemi je 2000 katholickich, za kotrychž bu missioñ wobierzany. Zo katholikojo wschitc̄ to do przedka zhoñic̄u, ſi tomu dopomachu wschelake protestantske nowin̄, t̄z na missioñ załosnje a hlyupe swarjachu. Tak ze zloho tež dobre nastanie!

Italska. W Romje je so 1000 lētne jubiläum ſs. Chryſilla a Methoda 5. julija tež jara swjedzenſch swjec̄ilo w chr̄ki ſ. Hieronima (San Girolamo dei Schiavoni). Nyschpor na pschedwjezorū mējesche po łac̄anskim wobrjadu (ritus) lwowski archybiskop Wierzbilecki, rano bē boža mscha we slowjanskej ryc̄i po grichiskim wobrjedze wot rusinskoho biskopa Litwinowic̄a w pschitomnoſc̄i wjele druhich biskopow, prälatorow a duchownych dżerzana. Choralne sp̄ewanjo w staroslowjanskej ryc̄i bē krasne, responderia sp̄ewachu rusinsch a boharsch theoloſojo. Serbske (južnoserbſke) predowanje mējesche ſ. Bujnuovic̄ z Hercegowin̄. Pschi tutej bożej službje bēchu ſkoro wschiten w Romje byclach Słowjenjo a wjele druhich czuzych. Poždžischo dżerzesc̄e biskop Bizzari hifc̄ze božu mschu po (naschim) łac̄anskim wobrjedze. Nyschpor mējesche zas jedyn biskop. W czasu božich službow bu z kanonami tjelane. Wjeczor bē wulka wojerſka hubžba banižowých wojakow. Tak piſaſa khorvatſke nowin̄.

Południa Amerika. W Bostonie kupi ſ. A. Carney rjanu khęzu a ležomnoſc̄ za 13,500 dollarow a dari ju miłosc̄iwyム fotram halo znamjo pschi-poznac̄ja ich staranja za syroth. Sotry założuſa tam wulki ſchpitäl. — Po missioñie w Grabli w stac̄ze Illinois wotriekn̄ so 49 muži a žonow jenoho z protestantskich wotschczepkow a wotpoloži ſwiatoc̄zne katholickie wērhwuznac̄zo.

Z Jeruzalem. Dzień 30. meje wudželi łac̄anski patriarch (biskop) schtryjom arabiskim diakonam mēſčniſku swjec̄iznu; to ſu přeni duchowni z tamniſchego ſeminaria. Dwaſ ſtaſ z Jeruzalema, jedyn z Nazarethu a jedyn z kupy Cypern.

Pschipostane.

Po krajuñym c̄iſtobjowym zakonju pod 29. wulkoho róžka 1855 żadam wot rebalcije katholicko Boſoka, zo by na „pschipostane porjedzenje“ w swoim 3. čiſle (ſtrona 32—34) ſejhovace porjedzenje tamnoho pschipostanego porjedzenja w najblížšim čiſle ſwojego časopisa wozjewiſta.

Hac̄ runje naſpoñnjeny zakon mi jako pschipostanemu z najmijenſha runje tak wjele mēſtna i wotpolazanju njevērnoſc̄e pschipolazuje, chci tola tudy — cyle njezīwajo na barbu tamnoho ſtroniskoho roszudzenja — tai hōwnaj porukaj wotpolazac̄, lotrāj je tam něchid pod piſmikremaj P. L. pschec̄izmo mi pozbēhyt. Tutaſ porukaj Čawchtlicu a Prahu naſtupejat.

Wón je mi porukowaſ, zo „ja ſo njeiſym wo zhoñenje wērnyb podawłow procowal;“ ja pak mam jomu prajec̄, zo wón, ſiž jako roszubđer mojoho na Gustav-Wolffskim ſwjedzenju w Porſtweach dżerzanego predowanja wustupuje, ſebi, kaž ſo to ſkždomu sprawnomu roszubđerzej zaleži, ani tu mañ proču wzal njeje, tamne 16 stroñow mojoho predowanja z ledžbliswsc̄u pschec̄itac̄, hewal, jeližo hifc̄ze hōrſcha wina na njoho nje pada, njebudžishe moht tajkej cyle njeprawoj, njevērnaj porukaj pozbēhyt. Wón powjeda, kaž byh ja prajek byh, zo w Morawſkej a Českéj evangelske wosad̄y ſem a tam kaž ze zemje wuroſc̄uju. Tele joho ſłowa ſu pschewobroc̄enjo mojich ſłowow, ſu hotowa njevērnoſc̄; pschetož ja podawam na koncu 11. a w zapoczątku 12. ſtrony mojoho predowanja tu powjesc̄, zo po wuñdzenju tak mjenowanego toleranciñoſe edikta khęzora Jofeſa II. w lēce 1778 (vhřbi rēfacy 1781) w Českéj a Morawſkej tam a ſem kaž ze zemje wuroſc̄eju evangelske wosad̄y, wo c̄imž Čawchtlicu jako pschitlak podach. Ja ryc̄u potajſim wo tym, ſak je ſo

tam w lécze 1781 mělo, njeprominam pak na žane waſčujo, ze žanym ſlowežkou na to, kaf je ſo něhde w lécze 1862 w Cawchlicy mělo. Wón potaſkim tu njeprawdu pschečzivo mi wobenžde, zo wote mnje trjebanu zaubzenoſez „wuroſezechu“ pschewobroči do pschitomnoſez „wuroſežu.“ Za njeſym praſit, zo tam evangeliſte wosady „wuroſežu,“ někto w nowiſkim čaſu wuroſežu, ale zo tam „wuroſezechu“, tehdý w čaſach lěta 1781. Tutoſ rozdžel čaſow dne cjeſcjenym čitarjam z blíz-kiem pschikkadom roziaſnici. Hdy bych ja piſal: „pſchi zapoczątku tutoho lěſtotoſka běſe w Nôženče ſławny cjeſce doſtojny P. Cecelin“ a hdy by mi něchtó to dneček z tym wudowanjom porjedzic, zo by praſit: „ně, to je njeje wérne, tam je P. L.“, dha bych jomu runje tak wotmoſvit; ja njeſym praſit „je“, ale „běſe:“ to wſchaf wſchitn wěrny, zo tam žadyn Cecelin wjac njeje. Schtož potaſim kn. P. L wo Cawch-licy piſhe, kaf je ſo tam ze wſchém w lécze 1855 z liežbu wobydlerjow, abo w lécze 1862 z „pſchesupjenjom“ jenicežho z mjenom Wilhelma Pleiſa mělo, to jow njeſku-ſha. Histořiſka wěrnoſez pak je, kotrůž ſym wo Cawchlicy piſal a kotrůž móže kóždy — zo njeſkých halle na daleko wſdčenja pokazał, — z „Fliegendes Blatt des Evangel. Vereins zur Gustav-Adolf-Stiftung Nr. 28.“ pónazaj, mjenujej: „po wu-ndzenju tolerančnoho edika, kiz w lécze 1781 wuňde, cjeſhnie jene ranje ze wſh Cawchlicy, po pucju k městu Fulnekej, k sydku jich wýſhnoſez dothi czaſ ludži. Ze to czaſ podjanskich kſchizerjow? O ně, to ždyn klinečki kaž reformaciſti kherlufch, schtož czi ludžo ſpěwaju. Psched wýſhnoſez ſtipiwschi buchu praſheni: schto was telko dce? My ſym protestantojo a chemy ſo po khežorovym zaſonju jako wosada zjenočic. Schto, protestantojo w Cawchlicy, kiz je tola hžom ſto a pječ džesacj lět zaſo pod-jańska. To ždyn ſo zda pot wſh bycz? Nic poš wſh, ale cyka wjeſ. Haj cyka Cawch-lica bě wuzahnyla a da ſo evangeliſti zapiſacj.“ To je historiſki ſkuff.

Wón dce mi dale porjedzic, schtož ſym na 12 ſtronje wobſtejnnoſezach ež eſt e-je ev angel ſko-ſutherskeje wosady w Prazy piſal. Dokelž ſym ja ze zjawi-nymi ſlowami wupraſit, zo tuta na dwanacie ſtom ſylna wosada z wjetſha z klu-dyh wjesnych ludži wobſtava, kiz tam a ſem rozpróſheni mil daloko w oko ſo Pra-hi bydla, ie zaſo cyle wopat wot njoho zálhadrane, zo mi to napſchečzivo djerži, kaf wjele je lutherskich evangeliſtich w Prazy. Schtož ſym wo jich Božim domčku praſit, je doſkownje wérne. Hžom w lécze 1810 je dwórfki twarſki miſchtyr Zobel zjawnu hubjenoſez tuteje kubje zaſtojnych wobſwědczil. A tuta hubjenoſez je ſo w běhu lětow, kaž ſo lohko rozem, nic pomjenſhika, ale powjetſhika, zo njeſmože ſedý wjetſha bycz. Tule wulcu nužu je tež něčijši rakuſti khežor miſoſciwje ſpóznal a je toho dla ze ſmilnej wutrobu w tutym lécze tutej wosadje rjanu chrkej w Prazy poſficiſit. Zo P. L. žanu potrjebnoſez taſteje ſmilnoſez njeſpoznawa a zjawnu hubje-noſez ſich dotalneje „modleńje“ nočce pſchidacj, ale wjele bole tu kubju hischeze za wjac hacz doſahacu a ſamo ze wſchém derje wuhotowanu wopisuje, to wſchaf žadyn džiw njeje; něchtó wſchaf praſi, zo je za njeļubohu pſchečiwnika wſho, tež najhubje-niſche dobre doſez. Kn. P. L. njeje hischeze naukuňk, zo „ſala“ na ſerbſti „kubja“ rěka, hewak njebudžiſche ſo na ſlowje „kubja“, wote mnje trjebanym, podarmo tak poſtorkował. — Zo ſu, kaž wón wuzběhuje, protestantiſch wojach w najnowiſkim čaſu wofebnu chrkej w Prazy doſtali, je cyle zdobue a prawe; pſchetož protestantiſki wojak ma a dopjelni te ſame pſchituknoſez pſchečzivo ſwojomi krajinomu knejzej, kaž to katholſki cjni. — Napoſledk mam hischeze kn. P. L. wotmolvicj: W Prazy njeſpytam žanhch intolerantnych, tež nic hjez narodnymi ſerbami, ani naſchimi Něm-cami; hdy bych pak někomu žanohho intolerantnoho (njeznejſliwoho) pokazacj dhrbjak, bych joho runy pucj pokazał do R. na kn. P. L.

H. Imiſch,
farar w Hodžiſu.

Katholski Posłek.

Chrkwinski czasopis,

wydawany wot towarzystwa S. Chrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cz. 9.

September.

1863.

Stawizny Różanta.

VII. Wo božich službach a duchownych tam poštajených.*)

Na wotpuskam, kij buchu hnadnomu městu pošticzené, dýrbi tež jedyn wotpusk pschiliczeny býc, kij nětko wjach njewobsteji. Tutón móžesche kóždý pjatk póstnoho časa dobytý býc, ale jenož w starej chrkwi; duž pschesta, hacž bu tafama wottorhana a na jeje město nětczischa natwarjena. Spomnjeny pjatk w poscze so tež pschez to wuznamienjesche, zo buchu, kajž dolšho stara chrkej bě, połne božie služby wotdzerżane t. j. spěwana boža mscha a přebowanjo. Spowiednych lubži pak bě wotpuska dla k spodžiwanju wjale, druhdy wjach hacž nětk najprénishe dný swj. Marije. Tak bě jich w lécze 1727 po syllabu přeni pjatk posta nic mjenje hacž 505, schtworth pjatk 335, w lécze 1731 přeni pjatk zažy 500 atd. — Wulka to mnichosć, hdź so wopomina, zo věchu to jednore džělawe dný. Dokelž tele dný kajž swjedzenje swj. Marije wulski spowiedny lub hromadu pschindze, dōstachu khróscjansch duchowni a pozdžischo rožencjansch, kij khalpalu wobstarachu, wot staroho časa sem wupemhanjo w spowiednym stole wot kloschtra, we kotrymž věchu w najstarschim času hijom jednotliwi serbscy duchowni poštajeni. — Zo bě w starym času, hdźej hischče ralbicjanska chrkej njewobstejesche, tež w druhim času lěta wjale spowiednych lubži, može sei kóždý myslicž a dowidži to z napisaneye sumimy wopravjaných, kij je Licinus wot 1682 — 1690 napisoval. W lécze 1682 bě spowiednych 4306; tole lěto pak bě po-wschitkomu jubilejski wotpusk. W lécze 1683 bě jich 2903, 1686 pak 2807, w lécze 1688 dla wotpuska na narod swj. Marije wot Innocenca XI. Różantej pošticzenego 3534, w lécze 1689 bě jich 2213 a 1690 sloncžnje 2291. Pschruruamh-li tymle liczbam liczbý nětczisich komunitantow, kotrychž bě 1861 na 2800 a w l. 1863 na 2787; phtnjemž, zo je w poslednimaj lětostkomaj muhohosć komunitantow so hischče powjetšila, dokelž nětk po wobstarazu ralbicjanskej chrkwe, a po zhubjenju spomnjenego wotpuska we wschiednym lěcze 1862 bě jich nimale 500 wjach hacž 1684 abo 1690.

*) Str. 89, hdźej je wot stolpa rycz, je lěto 1692 wuwostajene.

Schtož bože službý nastupa, njebučku žane stajne bože službý tam wotdžeržane dla brachowanja tam postajených duchowných, tak zo Ticianus hischeze w lécje 2692 pisacše (str.307): „Schtož Róžant nastupa, w kotrymž žadny duchowný stajn je postajený njeje, wuthodža nimale pschez 10 lét k najmjeňšomu kóždy piatku farar t. i. Chrósczanski farar i: Jurij Franc Žynda:”, jeližo joho pschilhad njeje pschez wjetšchi swjaty džen zadžewany. Potajskim kruceze postajene bože službý hischeze njebečku, kaž Ticianus praji, tola pak kóždy piatku. Njebužemý pak so molicž, hdžž prajimy, zo běchu tež wěste njež e a swjate dný wosobuje s. Marije k wotdžerženju božich službow postajene, runje tak w ažniſe farfske wobstaranja a hewak hischeze wſchě dný, na kotrychž je Róžant wot duchowných wo pýtowaný byl. Zo dyrbiesche tomu tak bycž, praji nam skoro indirektnje Ticianus sam, sobudželo, kaf wjele božich mſchow bu wot 1682—1689 w Róžencje džeržaných: 294 w lécje 1682, 424 w l. 1683, 575 w l. 1689 a 524 w l. 1690; potajskim w poslenichšim lětomaj kóždý džen jena a na mnohich dnjach dwě a wjach. Wosobuje wopýtaný wot czech duchowných bě Róžant dný swjateje Marije tak, zo bu druhdy hacž do 13 božich mſchow džeržaných. Vjez thých duchowných, kotsiz s. Mariju najbóle w Róžencje ežesčzachu, licž Tician njeboh Jana Serbina, kotoruž clyh § 205 swojich laczanskich kníšow posvječza. Rodžený z Khocžineje bě won naſprjedy kaplan a potom farar w Kulowje; wot njoho so pisa, zo je wjach hacž 200 bludnowěriwych do naſcheje chrkwy wrócił, a we wažnej naležnosći, kiz khatosku chrkej nastupa, sam k khězorej Leopoldej puczował a wěc zbožownje pola khězora wusłutkował. Tensamý, wo kotrymž Ticianus spomni, zo mohl wuske čnihi písacž, hdž by joho cyle skutkowanjo a zaſlužbý za chrkej božu wopominacž dyrbiał, pschindže halo farar skoro kóždý džen pěſči wot Kulowa do Róžanta hacž do swojeje smjereje, († 22. febr. 1682), zo by k česčzi božej macjerje božu mſchu wotdžeržał. Tak starasche so Bóh za hnadne město, zo wone, hacž runje tam žadny stajný duchowný w starym časťu njebe, tola pschez pschilhadzach duchowných, njeje skoro žadny džen bjez wopora božej mſchě wostało. — Najprěniſche wuprōcowanja, zo by Róžant stajnho duchownoho dostał, cjinjeſche khězor Leopold I., pod kotorož zaklítom Lujich we wěcach wěry tehdom stejachu. Won pohnuwaſche abbatissu Kathu Benadžic, w Róžencje stajnho kaplana fundirowacž wokoło 1675. Abbatissa njebe tomu napscheziwna, džeržesche radu z visitatorom klóſchtra, a pytaſche so tuteje naležnosći dla z budhſkim tachantsiwoem zjenocžej. Hacž runje pak bě w tej wěc khetře wjele dželane, njebu tola zaženjenjo tajkoho kaplantswa dokonjane, býrnje khězor wjach krócz na to spominal. Tale naležnosć je tež hischeze wſajio wostała pod potomnicu Kathu Benadžic, Ottiliu Hentschele († 27. jan. 1710) hacž skonečnje Kordula Sommerec regirowanjo klóſchtra nastupi (1710—1746). Najprěniſchi fundirowaný kaplan bě Miklawš Přech z Libonja, swětný*) duchowný. Won stejesché cyle pod Chrósczanskim fararjom a bě wot budhſkoho tachantswa a

*) Po tajskim dyrbi so porjedžicž, schtož je str. 80 w Pôſle prajene, hdžž dyrbi rělač: wot najprěniſchoho stajnho duchownoho, nie ciſterciſkoho.

Klóschtra w Różencze postajený. Wón pschińde 9. januara 1727 do Różanta a wumrje 22. měrca 1739. Wón wobydlesche kaž jeho dwaž potomníkai malu khěžku skoro na tym samym měsíci, hdzej něk administratura steji, kotaž „Klóschtryska khěža“ rěčasche a duchownym, předv hízom z časami na wopytanjo pschihadzachym, k pschenocowanju pschipokazana bě. Pod nim buschtej skoro kóždy džen w Różencze hízom dvě božej mšci džeržanej. Po jeho smjerci bu Różant z duchownymi z cistercijskoho rjadu wobsadzený, kiz buchu adm in i str a tor ojo mjenowani. Wóni běchu najbole pak z Klóschtra Noweje Čale pak Klóschtra Ossegga.

1) Prěni cistercijski administrator w Różencze bě Bernard Pětschik z Kukowa. Z Klóschtra Ossegga a předv khětrje dolho kaplan w Marinej Hwězdze bu wón 25. měrca 1739 wot Klóschtryskoho probsta do swojeho zaſtojnſtwa zapo-kažany a bě administrator hacž do 14. sept. 1750, hdzej wumrje. Wón njemě-jeſe híſcežé žanohu kaplana runje kaž po jeho smjerci

2) druhí cistercijski administrator P. Florid Mark z Budworja. Wón bě z Klóschtra Noweje Čale. Runje kaž jeho předownik předv kaplan Marinej Hwězdze, bu wón z administratorom 4. oř. 1750 a skutkowasche jako tajki hacž k svojeje smjerce (3. hapryla 1754). Po jeho smjerci bu Różant wot Krósciecie eyle wotdželený, tak zo tam žane farske funkciony wjach wukonjane njebuchu, schtož učach trjeba njebe, dokelž bě Klóschtr ralbičanské faru założil.

3) Tseciž administrator bě zasý jedyn Bernard Pětschik z Klóschtra Ossegga wot 6. meje 1754 — 2. měrca 1765, hdzej wumrje 72 lét starý. Pod nim (1754) je hnadna knjeni Józefa Elgerec něčijichu administraturu twaricž dala. Wón dosta přen i na spocžatku léta 1756 kooperatora (pomočnika).

4) Schiworth administrator bě Alberik Mežner rođený z Kukowa. Wón pschińde z Klóschtra Noweje Čale 5. hapryla 1765 a wosta administrator hacž do 30. meje 1767, hdzej so do Noweje Čale wróci a pozdžischo tam wumrje.

5) Vjatich administrator bě Prokop Seiffert, rođený z Kukowa. Z Klóschtra Ossegga do Marinej Hwězdhy za kaplana powołaný bě tam hacž do 1. junija 1767, kotaž džen do Różanta pschińde a hacž do svojeje smjerce tam wosta 1. oř. 1770.

6) Schestý bě Anton Buł ze Swinjartne rođený a z Klóschtra Noweje Čale. Wón bě 6 lét adjutor w Nowej Čali, pozdžischo kaplan w Marinej Hwězdze a po smjerci swojeho předownika 22½ lét dolho administrator w Różencze (25. měrca 1793).

7) Sedmý bě Štefan Eugen Hauptmann z Kukowa. Bě administrator wot 3. hapryla 1793 do 1. 1817 a bu w tymle lécje slabosče a starobý dla wot visitatoria Benedikta Benusia z Ossegga na zaslúženy wotpocžink stajený, bě pak híſcežé 6 lét w Różencze živý, hdzej 23. febr. 1822 po njezbožownym panjenju wumrje. Wón bě 88 lét starý a 58 lét dolho duchowný. P. Eugenius kaž P. Cecelinus dostaſtaj ze zbhěhnenoho Klóschtra Noweje Čale lětnu pensiju. Wón bě ſe nic jenož w swojich duchownskich winowatoſczech jara sproclivý, ale tež we hudžbě, hdzej mějeſe zbhěhny čas, tak zo wěste postajene dny, na kotrechž bě w ehrliwi figurálna hudžba, sobu skutkowasche. Tež so powjeda,

zo bě wulki pscheczę zahrobnistwa, a zo je wjèle sadowych schtomow, kiz wekolo administratury fu_z nasadzał.

8) Wosmý administrator bě Tecelin Miet h (Mět) z Kukowa a rjadník klöschtra Noweje Čale. Bě administrator wot 25. měrca 1817 do 4. meje 1822. Wón wotstupi w tymle lécze, zo by čas ze spisowanjom wužitnych serbskich knihow pscheczęnicz mohl, zwonkowne zaſtaranjo administratury P. Polikarpej Schönej z klöschtra Ossegg a skutkowasche w Różencze wjèle dobroho. Dokelž bě P. Polikarp Němc, džerzejche Tecelin wschē předowanja a wobstara skoro samotnije wschitkō spowjebnih řub. Majwjetšchi čas pscheczęni wén z piſanjom, a maný 5 wjetšich a 3 mjeušche knih, kiz wón wuda: Dwaj katechismusaj wot leta 1809 za wjetšche a mjeušche džeczi, Stawizn̄ nowoho zakonja (600 stronow w oktavje) 1814, Pobožnoſč na swjathym schodže w starej Krupce 1816, dwě předowaní w serbskej a němſkej ryci 1818, Kroczenjo za Chrystusom 1823, Gabro kſchęſčanskeje katholskeje wuczb̄ 1829 a Čeſezenjo Swjathych 1834. Wysche toho leži na administraturje mnogoſez nječiſčených rjaných předowanjow, tež nječiſčenana njedokonjana Łac̄anska serbska rycznica (Sprachlehre). Čiſčenjo swojich knihow placzſe pak sam pak zhromadzowasche k tomu pjeniezhy wot horšlých Serbow. Wysche toho pak bě njebožicžki wulki dobrocjer chrlwie a ſchu le. Wón dashe ze swojimi wułdžami wěžinu časnik (zeger) twaricž, wulki zwón naleč, čerwenu ſomoczanu laſulu (ryzwo) zechicž, na ſerchowje ſrijedz ſchtyrojch topolow božu martru ſtajicž, dwaj kheluchaj pozločicž, chrkej ponowicž a wubělicž a chlu murju wokolo chrkwe a administratury ze ſchtyričotnymi kamienjemi poſlaſcž. Runje tak wobstara wón jene swjecžatko swjateje Marije do klapatki, kiz we wsh blízko Glaufchec dwora ſteji (1833), a do chrkwe dwaj nowaj spowjednaj ſtolaj (1834). Za 9 khudých džeczi róženczanſkeje ſchule założi wón fundaciju, runje kaž fundaciju na 9 božich mſchow. Skončnje zaſtaſtaj po testamencje bibliothech na administraturje wschē swoje knih a chrkwiſkej poſlaſnich (Lass) wschē swoje serbske čiſčenane piſma. Za wschē tele khalobne duchowne ſkutkowanjo dosta wot ſakſkohu krala wjach króz pschi pôznačo a dwaſkróz kralowske wobmytowanjo; najrjeniſche na džen swojoho duchowneho jubileja 6. meje 1835. Joho majestoscž kral Anton pschipoſla jomu tónsamý džen pschezę wysokodostojnhoho biskopa Mauermannu złoczanu thſku w placzijnje 200 tolerow. Jubilejski džen, na kotryž wysche biskopa tež kanonifusai kantor Miklawſch Smola a ſcholaſtikus Michał Haſchka, wschitkō klöſchtyſey duchowni, abbatissa a 12 knježnow z klöſchtra a wjèle swětnych duchownych a pscheczęlow pschindzeču, bu hač nanajrjeniſcho swjecženy. Spominanja hōdne je, zo je njebožicžki wschitkō, lotſiž běchu pschitomni, pschi thm tež na swój po hrjeb pscheperoſyl, kiz hižom dwaj měſacaj pozdžiſho 21. juliſa 1835 ſčěhowasche.

9) Džewjath administrator bě, kaž hižom prajichmy, P. Polikarp Schön, kaž rukopis wot administratora Thaddäusa praji, pobožn̄ a fruth cisterciſki muž. Rodženž z Kamiuča we Čeſkej, bě wón administrator wot 1822 — 1835 Pschindze ſefame lěto po Tecelinowej ſmjerčzi zaſh do klöſchtra Ossegg halo knihowník (bibliothekar) a wumrje tam. (Psichodnje ſkončenjo.)

Dotal ujedziszczone thérlusche.

Podawa M. Hórnik.

I. Myse.

Och wó moje mysse! ujefomdżę so,
 Pójcze a pytańcze toho (?) swětłosę.
 Tón kschiz je hotowy,
 Dowi wiđicze Jezusa stacj.

O bratisko, th jutrowne ſehnijatko!
 Skak ta twoja hórkla martra a te czerpjenjo,
 Twoja hórkla martra a czerpjenjo
 Pschinjese nam te węczne ſiwanjenjo.

Och ja chcu nětkle z Jezusom do zahrody hicj.
 Chcu ja ſo modlicz*) a zdychowacz a pôdla chcu ſom' ſtacj.
 Chcu ſom' tręczi joho swiatu frej dele;
 To budze za naſte duchę derje.

Och mój Jezuso, th zyntkujesč psche zrudobu ſo dele;
 Och najlubſchi janbželko, th ſchterkujesč ſo) zaſ,
 Poſtliniſt te ſtódke ranowje**),
 Th zbožna duchā — — !

Och mój Jezuso, nělk budžesč wjewženy,
 Och mój Jezuso, nělk budžesč dôtkany
 Ze ſchpijam i ze helebartami***) naſich winow dla;
 Och lubſchi Jezuso, daj nam twoje zdebienujo.

Och mój Jezuso, nělk budžesč tamany,
 We swojej b'džesč th wutrobje ſamany,
 Och z luboſcju, z luboſczi hřeſchnikow dla,
 Och lubſchi Jezuso, daj nam swoju ſcjerpnoscę!

Och wó ludžo, wó tu ſpicze a wachujecze ſo;
 Heleje! wó wiđicze, ſchto Jezusowý wotpočink jo.
 Och ujepicze a ſpewajecze****) a modlicze ſo!
 Och lubſchi Jezuso wutwobreczijt naſte proſtu!

Och ja chcu nětkle z Jezusom do rowa hicj.
 Och ja chcu zaſh z Jezusom horje stanycj.
 Ja woźmu joho swiaty kschiz a ja ſczechuju za nim:
 Och lubſchi Jezuso wutwobreczijt naſte złęcziujenja!.

*) Někotři město toho ſpewají „batowacj.”

**) T. r. ranj.

***) Helebarta (Helmbarte, Helmbeil) = helebija ze ſekeru, ſekerostej hlowur. Neznaſo to ſlово ſpewají: heleportami, z wjele ſortami atd.

****) Druzy: batujeczo!

t) T. r. wutwobrecz je=džę, wſchal.

2. Džiwe.

Džiwe, o džiwe, o džiwe!
 Och wę jandżele z njebies dele,
 Pojce, ach pojce a płaczeje zo mnui,
 Dokelž so nam zaczerni te jaśne świetka.

Ja widju jow leżo na tej zemi
 We zecnjenju a z wobczęznoſcju
 Jezuſa, haj Jezuſa a thichto (?) je jandżelow trąſnoſc.
 Pój a płacę, th hręſčna wutroba!

We krawej tej ręch so móń kupyje,
 We zecnjenju so jom' wutroba rozejſchręje.
 Krawa, o krawa, o krawa ręka,
 Na kotrejż tón hręſčnik sam to wina je.

Połne wody, połne sylzow, połne krawoły' potu
 Wobkrępjene je te bójſke wobliczo,
 Panje też dele we zecnjenju a we nuzh.
 Pój a płacę, th hręſčna wutroba!

Tón kral njebies a teje zemje
 Budżetw jchioręje (?) z nohami řeptanu,
 Storkam a pluwam bież te bójſke wobliczo;
 Krewjowanu sy, jehnjaſko! tak sy psichotwany*).

Wujmęſcheny**) sy, martrowanu a jaſpeth,
 Z czerniowej krómu krónowanu,
 Schwikam, haj schwikam tak sy jara dołho,
 Hacę ta kraj khopicje na tu zemju dele bieżescho.

Jow widzisť te jehnjo boże njewinwate.
 Och tak njeſe swój kſhiż tak ſcierpnje,
 Panje też dele we zecnjenju a z bołoſcju.
 Pój a płacę, th hręſčna wutroba!

3. Swiate ranę.

Ježiſowe swiate ranu,
 Budżetw psiech czeſcijowane,
 Wę ſcje za tu moju duszę
 Hnadow město potajne.

Pola błuznow twojej nohów,
 Chrystyczek! hcu ja wopomnicę
 Twoje straci, moje hręchi
 Ze sylzami woplaćcicę.

*) Drug: psichotwany.

**) Schpetowanu.

Mije pak hnuje nieżo drugie
K jenej tańcej żelności,
Dyżli twoja lubość sama;
Ta mije wjedże i zbożności.

Bożo wodaj, jeno wodaj,
Schłoż ja z tymi zmystami
Tu sym gręszek a sym stuczik
Z mojej dusze mocami.

We tej smiertnej nocy mojej
Moju duszcu poruczę
Do tych hnadypolnych ranow;
Wzmi ju hórę i żywienju!

Psichspomnjenjo. Tute kherluški dach sej wot Madleny Nykelowej rodž Scholcicje w Kulowcu spěwacz a napisach je tam w zańdżenym mějaku. Prěnjej dwaj staj starszej, posledni pał nowički; wschitke spěwaja so husto w poſcje a woſebje w martrownym tybzenju. Ma-li schlož w nastupanju tych něščto psichspomnicz, je wudo-ſpołnicz aid, njech mi to praji abo napishe.

Chrkwinske nowinki a powjescje.

Nem ſka. Wóndanjo bu wot rakuskoho khejzora zhromadzizna wschitlich němſtich wjerchow, za kotrež sym nježdżeli 16. augusta tež proſyli, do Frankfurta powołana, zo bychu do wjerchskoho ziemoczenia stupili. Hacž změje tale zhromadzizna dobre płodn za zbožo němſtich krajow a hacž woſebje za katholſku cyrkę, to dyrbimy hakle wocząłacj. — Ze Schleyzyn ſke je. W tu khwilu pschehladuje general miloſciwych bratrow Alfieri z Roma přeni krócz tudomne klóſktry, hdež je iich 97 ze 2000 rjadniłami (bratrami). Potom pojedże do Wuherſkeje. — W Berlinje waja miloſciwe fotry někto wulku khorownju, syrotu kheju a wustaw za starzych słabych ludzi.

Woraw ſka. Na Welehrad psichihadža hischje pschec wjele puczowarjow.

Polska. Njemysli nichto, zo je wojovalym Polakam jenož wo poliſku samostatnosć czinic a wulke pôlske kralestwo założic. Słowjanska strona, katraž chec bratrowstwo bjez Polakami a Rusami, by ſkerje ſkyschana była, hdyž by kniežestwo redliſche a woſebje tež sprawne pschecjiwo katholſkej cyrkwi w Polskiej było. Wulka syka poczyszczovalych zakonow katholſkich Polakow zahubia. Po jenym dotal placzacym zakonju n. psch. mandzelſtwa bjez ſchismatikami a katholikami ničo njeplacza, hdyž katholſki džel njeſlubi, wschitke džeczi we ſchismatiskim nabožniſtvoje wocząhnycz. Wyſche toho dyrbja, hdyž starszej pschecstupitaj i ruskej cyrkwi, wschē džeczi do 21 lét jim ſežehowacj. Dokelž kniežestwo wschitke ſredki naložuje, zo bychu so tańce městhane mandzelſtwa a pschecstupjenja stale, dha zhubi nascha cyrkę wjele. Hdyžkuli ſchismatiska wosada pschez 1000 duszci liczi, doſtanje hizom nowoho popa a nowa cyrkę so natwari.

Na drugim boku pał zbhěnje so katholicka farška wosada, hdyž je pod 500 dusci wotebraka a pschidželi so najblíjschej schismatiky. — Katholickich duchownych je wiele na hoře podhled (Berdacht) do jaſtra wotwiedzených; pscheptytowanjo husto dolho traje, tak zo je so wondy duchowna wyschnosej pola swětneje wobczejowaka.

B e l g i s k a. W měsće Mechelnje džeržesche so zhromadzijna katholikow, katraž 4 dnj trajesche a 22. augusta jara swjatocžne w tamnej kathedralnej cyrkvi so slonči. Duchowny Mermill z Genfa džeržesche rjanu k tomu pschihotowanu rycž, po kotrejž kardinal katedrale zhromadzenym iapostolske žohnowanjo wudželi. Kardinal Wiseman z Londona pokaza w swojej rycži, tak mócnje katholicka cyrkej pschibera w Fendželskej. W lěcze 1831 mějesche Fendželska 13 millionow katholikow, w lěcze 1841 hžom 15 millionow, w lěcze 1851 17 millionow, w lěcze 1861 pak 20 millionow katholickich wobydlerjow. Dale kardinal zjewi, zo běhu w lěcze 1830 jenož 434 katholickich duchownych, někž pak hžom 1242. Katholickich cyrkiv jich w mějesche Fendželska w lěcze 1830 jenož 410, někž po lěcze 1861 jich hžom 872. Předný bě jenož 16 klóštrów, někž je jich 162. — Tež hrabja Montalambert rycžesche w zhromadzijne a to wot swobody po swědomju (Gewissensfreiheit) a mjenovasche biez druhimi kraji, w kotrýchž katholikowje tule swobodu nima jia, portugalski kraj, hžez potajne zhromadzenstwa swobodnych murjerjow katholickaj cyrkvi wulku schodu cjinja. K. Almida z Lissabona wobkruži tele wuřajenjo a protestirowasche napsheče tomule fanatijskomu tyranstwu. Swjath Wótc je tomule kongressej swoje iapostolske pojohnowowanjo pôšlač. Pschedsydojo na kongressu pôšlachu bamžej džakownu adresu. „Wž seže kral, rěkase w tymle liseže, polni pokornoſež, ihilam ſo psched Waschel měſčnijsej a kralowskej doftojnoſežu. Wjesele prajmý hisčeje jedyn króčž z cyhym katholickim biskopstwom: Herbski džel cyrkvi, kotrž Wascha Swjatosć z njezhibnijnej wobstajnoſežu hisčeje wobſedži, je wot bōjskeje pschedwidzownoſež za sydlo njewotwisnoſeže bamžistwa a za murju swobodnoſeže duchow wuzwoleñy.“ Tež bu wobzanknjeny w Brüsselu wulke katholickie nowiny k zaſtupjenju katholickej cyrkvi a wěch założicž. L.

F e n d ġ e l s k a. W delnjej sejmowni (Unterhaus) bu nijedawno zaſy tamny namjet wěſteje ſtrony wotpozazany, po kotrýmž ſcedža lětnu podpjera 180,000 tolerow za katholicki duchownski seminar we Mahnoothu w Iriskej wotczahňej. Pschi tej pschiležnoſeži spomni jedyn rycžnik, zo katholickojo Iriskeje na kóždu hlowu z krajneje kassu lětnje 7 nowych pjenježkow, presbyterianou 2 ſlebornaj a anglikanojo (fendželska cyrkej) 6 tol. 10 nsl. dóstawaju. Wyshe toho je lěte podpjera 200,000 tol. jara mały pjenjež za rubjene katholickie cyrkwiniske kubka.

F e n d ġ e l s k a. Do staroho klóštra Conningtona, kiz bu psched 700 lět założený a wot 200 lět swójbje Clifford ſluſhęſe, ſu potomnicich teje ſameje zas klóštryſke knježny z Francowskeje powołali.

S ch w a j c a ſ k a. Tym, kiz katholicku cyrkej njezniesliwoſež dla wobſtoržuju, porucžamy ſežehowach podawk k rozmýſlenju. W měsće St. Gallen

bu měščjanſke (běgarſke) právo jenomu křesťanu, když ſu je tam hýrom 27 židam dali, jenož toho dala vlastněne, dokelž běsche vón katolíci! Měščjanſtwo w Lausanne je tónsamý pſchikkad njezniſliwoſcje podalo, a tamniſche nowiny „La semaine“ ſo wjefela, zo druhđe tež taſka njezniſliwoſcje kaž w Lausanne.

I tal ſka. We Benedig u pſchibywa nětko wočko 2000 do 3000 Němcow. Tich předovních základu tam w lěce 1413 wosebite towarzystwo z tím wotmýſlenjom, zo by ſo ſtajna fundacia za němſkoho kaplana pſchi cyrkvi ſvjatoho Bartroňa zdžeržala. Nětečiſki kaplan L. Handl je ſo na nětko tam bydlachy Němcow z prýstwou wobrocí, zo bych u hormadu stupili k założenju wosebiteje němſkeje cyrkve.

A u ſ tra li a. Nětko je na tym, zo dyrbitaj ſo zaſy dwě nowej biskopſtwje założic̄ a to we Gaulburne a Armidale. To by jědnate a dwanate bylo wot lěta 1842, w kotrymž ſo biskopſtwu Šydnej na arcybiskopſtwu powyschi.

A ſ r i ſ ka. Jendželske miſſiony njechadža, kaž je widzec̄, prawje pſchibjerac̄. Píſoja, zo zo „University miſſion“ w Rivershru kraju wopuſčejí, „dokelž ſu tam m j a ſ n e j ě d z e jara žadne.“ To bu zaſy jedyn jendželski miſſion, kij je tajkeje winy dla zaſhók.

Z E r u ſ a l e m a. Po najnowiſhcej rozprawie guardiana P. Bonaventury de Solemo wo ſtuſkowanju franciſkanow w Paſtřinje wot l. 1860 mějachu woni tam 9 klóſchtrow, 18 hospicow, 27 cyrkviow, 22 farow, 21 khaſalkow, 44 křezow za křudých, 18 holtých a 9 holcích ſchulow. Pučzowarjow (putnikow) ve wob lěto 6,164, tiz buchu pola nich 28,878 dnow wobstarani. Mnichow ma jich rjad nětk 254, bjez nimi 126 italskich. Wériwych je w kraju blízko 30,000.

(N a ſ ch i miſſionarojo w Chinesiſkej.) Domasch Blakiston, jendželski wýſkř, kij je w Chinesiſkej pučzowal, píſa: Wěſte je, zo ſu katolikojo w Chinesiſkej wjach čjinili, hac̄ c̄he ſvet pſchipoźnac̄. My namakachmy w znutſkownym kraju wjele křesťanow; w krajinje Šezechuan dyrbí ſich 100,000 bjez. Woni maju dwie biskopow; my mějachmy tu radoſc̄, zo jenoho z něju z drěmaj duchownymaj trjechichmy. Ja wobkhowam jich jako prawych miſſionarow w pomjatku. Woni wopuſčejichu ſwoj wóteny kraj a swójich pſcheczelow jeniečich z tím wotpohlaſanjom, zo bych u počanskemu ludej zbožnoſc̄ pſchinjeſli; woni pſchivozmú joho drac̄zenjo a waschnjo, husto tak, zo by najnižſhomu w Europje czežko panýlo; wýſche toho ſu ſtajnej ſtraſhnoſc̄i wuſtajeni a čwiſlam, kotrež maya ſtajnje wočakowac̄; woni ſu tež wot wſchitkoho wobkhowenja z wukrajom, wſchitkeje komódnoſc̄e, haj najbóle wſchitkich potrjebnoſc̄ow zdželaneje Europę takjet wotřenjeni. Tajkim mužam ſluſha křvalba, kotrež wo-powiedowac̄ ja hódný njejshym. Volazam nětk na rozdžel bjez tutymi a bjez protestantskimi miſſionarami. Číle (protestantscy) bydla bjez Europjanami a Amerikanami w pſchistawnych wulcích městach, we wužiwanju wſchitkých komódnoſc̄ow zdželanoſtwa, wobdači wot swójich žonow a džec̄ji, we wo-bydlenjac̄, kotrež njeſtu hubjenſche a často lepſche, dyžli te, kotrež mějachu w europiſkej domiznje; woni ſu w ſtajnym zjenoczenju ze wſchěmi džělemi zdželanoſtwa, a ja myſlu, zo ſo njeimolu prajich: žadny protestantski miſſionar njebydli 30

hodžinow (sichtundow) daloko wot europejskich zašydenjow. Prajili mi su, zo někotři němečci missiororojo pschikkad katholickich sežehuja a jako Chineſojo pschekotowami do zniutkownoho zaſtupic̄ so prouju, ale ja njeſtym te wjeselo měl jenoho z tajlich natrjechic̄.

3 Lujic̄ a Sakſkeje.

3 Budyschin a. Našich hnadny ř. biskop Ludwik wróci so 24. augusta z wosadow wokolnoſeče Oſtriza a poda so 29. do Scherachowa, hdež nazajtra ſ. firmowanjo wudžesleſe a potom poſdra dnja vſchi ſchulſkih pruhowanjach wosta. Pschichodnu wutoru na džen ſvjateje Marije naroda budže wón we wulkej cyrkwi tudy firmowac̄ a ſchitwórk w kléſtřie Marinej Hwězdze, na to 13. t. m. we Malbicach, w ſzéhovachm thđzenju we Njebiſczech a Wotrowje, a nježelu 20. t. m. w Chróſczech.

3 Budyschin a. Knjez kaplan J. Wels pscheydli so psched iſjomi nježelemi do Königshaina pola Oſtriza.

3 Kulow a. Tudemna cyrkvi so rjenje ponowja. Hdyž budže ponowjenjo hotowe, wopischemy ſnadž je wobſcherniſho.

3 Budyschin a. Wot časa tak imenowaneje reformacieje wostachu we Lujic̄ stare farſke wosady, a běhu tež druhověriwi kózdeje wosady nuceni wot wosadnomo duhownomo kſchec̄ic̄, wěrowac̄, hrjebac̄ dac̄, abo tola wotpłac̄ic̄, hdyž chydhu so na duhownomo swojeje wěry wobroc̄ic̄. K्�yezerjo we Lujic̄ džeržachu hac̄ do naſchoho časa na tónle „Pfarrzwang“, kž bu nětko ſkonc̄zne zbehnjeny, hac̄runje ta wěc hiſcheze we wſchim zrijadowana njeje. Wobydlerjo, kž maya druhu wěru hac̄ jich dotalny farar, budža ſuſodnej farje swojeje wěry pschipokazani, a njebudža trjebac̄ pola dotalnomo wjac̄ wotpłac̄ic̄. Zane wuwazc̄o njezměje tónle nowy zakon pola wěrowaujow; ale kſchec̄ic̄ a pohrebac̄ móža fo ludžo dac̄ paſ w swojej dotalnej wosadže paſ wot swojoho duhownomo, kóromuž budža nětk pschipokazani.

3 Wotrowa. Džen 2. augusta ſvjec̄eske ř. farač a kanonikus Jakub Wornac̄ 25 lětne faraſke jubiläum, kž bu wot wosadnych jara ſvjedzeneſych wuhotowane. Tež bu jemu čiſtečaný ſerbſki spěv pschepodath. Dokelž je wobſcherné wopisanjo w ſerbſkih Nowinach, prajimy jenož z krótká, zo bě našich hnadny ř. biskop tohodla ř. seniora Pjecha do Wotrowa pôſtač, kž mějše w cyrkvi ſwjedzeneſku ryc̄. Knjez jubilar džeržeske krasne hrujace předowanjo a pschi bojich ſlužbach buchu kherluſhje z poſaunami pschewodžane. Boh ždžerž ř. jubilara hiſcheze dolhe lěta!

Wotewrjeny list, pschipoſlany knjezej předarieji Žmischej w Hodžiu wot P. L. A. z M.

Lubý knjeze! Wy ſeže mi w poslednim čiſle naſchoho Poſola ſhertje wotru lekciju dali, ſtož bjeze wſchoho dwela z toho pschitvdu, zo ſe ſej ſchtyri

měsach k pschemyslenju wzali a učeli hale na moje pschipostane porjedzenjo wot měrca wotmokwili. Wy mjenuječe mje iントерантноho (niježnijestliwoho); zo wot Was tele mieno dōstanu, nježdžiwam so, pschetoz leži chle w naturje věc̄y, zo tón, kotromuž napscheczo stupimy a kotrohož njewěroscze dla wobstoržujem, nas pošwari a hant. To ja wot Was rady skichu a nježderžu to za nježejcz abo hanbu. Haj ja sym intolerantny, zo býschce to wjedželi, ale jenož pschecimo tajskim z ruku pschimliwym njewěrosczam, kaž scze Wy we Waschim w loňschim předowanju do ludži pschiniesli a pschez cíjskež rožscherili; runje pak tohoda, dotež ja intoleranciju na tele waſchmo nałożuju, dyrkam Wam insam „Waschoho porjedzenja dla“ hiscze druhí króć pýtnycz dacz, býrnje so snadž džsy na cíjshczowym zakon wot 29. wulk. róžka 1855 powołali.

1. Předh wſchoho so Was woprascham, schtò bě drje wina, zo scze mi tón punkt, kiz Cawchtlicu w Waschim předowanju nastupa, netk porjedzic dzyrbjeli, so zamostwic, zo scze tuton cyh spodživný „historiski“ skutk wot zandženoscze měnili? Bjeze wſchoho dwęla Wy sam. Wschak Wy mjenuječe pschistup chleje Cawchtlich „historiski“ skutk; njewěscze pak Wy, schto je winowatoscž predaria, hdźż we cíjshczanym předowanju historiske skutki wopomina? Tu wěscze njeje dość, zo won praſi: to je po stworjenju swěta po wundženju edicta Józefa II. so stało, ně, won dyrbisz najmiejniča w pschispolnjeniach pod czaru) tež wocjijcycz dacz lěto a dzen, na kotrymž je so tón skutk stal a tež žorlo, z kotrohož je swój skutk czerpat; hewal možl najprěnički wstupnicz a prajic: to so skoro zda kaž tza atd. To pak njeſcze cžinili, kaž 12. strona Waschoho předowanja wupołazuje; tohoda nježdyrbicze so spodžiwacz, zo nasch jedyn to wericz njechashče a tohoda pschecjivo Wam so wupraſi. Hdź býschce Wy město teho, zo scze chycli, kaž Němeč praſi, „Aufsehen machen“, na wěroscz a dokladnoſcž we Waschim předowanju hladali, dha njebychcze žanohu pschecjizwnika namakali. Wy budzecze drje prajic: Wschak sym we waschim katholikim Pöſle netk žorlo mejoho historiskoho skutka zjewil, schto chceče wjach? Na to wotmokwiam: Nasch Posol njeje k tomu postajen, zo by to, schtož scze we Waschim předowanju zabyli abo wopaczne praſili, pschidal a dopředowal, a sym so dawno spodžival, zo je joho redakcija pschecjivo Wam tak pschitostna byla a Wasche „porjedzenjo“ pschijala. Wschce toho pak je žorlo we naſchim Pöſle wot Was naſwedzene taſke, zo je skoro směſhne nam katholikam je jenož pomjenowacz. Wy mjenuječe pschistup chleje Cawchtlich „historiski“ skutk, dotež to jene cžisko (28) „Üliegendes Blatt der Gustav Adolfs Stiftung“ powiedal Lubr Knieže! Schto dha k historiskomu skutknej skuscha? Gelizo maja wſchitke historiske skutki tajke slabe nobi, kaž Wasch, kotryž so na „Üliegendes Blatt“ założuje a žane lěto na čole nima, potom dyrbjal čłowjek zwěscze wuwołacz: Schto je wěroscz? Wboga historija! — Wy wobstoržujecze mje dale, zo sym njeprawdu pschecjivo Wam wobeschol, hdźż sym Wasch „historiski“ skutk na pschitomnoscž wulkadl a jón njeſhym wot zandženoscze rozemil, kaž Wy. Schtož mje po prawym po hnu w aſche Wasch „historiski“ skutk wot pschitomnoscze trjebacz, (Wasche ſlowo „wurosczichu“ njeſhym pschemeniez*) chycl; to je so njeſserje w běhu cíjshczā ſtało), bě ſezechowace. Ja njezem, hacž scze Wy homiletiku (wucžbu wo předowanju) ſchitodal, to pak wěm, zo kóždž wo njeſ rozwiczenju, Wasch historiski skutk runje tak lochý wot pschitomnoscze rozemil kaž P. L. A. z R. Redžbujecze na to, schtož Wam netk praſi. Wasch teſt, kaž scze str. 5 praſili, bě: Wjerčze so po potrjeboſczech thch swiatych horje, a z nim

*) To je pschi korekturje jara lochý möžno, dotež rozubžane předowanjo w swojej bibliothecy njeſejac.

čehščje Wy k podpieranju evangeliskolutherskich napominacj. Ja so was psche-
czelnicze prascham: K podpieranju tajich evangeliskolutherskich čehščje dha
Wy napominacj—tých, kotsiz su nětk živi abo tých, kotsiz pod khežorom Józe-
fom II. živi bě chu? Bjeze wschoho dwela k podpieranju tých, kotsiz su nětk živi
a nic tých, kotsiz pod tamnym khežoram živi běchu; mordwi wschak nimaja žan e
potriebnosće, kajtež Wy tam ménicež. Hdyž je tomu tak, k čomu čceče nětk
tuton Wasch „historisti“ skutk wot zaňdzenosće wuklacz, z kotrymž nimam
niežo wjach činicz. Wy seje tohodla wopravdze, hdyž Wasch historiski skutk
wot zaňdzenosće placicje dacje, k podpieranju mordwih napominali abo,
jelizo to njechacie Wasche predowanjo jara hubjenje dželali, dokelž so
njejscje k tekstej džerželi, a čyla dolha poeti sku w opusach wot
husitskeje wucžby, tolerancenohu edista a **femp schindženja** evangelisch w
Cawchtlich do druhoho džela Waschho predowanja na nich wjesluschesche. Zapi-
scheže sebi to do pomjatka, jelizo zaž podobne predowanje wocžischczecj dacze. — Wscho-
to pak běch Wam pschepuschczil, hdy by Wasch „historisti“ skutk jenož kuskpo wěrnoseži
wonjal, a to je runje ta wěc z Waschim „historiskim“ skutkom, kotrž niemožu
Wam zabhež. Po Waschim poetiskim wopisanju, kij seje nam w naschim Böslie
hafle z citatom dokladli, stupi tamny dohli čzah ludzi psched swoju wyschnoscj we
Julnemu. — Ja jym do Cawchtlich písal a 1. septembra list wot fararja Franca
Holletscheka doftal, w kotrymž sežehowace stoji: Cawchtlica předh katholika, po-
thiceczielnej woinje, we kotrež wjeli swojich wobydleriom zhobi, protestantsfa, ss
wokolo 1700, hdyž Amon Komenski w ēru morawskich bratrow v městce
Julnemu a joho wokolnosće rozschérjomasche, tejle sekce pschizantny. Byrnje
wyschnoscj wot tuttoho časa sem spomnijenu seklu wobrocicj chyka, dha so to
tola njeradži, tak zo 1724—1731 wjach hacž 100 tajich morawskich bratrow k Zin-
gendorfsej do Gassfleje, do Grönlandskeje atd. czechniesche. Hischče předh wuni-
dzenja tolerancnoho edista Józefa II. čeržachu najwjetshi džel moraw-
skich bratrow w Cawchtlich swoju haru. **Tymle** pschintze tolerancny edist
runje prawje w hdyž, woni wustupichu nětk a mjenowachu so, dokelž woni
pod mjenom morawski bratrow w Rakuskej wofstacj němōžachu,
protestant ojo. Ale tež něsho katholikow tehdom pschedupi, pschetož khe-
žorscy zastojnicich jich naryczachu, zo khežor to chee a porucež. Cawchtlicanski
katholicki farai so tež mnohim njelubjesche „frutose dla“ a tak pschintze, zo
je skoro čyla Cawchtlica bjez wschoho wucženja protestantska byla. Wotpadnjeniu
wozjewiczu nětk jenož swoje nowe mjeno psched swojej wyschnoscju w Kun-
waldze (nic we Julnemu)! a Cawchtlica bě protestantska. Wotakim bě a je
nětk hischče w Cawchtlich shtoz protestantow we njej nastupa, měšche ūca-
dweju wurywuznačow katholicko a morawskich bratrow; mjeno
augsburgskeje konfesije pak jenož je prózne mjeno,
kij su morawskich bratsja a tamni wot padnjeni katholick
na so wzali, zo bych u pospobnosći swoje weschelake
měnjenja we wērje wuznawacj móhli. Zo temu tak je, dopo-
kazuje farar H. z tym, zo praji: Cawchtliczansky protestantojo maja
hischče wjeli katholickich ceremonijow a hako powostant morawskich bratrow
niežo wot Luthera wjedzecj njechadža. „Woni su, praji doftownje farar, (morawscy)
bratsja, kotsiz wot Luthera niežo wjeli wjedzecj nochedža a kaž do wosow
trjechit, hdy by jich lutherſkich mjenoval; mjeno Luther je bjez uimi-
zakazane (verpont); ja sam bych sebi wjeli mjerzanja a hidzenja na so sežahnit,
hdy bych mjeno Luther abo lutherſki wo nich trjebat.“ Hacž je potajskim, l. k.,
chyka Cawchtlica podjanská byla a pschedupila w časzu
Józefa II., hacž nětk protestantska je a Waschjej cyrkvi pschislu-

ſcha, hac̄ je w mēſc ħe Fulneku pſchepupila a na tak zajimawie waschnjo, taž ſeje wopisali atd.; wſho to možecje jara derje z toho pſchipoſtanoh listu dohlaſacj. Za cítiarion Wosola pſchijatn hishcze, zo we Cawchtlich a wokolo ležachych twarjeniach, kíž i železnic ſluſcheja, ſo hžom zaž 480 katolikow namakaju (z pſchwaczom wſh Klötten 884), tak zo može tamniſchi farar nětk ſkoro prajic̄, zo wot lēta 1781 ſem katolikojo zaž kaž ze zemie w u r o ſ c ū i ch u. A wuroſzenju p r o t e ſ t a n t ſ i c h wosadow bě, kaž farar Hollatschel praji, Morawska zemia hishcze jara nieplodna, zo mile daloko wokolo Cawchtlich žana protestantska wosada njeje.

2. Pſchinidzemoj nětk do Prahi. — Schtož Prahi naſtupa, němožu Wam, i. k., pſchi najswerniſchej woli něſhto druhé pifacj hac̄ to, schtož ſym w mērcu hžom pifal a pſchiporucju Wam, zo byſhcze to hishcze jedyn króč cíitali. Ja njejshym moje tamniſche wuprajenja z njeprawych žorłów cíerpaſ, ale ſym najpriyed w Praž naprachowanjo džeržaſ pola ludzi, kíž wobſtejenja Wascheje wosady lepje dhžli ja a W̄ znaja, tak zo ſo ja na jich wuprajenja ſpřiſchczam. Ja ſym Wam tehdom jenož z krotka prajil a dopofazal, zo je Wascha evangelska wosada ta na jmeniſha bjez wſchitkimi protestantskimi wosadami w Praž a zo wona žanu chrkej nje trjeba, zo pak ma za to rjanu murjowanu ſalu a zo tale ſala tak hubjen a njeje, kaž ſeje W̄ do ſweta muvoſali, a pſchi tým ja **wostanu** džens hishcze. — W̄ džeržic̄ mi dwě wěch napsheczo: a) zo je dworſki twarſki miſchtr Žobel z aſtojnic̄ hubjenosc̄ tuteje ſubje wobſwědcij a b) zo je khězor ſam tu potrebnosc̄ nětk ſpóznal a tej wosadze atd. Je-li, preniſche wěrno, je-li wěrno, zo je dworſki miſchtr Žobel hžom 1810 hubjenosc̄ tuteje ſubje zaſtojnic̄ wobſwědcij, dža je tola ſpođiwnie: a) tak možecje Wascha wosada, je-li w njej 1200 duſčow, pſched nimale 70 lětami ſubju ſupic̄, w kotrejž može ſo vo Waschim prajenju lědy 300 ludzi měſcič? Hewal ſupi, najbóle kóžda nowa wosada ſferje wjetſchu modleriu, doſelž ſo ſic̄za wuznawarjow z časami ſnadž rozmnoži; dyhbjalo to pola Wascheje wosady hinač bjez? Jeli w modleriu měſtinu za 300 ludzi, bě drje pſchi jeſe ſupiſu nanajwjac̄ 300, a duž drje mnohoſc̄ njeje nětko na 1200 zroſtla. b) Hdyž bě chrkej hžom 1810 k rozpadanju, z čoho pſchinidze, zo je wosada tak ſchpatny Boži dom ſupila? c) czjohodla w Praž Waschej ſubje wosadze z dobom na ſpoči a tku taſte hubjeni twarjenjo po ſkic̄i chū? d) czjohodla w hſchonosc̄, jelizo bě z aſtojnic̄ hžom 1810 hubjenosc̄ ſpomneneje ſubje wobſwědcjena, njeje nicžo cžinila, ale teſe hubjenosc̄i a pomalomu rozpadanju hac̄ nětko měrnje pſchihladovala? Njemoděſche dža najpreniſhu nježelju njezbožo ſo ſtač a ſubja zhromadžených kemſcherjow zarazyc̄? dale e) z laſkun ſwedomiom možecje taſama wyschnc̄i wuſtupic̄ a pſchez policijskwo wěriwym hrozyc̄ ze zamknienjom ſubje, — njebe to tola kruch intoleranc̄???. Ale khězor, W̄ prajic̄, je ſam tule nuzu dohlaſat atd. Na to wotmoſluju: Mojebla može khězor Waschej wosadze hishcze t ſi chrkwiſe daric̄, to z a Was hishcze **nicžo** njeđopokazuje; to pokazuje, zo je khězor Waschej wosadze z hnadih chrkej poſticej, nic pak, zo je wosada chrkej trjeba ſa. Nic kóždy poſticejenh dár je tež pſchech to mu třebu, fotromuž my jón poſticejemy. Snadž ſeje W̄ ſam hžom bruſhdy proſchacomu člōwiekej abo proſcherjej něſhto dali, ſchtož wón nje trjeba ſchec̄ a ſchtož ſeje jomu jenož joho proſtowom dla wotpufc̄i. Tak bě po mojim zdacju wěc tež tudy. Poſticezena chrkej bě bjeze wſchoho dwěla zbehnjenia chrkej, kíž prózna ſtojſeče a swojeje starobý a njenahladnoſeče dla wot katolikow wjac̄ trjebanu njebeſche. Je-li Wascha czěſkoevangelska wosada w Praž khězora proſyła a po Waschim waschnju wěc prawje nuznu předſtaſila, czjohodla njeđybjal khězor taſku nuznu proſtu dopjelnic̄? Abo zamožic̄ W̄ wopratwje, ſubj knjeze, dopokazac̄, zo

je rakufki khézor „bjeze w schéje pr ost w y“ spominjenu crkve Waschej wosadže wotpuschčil ??? — Prostwa a n i c potriebnosć tudy pomhache. Prawje směšne so wopokaže, hdhž Wy k pokazanju tuteje potriebnosće prajicže, zo je hžom 1810 hubjeno sc z tuteje lubje zaſtojisch wobswědczene bylo atd. Na tele wasch-njo je evangelska wosada tule lubju hžom khézre hubjenu wot sp oczatk a sem podatu kr̄hdnyka atd. a je jenož k spodživanju, zo njeje tale lubja takli čas bjez porjedženja, džen wote dnia hubjenscha, dawno hžom hromadu panyka a někotrych evangelskich zarazyla.

Zo ja n i e j s y m tak njepopschaty kaž Wy so str. 86 naschoho Bosoka wu-proječe, njemožu Wam wězo dopokazac, a Wy njebychče to tež wěrili, ale runje tak malo možecže Wy mi dopokazac, zo ja njepopschaty sym, kaž Wy to tam ežinice; abo sym ja w mojim naſlawku **wot měreca** něchtó prajik, zo ja Waschej wosadže khézorski dar spominjeneje chrkwej njepopschaju? Teh do m hischeče nicto wot khézorskoho dara nježo njewiedzesche, dokelž je khézor hakle w juliju crkve daril. Kajke spodživne a njerozomne zavjerczenjo swetu ežinjene, hdhž Wy tohodla prajicze: Zo P. L. janu potriebnosće tajkeje smilnoscze nje-spoznaje atd.! Wobzamku tuton punkt wot Prahi, Was prošcho, zo býschče Waschich bratrow tež napominali, posliczenu crkve prawje pilne wophtowac, pilniſch o dhžli modlernju w blidarskej hře, hewak budža khézorskej hn a džy njeſtoſtnej.

3. Su něk tež híšeče něſotre wuprajenja we Waschim wotmowljenju, fiz moju **parſchonu***) naſtuju. Wy seže pschirunanjo ežinili bjeze mnu a njeboh Cecelinom. A cžomu, to je ziamue; tak hupi wschak Serbia tola njeſu, zo seže Wy jim wschelakoscz zaúdzenosće a pschitomnosće hakle pschez Wasche pschi-runanjo polazac dyrbilej; Wasche wotpohladanjo bě drje jenož tele, moju parſchonu pschimac, potajkim scze jo, luby knjeze, wot porjedženja p ſ ch e d mje ta zabludžili na porjedženjo mojeje **parſchony**. — — — To je pak džeczace pak njepchistostne! Hischeče druhí křež tak, a cheu za Wami druhé ſ lowcko ry-cerž. Zo seže so khwalbne wo Cecelinu wuprajili, ja radh ſ kyhru, hacž runje Wascha khwalba pschi te jle pschiležnosći spodživnje klinčzi; dam Wam pak tola pscheczelnu rādu, checze-li njebocžicžkoho prawje spóznac, a cžesčicž, zo býschče wschē joho pisma ežitali wosobuje joho: „Zjeſcenio těch Švatečh ha wosebnite zjeſcenio S. Marie“ a joho predowanja, fiz wo wěrje jednaju, snabž býschče potom tež joh o tolerancu spóznali! — Wy prajicze dale, zo ja njejshym hischeče naukuh, zo „ſ ala“ na ſ erbſ ki „lu bja“ rěka. Tak wu-cze ny w ē-zo njejshym a njebudu to tež najſkerje wuknyc, býrnje Wy mje wucžicž chehli. Za to pak možu tež na něchtó spomnic, schtož Wy njeſicje na-wuknhy, hacž runje scze hžom dolhe lěta předat. Předat dyrbí jenož tajke ſ lowa trjebac, fiz maja p o w ſ chit kom je jedyn a tónſamý wuznam, p ſ chetodž hewak može jomu něchtó wopak zrozenicž. Šlowo „lubja“ pak halo „ſ ala“ wschubžom tónle jedyn wuznam pola nje wucžen o ho ludu n i m a. — Wězo so ſ lowo „lubja“ druhdy za ſ ala trjeba; ale „někajka“ lubja we „ſ tarym ſ cherym twarjenju“, njeje najſkerje ſ oždomu Serbej ſ ala, někajka lubja, „fiz je něk hžom k rozpadañju dodžeržana“ hischeče mjenje, hacž nanajmjenje pak, hdhž pschitacicze: zo je policaſtvo evangelskim lutherſkim hžom hr o z y l o, tule lu bju zanknyc a z tym jich ſ mjerč ſ traſ chne ſ em ſ ch en ja zadžewac. Tajku ſ twu, hdžej ſ mjerč ſ nutſtupachoc docžakuje, „ſalu“ mjenowac, njemože ſ oždomu do myſlow pschinc.

*) To najbóle wobžaruju, dokelž ma k. P. L. wulke zaſlužby wo Šerbou hako duchowny, wudawať a rožscherjet ſ erbſkih knihow, ſ obudžetat R. Poſta atd. Ređ.

4. Skončenje hischeze něshčto. Wy seže mi porokowali, zo ja halo rozsubžet Waschoho předowanja njejjm sebi malu proču wzal, Wasche 16 stronow dolhe předowanjo z ledžbliwoscju pschecžitacj. Tutoň Wasch porok hym něk dobrý činil, hym sebi mijenujech wopravdze prócu wzal, Wasche 16 stroノw dolhe předowanjo pschecžitacj, njewém pak, hacž budzecze spokojom; pschetož hym hischeze tak wscholake namakał, schtož so mi njełubi. Wy prajesche str. 5: „Kak nuzne tajse zjenoczenstwo (t. j. Gustavadolsske) je, to mózecze z toho pôznacj, zo ma něk w lècze 1862 nascha evang. cyrkę na buschach lèbky hischeze džesath džel toho, schtož je w lècze 1558 měta. Tehdy Venezianski pôslanc domoj swojemu kniežerstwu pisacze, zo je jenož hischeze džesath džel Němcowstwa podjanski. A něk? ? ? Wjaczy hacž połojca. A schto je nascha cyrkę zhubila w Francowskej a Połskej, w Walskej a Schpaniskej, w Litawskiej a Rakuskej! — Tu dyrbju poriedzecj. W nastupanju Němcowstwa, zo je wjaczy hacž połojca podjanska, Wam pschihloſju; w nastupanju Francowstwe, Walskeje, Schpaniskeje dyrbju poriedzecj. Wascha cyrkej t. j. Lu therſka evangelska njeje po mojim zdaczu tam níčo zhubila, a wěscze czjohodla? Dokelž tam ženieje níčo nje mějeſčę, a to, schtož nimafch, nje mōžeſčch zhubbicž. W druhich wot Was spomijených krajach, praju ja, zo je Wascha cyrkę i jara w jelle zhubila, pschetož evangelskolutherski je, kaž statistiske tabelle pokazuja, porno katholikam jaramalo, tež w Czesci a Morawje. — Zo seže zjenoczenstwo **to hoda** za nuzne pôznali, je smeschne a so ſkoro tak zda, halo byscheze Wy nam katholikam to zash wotewzacz chyli, schtož je wot czasa reformacije ſem k naschej katholiskej wérje ſo wróczilo; *) jeli to mu tak, dha lutuječe Wasche moch, dokelž to budze podarmo! — — Lubzo niesju wjaczy tak hlupi kaž psched 300 letostkami. — Wy na wšcho waschnjo pschitojnícho bylo wot Was, zo byscheze psched du rje Wasche je e cyrk wje hladali a k pschewobroczenju napominali, hacž to na katholikow zaměricz. — Wy sam prajicze (str. 8), zo maja reformirtsey tonsamh založit we wérje kaž Wascha cyrkej; je-li to wěrno, hlejceze zbožowne dželo: zjenoſcze jich tola z Waschej cyrkviu! Potom namakacie protestantskich bratrow w Bramborſkej, Jenželskej, Schweidskej atd. a wschitich ejile protestantojo hischeze Wasche wérhwuznacjo nimaja abo rozdjeluja ſo we mnogich wěcach wot Waschoho wérhwuznacja a cyrkwiſkoho wustajenja! Tu — hlejceze missionskoho džela doſez, pschinjeſčę tu wěc k zjenoſcēnſtu u wschitich Waschich protestantskich wotschęzepkow abo ſektor, tworęce jenu protestantsku cyrkej a potom pschindzeče a wopracheče ſo po zhubienych katholikach. Njechacze-li pak Waschu proču na tych Wam blizko stojacych ſphtowacj, schtož ſo ſtoro tak zda, dha džiceje a napominacjē k pschewobroczenju po hanow, schtož dyrbja lutherscy kaž katholisch za něshčto trébne spôznacj. — —

Str. 10. seže Wy na „wbohu“ Czesci pschischli, kak mijenujech tale

*) Missioniski Poſoł na to tež spomina w 8. c̄j. 1863 str. 118 prajo, zo ſu dla tež towarzstwa za rozpſchęſceranjo evangelskeje wérzy we podjanskich krajach. — Lubo Poſoł najſterje njewě, zo je ſchoda pjeniez, kij ſo tohodla wudawaja; k najmjenſhomu zaithenym měſac „Pilger f. Stadt und Land“ to tak pisacze, a to je Pilger tež pschiftajit, zo tele wuprocowanja za „rozpſchęſceranje“ evangelskeje wérzy wot jendjelskeje cyrkve wundže, wosobnje we Italskej. Kak móže won to, schtož str. 118 prajo, za zaſkužby „Lutherſkeje evang. cyrkwy“ wudawacj, njewém. Won móže pak wschidzom derje licicj (rachnowacj) a wšcho na swoju rachunuku pschinjescj; tak praji tež str. 124: W Romje ſu 48000 kardinálow, duchownych a „ſlužownikow duchownych“. — Žałoſnje — hulu — chył tola hischeze jedyn króz do ſchule hiež a tam naukuñczej, zo ſo ſenož „gleichbenannte Zahlen zu gleichbenannten“ addiruja.

wboga Ćeſka jemu w Husowym času w krafnym swětle wěrnoho evangeliſja swě-
cęſte, kaſtu zbožownoſć je Jan Hus z roſhywki božoho ſłowa roſhywał atd., zo
pak bu bohuſel tele wulke zbožo bórž zaſubjene. L. K. Tu chcu krótki bycz,
džerzeje Wy tak na Waschoho Husa, wot koſtrohož wudawacze, zo je jeho wěry-
wuznacjo wot jeho potomniſow w samym Wittenbergu podate za dobre luther-
ſte pschiipózname bylo. Niemožu hinal, hacž Wam jenu radu dacž; Spytacze
wſchak, jenož poł lěta z roſhywki zbožownoſć Husowoho božoho ſłowa roſhywacž,
wuczeje n. psch. jenož kaž Hus to wuczeſte: „Zo je duchowny, ſudnik, a wych-
noſć (chrkwiſſa kaž ſwētina), — kiž cjeſto hréſci, bjez moch, bjez placimivoſće
wſchę jich ſlukti, zo je dowolne pscheſciwo nim ſo zbehnycz a jich wotsadzieč”,
wuczeſte tule a podobne bludne Husowe wuczeby w Saffej ſenož poł lěta a ja
Wam zavěſcenje dam, zo ſcje najdiſchi čas pređar byli w Hodžiju! — — —
My wſchitcy katholisch kaž lutherſen mōzemj ſo wſefelicj, zo ſu (jeli to
w ē r n o) po d j a n s c h ſ w ē t n i m o c n i w o t h r o z n y c h j e f u i t o w
n a ſ c h c į u w a n i (ſtr. 11.) hufitkej zbožownoſći kōnc e į n i l i. Tola
Was na njebožo dopomnicj, kiž je Hufitſtwo wulkomu dželej Europę pschiophoto-
walo, by podarmowſka proca byla. Wy jenož zbožownu Husowu
wuczebu widžicze (ze znatnych pschiicinow) a njewidžicze horjo
a krawne pscheſciž ě hanja, kiž ju ſebi hufitojo „dla-
tuteje zbožowneje wuczeb” dowolili; haj tak zafle-
pjeny Wy ſcje, zo Wy wſchote njewuprąjomne nje-
božo a horjo na rachnunku katholikow piſacze a wu-
wolacze: „Kaž w Neronſkič časach bu z mječom a jaſtwom
pscheſciwo nim (t. j. pscheſciwo hufitſkim bratram) zaſhadžane” (ſtr. 11). Něſhto
taſte prajicj a cjiſciecze dacž, pscheradža zavěrno wulku njevědomoſć, wulku
krobloſć a njeprawnoſć bjez konca. Schto ſu tola, ja ſo Was prascham, n.
psch. jow katholikowje naſcheje woſkoſce cjinili, ſchto zawinhli, zo ſu hufitowje
kaž rubježnich a mordarjo w tamnym času pschiicahnyli, jich wſy a chrkwe pa-
lili, wſho rubili, a koncowali??? Str. 13. prajicze: zo ſu (katholikowje, kaž ſo
rozemni) jenohu biſtora na wſchę 18 lět kloboko pod zemju džerzelj w cijnowym,
włóżnym ſtuchlym jaſtwie! Baſh „historiki” ſluk za nas katholikow jara interes-
ſantny. Ja ſo Was prascham? Kajli biſtop to bě? Kak rěkaſche? Hde bě
žiwy? Hde mějeſte ſweju diöceſu? Schto bě zawinhł ??? Z wotkel je tale
baſta? Gorlo. Na ſtr. 12 ſtoučnje prajicze, zo je we wſy Spalowach nětt we
najnowiſčim času wulka ſyla podjanskich do lutherſkeje chrkwe ſtupila a wjele
druhich je hizom ſwoj pschiiftup wozjewilo. Spozniona wěc z Waschimi psche-
ſtupami; jom nicto njeſchiſtupi, ale kózde lěto jenož w dalokosći. Ja chcu tam
piſacj a we pſichidnym cjiſle naſchoho Poſoka zjewicž, kai wulka tale ſyla pschiiftu-
pjenych je a kotsi ſu ſo hacž nětt k pschiiftupej wozjewili. — A bjez tym bože mje!

Pschiipomjenjo redaktora. W tu khwilu njeſcham ſo hiſčezje do
rozyrečowanja znateju knjezow pscheſciwnikow a zamokwjam ſo jenož, zo tale wěc tak
wjele měſtna w Poſle žada. Hacž runje ſnadž naſchich cjiſtarjow mjenje zajima pra-
ſchenjo wo dalokim měſtačku Cawchtlich a wo matej protestantskej wosadje w Praž, dyrbjač
tolu naſtarok k. P. L. pschiijecž, dokelž bě won z nowa pschimany, wosebje
ſchtož jeho parſhonu naſtupa. Nadžijam ſo, zo knjez pscheſciwnik njebudze tak wob-
ſchěrenje wotmolwječ; hewaſ dyrbju potom wobej cjiſczenej knjezow na pucj broſchirow
pscheſcelsnje pokazacž.

Katholski Posł.

Cyrkwiński czasopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cz. 10.

Október.

1863.

Stawizny Różanta.

(Skončenjo.)

10) Dřesaty administrator bě P. Tadej rodžený z Miletina we Čejškej, rjádnik z klóštra Osseggia. Won bě $22\frac{1}{2}$ lét kaplan we Janeggu a w klóštrje Marince Hwězdze a bū 10. augusta 1835 administrator. Hako rodženomu Čechej bě jomu ločko bórzy serbsku rycz na wuknycz, hdž bě w klóštrje, tak zo bórzy po swojim pschesadženju do Różanta jenož serbski předowasche a spowiedz slýschesche. Won napisā tež něm̄ski a serbski słownik a rycznici, wobě kniž nječízszczanej. Won wunrje 12. hapryla 1838 runje zeleny schwörtl, wot božeje ruczki zajatý w kłapali, hdž chrysche runje ceremonije toho dnia dokončej.

11) Děvnaty administrator bě Alberik Schrybar (Schreiber) rodženy w Kutowje a z klóštra Osseggia. Won bě předy kaplan we Wtelnje a Marince Hwězdze, a pschiridze 19. hapryla 1838 do Różanta, wunrje pał hijom po 4 létach na hłownicu (Nervenfieber). W tutej choroběj won bjez wobležbowanja z koža četný na delne hona roženczanstich polow a wudychomy tam tež swojoho ducha w rukomaj tehdomnišchoho wucžerja Handrija Bräuera.

12) Dwanasty a něčízšší administrator je wysokodostojny kniež P. Michał Benno Kral, rodženy w Čemjericach pola Budyschina (1797). Pschiridze z klóštra Osseggia za kaplana do Janegga (blízko Osseggia), 1828 do Marinho Dola, 1835 do Różanta za kaplana, 1838 do Marince Hwězdzy, hdžez wosta hacž i swojomu powołaniu do Różanta 1. oktobra 1842.

Kooperatojo běchu wot lěta 1756 hacž nětk pjanaczo, mjenšcha połojea wot nich běchu Serbja*) a druzy Němcojo a Čechejo, kotsiž najbóle po krótkim času zaž do Čejškeje woteidžechu. Su to: Chrysostom Vér (1756—58), Placid Kmiecik (1758—64), Anton Buk (—1770), Eugen Hauptmann (—1293), Tecelin Mietk (—1817 hako posledni nowocalski profess.), (potom bě z nim emeritus Eugen), Benno Kral (1835—38), Theodor Peters (—1870), Valentin Augerle

*) W tu kwiſlu nima cistercissi rjad žanož Serba ani w theologii, ani w noviciacze ani aspiranta na khemotawskim ḡymnaſiu!

(—1841), Robert Polorny (—1842), Józef Dresler (—1843) Sigmund Biener (—1845) Ildebrants Nietsch (—1849), Arnold Werner (—1856), Eugen Scherzel (—1859) a Ludwik Angermann.

W lèce 1858, dasche klóschtyr pod abatisu Benediktu Goehlerec na wosobne pochnuwanjo k. propsta Benedikta Kerona cyrkwiensku węz twaricę. Delni twar teje sameje bu hždom z cyrkwi sobu dokonjanym (1778); nowe wutwarjenjo, taž to nětk widžimy, so sta w 1848 pszech murjerškoho mischtra G. Schichta z Hirschfelde. Wukozki wutwarjenja wucžinachu nimale 2300 toler. Džel tuthych pjeniez (750 toler) je pschinostk Michala Ježorki, předawshoho zwonka pschi serbskej cyrkwi S. Marije w Budyschinje, kž tule summu dari ze zavostajenych pjeniez swojoho syna Handrija Ježorti, kž bě kancelist a rendant w klóschtrje a na spocžatku l. 1848 wumrje. Nowe zwony, a to tsi dosta węz halle 4. oktobra 1852. Wone płaczachu hromadze 643 toler 14 nsl; buschtaj pak tež dwaj starej zwony k zapłaczenju spomnienych pjeniez pschiwzataj, tak zo dyrbijesche po prawym jenož 351 toler a 6 nsl. wupłaczene býej, kotrež pjeniez buchu k dželej z cyrkwienskej pokladnicy posłicjene, k dželej wot k. administratora zhromadzene.

Klóschtrej so Ržant a joho wokolnoſej tež swoju schulu džakuje. Schula bu natwarjena pod abatisu Klarn Trautmannec w lèce 1777. Dokelž dotalna schula (w klamarjec kžej, w nětzjschej Glawschec pschi schuli) so k džerženju schule prawje njeħodžesche a klóschtyr po natwarjenju rjaneje cyrkwie hisčče wjèle ūamjenjow mjeſeſche a něšto pjeniez wot Michala Mróza k założenju nowej schule zapołożene (fundowane) bě, da klóschtyr tuton trébnh a wuzitný twar wuwijesč. Klóschtyr mjeſeſche natwarjenu schulu hacž do lèta 1836, kž tuzamku hustich reparaturow dla ržencjanskej schulskie wosabje wotstupi. Stará podawizna powieda, zo je najprénischa schula frjedz wšy w Kaschporec kžejch stala. Zo bu wophtowanjo schule w starym času, doniž njebe schulski zakoni wudath (1835), jara zakomđene, hodži so myſlīč. K tomu njebečnu tež na schulach pruhovani wucžerjo taž džensa; duž wotwišowaſche schula jenož wot swědomitych duchownych, kotsiž nic jeno k pilnomu wophtowanju schule wubudžachu, ale husto dozej tež we swětnych schulskich, pschedmjetach rozwucženjo džecži wobstarachu, taž wosebje njeboh Tęcelin. Wucžerjow, kotsiž wot natwarjenja nětzjscheje schule hacž dotal w Ržencje skutkowachu, je z nětzjskim syd o m. Džecži, schulu wophtowachy bě lètsa 118, kž tsiom wosadam pschisluscheja; wone su ze Smjedzaceje, Łazka, Gernjan, Hranich, Dobroschic a Kołłowa.

Jena skoro wschitkim hnadnym městam pschisluschaca wěc su stu dnje a žórla, kž so we nich abo pôdla nich namakaja; nabožný lud pschipisuje jim skoro wschudžom wuhojacu abo poshlujacu móć, kž je Boh sam do jich wody połozil. Tofamo lud tež wéri wot s. Marineje studnje, kž so w Ržencje namaka a tohodla chen tež tudy na nju spomnicz. Studnja je na poknócnym boku administratury a wuznamjenja so pszech wulku mnogoſej wuběžacceje wody a tež pszech tuteje wosobnu dobrotu, czerstwoſej a poļuoſej wuhiſkowej kisalinh. Klóschtyr dasche wysche studnje 1766 rjane twarjeūčko natwariež a tosame 1835 z rjanej

zelenej třechu pschirčej. Podla tuteje studnje so hischeje jena namaka skoro runje tak wodbyhohata, kotrejž woda so do dwora administratury wjedze.

Nimale 400 kroczel wot administratury leži na pnciu do Pěstec skonečnije hischeje tvarjeńczo, kha palka najswieciszheje Trojicy. W kotrym času je natwarjena, nijeda so postajie; po tym, schtož so na njej a we njej widzi, dosaha jeje nastacio do 18., jeližo nic do 17. lětstka. Podawizna powieda, zo bě nastork i natwarjenju tejele khapalki cyrkwienske rubjeństwo, kiz su zlostnich z hjezbóžnej ruku wmwjedli. Hdyž běchu cijisami mjenujey wjenej noch do stareje rženčanskeje cyrkwe so pschekamali, wzachu tam najdrožsche wch z woltaria a woklońscze woltaria. Hdyž pak na to město pschirčezhu, hdyž nětkl khapalka stoji, phtnýchu, zo so we jerym khelichu hischeje swj. woblatka namalachu. Z njewěrjacej, Božoho Syna hanjacej myslu wusypnychu je z khelucha na zemju a khwatachu wše druhé njetrjebawsche zawostajiwski dale. Wobšedzkeri ležomnoscze (tehdom hischeje lēs) tsi fotry na Běstec kuble, to nazajtra rano pschez jenohu wotročka zhoniwski, starachu se, zo bu beže cíklo wot duchowneho bórzy na cíesczowne waschnjo zbehnjene a do cyrkwe doniesene, dachu pak krótko po tymle podanku na měseje, hdyž běchu swj. Hostije ležate, khapalku tvaricž, zo tam ujebý bale teptane bylo.*)

Wysche swjeczatka najswieciszheje Trojicy su stekili swjateju Petra a Pawoła, swj. Borbory a Khatyrny.

Druhe wot hnadnho města Röžanta, schtož so hischeje prajicž da a spominenja hbdne je, zjewi spisar pschi druhei pschirčnočji jeližo wosebje wobšerujsche powiescze ze staroho časa wupyta, k čomuž so pschihotuje.

Z Luizech a Sakskeje.

Z Kulow a. W spocžatku tutoho měsaca doštačmý zasly druhoho kaplana je to k. Robert Krause, rodženy z Naumburga nad Kwisu. Nasch wysokodostojny bislop we Wrótslawje njemože nam pschec hischeje žanoho Serba jako tseczho duchowneho sem pôslacž, dokelž žanoho nima. Z jeniečkeje katholskeje serbskeje wosady w Pruskej schtuduje malo Serbow; w theologii je w tu khwilu jedyn, k. Wovčerk ze Sulzbec, kiz budže da-li Bóh za dneš ležje wuswjezeny.

Z Budyschin a. W spocžatku toho měsaca su so naschi schtubowacy mlobžencojo zasly do Prahi podali. W theologii su w serbskim seminaru nětko sjo Serbia: k. Luecjanski z Wotrewa, Češla a Žur z Budyschina, a schtyrio Němcy.

Z Niebelcžic. Knjez wucžer Nowak swjeczesche 10. t. m. 25 lětne wucžerſke jubileum. Proshymy wo dopis wot jenohu abo druhoho tych knjezow, kiz su tam tehdom byli.

Z Budyschina. Džen 8. septembra wudželi nasch hnadný knjez bislop Ludwik w tachantskej cyrkwi 172 wěriwym swjath sakrament firmowanja. Dwaj dnaj pozdžischo sta so to w kloschtyrskej cyrkwi Marineje Hwězdy.

*) Po druhich měnjenju je kloschtyr tu khapalku tvarit, dokelž na administraturje budi a su klicze k njej khowane.

З Nalbic. Tudy bu njeđelu 13. septembra 554 wosobew, kjez nimi 384 z kułowskeje wosadu firmowaných. Kaž wschudżom tak wotdzerža so na drugi dženii tež tudy schulske pruhowanjo.

З Różanta. Wutoru 15. septembra rano pschijědže nasch hradny k. biskop z Nalbic k nam a běsche pruhowanju w schuli pschitomny. Tež bě so wysokodostojny kniez probst Dr. Eiselt sem podak a won zwjesceli hradnho k. biskopa z pschepodacjom wulkoho pjenježnoho dara k twarjenju chrkwi w měscze Žitawje. W Žitawje su mjenujich wot lěta 1846 sem katolske bože služby kóždy měsac junu w schpitalskej chrkwi. Tute bože služby buchn hacž do najnowischoho časa wot budyskich duchownych sobu wobstarane; netko pak jězdži tam k. kaplan ze Strahwaldy kóždu drugu njeđelu. Ale to je wscho hiscze malo, dokelž w Žitawje a we wokolnoſci je snadž 700 katolikow. Duž by k pschecžu bylo, kdy by so nowa katolska chrkja twaricž mohla a kdy by so tam stajny duchowny (wucžer tam hizom je) postajil.

З Njeholcžic. Dženii 16. septembra běsche tudy schulske pruhowanjo w pschitomnosći hradnho k. biskopa, a popoldnu w schuli „pod schpitalem“ w Kamjencu. Razajstra bu 85 wosobow firmowaných.

З Wotrowa. Tež pola nas bu hradny kniez biskop swjatocžnje kaž wschudżom powitaný; tosa zaſluži wosobitoho spomnjenja, zo tu ze schulskej młodosežu tež wosom holčkow hako družsi zhotowaných jomu napschecžo džechu. Firmowaných bě tudy 54. Schulske pruhowanjo bě 18. septembra.

З Khröscžie. Njeđelu 20. zařízenoho měsaca wubželi hradny k. biskop w tudomnej chrkwi 270 wosobam s. firmowanjo. Kaž w druhich serbskich wosadach bě tež jow najprjedh serbske předowanjo, potom měsche k biskop božit mſchu a němſke předowanjo pschi woltarju. Dženii předh bě schulske pruhowanjo we Wolklesach.

З Radwora. Dženii 22. a 23. běsche tudy chrkwińska a schulska visitacia. Wjach wo njez pschichodnje.

Ze Zdjerje. Dženii 23. septembra popoldnu w 3. hodž. pschijědže nasch wysokodostojny kniez biskop z kniezem scholastikom Bukom, kiz je toho samoho na wschitich lětuskich visitaciach pschewodžał, z radworskim k. fararjom Nowakom a k. kaplanom Duczmanom sem na schulske pruhowanjo. Po skončzenju toho samoho podachu so wschitich do hrodu, zo bhču z krótką předy rjenje ponovjennu wěžu (torm) z nowym časníkom (zegerjom) wobhladali. Časník je mischtyr Kislink w Khröscžicach džekal, kiz je swojeje wistojnosće dla daloko scheročko znath. Zo nasche hradne kniejstwo pschi porjedzenju a ponowjenju wěže njeje pjenjež lutovalo, dopokazuje tež ta rjana pozłocžana kula z khorhotwu a hweždu, kiz so pschi skončnym wjedrje hizom we dalokoscji blyschczi. Wosobje je chlej wsy postajenjo časnika jara lubo. Tež wobhlada kniez biskop klapalu w hrodze, w lotrejj kemsche wot kónšchoho oktobra k. kaplan Duczman (předy buchn wot budyskich duchownych wobstarane) wotdzeržuje, a to za měsac junu. Tón samy wucži tež w tudomnej schuli. Z visitaci w naschej schuli je hradny k. biskop swoje lětuske visitacie skonči.

Nobaraniv.

W Serbskich Nowinach, kij so hewak njestronisch djerža, je sej wónbanjo t. diakon Mróz dowolil pschi zašitowanju staroho njedospolnoho prawopisa w lutherskej serbskej bibliji skladnostne tež naštu chrkę popschimac̄. Wón powjeda, zo by so (pod wěstym datym wuměnjenjom) lud.... wot samoho wobhonenja a pýtanja w písmje w otdjeržował, kaž so to we podjanskej chrkwi stanje (wón chec̄ prajic̄: stawa) atd.

Dokelž wón k Serbam a wo serbskim ludu rheži, dyrbinh jomu najprjedy prajic̄ zo mň katholsch Serbja chloho swjatoho písmá w serbskim pschelozku nimmah (jenož rukopis Swotslka); duž w Serbach podjanska chrkę lud wot samoho wobhonenja a pýtanja w (swjatym) písmje ani wotdjeržowac̄ njemože, a t. Mróz je podarmo wojoval. Halle w najnowisich cžasu je t. proghymnasiálny direktor J. Bük w Drežđanach přeni zeschimk nowoho zakonja wudal, a my sej wutrobnje pschejem, zo by wysokodostojny kniež we wudawanju pokrežoval.

Zelizo pak chec̄ t. Mróz prajic̄, zo podjanska chrkę pschezechlinje tež tajše ludy, kij mōžachu ze swojimi pjeniezam c̄hle biblije wudac̄, wot wobhonenja a pýtanja w (swjatym) písmje wotdjeržuje, dha dyrbinh jomu njewědomnosć w tej wěch abo něščto druhé (hdhž na joho rycze w někotrych „serbských „schtundach“ na gymnasium spomnimy) porokowac̄. Chcemy jenož z krótka joho wumjetowanjo wotwobarac̄. Nascha chrkę, kij je swjate písmo njezraniene hac̄ na našte cžash pschenjesla a stajne cžesc̄jila, njewotdjeržuje nitoho wot wobhonenja a pýtanja w nim. We wschelakich ryczach su wschelake wudawki biblijow a wosebje nowych zakonjow tež bjez katholiskim ludom. Je pak kōždy kschesczán wuczeny dosč, zo by we písmje pýtal?“ Derje je zawérno, zo nascha chrkę postaja 1. zo dyrbi cžitar pschelozka s. písmá, k tomu trčbne wudomnosće mēc̄: a 2. zo dyrbi pschelozk samón wot chrkwinseje wyschnosće approbirowanych bjez. Tak so skerje „cžista wuczba“ wobkhowa!

Chrkwinse nowinki a powěscze.

Němska. We Frankfurcie nad Majnom bě wot 20. — 24. septembra 15. hlowna zhromadžizna katholickich towarzistw Němskeje. Wjele wuczenyh a wosobnych ludzi bě so tam zeschlo.

We Wittenbergu, hdjež buchu psched pjeež lětami po 300 lětnej pschesťawch w jenym salu tabernakel postajených a katholiske bože služby djeržane, bě 5. septembra biskop z Paderborna na visitaci pschijel. Wón bu wschubžom ze wšchej cžesc̄ju witaný. Sakrament firmowanja wubželi tam 26 wěriwym, bjez kotrýmž bě jedyn 70 a druhí 71 lět starý. — W Hamburgu běše 2. septembra přenja zhromadžizna (18) katholickich duchownych tak imenowanych „nordiskich (połnōcnych) missionow“ z delnjeje Němskeje a Danskeje pod wjedzenjom biskopa Pawola z Osnabrücka. — Díen 8. septembra bu w Bergenje na kupyje Rügen rjana katholiska klapalka swjeczena a we krótkim pschindze tam zashy přeni stajny khatoliski duchowny.

W Barlinje, hdżeż so někto katholicko zjawnischo potčazuje, woženja so pscheco wjac katholickich. Psched 10 lětami běše so jenož 15,000 katholikow halo tajkich zapísal; někto je jich po zaſtojnich zapíſach 25,000 civilistow a k tomu hishcze 5000 katholickich wojakow. Katholické živjenje je tam jara derje zradowane; maja tam wschelake towarzstwa a wustawh, w nowischiim času tež katholické proghymnasium. Někto so sylnie na to džela, zo byhu katholick za Brandenburgstu w Barlinje doſpokne katholické gymnasium (wulku ſchulu) doſtali, dokelž 300 katholickich gymnasiastow by so wěſeže na tajkim wustawje zechlo.

Holstein. Psched někotrymi dnami je Osnabrückski biffop Dr. Pawol Melchers, japoſcholicki vikar za poſludne katholické wosady, ſem pschischol. Hdž běſche we wjacovych holsteinskich městach viſitaciju džeržak a firmoval, cjiniesche toſame tež w Altonje, Wandsbecku a Hamburgu. Won zložuje na ſchule a cyrkvi najwjetſchu fedznoſez. Joho wopýtanjo je za tamniſchich katholikow wažny podawk. Taſke wopýtanjo njeje Altona ženje prjedy měla a njemožche je tež prjedy měč, dokelž je halle psched někotrymi tydzenjemi tón wot holſteinskoſho ſejma (Landtag) pschijat̄ ſakon, kij ſwobodu katholikow a jich kulta poſtaſa, do živjenja ſtupil.

Polska. Rusowſch wojach a policajowje tam hishcze zlē zakhabzeju. „Džennik poznaniſki” mjenuje 57 duchownych z jenickeje diöceſy Wilno, kotsiž buchu pak wotprawjeni, pak do Sibirskeje wotwjezeni, pak hishcze w hravnich jaſtwach žaloſeža. Z cyloho polſkoho kraja je wjèle ſtow lubji k frutomu dželu w ſibirſkikh podkopkach a twjerdzinach, k ſlužbje w orenburgskim regimencje atd. wotſudzenyh. — We Warschawje je ſtajnie wjèle ſtow najſnadniſchich wobſtoržowanjow a njeſprawnoho podhlada (Verdacht) dla w pschephtowanju, woſehje ſu ejile w tak mjenovanym kastellu a we wſchelakich klöſchtrach, kij ſu do jaſtwow pschewobrocjene. Kastell (twjerdzina) ma jara wjèle twarjenjow, kaſernow a dworow. W kaſemattach t. j. w czmowych ſtuchlych murjowanych khódbach (Gang) je wſcho polno jatych, kij maja ſo tam jara zlē. Rano w ſchtyriech wrjeſkaja na wſchelakich dworach hubonh; piſl a jednorh ſpěw koſakow je ſlyſhcež. Na tele znamjo wuftupi čyrjoda wotſudzenyh z kaſemattow, kij je na rjad pschischka do Sibirskeje. Pohlad na tych wbohich politiſkikh pscheturpnikow je zrudny. Skoro wſchelich maja wloſy pschitſihane po wojerſku, ſu we wojerſkikh ſuknach, ruch maja na khribjet zwiazane. Wſchelich ſu blědji kaj czeka. Taſki transport ma najbóle 300 woſobow kózdeje starobych, kózdoho ſplaſha, wſchelakich powolanjow, haj tež žony, běčci a starcow. Na wěſte znamjo zamru ſo wrota, mjenia tych njezbožownych ſo wuwolaja; je to poſledni kroč, zo ſu z thymle mſenom mjenowani, pschetož wot někta zhubja ſwoje mjenio a ſlyſha jenož chſru, kotaž je jich pschipadnije trjechila. Hdž je wufudzenjo pschecžitane, wrjeſkaja bnbony z nowa a wbozh čjerja ſo wot wjèle koſakow wobbačji k železnich. Maffkerje mħſla, zo ſo do wótenoho kraja wjac njevröcja. Ma drohach, hdžej czahnu, ſteja čjröbzicžki czlowiekow; ſu to pschecželojo, starci, bratsja a ſotry, njeveſtly, džeczi tych njezbožownych; woni potloczują ſwoje ſylzh, dokelž jich plakanjo možlo ſo za złoczej wulkadowacj a halo ſtrachne za krajnu wychnoſez!

Schwajcarſka. Putnikojo z Einsiedelna psichikadzach powiedaja wo dżiwuhym wuslyshenju modlitwy, kotrež je so tam stało. Węſta maci z wokłunoſeče Straßburga pschinje po sczinjenym ſlubje holcžku do Einsiedelna, kotrež možesche jenož na ſionaj czezech thobzicž, a modlesche so tam za jeje wuſtrowienjo z tajkej nutrnoſeču, zo dobrocziwym Boh jeje modlitwu na zaſtupnu proſtu ſwia- teje Marije wuslyſha. Pschi pozběhanju Božoho Gyna wotpołoži te holcžatko, njebaloko klapalki ſedzace, swojej podpierje a wotendże za macjerju do klapalki. Gylzh radoſeče, kotrež macž a jeje dželco ronjeſtej, kaž tež zradowanjo ludu njeda so wopisacž. Pozdjiſho pschinidzechu někotſi duchowni, lotſiž tónle podawki w chrkwi w pschitomnoſeči ludu pschephutowachu; na czož macjeri porucžichu, zo by wot domu lekarſte wobſwědczenjo wo prjedawſcej kromosceji swojego dželca do Einsiedelna pôſlala. Boh je móený!

Francowſka. Někotſi biskopojo ſu po woli ſ. wóteca zjawne modlitwy za njezbožownu Polsku w chrkwiach ſwojich diöceſow porucžili.

Jenbželska. Węſth katholſſi zemjan dari bohy karmelitam we Stoſku w hrabinstwie Essex město k twarjenju kloſchtra z ležomnoſečemi a 5000 frankow lětnych doſhodow. Wótc Herman, ſlawny wobroczenec, chec tam noviciat ſpomnjeneho rjazu założicž. — Wótc Jandel, general předarskoho rjada, dokoncziwſci ſwoje pschehladowanja w jenbželskej a iriskej provinçie, połoži zaſkadny kamień k nowej chrkwi a dominikanſkomu kloſchtrej w Londonje. Taſkej ſwiatoczoſeči běchu pschitomni kardinal Wiſeman, nowomjenowanhy archibiskop Trinidatſſi (w Americy) a 19 dominikanow, bjez kotrejmiž tež provincialej z Belgiskeje a Jen- dželskeje. Wot 300 lět njebě na dobo tak wjele dominikanow w Jenbželskej wi- džianych. Wótc Manning mějſeſte pschi tej pschiležnoſeči rhcž wo nawrócenjeniu dominikanow do Londona. — Katholſſi zemjan Chyston da na ſwoje pjenježy chrkej w East Hendrebu twaricž. Zemjan Biddolf Philippſ ſałožuje kloſchtr miloſciwych ſotrow w Hereſordſhiru.

Z Roma. Proceſſion z wulkim Chrystufowym ſwjecžatkom (acherothy pomjenowanym) bu 6. džen septembra wotbjeranym, a wjele pućowarjow z Francovſkeje a Belgiskeje ſem pschicžahn. Šwjecžatko, kij je po powięſci wot ſwiatoho Lukascha molowane, je 7 romſkich palmow wysoko a 3 ſcheroke, z dwu- lini ſidžanym ſchlewjerjom pschitryte (wot časa Alexandra III.) a wyshe toho z wutwazęſom woblicža a brody ze ſlebornej bohacze z drohimi kamuſchklami wobſadzenej plotn (wot Innocenca III.). Šwjecžatko je, kaž tradicija praji, ſwiaty Marija w Nazarecie měla; w lécje 728 pschipoſla je konſtantinopolſki patriarcha Germanus bamzej Hrjehorzej II. a wonie bu wot tutoho bamža hacž do Piusa V. ſožde lěto na ſw. džen donybjeſſpęćja Chrystufowoho we ſwiatoczoſnym proceſſionje wot chrkwe sancta sanctorum do chrkwe s. Maria Maggiore pschinjeſene. Wot Piusa V. ſem ſta ſo to jenož pschi jaru wažnych podenidzeniach, poſledni ſrōcz pod Leonom XII. Pschi nětčiſſej pschiležnoſeči wosta ſwjecžo w tamnej chrkwi wo- ſym dnjow wuſtajene k poczeſcowanju. Bamž ſam je ſo na proceſſionje wob- dželiſk, a ſam tón ſamý poſtaſil, k wuproſchenju měra za wbohu Polsku, kij ſo herval pschi krónowanju ſwojich kralow bamžowej modlitwje porucžecž dashe. —

Niedawno bu druhí procession za Polsku wotberžanu. Rusowksi vóstanc so w mjenje swojoho kniežerstwa wobežewaſche, prajo, zo može so cyrkej modlicz za wschitke ludy jenož nic za Pełakow; ale wón bu ze swójim wobežewaniem z prawom wotpozanych.

Pschidawč k wotewrjenomu listej w čjisse 9.

Na koncu toho samoho bě slubjene, zo so hřeče na pschedstupjenja katholikow k lutherskej wérje w Čechach spomni. Wo tym je wobſcherny list duchownoho z tamních stronow dōščok, kotryž so w redakcii schyri njedzeli' k wohladanju wostaji. Z tutoho lista pobany jenož najnužnijše. We wsh Spalowje je „wulka syła“ pschedstupjenych po zaſtojnisiſlých pschedepytaniach 35, ntc 65, kąž je k. pastor Molnár do swěta wuwokał, a cijile njeſti z pschedepozajania pschedstupili, ale jenož zwadženja a spiecziwoſeje dla. Woni ujenujich nocheinu pschinoſk t' twarjenju noweje ſchule dacj a k. pastor schęzuwaſche jich z lubym slubjenjom, zo Spalowězanam k nowej, ale protestantskej ſchuli a moderni darmo (driez z pomocu gustavadoſſloho zlenoczenſtwa) dopomha! To je tehdom w ſebicznoscji a hněwej czahnylo! Ale wot toho časa ſem ſu ſo hřom něktosi najhōrſci pschedstupeni zwadnicz na khorym a ſmijertnym kožu želnoseſiwoje zaſh do katholiskeje cyrkwe wrocžili; czi druzj paf najſkerje, hdyž ſenulski k. tachant (farar), z kotrymž ſu ſpomnjeniu zwadu měli, wotendje abo wumre, tež zaſtupjenjo do naſcheje cyrkwe požadaja! „Wj ele druhich je ſwoj pschedstup k lutherskej wérje hřom wozjemito.“ Tale ſada wopſhija tež njevérnoſcz; dokež wot ſpomnjeneho pschedstupa w Spalowje z konc leta 1860 abo w ſpočzatku 1861 njeje we wokolnoſci 5 hřodžinow tam nicžo wot pschedstupjenow ſtyshecz bylo z wuwacjou ſezechowacoho. Psched něhde 2½ lětami pschedstupiſtej jenož dwě ſtužownej djoweh, kotrejž ze Spalowa do Křižlic k pastorej Molnárej na ſlužbu cjechnejſtej a w Křižlicach protestantskeju nawozenejow dōſtaſtej. Tež k. Molnár je w liſcje hinał wopijam dužli w znathym předowanju. Tola to wschitko k. Imiſch wiedzecj njemožesche; wón je ſo jenož pschedejara na ſwoje žórkę ſpusťejał. To njemožemy po taſkim za zło měcz, ale dyrbimy jenož wobžarowacj.

Naležnoſceje towarzſtw a.

Šwoj pschinoſk (15 nsl.) ſu dale zaplaćili k.: kubler Jakub Kummer z Tschasec, Hana Wobzyna z Libonja, H. Vibrach z Lejna, kubler M. Scholta z Różanta, Jakub Höjbik z Radworsa, Miklawſch Mít z Bremjenja, hrabja Eustachij Thylſtiewicz z Wilna, kaplan Ignac Žitný w Starzej Větej w Mlerawje, kubler M. Miklisek z Pěſkec, kubler M. Nowak z Konjec, kublerſki syn Miklawſch Čzornak z Kalbic, gymnaſiaſt Větře Větranc w Praži, Jan Čzorlich ze Zdjerje, kubler Mrož z Kamjeneje, gymnaſiaſt Měrczin Kreczmar w Praži, kubler Jakub Scholta z Chróſcic, zahrodník Miklawſch Pjetraš z Horň, gymnaſiaſt Michał Nola w Praži.

Dobrowolne darh: K. W. z radworskeje wosady 10 nsl., k. Ludwik An-germann z Różanta pschi pschiležnoſci wocžiſciejenja joho wotewrjenohu lista 1 tolej.

W Budyschinje, 4. oktobra 1863.

P. Scholka,
ſchulſki direktor, poſkadník towarzſtw.

■ Z pschichodnym čjissłom k. Poſla wuda ſo ſobuſławam towarzſtwu rjane powje-
dańczejo „Snežowka“ wot H. Ducžmana.

Pschedſtvo.

Cjishejał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posłek.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cz. 11.

November.

1863.

Nęzwuczenjo w někotrych praschenjach nascheje wěry.

Na niečo njedžerža ludžo naschoho časa tak mało hacž na swoju wěru. Wěra někotrym ani tak wjele njeplací kaž pjeniez abo draſta. Wuskadzeja mjenajich wot zawjerczanie zasadu naschoho časa: „Zo wěra nutškom-nomu čłowjekiej žadyn zakon njenapołodzi, zo móže kózdy wěrič, schtož chce (po němſkim: „Gedanken sind zollfrei“), jelizo jedyn jenož swoje zwonkowne kuſ po wěrje wupyschuje a po swoim zdaczu dobre žiwjenjo wjedzie, nikomu k po-horſteſej.“ To je pak zmylk a wulki zmylk, pschetož čzi, kotsiz tak mudruja, přeja z tym wuprjenjom nic jenož, zo je Boh pschepiąt naschich wutrobów a sudník wšichčich naschich myſlow, woni tež zjawiwje zawiđedzeja k tajenstwu. Pschetož nutška bjeze wscheje wěry a zwonka dobrý kſcheszjan z dobrymi poczinkami, kaf to dže a kaf je bjez tajenia to móžne? Kaf móže jedyn dobre žiwjenjo wjescz, kij nutškownie w sebi jadro a korenje k tajkomu žiwjenju (prawu wěru) njeſkhowa? Poczizwje nabózne žiwjenjo wſchak jałozuje so runje na prawu nutškownu wěru kaž plód na krženjo a zornjatko. K poczizomu žiwjenju dale ſkuſha, zo kózdomu dasch, schtož jomu pschiskuſha, zo sy sprawny. Kaž so rozemi, dyrbimy pak předy wſchoho sprawni bycz napſchezo Bohu, naſhomu stworiczerzej a zdjerziczerzej. Cheemy-li pak to bycz a Bohu dacz, schtož smy jomu hako stworjenja winoječi, dha je a wostawa to jena naschich najprěniſkich winowatoſcjom, zo jomu na ſłowo wſcho wěrimy a po tym čzinimy, schtož je wón w kózdom času k nam ryczał. Schtózkuli to njeczini, tón rani najwjetſhu kaznju nabožniſtwa a njemože so nadžięć, zo Boh joho junu zgóźnoho fezini. Tak wjele praji nam naſch rozm a tež swjate piſmo. „Schtóž njeweri (Mark. 16, 16), tón budze zatamani.“ „Wież wěry, praji so na drugim měſeče, njeje móžno Bohu so spodobać.“ (Hebr. 11, 6) Tón pak, kij so Bohu wěry dla njeſpodoba, tón njeſchiidze, z wěſtoſcju to prajimy, k njomu. — Jeſi tomu tak, dha pschindžemy, njech cheemy abo nocheemy, k ſłowu swjatoho Pawoła: „Spytajęſe ſo ſami, hacž ſeże we wěrje, pruhujiče ſo ſami“ (2. Kor. 13, 5). Chce kſcheszjan k tomule pruhowanju pschistupicż, dha dyrbí tež wjedzeč, schto wěra je, schto wěrič rěka, zo njeby wopaczeńej wěrje pschitwiſował abo prawu

wěru z pschiwěru měščak. Dokelž ma nash Posok na swojim programmje, zo chce tež praschenja wo wěrje pschinjescz a na nje wotmokwecz, chcemy z tymle nastankom wo tym spoczątk sczincz.

Tara rjenje praji nam, schto wera je a schto wericz reká, katechismus, tij džecz w schuli trěbaju. Schesczanscy katolisch wericz reká w scho a to krucze za wěrnu džerjecz, schtož kuli je Boh nam zjewik a chrkę f wěrjenju prědstaja, njech je to pisane abo nje pisane. Tale jeniczka sada posicza nam, hdźz je rozestajana, pohlad do wschoho, schtožkuli katoliski kschesjan wericz dyrbti. Wona praji nam:

- 1) Zo dyrbimy w scho za wěrno džerjecz, schtožkuli je Boh atd.
- 2) zo dyrbimy wscho to krucze za wěrno džerjecz.
- 3) zo mamy, schtož wera nastupa, jenož to wericz, schtož je Boh zjewik a
- 4) katoliska chrkę f wěrjenju prědstaja,
- 5) njech je to pisane (t. j. we swjatym pismje)
- 6) abo nje pisane (t. j. w podawiznach).

Wat tutych punktow chcemy drobnischi jedyn abo drugi króz w naszym Posoku jednacz, wosobuji schtož wera do nascheje chrkwe nastupa, swjate pismo a podawizny. Wericz reká kaž 1) punkt praji: w scho za wěrno džerjecz, schtožkuli je Boh zjewik a chrkę f wěrjenju prědstaja. Njeje dha to jara wjele żadane, tak budje někotryžkuli prajicz, ja byh myslík, zo hijom je dostč, hdźz to wérinj, schtož je te najważnishe f z bōžnosczi, kaž wuczba, zo je jedyn Boh we tjoj parochonach, zo je Jezus za nas wumrjeł a nas wumojk atd.; a to skoro kózda kscheszanjska wera wucz; njetriebawscze malice žloſe že wericz, kaž to druhdy katoliska chrkę prědkpisa, njeje trěbne a pschi-każane." Tak ryczi indiffrentny, tij wszech wěry za prawe džerži, dokelž kózda po joho zdaczu najtrěbnishe wucz. Tomu my njepršíhlosujem a prajimy hinal. Wat koho pschiwde, praschamy so tajkoho, to schtož dyrbimy wericz? Zawescze pak wat Boha pak wat chrkwe. Schtož je nam Boh zjewik, je nam pschez profetow a swojego samsonoho Syna zjewik; to pak, schtož chrkę f wěrjenju prědstaja, njeje tež nicžo hinajscze hacž bože słowo a wozjewienjo; pschetoz chrkę nježada, schtož wera nastupa, nicžo hinajscze hacž to, schtož zjawionje hijom wat Božoho wozjewienja w swjatym pismje stoji abo schtož je wona (kaž budžemý pozdžischi prajicz) wat swjatych iapoſchtołow sem hako bože słowo podate dostaka*), tak zo je potajkim chke wospsięcio nascheje swjateje wěry wat Boha. Hdźz je tomu tak a je nascha chla wera wat Boha, budje drje prawje a dowolene, wschelaſcę bjez božimi wuczbami cžinicz, někotre za trěbne wudawacz a někotre za njetriebne, tij so wericz njetriebaja? Niedyrbti kózdy swědomity kschesjan prajicz: w scho je Boh z nascheje wěry zjewik, w scho je wón wuczik, tohodla je tež w scho wěrno a tohodla dyrbimy tež wscho wericz, schtožkuli je wón zjewik, njech to

*.) Wohlsladamy wat toho, zo je Syn Boži japoſchtołom swj. Ducha poſlał zo tutom Ducha swjath we jich zaſtupnikach chrkę džens hisczeje regiruje, zo Christus sarzyla njeje je a zo so wona tohodla mylicz njeznaže.

pišane steji w swijatym pismie abo wot japoščotolskich časow sem w naštej cyrkwi halo swijati poček wěry skhowane. Schtož w ēru nastupa, njeje to hodla w njej n i c z o snadne, w s h o je ważne, n i c z o njetrēbne, ale w s h o je i wérjenju tr ě b n e, tak zo tōn, k i z jenož po zdaczu w najmjeñszej wěcy Bohu njewéri, Tomu hižom wulku k schiwdmu načzini a joho za kharja dzerži abo wojebarja. Zo so swědomith k schesčan jara na a k edžbu bjerje, něšto tajke wot Boha jenož myślicz, njeďrbi lochkoměriwoho džimacj. Zo we měrje žane m a l i c z k o s c ĵe njeſſu a tež n a j m e n ſ c i blud jara czečko so pschirachnuje, wucži nas swijate pismo a stajne cyrkwiniske stawizny. Věchu w japoščotolskim času někotsi bludarjo, kotsiž Galatiſtich narhcžachu, po starym židowskim za konju wobrēzjanjo tež za tr ě bne dzeržecz a sobu dopjelnicz. Schto pak piſasche Galatiſtikm swj. Pawoł? Won jim piſasche (Gal.5,2.) „Ja Pawoł wam praju: dacze li so wobrēzacz, dha njebudje Chrystus wam n i c z o wuſchny.“ Ně kotsi druži wěrjacu, zo je wuživanjo wěſtyh iedži něšto zle a zakazane, jena po zdaczu jara njeważna wucžba; schto pak tōnsamý japoščotol Pawoł Timo thejzej wo tym piſa (1. liſt 4, 1—3)? Won praji, zo cziſami, kotsiž to wěrja, wot wěry w o t p a n u a mjenuje jich wucžbu d j a b o ſ k u wucžbu. Tohodla skuscheja tež male wěcy woprawdzie i wěrje a njeďrbi sej nichtó dowolicz, po zdaczu male wěcki we naštej wěrje zacjíshyč a za njetrēbne i wěrjenju wudawacj. Tež cyrkwiniske stawizny kóždoho časa to, kaž spomnichmy, dopokazuja. Katholicka cyrkje mjenujich bludnych wucžerjow, býrnię druhdy jenož we m a k y h wěcach wot katholiskeje wěry wostupili, jelizo pschi swojich bludach spiecziwje wostawachu, ze swojego klinu wuzankhy a jich wucžby zatama. To czijsche wona i. psch. z dobom w p r ě n i m lěftotku za simonianami, cerinthianami a ebionitami, w d r u h i m lěftotku z marcionitami, montanistami, w t s e c z i m z nowacianami a pschitiwiſnikami Sabellija, Pawoła Samosatſkoho atd. Byli to doſč bylo, kaž indifferentistowje praja, najwažnische wěcy wěrje, i čomu taſta krutosež naſcheje cyrkije pschecziwo bludnikam zdobom pschi jeje naſtaču, hdžez wjach na rozmnoženjo wěriwych myślicz dyrbjesche, kaž na wustorkanjo?

Schtož stončenje tak praji, zo je w nastupanju wěry doſč, najnužnische wěrje, tōn njech tola postaji, kotre wucžby su i wěrjenju tr ě b n i s h e h a c z d r u h e, a pschinjes dopokazma za to. Hižom množ su so prćowali tajke wucžby postajicz, kotrzymž mieno zakkadnych kružow (fundamentarlikel) dachu, ale njetrajeſche doſčo, dopokazachu jim drugy, zo su k h ě t r e j e wjese artiklow wěry wuwostajili abo su enle druhe tajke artikle i wěrjenju a halo i zbožnoſci tr ě bne naſtajili. Ze swjato h o p i s m a so taſta wschelakoscž tr ě bnyh a njetrēbnyh artiklow dopokazacj njeħodži, haj wone runje praji, zo dyrbji k schesčan w s h o w ē r i c z a dzeržecz, schtožkuli je Bōh zjewił: „Džiže prajesche Jezus, i swojim japoščotolam, hdžz jich i předowanju swojego swjato ho sezenja wupóšla, džicež a wucžce w s h i t t i c h p o h a n o w a k schecžicze jich a wucžce jich w schitko dzeržecz, schtožkuli sy m wam pschikazak (Matej. 28, 20.). A runje kaž to w japoščotolskim času bě, tak dyrbjesche a dyrbji to bycz w kóždym času, wěriwi dyrbja kóždy čas w s h o

wěrič a wſho džeržecj, ſhtož zaſtupnicich ſvj. ja poſchtołow t. j. wucžaca chrkej jich wucži, pſchetož to pſchiftaji Ježus we horjeka na wiedzenjch ſłowach. Dale wón praji: „Glejče, ja ſym pola was wſchitke dny ha ež do kónca ſwěta.“ — Wěſte tohodla je a wucžinjene, zo dyrbti katolíſki kſchefcjan wſho wěrič, ſhtožkuli je Boh zjeviš a wucžaca chrkej jomu k wěrjenju předftaja.

(Skončenjo.)

Swjata Khatyrna, knježna a marträka.

„Njewudata žónska a knježna mýlli na to, ſhtož je toho knieza: zo by ſwjata byla na ejele a duſchi.“

1. Kör. 7, 34.

Na kóncu tſecžoho ſtohyla běſhe we egiptowſkim měſce Alesſandrii woſobna knježna z kralowſkohu ſplaha živa, z imenom Khatyrna. Bot ſpočatka ſwojeje mlodoſeſe ſem prćowashe ſo za vysokej wědomoſeſu a mudroſeſu a zie- nočeshe z tym wulkim luboſcž k ſwojmu bojſkomu nawoženjel Ježuſej. Za jeho ſwjatu wěru běſhe wulch zahorjena. We krótkim času doſpě tajku doſpolnoſeſu we ſwjatoſci a wucženoſci, zo 18 lét ſtara jara wucženoho muža we rozyčzo- wanju wo wěrje pſchedobu.

We tuthym času běſhe pohanskii khězor Maſsimin pſchifaznju wobnowiš zo dyrbja wſchitc̄ joho poddani pſchiboham woprowac̄. Šchtóž tomu njepoſluha chashe, bu po wulſich čzwilach morjent. Někotryžkuli naboja ſo taſlích boleſejou a zapře ſwejohu Boha a ſwoju wěru.

Hdyž knježna Khatyrna widžeſe, kaf wjele čłowjekow pſchez zaprěčo Ježuſoweje wěrji do wěcznoho hubjeniſta khwata — a kaf Maſsimin druhich dla wuznawania Ježuſoweje wěrji na čzwilowadle (Folter) wſchelako krujubowac̄ a k ſmjerči wjeſeſ dawa: khwatashe wona bjez komđenja ſama ke khězorej a porozlovashe jomu bjezbožnu ſurwoſeſ a pokaza z najmudriſhimi ſłowami, zo je Khrystusowa wěra k zbožnoſci nuzna.

Wona prajeshe: „Thy moħ ſam ſpóznac̄, kaf jara ſo jebasch, hdyž wo- brazam (ſmječatam) hinitych čłowjekow woprujefch halo ſwojim boham. Thy moħ tule pohanskii bludnoſcž wopuſtejic̄. Hdyž pak twoj rozm ſjespóznawa jaſnu wěroſeſ, — dyrbjal tola wucženym mužam twojoho luda wěrič, kofisž ziaſnije wucža, zo ſu ſmjerčni čłowjekojo jeno pſchez blud bohojo ſčinjeni. Žimi dyrbjal th wěrič a ſo bojec̄, telko duſchow do najwjetſchoho njezboža ſtokac̄, za čdož změjefch něhdý wěczne khostanjo cierpjec̄. Daj ſebi ryc̄ječ a ſpóznaj ſenicžkoho prawohu Boha, ktryž je tebi kraleſtvo a žiwjenjo dał. Tónle wěenžh njeſmjerth Boh je za nas wocžlowjec̄k a ſmjerč na kſchidu wuzwolit, zo by naſchii zbožnoſcž dokonjal. A tež zakludzenym zdžeržuje wón žiwjenjo a kjerje želnociſiwhch hnadije a ſmilnje k ſebi!“

Khězor woprascha ſo za jeje ſplahom a ſwojbu; a wena wotmoſki: „Ja

šym kralovska džowka a mjenuju so Khatyrna. Šym we mudrostwje, rycznisocjí a druhich wědomoscjach rozwiczena. Dokelž pak te za nicžo nježerczú, šym so býskomu nawożenjej slubila.“

Ze spodžiwanjom hladasche Maxsimin na nju. Wona pak dale ryczesche: „Mózesch hladacz, kaž chcesch. Ja šym tola proch a piersch, ale z božim znamjenou woczeszena. Ty dyrbał stworiczerjowu mudroscz wobdzicząc, kotrž z tak hubjeneje węch rjanosz sczinicz móže. Twoji bohojo njeſu nicžo. O zo by tola tež ty węcznoho njeſmertnoho Boha spóznał, kotorhož mjeno abo znamjo. Kschiža twoich bohow zaczérja.“

Khězor so nad jeje mudroscu džiwaſche a njemóžeshe rozmnej kniežnje wotmolkicž. Duž poruczi ju jatu džerzeč a powoła ze wschitlích stronow 50 najmudrjich mužow a slubi wulke myto tym, kotsiz býchu Khatyrnu z ryczemi pschewinhli a wot Khrystusoweje wěry k pschibbjskej službje pschitwiedli. Ale eyle napſcęcne ſo ſta. Rozryczenanjo ſo zapocza a wona jim prawdu Křečežanstwa tak móenje a jaſnje dopokaza, zo býchu wschitcy z, tajkej luboſcu k Ježuſej Khrystusej zahorjeni, zo chybu za njoho wumrjecž.

Roznymedrjeny Maxsimin dasche schyčepowc natwaricž a pschitaza wschitlích 50 mudrych do wohnia czisnycz. Khatyrna ryczesche jim z ujebieſſej wjeſoloſcju: „Bzdžni ſeje wý, zo ſeje czimu wopuſcęzili a ſwětlo wěrnoſcze ſežehowali a ſo njebieſkomu a njeſmertnomu Králej pschiblizili. Wohen, z kothymž wam bjezbožnik hrozil, budje wam Křečežnica a ſhód do njeſbes a powiedze was kaž jaſne hwezdý k njebieſkomu Králej.“ Potom woznamjeni jich ze ſwiatym Kschižom na pucž do ſmertnoho wohnja. Wohen njezrani jich czela, ale jich dusche pozběhnyhchu ſo do njeſbes.

Khězor wobroči ſo zaſh ſe kniežnje a chyſche ju z leſciu a ze ſlubjenjem ſo wot jeje myſlow wotwiescž: „Wér mi, rjana kniežna, ja chcu twoje zbožo. Wopruj naſchim boham a ja chcu ſwoje krajeſtwo z tobū dželieč.“

Khatyrna džesche: „Njerheč mi wjach; ſhym bižon prajila, zo ſhym Křečeſčanka a Khrystusowa njeveſta. Won je moj nawoženja, moj radziejer a phcha mojoho kniežniſtwa. Marträfska draſta je mi pschyniſcha, džzli kralowſki purpur (t. r. czerwieny kralowſki plaschej).“

A zaſh rjekn̄ khězor: „Rjemocuj mje, zo bých tebi tule draſtu wzał!“

Khatyrna prajesche: „Czii, ſaſtož chcesch; pschez to dasch mi prawu a njeſmertnu krasnoſcž a někotryžkuli tež z twojoho hrodu budje pschaze mnje do Khrystusa wěrič a mje do joho kwaſnoho domu pschewodzecž.“

Hdž Maxsimin ſpózna, zo podarmo ſphytiuje, dasche ju ſchwifacž a z wołjskimi Kſchudami rožbicz a potom jědnacze dñiow bjez jědze a picja w jaſtwje jatu džerzeč.

Hdž khězorewa to zheni, wophta kniežnu we jaſtwje. Tež wójuſſi wjednik Porſyrius tam pschindje z wjele woſakami. Hdž khězorewa kniežnu a jeje wjeſole, poſkojne wobſicžo wohlada, poſlaňu ſo k jeje nohomaj a rjekn̄: „Někto ſhym woprawdze zbožowna, a chcu tež twojomu Bohu ſlužicž.“

Na to Khatyrna: „Tež ty, khězorewa, ſy zbožna; pschetož ja widžu, kaž tebi janbjeſlojo krónu pschihotuja, kotaž budje za tsi dñy na twoju hčewu ſtajena. Potom budžeſh z Khrystufom do węžnoscze kniežicž.“

Khěžorowa so postróži a pocđa so psichodobnych čwiliow boječ, ale Khatyrna ju poshljenječe: „Njelój so, čwila je krótká, krasnoscé je węczna. Ezer-pjenjo znjescé njeje cjezko, hdvž Khrystus we czerpjenju pomha.“

Hdvž Porphyrius to wuslysha, bu we wutrobje hnuth a woprascha so: „Schto da mi Khrystus, hdvž do joho služby stupju!“ Khatyrna jomu wotmoliwi: „Njejšy niežo wo wlakej nadžji kchecjanow služba!“ Na to Porphyrius: „Kał moħł to wjedječ, hdvž hym pod brónjem i a ze swojimi wojnskimi towarzchemi ži-wy!“ Khatyrna powuczi joho: „Nichto njemože dowupowiedacj, schtož je kniez swojim služownikam slubil a schtož tež ty wužiwacz budžesč, hdvž tomule kniezej swérny wostanjesč!“ Porphyrius a joho wojsach nětka tež wérjachu a wopusč-cijchu jastwo.

Khatyrna bu z jaſtiwa psched khěžorowh subnh stol wjedzena. Wjez bojoscje stupi psched khěžora. Tón ju wobjarowasche, prajich: „Wopruj boham a budžesč zo mnu kniežicj. Njedaj swoju rjanoſcž pschez čwile zanicžicj.“ Kniežyna wotmoliwi: „Njeważ to wysoko, schtož khoroſcž, staroba a čas sfoncuja. Rjanoſcž so zhubi, wěrnoſcž wostanje.“

Tu stupi zły radžicjer i khěžorej a prajesče: „Ja chcu kniežnu do twojeje služby pschiwiesč. Daj kolo wudželacj, kiz je z nožemi wobthkane a so lochę wjercji. Gow budże wona posluchacj abo budże roztorhana.“

Kolo bu z wjele wótrymi nožemi wobthkane, zo bh kniežnina ējelo na najfurowischi rozdrelo. Khatyrna bu kolej pschiwiazana. Ale wona proschesche Boha a z blystom bu kolo rozrażene. Na tónle dżin pschiwazachu mnogih Khryſtusowu wěru a wuznachu: „Kchecjanow Bóh je wulki.“ Jeno khěžor zwosta za-sakħ a chħsħe kniežnu z nowa čwiliowacj.

Tu pschedstupi khěžorowa a proschesche swojego muža, zo nježy pschedecžiwo Bohu wojował, kothž swojich služownikow tak spodžiwnie zakita. — Na nju ro-zlobi so nětka khěžor a da jej po surowych čwiliach hlowu wotcječ. —

Jeje smjercz dawasche Porphyrij khrobłosč a won stupi z wojskami psched khěžora a rjeknū: „Tež ja hym kchecjan, a cii, kotsiž pschi mni stoja, su boże wojsko.“ Khěžor zasudzi wschiłkich i smjerczi.

Z broženjom a lubjenjom spytowasche khěžor Khatyrnu z nowa, ale podarmo. Krucjisschi we swojej bjezbožnoscži a surowoscži poruczi, Khatyrne z mjećem hlowu wotrubnyc. Z wjeskoſcju modlesche so wona a poda swoju hlowu smjertnomu mječeje. Jeje duscha khwatasche i dwojomu mhtej kniežnistwa a mar-tratstwa i njebju. To sta so 25. novembra we lěcje 307 po Khryſtusowym narodze. Jejne čjelo bu wot Jandželow na spodžiwnie waschnio wotnjesene a na horje Sinai pohriebane a tam we 8. lětstotku wot wěriwych namałane. —

O tak rjany je pōcejivh splah we swojej čistoscži; pschedecž joho wopom-nječe je njejmjertne, dočkiž je Bohu a čłowjekam znath. Hdvž je pschedomu, sczehujuja jón, hdvž je so zdalik, żadaja za nim. Na węczne grabuje so krónowanym a nosy myto za běženja njewoblaowaneje čistoscze. (Mudr 4, 1. 2.)

Świejejo pokazuje swjatu Katherinu we knieżniſtej drascje; ma krónu na głowę a dżerzi we ruci mječ a palmowu hałzu na znamio dobycza; podla njeje je rożkamane kolo.

¶ cęſcji swjateje Katheriny je ralbicjańska cyrkla świeczena.

D.

3. Pužicy a Sakskeje.

3. Budyschina. Pschitwar nascheje serbskeje cyrkwe je we zwon-kownym zbożownie dokonjanym. Někto w znutskownym cęſlojo dżětaja a nadzijami so, zo budże nowy chor w krótkim dotwarzennym. Bohužel so někto w zymje nowe piščele tam stajicj njemóža.

3. Schera chowa. Ludomny kapłan k. R. Kluge (rodz. z Dreždjan) bu za kapłana do Seitendorfa pschesadżen.

Wjes Neidenau pola Seitendorfa, w lotrejz je wjele katolikow a wot wjele lét hiżom katolska šhula, doftanje někto tež cyrkli. Dzień 17. septembra bu zakładny kamień k tej samej wot k. propsta Konrada Preiha z klóštra Marinoho Doła, kiz ju twaricj da, świeczeny a pschi bohathym wob-dżelenju tamniſkich wobydlerjow zapołożenym.

3. Kamjenicy (Chemnitz). K nam pschinidże zańdżený měſac młody duchowny z kólnskeje diöcesy, k. Gavels, za kapłana. Kaž je znate, saksy duchowni w Sakskej njedosahaja.

3. Radworja. Wutoru 22. septembra rano wocząkowachym pschikhad naschoho duschow pastyrja, wysokodostojnogo hnadnego knieza Ludwika Forwerta.

K swjatočnomu powitanju džesche so ze 6 khorhowemi a 4 woltarnymi słusownikami napsheczjo hacj k swjatomu Iščizieju na spoczątku wsh pschi kelnianskim pucżu. Tudy ciałachu k. farać a k. kapłan, wobaj we cyrkwiſkej drascje, k. schulskej wucjerzej a wobaj khejbelerzej. Schulske džecji stejachu we dolkim riedze za khorhowemi a ze wschitlich stronow pschikhadżachu dorosczenie sobustawu nascheje wosadu k powitanju; tež běſche so wulki dżel firmowanſkeje młodoscje tudy zhromadžil. Kħwalbu zaſtuji wosebje tež to, zo běchu z wjetſcha wschitke holc helle pħażejcicli wosadet, kajez běchu rano k swjatomu woprawienju byle. Tsi schitwörth na 8 poczaju ze wschitlimi zwonami powitanjo zwonicj a bōrzih wohladachym wóz, lotrž hnadnego knieza biskopa a scholaſtiſu knj. Michała Buka wjezesche.

Hdž běſche hnadny knj. biskop z woza stupiš, powita joho knj. farać we mjenje cykleje wosadu a poda jomu swj. Iščizik wokoschicj. Kni. wucjer H. Brailler wuspewa powitanſke kacjonske hrónczo: „Sacerdos et Ponifex atd., schtož je pschelozene takle: „Męſchniko a biskopje, skutlowarjo poccjiwoſczej, dobrą paſtyrjo we ludu, tak sh so Bohu spodobał.“ Někto džesche dolhi swjatočny cjak do farſkeje cyrkwe, knj. biskop požohnowasche duch ze świeczenej wodu a lud spě-wasche kherlusč 414: „Wsh kħebesijenjo pschiſtupče.“ We cyrkwiných durjacj

bu knj. biskop z wóruhom powitanym a k rjenje wudebjenomu hłownomu wóltac-
jei wjedzenym, hdżęż so kleczo modlesche, mjez tym zo knj. farar pschi poruczenie
hrónčka a modlitwu wuspěwa. Někto stanę knj. biskop a da spěwajo biskopske
požohnowanjo, na czož požohnowanjo z Božim Ćzélem sczehowasche, pschi cžimž
lud „Swjath, swjath, swjath“ spěwasche. — We czornym nhšchornym płaſchczu
(pluvialu) spěwasche knj. biskop z duchownymi psalm 129. „De profundis, z
hłubinę wołam so“, hrónčka a proſtu za wotemrjethy biskopow. Po tym
dzěſche wobkhad za wotemrjethy z farſkeje cyrkwe na pohrebniſchejo pschi cyrk-
wiczch „k swiatomu kschiżej.“ Duch spěwasche so litania wo wschtich swjathch.
Srzedz pohrebniſcheja so zasta a spěwasche knj. wuczer Braller „Libera me Do-
mine (wumoz mje, o knjeze)“ a knies biskop spěwasche modlitw za wotemrjethy
męſchnikow, dobroczerjow a wosadnych, kaž tež za wschtich we Chrystusu wote-
mrjethy. Na to wróciż so wobkhad zaſh do cyrkwe a spěwasche so duch číſlo
65: „O zradujęce so k Bohu.“ Po psalmie 50 „miserere mei — ſmil so nade-
mnu, o Božo“ bu z modlitwu za khude dusche cyrkwiſka swjatocžnoſć wobzam-
inena a knj. biskop z khorhovjeni na faru pschewodžanu.

We 9 hodž. zapocja so schulske pruhowanjo, k cžomuž běchu schulske dzěči
wobě ſtwē rjenje z wěncami a pletwami wuphſchile. Dopoldnja pruhowaſche so
so we pschitomnoſci knj. biskopa, knj. scholastifusa Buka, tudomneju duchowneju
a wuczerjow kaž tež někotrych schulskich předkſtejerjow a druhich wosadnych přenja
(18 hólcow a 23 hólcow) a druha (27 hólcow a 24 hólcow) rjadownja hacž
blisko do 1. hodžin. Popoldnju mot 2 hacž blíže k 6 bu pruhowane we tseczej
(26 hólcow a 32 hólcow) a schtěwórej (29 hólcow a 15 holecow) rjadowni.

Srzedu 23. sept. běſche džen̄ swjatoho firmowanja. Rano we 8 bu knj.
biskop swjatocžne z farą do cyrkwe wjedzenym a duch číſlo 409 „Knjeze lubuju“
spěwane. Po mjeſczacej bozej mſchi džeržesche knj. biskop k zhromadženej mlodo-
ſći rozwučnemu a napominacu rhež a wudželesche potom 123 (46 mužskim a
77 ženskim) sakrament swjatoho firmowanja.

Pschi firmowanju spěwasche so číſlo 371 „Ta hnada Ducha swjatoho a
číſl. 370 Pschindz swjath DUCHO ſtvoriczel. Po firmowanju spěwasche knj. biskop
dleschu modlitwu za firmowaných, na czož cžile japoſchtoſke wěrywuznače,
Wotče naſch a ſtrowa sy Marija wóſke spěwachu.

Někto bu Bože Ćzélo wustajene a khwalný khěrlusich „Te Deum lauda-
mus“ wuspěwanym, požohnowanjo date a hžakna modlitwa prajena. Skončnje
pschehlada knj. biskop, kaž to cyrkwiſki rjad žada, khow Božo Ćzéla, wóltarje
a dupu. Někto do 10. hodž. běſche chla cyrkwiſka ſlužba dokonjana a knj.
biskop zaſh swjatocžnie na faru pschewodžanu, pschi cžimž so khěrlusich číſl: 378.
„O swjata boža Trojica“ spěwasche. Stachu so hischče na ſatje rozyřezenja wo
wschelakich naležnoſczach. Popoldnju ſchtěwórt hodžin po 2 wotjedze hnabný knjaz
biskop na schulske pruhowanjo do Zdjerje. Daloko pschewodžachu joho lubozne

zynki naszych zwonow a prajacu jomu „božemje“ radworskiej wosadę. Wóh dajeż nam naschoho japoščtoškoho pastyrja hiszczęze dolne lěta we wobstajnej stro-woſczi, zo mohł z njeſpoſlabjenej mocu Jezusowe ſtadło na zemi paſę a něhdę hako dobrę pastyr ze ſwoim kſcheczanskim ſtadłom myto węczneje zbožnoſcę we njebjesach doſtać.

D.

Z Njebjelcziec. Dzień 10. oktobra bě za njebjelčanskii wosadu džen radoſcę, pſchetoz na nim mějſche jeje derje zaſlužbny wuczer ī. Woſcijj Nowak 25lētne jubileum swojego wuczerſkogo zaſtojnſtwa. Na tym samym dniu rano bu ī. jubilar wot wyſokodostojnogo konſistoria w Budyschinje poſtronjeny a jomu čjeſčowym pjenjeſnym dar podaθy. Wokolo woſmich běhu ſo tſinaczo wuczerjo, bjez nimi Serbja a Němcy, podjanscy a Lutherſcy, ſakſcy a pruscy, na farie zbromadžili a podaθu ſo $\frac{1}{2}9$ we zrjadowanym czahu na wuczerku, w předu ī. wuczer Pjech ze Schpitala njeſo te wot ff. wuczerjow za ī. jubilara zbromadnje wobſtarane daru. We domje ī. jubilara poſtronu joho we mjenje joho lubowachy kollegow ī. wuczer Hauffa z Rózanta a pſchejeſche jomu we luboſcje połnej ryczi, wo kotrejž tež wobſebne wuznam darow jubilarej předſtaji, zbožo a bože ždnowanjo. Po ſkónčenju buchni jubilarej te daru, hako ſlěborna třſka, pōrelinowa krjeſpienčka, piſanski naporjad, ſlěborny wěnc ha tobakowa blesča z tobakom na rjanym blachowym klofejnichę (deńczku) podate. Jubilar jara hnuth džakowasche ſo z krótkimi ſłowami. Někt wzaſčtaj joho ī. wuczer Kochta z Worklec a ī. wuczer Hicca z Kallbic za ruku a wjeđeſchtaj joho do wuczerſkej ſtwny, hdzej běhu ſo wſchē ſchulſke džeczi zbromadžile. Prěni hólczk poda jomu pinafinlampu a prěnja hólczka dwaj ſwěžnikaj, a pſchejeſchtaj jomu we mjenje wſchitlich džeczi wutrobne zbožo. Tale ſedźbiſcę ſwojich lubowanych džeczi hnueſche ī. jubilara tak, zo ſo jim z placzom džakowasche. Někt woſaku zwony te mſhi, ī. jubilar bu zas wot mjenowaneju knjezow do cyrkwe a hacž ī wulkomu woſtarnej wjedzeny a wot druhich ff. wuczerjow a džeczi pſchewodžany. Pſched woſtarjom ſo wſchity czichu modlitwu pomodliſhū. Ma to džerjeſche ī. kaplan Nowak ſpěwane ſemſhe a ī. jubilar hrajeſche ſam pſchejeſele, kotrej bě ī. mandželska ī. wuczerja Kochta z rjanymi pletwami wudebka. Po ſemſchach dosta jubilar hiszczęze wjele čeſtnych darow a wutrobne pſchejeſza z Njebjelcziec a z druhich woſow, ſtož je kraſne znamjo luboſcje a pſchipoznačja.

Swjedzeński wobjed zbromadzi mjenowaných ff. wuczerjow kaž tež wjaczych poznathych ī. jubilara, a zaindžehu někotre wjeſole hodžiuki, předy hacž ſo dohlaſadachmy. Pſchi wobjedze bu wjaczych krócz ſlawu wunjeſena a ma ſo wobſebne ſpomnicz ta, kiz ī. wuczer Kochta naſchonu lubomu kralej, ta, kiz ī. wuczer Hauffa ī. jubilarzej, ta, kiz ī. wuczer Melda z Wulkoho Dažina wyſoko doſtojnymaj knjezomaj duchownymaj we Njebjelčicach wunjeſe kaž cylej njebjelčanskzej wosadze, a na wobſtaczo ſchpitalſkeje wuczerńje, w kotrejž pſched 25 lětami ī. jubilar hako prěni wuczer ſwoje gaſtojnſtwo započa. ī. jubilar pſchinjeſe džakownu ſlawu wyſokodostojnemu konſistorije w Budyschinje, ſwojimaj du-

chownymaj a wjchitkim pschitomnym a njepschitomnym pscheczelam, kij vechu jomu joho jubilejski swjedzen tak radostnyj sejnilis.

Voh daj lubowanomu jubilarej tez skote jubileum doczalacj a tak radostnej swjedzicj; to je wutrobne pscheczo dopisowaria. Hawschty.

Ze Zdjerje. Dzien 28. oktobra bescze 25 let, zo bu nasch czesczowny wuczer kniez Jan Zer do swojego zastojnictwa zapołozany. Won je so chly czas halo swerny a staroszirw wo rozwieżowanjo kaž tez wo nawiedowanjo dwierjeneje miodzinj i ksheczanfkomu žiwienju wopokazowal a sebi pschez to lubscoj swojich podatycz a spolojnoscj swojich predkstejerjow zaślužil. Na pomienowanym dniu sta so jomu njewoczałowane a tohodla czim bōle zwieszelace pschispóznacjo joho swernocho wuczerstwa. Popoldnu wokoło 3 hodzinow pschijedze wysokodostojnyj knies kanon. kantor J. Hoffmann, pschewodzany wot dostoynego knieza schulskego direktora Pētra Scholty, z Budyschina do zdjerianskej schule, a pschejesche i. wuczerzej z wutrobnymi słowami zbožo i dokonjanej 25 letnej wuczereskj skuzbje a pschepoda jomu we mjenje wysokodostojynego konfistoria pjeneyzny dar a wupraji jomu spolojnoscj tuteje wyschnoscje z joho dotalnymi skutlowanjom. Voh pak popschej jomu dolhe žiwienjo a wobstajnu strovoscj na zemi a krónu zbožnoscje we węcznosći. D.

Cyrkwiniske nowinki a powiescze.

(Pētrowy pjenyežl.) Tez w naschich wosadach bē halle wokoło s. Michala hromadzenjo tutoho pjeneyzka. Tak wjese je so nahromadziko, to niewemj, to pak wemj, zo móhli so někotsi katholikowje pschi zhromadzenju wjac wobdzelicj, hacj to dotal czinachu. Schtóż je zamožity a wopschijeczo toho ma, szto hamj we naschej cyrkwi je a kaž won darjene pjeneyz nałożuje, ton dyrbi so skoro hrécha bojecz, hdyz chee lutowacz w cjasu, hdzej je Chrystusowy zastojnik na zemi hiszce w nuzy. Hladajmy na Italisku, kij je pola naschich pscheczownikow dla swojego „niekatholskoho“ zadzherzenia wuwokana, a wukuny wot ieje wobhdslerjow, kotsj su sami potriebni, woprowacu lubscoj i romskomu stokej a i naschej cyrkwi. Turinske nowiny „Armonia“ su psched krótkim zaſy 80000 frankow a kaſtej drohotnych węcow do Roma poſkale. Tele nowiny su, kaž z jich wopokazow wukhadża, z cyla hijom 1,162,000 lirow (nortow) jenož z Italiskej zhromadzile a tak wjese drohich darow a węcow, zo móžachu hijom dwaj a tsi kaſtce z jenym dobom do Roma wotpoſkacj. Tashama „Armonia“ je psched krótkim tez 20,000 frankow za s. Martinu cyrkzej zhromadzika, kij so w Spolecze twari. Tele zjawne dopokazma katholskoho myślenja nam węsze spóznacj dadza, kajki lud italski w nastupanju swojeje wery je, a szto tak někotromuzkuli wot nas w tymle nastupanju hiszce brachuje. — Z cyka je na Pētrowy pjenyežl hijom 32,657,800 frankow hromadu pschiscklo — po zdaciu wulka summa pjenierz, ale pschecj hiszce mało, hdyz pschirunamy, szto staj romski stok a cyrkzej pschecj dźiwju móc zhublikoj a szto je i regirowanju naschej wulkeje cyrkwe trébue.

Z K ö l n a nad R a j n o m . D ď e ď 15. o k t o b r a b u d o t w a r s e n j o w u l k o h o d o m a (c h r k w i e) , k a ď j e z n a t e n a j w i e t s h o h o w g o t h i s k i m w a s h n i j u , j a r a s w j a t o - c ď n j e s w j e c z e n e . W ē s c h e t a m w j e l e b i s k o p o w , d u c h o w n h ď a a l u d u z e w s c h ď e h r ó ř k o w N ē m s k e j e . C ď a ď h d o c h r k w i e , 7000 m u ď i s y l n i , t r a j e s h e c h u h o d ď i n u (s c h t u n d u) . K a r d i n a l a r c h i b i s k o p m ď e j e s h e w u l k u b o Ė u m s h u ; p o t o m b ď e T e D e u m a l i s c z i n a (U r k u n d e) b u p o d p i s a n a , k o t r a ď s o d o p o s l e d n i j o h o f a m i e n j a w s r i e d z y n h w j e l b j e z a p o k o Ė i . W t u t e j l i s c z i n j e j e b j e z d r u h i m w o p i s a n e , z o b u k ö l n s k i d o m 14. a u g u s t a 1248 z a k o Ė e n y ; w l ē c z e 1322 b u c h o r (t . r . p r ď e d n y d ď ě l c h r k w i e p s h i w o l t a r j u) s w j e c z e n y , p o t o m s o 200 l ē t n i c z o n a n i m d a l e n j e t w a r j e s h e . W l ē c z e 1824 b u p o d k r a l o m V j e d r i c h o m I I I . d o t w a r s e n j o z a s z a p o Ė z a t e ; t o l a h a k l e 17 l ē t p o z d z i s h o n a s t a n o w a h o r l i w o s c z p s h e z d o m b a u v e r e i n k p o k r a c z o w a n j u . W l ē c z e 1842 b u z a k l a d n y f a m i e n p o k o d n i s h o h o p o r l a r a z a p o Ė e n y a 1848 b u d o l h a k ó d z (s r i e d z y n k r u c h t w a r b u) s w j e c z e n a . D r o h e m o - l o w a n e w e k n a d a r i n ď e h d u s h i b a j e r s k i k r a l L u d w i k . W o t t o h o c ď a s a b u n i m a l e c h y d o m w k h i z n e j f o r m i j e p o p r ď e n i m r o z p o Ė o ŕ z d o k o n j a n y ; 500 s t o p o w d o k h i a 200 s t o p o w s c h ď e - r o k i j e w ó n w o t w j a c h h a c z 100 f a m i e n t n y h s t o p o w n j e s e n y ; p o b r a c h u j e t e j h i s c h c ď e d w ē w ē z i (t ó r m a j) , k i ď z m a t a j 500 s t o p o w w y s o k a j w s w o j i m c ď a s u s k o r o w s c h i t k e t w a r b y w E u r o p e n a w y s o k o s c z p s h e t r i c h c ď e z . " P o p o l d n i j u b ď e s w j e d z e n s k a h o s c z i n a , p s h i k o t r e j z m ď e j e s h e k a r d i n a l d l ē s h u r y c ď , n a n j e b o h k r a l a a n a n ď e - c ď i s h o h o k r a l a a k r a l o w n u s p o m i n a c u . T e Ė z m i n i s t e r D r . v . M ü h l e r a d r u z y w y s o c h k n j e j o j o m ď e j a c h u w a Ė n e p s h i p i t k i . W j e c z o r b ď e w o s w ď e l e n j o d o m a a n a j w i e t s h i c h h a s o w . N a z a j t r a b ď e R e q u i e m z a z e m r i j e t h o d o b r o c z e r j o w d o m a a h k o w n a z h r o m a d z i z n a „ d o m b a u v e r e i n a ” , k i ď z s o 1. f e b r u a r a 1842 z a k o Ė i a p o c h y k h N ē m c a c h s w o j i c h s o b u s t a w o w , d o b r o c z e r j o w a p s h e c z e l o w m a .

N a s s a u s k a . K n j e Ė n j a c e z j e n o c z e n s t w o „ s l u Ė o w n i c h K h r y s t u s o w e ” (D i e n s - m ä g d e C h r i s t i) w e D e r n b a c h u p s h e c o p s h i b j e r a ; w o n e m a p o 16 l ē t a c h s w o j o h o w o b s t a c ď a h i z o m 165 s o t r o w z p r o f e s s i u (z w o t p o Ė o ŕ z h y m i s l u b a m i) , 82 n o v i c o w (w p r u h o w a n s k i m l ē c z e) a 30 p o s t u l a n k o w (k i ď z ď a d a j a z a s t u p i c z) . Z a k o Ė e r k a t o h o l e z j e n o c z e n s t w a j e K h a t r n a K a s p e r e c z D e r n b a c h u . T a s a m a , c ď i c h a w j e s n a h o l c z k a , w o b c z a h n y 1847 z n ď e k o t r y m i d r u h i m i k n j e z n a m i k h ď e Ė u , z o b y c h u z h r o - m a d n e z ď i m j e n j o w j e d l i a k h o r y h p o w s a c h w o t h l a d o w a l i . N a d o n j e b j e s - w z a c z a s w j a t e j e M a r i j e 1851 w o t p o Ė o ŕ z 4 s o t r y z e z a k o Ė e r k u m a c z e r j u (t a k r ď e k a w y s c h s c h a w j ď o n s k i c h z j e n o c z e n s t w a c h a r j a d a c h) M a r i j u d o r u k i b i s k o p a z L i m b u r g a s w o j e s l u b y . N a t o p s h i b j e r a s c h e z j e n o c z e n s t w o k ó d e l ē t o , t a k z o s l u Ė o w n i c h K h r y s t u s o w e h a l o w o t h l a d a r k i k h o r y h a w u c z e r k i h o l c z k o w h i z o m n a 56 m ď e s t a c h s t u k u j a , w o s e b j e w d i o c e s y K ö l n , w e W e s t f a l s k e j a S c h l e z y n s k e j . N a j w j a c h k n j e z - n o w j e z n a s s a u s k i c h w s o w , d r u h e z P r u s k e j , H a n n o v e r s k e j , W ü r t e m b e r g s k e j , H e s s e n s k e j a H o l l a n d a . W m a c z e r s k i m d o m j e w D e r n b a c h u j e w t u k h i w i l u 38 s o t r o w . „ S l u Ė o w n i c h K h r y s t u s o w e ” c ď e d z a w o s e b j e k h o r y h w j i c h s a m s n h y d o m a c h w o p y t o w a c z a w o t h l a d o w a c z , n i c j e n o z w k h o r y h k h ď e Ė a c h , a p s h i t y m d r u h i m w e s w o j b j e , k i ď z s u p s h e z k h o r o s c z j e n o h o d o n u z y p s h i s c h l i , k p o m o c y b y c z ; t o l a p a k p r ď e c u j a s o t e Ė z d r u h i m i s t u k a m i m i l o s c z e s u b ď o m w u j ď i t n e b y c z . B ď e m i l c e s e j i c h d ď e l o z h o n u j e .

Z Belgiskeje. A tomu, shtož je hižom w cijisse 9. Pósska wot katholickož zjézda (kongressa) w Mechelnje, dyrbimy hiščeje wschelsake pschiſtajic̄. Město bě, tak dočho kongresz trajesche, pschez měru wjele z ludom napjelnjene. Tak bu jenož 17. augusta (dzień psched wotwrojeniom kongressa) na Brüsselskej železnich 2000 ludzi pschiwjezenych. Sobustawow bě po 4000—6000 najbóle z Belgiskeje, z Francowskeje, Hollandskeje, Němskeje, Schwajcariskeje, Vendzelskeje a Portugalskeje. Spominjenja najhodniſche imjena su: Wysche Mechelnskož archibiskopa bamžowym nunciis na belgiskim dworje, kardinala Sterla a Wiseman, biskopowje z Turanha, Navalna a Gensa, armeniſki biskop, katholicki archibiskop z Jeruzalema, biskop wot Adelaids a wjacori drugi cyrkwinſch prälatowje, hrabja Stolberg, Dr. Reichensperger, hrabja Scherer, Dr. Lingens (generalsekretar wschitkich katholickich zjenoczeniſtwow), znath K. Kolping, hrabja Montalembert, a zastupjerjo katholickich nowinow a časopisow z Němskeje, Vendzelskeje, Francowskeje a Italiskeje. Stawy kongressa wotdželichu swoje džela do 5 sekcijow, wot kotrejchž p r e n j a jednaſche wo nabožných ſkutkach kaž kſhescjanſkim pohrjebe kudych, ſwiatosczenju njedzeli atd., d r u h a wo ſkutkach kſhescjanſkeje miloſcze a darmiwoſcze, t ſe c z a wo kſhescjanſkim woſzehnjenju a rozwučzenju, ſch t w ó r t a wo kſhescjanſkim wumioſtwe (Kunſt) a cyrkwinſkej hudbje, p j a t a ſkónčenje wo ſwobodze nabožniſtwa, wo czerpjenjach a dobyčach cyrkwe a kſhescjanſkim nowinaſtwe. Prjedawski turkowſki minister w Brüsselu Berchove ryczesche woſobnje wot mera, kardinal Wiseman wot politiſkož wobſtejenja katholikow w Vendzelskej, Mermill wot Gensa a wot zjenoczenja kſhescjanſkich cyrkwów, L. Nardi (dopisowar Armonije) wot czerpjenjow italskich biskopow a bamža. Najwažniſhu rycž džerzesche hrabja Montalembert, kotrež ſu nowinu tež we wuežahu pschinjeſte; wón ryczesche wo ſwobodnej cyrkwi we ſwobodnym statu. A cžesczí kralu bě město Mecheln tež hacž na najrjenniſho wudebjene a woſwětlenie. Archibiskop mějſtečne cžesczí, krala za hospča pschi ſebi měcz a bu tež tutón krócz wot krala pschez najwutrobiſche rozryčowanja wuznamjenjeny.

L.

Vendzelska. Katholicki biskopojo w Friskej għedja wysoke ſchule w Dublinje wudospołnicz a powjetſhiež, k čomuž 100,000 puntow sterlingow (jedyn je 6 tol. 20 niſl.) trjebaja. Pschinofiki ſo nadžija ze wſchēch krajow, hdejz ſo jendzelsch rycži. W Vendzelskej, jeje kolonijach (wukrajnich wobſedzeniſtwach) a w zjenoczenych ſtatach Ameriki je pschez 130 biskopow a japoſtolskich vikarow.

Naležnoſcie towarſtwa.

Swój pschinofiki na l. 1863 ſu dale zaplačzili: kubleri syn Jan Duczman z Bozankec, kubler Kilian z Różanta, młynek M. Kummer z Łazka, Miltawský Vět z Pěſkec, kublerka Blažijowa z Kalbic, Jakub Lehmann z Dobroſtic, kubler M. Čornak z Nowoslic a Michał Brodel ze Smiežkic.

W Budyschinje, 10. novembra 1863.

Petr Scholt a, poſtađnik.

Cijischežat L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholski Posol.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cz. 12.

December.

1863.

Narzucenie w niektórych prascheniach naszej wery.

(Stančenje.)

Móžno, zo na tele rozentajenjo niektórych ksztużkuli zdobom praschenjo staji: Je-li tomu tak, dyrbi katholski kscheſcjan wſch o wericz schtožkuli atd., tak to zo mnu budze, hdź ja hiszceje wjese u jem wot božožho wozjewjenja, tak móžu dha wſch o wericz, schtožkuli atd.; ujejsym dha stanje we strasche, zo je moja wera njedospolna a k zbožnosći njedosahaca. — Njeboj so, dyrbi so taſkomu prajic, w jedzenjo wschnittich wérnosciow naszej wery njeje tež žadane; to, schtož je žadane a schtož nasza winowatosć bycz móže a dyrbi, je: wſchë wérnosće wericz. Hdź by wériwych kscheſcjan chle boże wozjewjenjo a wschnittke wérnosće wery w jedzecz dyrbiał, tak mało prawowériwych kscheſcjanow by tež biez schtudowanymi bylo? Ně, tak njemiloscziwych założer naszej wery z nami njewobkhadza; wón je poſkad chleje wery podał naszej swiatej cyrkwi a jej po-ruczil, tusamu wériwych wuczicz. Z tuteje wot cyrkwi podateje bōjskie wuczby dyrbi katholski kscheſcjan pod nawiedzenjom cyrkwi tak wjese czeſtpac, hacž jo ho naturske a wudobhę darch do woluja a wſchela ke wobſtojenja jo ho powołania to žadaja (z krótka tak wjese, hacž je jomu móžno, pschetož njemózne Bóh wot nikoho nježaba). To pał, schtož wón wet bożeje wery do pomjatka wzacz nje móže, ujetrjeba drje wjedzecz, dyrbi je pał tola wericz, dokelž je wěsty, zo cyrkej wot Jezusa Chrystusa założena a wot swj. Ducha regirovana mylicz njemóže; wón pał to weri, hdź wschnittim thmle jomu hiszceje njeznamy bōjskim wuczbam z wiesokoj zwolniwej woli a wutrobu pschihofuje a husto, kaž swj. Hawschthy piša, praji: „Ja wſch o wery, schtožkuli moja, mi wot Bóha pschipokazana macz a wuczerka, cyrkej, weri a k wěrjeniu prědkstaja.“ Ja jej wſch o na ſlowo wery, hacžrunje njezamóžu, chlu jeje wuczbu wulkoho wopſchijecza dla do pomjatka wzacz, dokelž sym wěsty, zo je Jezus Chrystus ju założil, zo je wón jej swoju swj. wuczbu k wuczenju podał a zo wona we wuczenju wery mylicz njemóže a dokelž wěm, zo je wón sam nje-widzownje pola njeje hacž do konca swěta (Matej. 28, 20.) (1. Tim. 3, 15.), zo swjath Duch jeje prědkstojerjow regiruje (Jan 14, 16; 16, 13) hacž do konca swěta

a zo by klub chrkwie dyrbiak nuznje na Jezusa bōjskoho założerja wróczę padnych, schtoż njeje możne. Tak zamoże katholski ks̄chescjan psihi wszej wulkoscjai wopschijecja bożego wozjewienia pszechylnu wēru wobkhowac̄, a nichčo nemóże zaprēć, zo je tajka wēra wēscjischa a bōle z a s lužbna, hac̄ wēra čłowjeka, kiž po swojej samsnej woli a luboscji z bożego wozjewienia a z wēry sebi wubjera, schtožkuli chce a to z njeje wuejśnje, schtoż so jomu njecha. — Njejsmū podarmo horjeka prajili, zo dyrbi ks̄chescjan sebi z bożego wozjewienia tak wjèle cjerpac̄, kaž z amože t. i. hac̄ joho darh a druhe wobstejenja, to dowola; pschetoż czim wjach darow, czim wjach pschileżnosće atb., czim wjach dyrbi wón wot wopschijecza wēry do pomjatka a we wutrobje zakhowac̄. Tu rěka: „Komuž je wjèle date, wot toho budže tež wjèle żadane.“ Njech sej to tohodla kóždy i wutrobje wozjmie! Nekotryžkuli ks̄chescjan ma wjèle talenta, cjasu a pschileżnosće, swoju wēdomosćz we wērje wobohaczic̄; běda jomu, hdv̄ wón to njerodnje zakomđzi, a tak drohi cjas na prógne, haj druhdy hréšcniwe waſčnjo pscheczní; tajki njemože prajic̄, zo wón w s̄cho wēri, pschetoż tajkomu to hishcje brachuj e, schtoż móhł wón z wēry lochko nauknic̄, swojeje lénjosće a njerodnoscje dla pak je nauknic̄ zakomđil; joho lénjosćz we najważniſciej wēch, budže junu i joho zahubjenju. — K prawej wērje skuscha, nic jenož w s̄cho wēric̄, schtožkuli je Bóh zjewit a cyrk̄ i wērjenju pschedstaja, ale tež krutosc̄, tak zo wēriw̄ ks̄chescjan:

2) Wscho to tež krucze wēric̄ a za wērno dżerzec̄ dyrbi, schtoż je Bóh zjewit a katholska cyrk̄ pređestaja. Cjohodla dyrbi wón to krucze wēric̄, to so lochcy dowidzi. Wschak je tón samy, kiž nam wēru zjewi, Bóh wēczneje wērnostce, kiž zelhac̄ a zebac̄ njemože, cyrk̄e i pak, kiž nam wēru poslic̄za, je założena krutosc̄ wērnostce (1. Tim. 3, 15). Glejcie, tu je winy dojc̄, zo býchmy naschę wērje hac̄ na najkrucjischō pschitwoswali a i njej krucze dżerzeli. Twoje woko a wuchu možetej tebie druhdy zebac̄, tak zo ty we wuladnienju jeneje wēch abo psihi jeje zaſkyschenju so samojo wojebasch, twoja wēra pak njemože tebie żenie jebac̄, pschetoż Bóh pschec̄ wērnostcijw̄ ju tebi zjewi a cyrk̄, wot njoho założena a i wuczenju postajena, tebi ju podawa; tohodla móžesç so na swoju wēru skerje spuschcęc̄, hac̄ na swoje samsne pscheswēdczenjo pschec̄ swojej woczi a wuschi. Kruta wēra dyrbi so pak tež hako tajka pokazac̄, a to pišeż to:

- a) zo wona żane cwoſle njedopuschcę,
- b) zo ks̄chescjan ju wſchudżom wuznaje a
- c) zo wona w cjasu p ru h o w a n j a wutraje,
- d) zo wona, dokelž krucze założena, tež plodh pschinjese.

a) Nabožnh a sobu derje rozwuczeny ks̄chescjan je swobodny wot ws̄chitlich dwělow wērh; dwěle we wērje najbóle jenož nastanu pola njewēdomnych, kotsiz we wērje njeju sami rozwuczeni abo jenož pola lochkomyslnych a złych ks̄chescjanow, kotsiz su wina na tutych dwělach. Wohladnijemy sebi dwělowarjow, tak dyrbimy skoro ws̄chitlich do poslenskiej klasyj pschinjesej a licic̄z. „Tón njemudry praji w swojej wutrobje, zo njeje Bóh“, pak pisa hižom nabožnh kral David. Schio je pak tutón njemudry, čcembyli joho słowa wuklaſc̄? Nichčo drugi hac̄ lochko-

mýslík, zly, bjezbožny křesťjan, kij bohazabýcijive živjenjo wjedje; tón praji we wutrobie, zo njeje žadyn Boh, a dwéluje. Z rozmom wón mjenujch derje so dohlada, zo dýrbi Boh býc, ale joho wutroba je zla, bjezbožna, hołduje hrécham, tohodla joho zla wutroba narhcji, zo žadyn Boh njeje, potajkim tež žana schitrafa a zo je bjezjace, schtrasy hréchow dla so bojecz. Jomu tohodla dwéle skuža i změrowanju joho zloho swědomja a i tomu, zo mož bjeze wscheje bojoscje dale hréchic. Na spocjałku njeje drje tež pola lochkomyslnoho khétrje dołki čas žadyn dwel, kaž dołko mjenujch rozom a jo ho wutroba so hréshenja wobara, cžim dlěje pak je wón lochkomyslnje žiwý, cžim mócnishe budže te zlo we wutrobie, wutroba sama budže skončnje tak wot zlych našilnosciow wobknijezena, zo wona tež rozom našilnje a jón narhcji, zo so cžlowiek niczjoh bojecz njetrjeba. Tak wurostuje potajkim najwjac hwełow z lochkomyslnje wutrobý a dwéle same budža tak wulke, zo so wone pschewobrocjeja do „n i e w e r y“. — Chrkej, praji potom tajki křesťjan, nima žanu duchovnu moc, něshto pschitazacj abo zakazacj, a tohodla ja njetrjebam jej poslusknych býc, njeje žana hela a ja mógu tohodla žiwý býc kaž chcu atd. — Dobry křesťjan tajke dwiele njeznaje, dokelž pola njoho su wschě moch, rozom, wutroba a swědomjo tajke, kaž wone pola křesťjana býc dýrbi, wěrnostji wotwryjeny rozom, wutroba nabožna a zwolniwa i dobromu, swědomjo pak dótliwe a cžiste.

Tak někotrykuli křesťjan je pak sam tež wina; zo jomu dwéle w nastupanju wěry pschiadu. Wón wopłytuje towarzstwa, we kotrychž so wo wěrje jara zwjerschnje mudruje, wón wobkhadža z njewěritvymi a pschitowarschi so wuwolanhm njeplchczelam wěry, wón cžita pisma a knihy njewěritvych, kij su polne čjow a hanjenja pschecžiwo chrkwi a wschomu swiatomu. Tu njemože hinał pschińc, hacž zo so tež na nim dopjelni słowo swjatoho pisma (Efli. 3, 27): „Schtož so radž do stracha poba, tón ma we nim zahubjenjo.“ Křesťjan slabý we wěrje zdaluj so spominjenych winow, phtaj lepsche towarzstwa a pisma, a dwiele so zhubja. — Njeisu pak jenož dwéle, na kotrychž je křesťjan husto doſęć wina, su tež tajke, kij cžlowjeka druhby bjeze w scheje w in y domaphtaja, hdež wón woprawdze pschi najlepschej woli njewě, schto dýrbi we wěstym padu za wěrnostz dżerzecz a wěricz. K zdalowanju tajkich dwélow njeponha niczo hacž rozwuczenjo a nutne modlenjo. Dži i swojomu spowiednikie a zjew jomu swój dwel, daj so rozwuczicz a dowér so wuczacej chrkwi; wubudž dale husto poczink wěry a wuprosch sebi i pschewinjenju swojich dwélow pomoc wot Boha; pschetož dwel nabožnyc duschow pschiadže wot djabola, kij jich we wěrje mylicz spytuje, zo by jich do bojoscje zatwiedł a do zadwělowanja na spomozjenju jich duschow. Kruta wěra dýrbi pak nic jenož swobodna býc wot wschitkich dwélow, ale, kaž prajachmy:

b) tajka býc, „zo ju katolicki křesťjan wschudžom wuznawa. Tele wuznawanjo wěry je jara krébne, dokelž Jezus Chrystus (pola Mateja 10, 32) praji: „Schtož mje spóznaje psched cžlowjekami, toho chcu ja tež spóznacj psched mojim Wótcom, kij we njebiesach je a schtož mje zapréje psched cžlowjekami, toho chcu ja tež zaprécz psched mojim Wótcom, kij w njebiesach je“, a swjaty Paweł to-

same žada prajich (Romsk. 10, 10) „Z wutrobu wěri so k sprawnosczi, z hortom pak so stanje wuznawano k zbožnosczi.“ Z toho hodži so derje dowidječz, zo njeje doscž, wěru we wutrobie mēcž, ale zo dyrbimy tule wěru tež wschudžom psched cžlowjekami wuznawacž. Tele wuznawano žada pak wot kóždoho katholika dwě wěch, mjenujcy: „wěru ženje njezaprečz“ a, jelizo trěbne, so tež z hortom za katholika wuznacž. Swoju wěru zaprějesch, hdž pschi druhich (wosobnje czowěritivych) pschedbywajo něšto prajisč abo czinisch, z čohož woni zjawnje so dohladacz móža, zo so tv swojeje wěrh hanibujesch a ju zaprěwasch. Psched tajkimi n. psch. prajicž: Ja njejsym žadyn katholik, ja njewěrju do spowiedze, czesczenja swjatych atd. abo jim k lubosczi něšto pschedciwo swojej wěrje czinicž hako: na božich službach czowěritivych džel bracž, so po nich w nastupanju posezenja abo zwonkownoho nabožnoho zadžerženja zložowacž, to a wschelake podobne czinjenje je zjawnie zaprečzo swojeje katholiskeje wěrh a zaſluži tamnu schtraſu wot Chrystusa wuprajenu: Schtóżuli mje pak zaprečo psched cžlowjekami, toho čeu atd. Zo je katholska cyrkje zaprečo wěrh, kofkežuli je, pschedch tamaka a z najkrucjischimi schtraſami khostakla, pokazuja nam cyrkwiſke ſtawizny kóždoho lětstotka, wosobnje na ſpočatka założenja cyrkwe. Su mjenujcy w thymle času, hacž krawne pschedczejhanja kſchecjanow žadyn kone wzač njechachu, někotſi byli, kotsiž so wot draczovſkich rukow pschez to wumozicž čehchu, zo ſebi wot nižszych pohanskich ſudniſkow pismowiske ſwedcjenja kupichu, hako bchu w potajnym wěru zapřeli a pohanskim pschiboham woprowali. Byrnje to pak woprawdze nječimili a so pschez kule leſcz chchli jenož wot najſurowiſcheje ſmicerze wumozicž, cyrkje tola wſchitkých thch, kotsiž to ežinjachu, ze swojoho klinu wuforka a jim najczejſche pokutniwe ſkutki za ſchtraſu napołoži, hacž do jich ſmicerze. Tomu napschedciwo je cyrkje wot časa swojego założenja hacž do nashoho časa wſchitkých thch jara wysoko wažila, haj jich mjenia do mjenow swjatych božich pschedtajila, kotsiž so na žane waschnjo pochnuwacž njechachu ani pschez ſlubjenja ani pschez hroženjo najſurowiſcheje ſmicerze swoju wěru zaprečz. Wubjerny pschikkad taminoho 90 lětnoho ſchědžiwca ze staroho zakonja (2. Makkab. 6, 18.) je so w naszej cyrkwi tak husto wospjetował, kaž husto ſwj. marträv abo wuznawat za swoju katholiku wěru czerpjeſche a wumrje. — Werny katholik njeje, kiz tele rjane pschikkad kſchecjanſkeje zmužitoſce widzi, a jich nierodži, haj we wěrje khablač ſpočzina, jelizo joho wěrh dla kufk hatiby wocžakuje abo najmjenſche pschedczejhanjo. — Hdž je zaſazane wěru zaprečz; dha je wot druhoho boka zaſh pschikazane, swoju wěru runje ze hortom wuzna wacž, wosobnje tehdom, hdž to žada Bohu winowata cjeſcz abo wuzitk bližſchoho. Prěniſche ſo ſtawa, hdž nas n. psch. kaž něhdh Chrystusowych wucžownikow (japosch. ſtawiz. 4.) ſwětna wyschnoſež ſo prascha, poſledniſche pak, hdž nashe wuznacž, zo ſm katholikowje a do katholiskeje wěrh wěrimy, někažki duchowny wuzitk ma za nashoho bližſchoho a joho, jelizo liwki woħanibuje, poſhluje, pschedworečzi a wěrje zaſh pschikkilenoho czini. Tomu napschedciwo zaſh njeje pschik a zane, naschū wěru kóždomu druhomu cžlowjekoj, kiz nas snadž jenož węzipnoſce dla a z toho wotpohladanja ſo prascha, zo bh nas potem wěrh dla wuſmajt abo pschedczejhal,

wuznacj (t. j. prajicj, zo smy katholikowje) wosebje potom nic, hdvž so slabych čzujemj swoju wěru derje zaſtupicj a psched wonjeczezenjom wobarnowacj. Wotmołnjenjo: „To je moja wěc, abo to was niczo njestara“, a wotendzenjo wot tajlich wezjipnych prascherjow je najlepsche, schtož mójemj cžinicj. Tak my wěru njezapřejemj, ale pokazujemj pschez nashe wotendzenjo zjawnje doſcz, zo my njejsmy jich wěry, ale katholiske. Města a towarziswa pak, na kotrychž je nascha wěra stajnj e spytowana, n jed yrbimy nastupicj, dokelž može tež we wěrje najsylnischi swojej wěrje wotkileny bycž, lirki, bludej pomaku pschiwuczenj, hdvž tajke města wopytuje, wothladane wot pohorſčka, kiz wón swojim wěrhbratram dawa. Blaczi pak tudž słwo japoschto: „Khecaſtkoho człowjeka zdaluj so, pschetož ty wěſh, zo je takſi wot Boha wotwobroczenj a hręſchi a so samoho k zatamanju wotsudži.“ Hdze tajke straschniwe města za kózdomo ſu, to dyribi kózdy ze samotnoho zhonenja a we wobkhadzenju z druhimi z wěstoſciu wjedzecj, zo wón njebh wſchudžom pscheczownikow a njepscheczelow swojeje dushe widział a wot wobkhadzenja z druhimi chle wottraſchenj był a wotdzeržany, kózdomu luboſcž wopokazacj tež cuzowěriwomu.

Pſchispomnenje redaktora. Wo tutej wažnej wěch poda nasch czeſcent sobudželat w nowym lětniku z časami polraczowanjo.

Hdy masch kſchijik?

Nabožnih nan spocjina mręcz. Hdvž bě swojomu synej, staromu Tobiaszej runje najwuzitniſche napominanja daſ, wuezechnje małku zazhyglowanym týſku a praji: „Tule ſhowaj, a jenož w najwjetſchej nuzh ju wotčini a namakaſh pomoc. Hacž syna wopravdze po někotrych lětach wulka nuza trjechi, wotčini wón z wulkim docžanjom týſku a schto namaka? W týſch běſchtej dwaj kruſčkaj drjewa; jedyni njeſteſche napíſmo: „To je boža wola“, druh: to je tw oja wola.“ Pödla ležejſe liſcik; na nim bě z ruku njeboh nana ſczehowace píſane: „Jelizo ty swoju wolu bożej woli naprěki połožiſh, potom masch kſchijik; jelizo twoja wola po bożej woli runje běži, nim aſch žadž n kſchijik. — A tak to tež je. Człówjek je we mnohich wěcach kowar swojoho samotnoho zboža, kaž němſke pschiflowo praji, ale runje tak wěſte je: „zo je człówjek swojoho samotnoho kſchija čeſla“, pschetož najwjac hſchijikow a najwjetſche hſchijiki ſej człówjek sam-čzini, pak pschez napscheczostajenjo swojeje wole pscheczivo mudrej woli bożej (pschez čeſzki hręch a zrijoho wobkhadzace ſchtrahy a njezbožo) pak pschez napscheczostajenjo swojeje wole pscheczivo bożej woli w čeſau božoho pruhowanja a domaphtanja; dokelž biž napscheczostajenja swojeje wole w přenim padze njeſtu žane ſchtrahy, w druhim padze žane hſchijiki; — hſchijiki pſcheſtanu hſchijiki bycž, jelizo człówjek ſo do božej wole poda a to, schtož pschemenicz njemože, radh na ſo wozmje a ſczeplimje po pschifladze wumoznika zniſe. To, schtož radh a z luboſcze božej pscheczefch, zhubi swoju hórkoscž a wobczežnosć, haj budze ſłodke brjemjo, k kotrohož njeſenju Boh lubh Kenjez moc da a swoju hnadi. —

Wokherlusche wo S. Khatyrne.*)

„Khatružinka, chcesch sej ty krala wzacj
A chcesch so ty Khrystusa wotrijeknycj,
Abo zwolisch ty i wumrjeczu?

„Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrijeknu,
Radschi zwolu ja i wumrjeczu.”

Jeje nan, ton thran thranski,
Dat je ju drugi krócz psched so pschiucj,
Tu swjatu Khatyrnu.

„Khatružinka, chcesch sej ty krala wzacj
A chcesch so ty Khrystusa wotrijeknycj,
Abo zwolisch ty i wumrjeczu?

„Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrijeknu,
Radschi zwolu ja i wumrjeczu.”

Jeje nan, ton thran thranski,
Dat je jej džekacz koleso
Wat noži a britewi.

Tehdom pak vědhe jara rjany džen,
Njebě nihdje žana mrózalka;
Tola pschischlo je njewjedro.

Pschischlo je bože njewjedro,
Nozražlo je to koleso
Tej swjatej Khatyrne.

Jeje nan, ton thran thranski,
Dat je jej hłowu wotrubacj,
Tej swjatej Khatyrne.

Hdjež je ta hłowa zleczata,
Tam je boži handzel zaspěwač
A czechci swjatej Khatyrne.

Tam na tej horje Sinai,
Tam je jeje cžerto hrjebane,
Teje swjatej Khatyrny.

Tam běži woli a woda won,
Je tež ludžom i strowoſczi,
A czechci swjatej Khatyrne.

*) Dowolam sej jón z Časopisa towařstwa Maćicy Serbskeje wuwzacz a j
wocžiſčenjom w tutym časopisu zaś naschomu ludej w pomjatku wobnowicę.

3 Luijich a Sakske.

Z Budyschyna. Wóndanjo je so kniez vikar Herrmann, nježeljški predat w tachantskej cyrkwi do Scherachowa podal, zo by tam na někotry čas w duchownskim zastojnjuje wupomhal, dokelž žanoho kaplana nimaja. Potom pschiudže na te město zašť mlodých duchownych z Kolna, kij je k najmjeňschomu pschilubjeny. Duž so nuza wo duchownych pola nas pschech bôle pokazuje!

Z Dreždjan. Prežnu njeozelu adventa mjeſečne kniez farar Kucjanek z Budyschyna serbske predowanjo w dwórskej cyrkwi, kij bě jara wophtane. Spojednych Serbow bě tež tojscht. Bohužel nochce ta stara móda cízahania za Dreždjan h. r. wosebje na wsh wotebjeracz; někotre tolerjo zdý, kotrež snadž czeledž tam wjach dostanje, so z puczowanjom tam a jow a pschiwuczenjow wschelakoho pschečzinjenja husto rozbrouja. Thch, kij tam wjese nahromadža, je mało a thch, kij sej něshto nječeſne zaſluža abo njepečnosćjam pschiwuknu, zawérno wjach. Stare prajenjo, zo dýrbi so za Dreždjanami němcsch wukuež, je nětko njelepe, dokelž so w schulach němska rycz wueži a w bližsich službach tež dowuknje. Toho runja njeje to žane njezbožo a njeſčkodži zbožnosći, býrnje kójde ſłowo němſki prawje njeuwprajal (ſtož ani kójdž za Dreždjanami službach njenawuknje!) a tam, hdjež so w o ſmětne zbožo jedna kož psched wýščnosću, možesč sej bjez bojoscje w Sakskej a Pruskej serbske pscheleženjo a wukloženjo žabacž. W posledniſčim nastupanju ſu naſchi Serbio, wosebje hdjež so jim protokolle cízajia, husto njerozomnje bojazni! Nicžo gaſilo, zo pschi pschiležnosći na taile wěch ſpominam, ale radžu z druhimi duchownymi starschim a zaſtaraczerjam, zo býchu ſej derje rozmýſlili, předh hacž ſyna abo džowku ſeželu na ludjace wiki abo pschez wſchelakich najimiarjow po tej — starej móđe!

Z Lipska. Džen 24. novembra buchu w katholſkim cíztařſkim towarzſtwie rozprawh dawane wo wſchech katholſkich zjednoczenjach w Lipsku. Po thch samych mjeſečne žouske towarzſtwo za leto 212 tol. dohodow a 228 tol. wudankow; z posledniſčich naloži so 49 tol. na zdraſczenjo kudhých, kij přeni kročž k Božomu blidu džechu, 11 tol. 15 nsl. na jědž za 4 ſchulečki, 15 tol. no zaſtaranje khoreje holszki, 37 tol. za wſchelake ſchathy, 104 tol. k Božomu džesczjn za holszki. Towarzſtwo S. Vincenca je bjez druhim k Božomu džesczju za holszatow 110 tol. nahromadžilo. Towarzſtwo (rjemjeſniſkých) towarischow bě w tym lěće wjese wſchelakich rozwučenjow a tež wjac ſwjedzenjow džili druhe lěta. Hilžbječzine towarzſtwo za kude, naſhwilne bjezſlužbne holcy bě tež wjese dobroho ſkulkovalo. Ze wſchohu je widječž, zo w Lipsku za katholſke živjenjo zhromadnje dželajia.

Cyrkwienske nowinki a powjescze.

Italska. We Veron je wumrje 14. oktobra rycer Perego, redaktor nowinow. Zoho nowin běchu w posledních měsacach žakoſnje njeſchečjelske pschečjivo wſchitkomu katholſkomu; wosebje hanjeſče wón katholſkich biskopow, duchownych a muichow. Wſchitko, ſchtež je nam katholikam ſvjate a cjeſczomne,

womaza wón z hrubymi słowami. Dokąd wón w tym njeprzesta a żane woſe-
bite napominanjo njeprzefuchsche, bęsche tamniſchi biffop, monſignor Canoſſa, nu-
zowany, w augustu jeho nowiny w paſtviſkim liseſe zacjijnejc a wot jich czitania
wotrađecz. Perego ſo roznjemidri a piſasche wjach wótrhych naſtaſkow tež pſcheczi-
wo učkotrym druhim biffopam. Bieſ tym woſjewichu wſchitich biffopja Italskeje
rakuſkeje dželbę zhromadne zakazanjo tſojich nowinow: Giornale di Verona,
Messagiere di Roveredo, Rivista Friulana. Tuta zakaznja bu we Venedigu 4.
októbra woſjewiena a to dyrbjeſche ſo na ſczěhowacej njedzeli (11. októbra) tež
we Veronje ſtać we wſchitich chrfwach. Prjedy hacž njedzela pſchiudze, bęſche
Perego wo tym zhońil; duž wuba dwaj dołhaj wótraj napschecziwnaj artilej a
męſeſche tu chrobloſcž, Boha zapſchisahacz, zo by tola tutón jeho protest pſche-
cziwo njesprawnej biffopskej zakazni k wědomoſceji wzak. Na ſpomnijenej njepzeli-
ſta ſo we wſchitich farſtich chrfwach to woſjewienjo. Nazajtra wnuđe w Pere-
gowych nowinach preni kruch naſtaſka pod napismom „Le Situazione“, w kotrymž
z hanſachmi słowami pſchecziwo biffopskej zakazni ryczesche; potraczowanjo jeho
naſtaſka pak njewuńdze. Redaktor runje we wubawarni na nim dželſche, hdh jeho
Boża ruczka tak mocne ſaja, zo wón bóržy njedaloku ſmjerz cjujeſche. Dokąd bě
jeho hdlo daloko wot redakcije, bu bóržy tudh kožo pſchihotowane, kotrež wjach
žirv njeopuszczi. Hnhydom dželu po lekarja a wjach druhich pſchiběza, ale
podarmo. Tež chwatachu po duchownohu, po wěſtoho minicha P. Franca Zózeſa
z Brixena rodzenoho; k tomu bęſche Perego učkotrym dny prjedy rjeli, zo ſei
jeho, ale jenož jeho pomoc žada, hdh by na ſmjerz ſhoril. Onchowny pſchi-
dze a njeopuszczi lěhwo mręjaceho wjach. Žałosne běchu čzwile Peregoewe a
ſtrascne žałoczenjo bě ſlyschein; miloſcijný Bóh pak da jomu hiſhče dosahacu
chwili a jaſne woſkominkenja, zo mohl ſo z jara wot njeho hanjenej chrfwu,
ſwojimi pſchedſtajenymi a z Bohom wujednacž. Wón pſchiudze k ſebi a prenje,
ſhtož cjinjeſche bě, zo ſam ze ſwojego rozmýſlenja ſpomnionego duchownego
žadasche, kotoruž ſwiatocznje wobkruczji, zo chce halo katholik a wujednanu z
chrfwu wumrjecz. Wón proſchesche veronſkoho biffopa wo wodaczo, žadasche
jeho pſchi ſwojim kožu widzeſe a cjinjeſche w pſchitomnoſci ſwědkow wotproſchenjo
a wotwólanjo za dawany pohoſčk, woſniowi tele wotmýſlenja wjach kročz w
ſwojej krotkej khoroczi a wumrje ſrjedu 14. októbra w rukomaj ſwojego ſpowje-
dnika w starobje 32 lět. — Veronſki biffop je pſchi pſchiležnoſci želnocziwieje
ſmjerze ryczerja Perega paſtviſki liſt wudak. Na ranjo toho dnia, na kotrymž
Perega Boża ruczka ſaja, cjujeſche ſo biffop, kiz učkotre hdzinu wot Verony
pſchebhwasche, pſchez nutſkowny hłos napominanu, zo by za ſwojich njepſcheczelow,
woſebje za redaktora Perego ſo modlit. Wón wobroczi ſo w taſtich myſlach k ſ.
Mariji, k wuczekej hręſhnikow. Hdž bě ſo do města wrócił, ſlyscheinje wo kho-
roſczi Perega. Jego modlitwa bě wuſlyſhana. Redaktor da biffopa wjach kročz
wo wodaczo proſheſe a wumrje — kaž biffop w liscze praji — z Bohom dospołnje
wujednanu.

Pelplin. Kaž w ſczeſte w Póznańſkej tak budże nětko tež w Chełmskej
(Kulm in Westpreuſen) diocesie, wot Polakow a Němcow (po taſkim

měščanej kaž pola nas!) wobýdlenej, 1000 lětne jubileum wobročenja na vječorňch slovjanſkých ludow pſchez ſvjateju biskopow Cyrilla a Methoda ſwieczene. Vyſokodostojny knjaz biskop w Pelsplinje je wot bamža za ſwoju diöcesu wotpuſk wuproſyl a piſa wo jubileju w ſwojim paſthřskim liſeče takle: „Swieczimy to k výzakej za doſtate wulke dobroty; pſchetoz tamnaj ſvjataj muzej běſhtaj za naſche krajiny mótkaj ſvjateje wěry, dokelž běſhtaj tatrjee duchovnaj nanaj ſvjatoho Aldalberta, kotrohož hifchcze jako patróna ſ.wěry čeſcijm̄, a tak tež w naſchej diöceſy žonopowe zornjenecko zaſhſtaj, pod kotrohož klodkom mamy pſchitup k žohnowanijam chrlwje. „Jubilej ſpocžina z prěnjej nježelu adventa a kónči ſo ze ſvjedzenjom ſvjatoho Schcjepana. Džen pſched ſpocžatkom ma ſo w chlym biskopſtwje ſe wſchěmi zwonami poł hodžin̄ zwonicz. Pſched wulfej božej mſcha 1. adventsku nježelu wustaji ſo Bože Čjelo, požohnowanjo ſo wudželi a Veni Creator ſo zaſpěwa. Na wſchěch nježelskich a ſvjathých dnjac ſvjatoho čjasa wustaja ſo najswjetcjschi ſakrament pſchi Božej mſchi. Tutoń jubilejſki čas ſkónczí ſo ze ſvjatocžnej proceſiu po njeſhporej a ze ſpěvanjom khalbnoho kherluſcha (Te Deum) a ſvjatočným požohnowanijom. Potajkim ſu lětſa ſf. ſlovjanſkeju japoſchtołów Cyrilla a Methoda nic jenož we Morawſkej a Čjekſkej, nic jeno vjez južnými Slovjanami (Serbami a Chorvatami), ale tež w nježbožwnej (na tón čas) Pôlskej pruskohó džela z džakom wopominali a čjeſcili. Polakam pod kruhym rufowſkim knježerſtwom ujebe mōžno, lětſa tajke wopomnječio ſvjecicž.

Bajer ſka. Prjebawſchi kral Ludvík je Ludvíkowomu missionſkemu towarzſtwu, kiz wosebje katholske missionſtwo w połnōcnej Americy podpjera, kapital 100,000 ſchěnakow pſchepodał, zo by dan po joho wotemrječju wot towarzſtwo-woho wubjerka za němſke missiony rozdželena byla. Tež je wſholi dobroczer někotrym němſkim wosadam w Americy a wjacorym miloſciwym wustawom w Bajerskej wjach tycacow (Taufend) ſchěnakow daril; k wutwarjenju wězow (törniow) krasnje hłowneje chrlwje w Regensburgu je lětny pſchinostk 20,000 ſchěnakow pſchilubil.

Frankfurt nad Majnem. W tutym měſeče, hvjež bě lětſa tak wjele němſkich zhromadžznow, bě 24. a 25. oktobra tež zhromadžzna chrlwinſkých „reformvereinow“ (t. r. čjriða njewěriwych, němſkich tak mjenowaných katholikow a nowych židow) pod pſchedsybstwom bankrotnoho Rongi. Bě to wulka hara, ale mały kwas; žadlawych a hanjachých ryci bu doſcž ryczanhých, ale za ſwoju wěc tamni rycznych nitoho dobyli njeſſu, kohož hžom ujemějachu.

Z Osabrücka. Džen pſched Wſchitkimi ſvjathymi wotpoloži w ſeminarſkej klapali tudy dotalných protestantski předat Hansen z Vjelſtrupa w połnōcnym Schleswigu katholiske wěrywuznacjou a doſta nazajtra tam ſvjate woprawjenjo a firmowanjo. Danske nowinh a tež hamburgska „Bvrſenhalle“ ſo wothm pſchewobročenju hžom piſale a wobročenomu wſchitku čjeſcž dale. Pſchi wſchelakej njeſtajnoſci protestantskeje wuežb a jeje pſchecž pſchibjeracej njevenſtoscji khablach pſchindže won po staroſciwym pſchepytowanju a ſchudowanju k ſpóznačju katholiskeje jako prawej wěry a wobzamky pſchi wſchitkých čjeſkých čjaſných

woporach, kotrež tale kroczel žadasche, i naschej cyrkwi so wróczszej. Na jeho proſtu puschceji joho danske knježerstwo bórzy we hnadze ze službą. Wot swoich przedſtajenich, swoich zaſtojniskich bratrow a woſabnych, hdzej bě dotal hako predbar ſtutkowal, jenak czesczenih wopusczeji won Fjelstrup, swoje wunoscne město potomnikej zavostajo. W krótkim poda so hako katholik zaſy do wótcziny.

Hannoverska. W měscie Hannoveru tricabaj katholikojo druhi cyrk ej a ſchuln. A twarjenju tuthyč jaraj trébnich twarjenjow maja hžom wulki kapital nahromadzeny, ale měchcjanſka rada, kž je wobſedzeika měſtniſhczow za ſpomnjene twarjenja, žada ſej jara wulke ſumy za wotſtupjenjo tych ſamych, tak zo by ſo ſpomnjeny kapital na to wudal. Katholikojo w měscie dawachu dotal z protestantami jenajke dawki a njeſu hiſczeje ženje pjenieſne pschinofchci dostali, kajkež tola protestantojo pschi twarjenju ſchulow a cyrkijow dostawaja z poſlachnic, da kotrejz tola katholikojo tež ſobu płacja. Něhdej druhde je něſhto egle podobne. Jenož rune prawo wſchitkim!

Francowska. Wjacori francowſch biskopojo ſu paſthřſte ſiſt ywubali, w kotrejz lub zbudzują k modlitwam za dobyczo pôlskeje węch, za zafitanjo njeſprawnje wot rufowſkoho knježerſtwa martrowanego a za woswobodzenjo nježbozownje potkočzenego naroda. Woſebje razny je liſt biskopa w Autunu. Won wopomina, ſhto je Pôlska za kſchecjanſtwo byla a je a kajki džak potajkim wot katholikow zaſkužuje; k̄hwali dale z hoſliwymi ſłowami pôlsku luboſcę k wótczynje poſkazujo na tamnoho pôlſkho zemjana, kž je njeſpſcheczelam rjekl: „Mózecze mi žiwenjo wzacz, ale njeje nihbze tak bohaty thran, kotrež by mie kupicž zamohł, ani žadyn tak mócný, zo by mie mohk zatraſchicž“, kajkež tež na drugohoo, kž praji: „Ja ſwobodu lubuju wysche wſchitkich kubłów tohole ſwěta, ale katholiku wěru hiſczeje bōle lubuju džiſli ſwobodu.“ Dale pisa biskop: „Kajka je to hiſczeje wěra žiwa w duschi tohole (pôlſkoho) naroda! A tajka wot ſiew lět ſem wójna z mócnym njeſpſcheczelom, kajliž je rufsk ſchišma! Kajka je to ſtrachna a leſcziwa wójna! Kajke je to paſmo tych ſurowoſcžow a woſibnoſcžow k tomu koncej dokonjanich, zo by wukorjenjena byla Pôlska a katholika cyrk. (Pſchispomnjenjo redaktora. Munje čitam, zo je poruczenie, wopuſtſczenie bjećci katholickich wuhnancow a wetsudzenych w rufowskej wěrje rozwuczeſz a woczahnyč dacžl) Toho dla ſmy něko ſwědkojo ſtraſchnoho džiwadka, hdzej ſo prouja chly narod wukorjenicž. Rufowska njemóžo jón ſe ſobu zjenocicž čeſtſe jón zanicicž. — Podarmowske to ſonh! Njeje to ſmjerz naroda, ſhtož ſo bliži, je to z morwych ſtawanoſt! A duž modlmy ſo, najlubſchi bratsia! za dobyczo węch, kotrūž zaſtuja martrarjo a kotrejz žohnuje Pius IX. Modlmy ſo za woswobodzenjo a wobnowjenjo katholiskeje zbijelanoscje pôlſkoho kraleſtwa. Ale lubiſi ſo Bohu čzas pruhowanjom hiſczeje podleſhici, proſchmy za czerpachych bratrow, zo bych ſtajne zaſhovali pſcheczenoſcę we wěrje, kotrūž žane ſpytowanjo nježlama a žana pſhemoc njeſpodcijne.“

Holſteinska. Katholika woſada w Kielu je wot francowſkeje khejzrowny 2000 frankow dostala.

Schwajcarſka. Khejza bludno-děriwoho Kalvina we Gensje, dotal hako

wesobnoſc̄ wot czuików wopytowanego, je wot njeſtarwna wobſedzenſtwu katholickich miloſciwych ſotrow.

Z Roma. Tudy je w tu khwili hiſhce dobrý mér, Francowzojo džerža dobrý porjad. W drugich koncach Italiskeje pak ſo ſylnje war i w naſęgu chcedža wójnu zapoczecz.

Z Roma. Bamž je na pſcheproſchenjo francowskoho khejora i žhromadźnizne wſchich europiſkich wjerchow, liž dyrbí wſchelake zwadne naležnoſcie europaſkih narodow we mérje wujednacz, nětko wotmoſtil, zo chce ſo tež won zaſtupicž dacz. Hłowna wč, kotrejcz ſo někotſi drugi wjerchojo boja, zo dyrbja ſo mijenujch wuczinjenja z lěta 1815 we Winje zdehnyč, njeſtakodzi bamžej nicžo. Tehdomniſchi wińſki mér joho njeje wobohacził, ale pſchitroſtil; pſchetod wjacore wobſedzenſtwu na lewym brjohu rěki Po je bamžowý kraj tehdom zhubil, pſcheſcjiwo cžomuž běſhe kardinal Consalvi protestirował.

Z Lorettu. Käk mało je ſo italſki lud pſchez namocowanja ſardiniskoho kniežeſtiwa a pſchez prćowania protestantiskeje propagandy wot swojeje katholiskeje wěry wotwobrocicž dač, dopokazuje bjez drugim wopytowanjo hnadnogo města Lorettu. Kaj ſo do „Correspondence de Rome“ pſche, pſchinidze tam w jenickim měſacu ſeptembra pſchez 50,000 puczowarjow ze wſchich konců Italiskeje; dže wjedzadwachczo ſpowjednikojo měſachu wot ranja do noch dželacž. K ſwiatomu woprawjenju pobu 40,000 duſchi.

Z Pol'hařka. Tudy ſo katholiske miſſionſtvo wosebje z Roma a Francowskeje podpjera. Njeſtarwno wotjedzehu, kaž polſki „Tygodnik katolicki“ pſche, z Roma zasły tſjo miſſionarjo do Karlohroba a Bolharskeje: Domašch Brzeska ze Schlezyſkeje, Anton Amatori, předny miſſionar w Americh, a brat Franc Karchtezyk, kotrž je jenicki źiwh z pſchedpoſlednjoho wotpoſlanja do Chartuma w Africh. Čzile tſjo wzachu tež wſchelake powuzcne bolharske knihi, kharthy, zberki njerostow (mineraliow), roſlinow a zwěrjatow ſobu za katholiske ſchule bjez bolharskimi Slovjanami.

Amerika. Wot wſchitkich w jenoczenych ſtatach (krajach) połnōcneje Ameriki býdlachc Indianow je něhdje džesath džel katholiski t. r. 46 — 54,000. Z toho pſchinidze na biskopſtwo Monterey w Kaliforniskej 20,000, na biskopſtwo Santa Fé w New-Mexiku na 9000, na Nesqualy 6000, na Wyschyschi Michigan atd. 4000. Zbylkní býda w diöceſach Kansas, Nebraska, Minnesota, Milwaukee, Detroit, Portland a Oregon-City. Pječ ſo ſchěcž miſſionow bjez Indianami wobstaraja jesuitojo, jedyn oblatkojo S. Marije z Marseille; tež někotſi franciſkañojo w Monterey ſkutkuja wosebje bjez Indianami, wſchitkich drugih miſſionarjo bjez Indianami ſu w tu khwili ſwětch duchowni najbóle z Němcow a ze wſchelakich rakufiſtich (khejorskikh) krajow.

Z Alezandrije pifaja, zo tam halo ſobuſtaſ miſſionſtwa w ſrijedźnej Africh throlſki duchowny J. Sonnweber pſchebýwa; njemože dale puczowacj dla lětuschoho pſchewulſkoho powodženjo rěki Nil; železnica bjez Alexandriu a Kahirom je cyła pod wodn. Biflop egiptowski ſej pſcheje, zo by ſpomnjenomu miſ-

sionstwu nětko pschedstajený byl I. W. Kiechl ze Schwazza w Throlskej, kij bě předv
halo guardian w Alexandrii a nětko w Jeruzalemje pschobhywa.

Japanská missia. Z Yokamy w Japanskej písce misionar do Tyogdnika katolickeho: Budže Wam lubo slyšhej, že je sloučenije našeho církve w Yokamje po 14 měsacznym čežklim džele dotvarjena. Je to přenja církve, kij so pozběha t čežcji prawoho Boha w japonském kraju, hdež bě pot 300 let našeho věra najtruczischo zakázana. Nějedolu 12. kaprhla bě svjatoczne swje-
čenjo teše svjatnich w pschitomnoſezji wjele cuznikow wschelakich wuznaczow a narodnoſezow. Pschitomnoſez francowskohó pôfance ze wschémi zaſtojn-
kami a druhich wosobnyh ludži, kotrejž bě won pscheprosyl, povyschi-
tule svjatocznosć. Našeho církve je na wjersku debjena z rjánym zlo-
thym křižem. Styl (waschnjo twarh) je zienoczenjo gothickeho z japonskím.
Japansch njemóža so doživacj nad thmle twarjenjom. Prajachu nam, že so
církve Japanskim tak lubi, že so bóržh potom jeho wotznamjenjenjo w Jeddó we
wjele wocjischzach pschedawasche a tež po cílém kraju. — Našeho missia njewo-
stanje bjez scjéhwkow, hac̄runje železna ruka knježerstwa zahorjenosć poduskuje,
že kotrejž lud za našeho wucžbu žada. Dajeje nam swobodu a thsach věriwych nam
pschipadnu.

(Bóh nje da so za ſměch měcz!) Něhduski wojał pschi Garibaldin,
kij bě w měscje Cagliari w hoſczenku ſtu wobczahně, ptytu tam drjewjanu
drjewjanu Božu martru. Tu pocža hroznje zakliwacj; wza te swjate znamjo pot
scjéh, rozbi je z džiwioſcu do kruchow a cíſní je potom do wohnja. Tsi dny
pozdjischo namakachu jeho morwoho w tutej jeho ſtě; cíelo bě nimo měry nadute
a čorne kož wuhlo. — We wsh blízko Cotrone w Kalabrijské hanjefše w cžas
dyřjenju blyſta wěſty muž ze zatraſchnym zakliwanjom Boha a tež bamža halo
jeho ſlužownika. Won nje bě hifcze doſlał, zjedže druhí blyſt, kij jeho zarazý
a jeho křežlu spali. Zastroženi wjesni běchu cíly ſcjéhovach džen w církvi a
modlachu so ze ſylzami. — Wosobna knjeni Eugenia de Belgiojoso zastupi
njedawno do rjadu t čežcovanju najswjetcischoho ſakmenta we Monza. Čirj-
da mlodych hólcow z Milana pschindze do toho města a wusypa psched klóſchthr-
skimi wrotami a psched seminarom, hdež duchovný býdlesče, hrozne zakliwanja.
Hdž so wrózicju, wumrje jich wjednik nahle a jeho cíelo tkaſeche tak ſpěchne,
že dyrbjach je předv pohřebacj, hac̄ je hewał waschnjo. Tež tónle podawł je
na ludži jara ſkukowal. (Correspondance de Rome.)

Nalejnosće towarzstwa.

Swój pschinisch na l. 1863 su dale zapłaczili: M. kaplan Jan Nowak z
Njebjelcic, zahrodník Jakub Kral z Hor, Madlena Pietaschowa z Budyschina;
Józef Chocizewski něhduski redaktor Nadwiſlanina a Przjaciela Ludu w Che-
minje (Kulm), Miltawský Kral, wuměnkár we Wěteńcy, Jurij Vjensk, wobſe-
dcer kupjele pola Smjeczkę, Jakub Žur, brachla w Nowej Wiescy, Milt. Henig,
Schewc w Smjeczcech, Jurij Cyb, kubler w Smjeczcech, Petr Žur, krawſki we
Worklecach, Milt. Brýl, brachla we Wudworje, Jakub Bér, kubler w Libonju,
Milt. Žur, zahrodník z Hor.

Petr Scholt, pokladník.